

Nacrt

Prijedlog zakona broj _____

PRIJEDLOG ZAKONA
O POTVRĐIVANJU SPORAZUMA O FINANCIRANJU
IZMEĐU VLADE REPUBLIKE HRVATSKE I KOMISIJE EUROPSKIH
ZAJEDNICA KOJI SE ODNOSI NA „IPA PREKOGRANIČNI
PROGRAM MAĐARSKA - HRVATSKA“ U OKVIRU INSTRUMENTA
PRETPRISTUPNE POMOĆI, S KONAČNIM PRIJEDLOGOM ZAKONA

Zagreb, rujan 2009.

PRIJEDLOG ZAKONA
O POTVRĐIVANJU SPORAZUMA O FINANCIRANJU
IZMEĐU VLADE REPUBLIKE HRVATSKE I KOMISIJE EUROPSKIH
ZAJEDNICA KOJI SE ODNOSI NA „IPA PREKOGRANIČNI PROGRAM
MAĐARSKA - HRVATSKA“ U OKVIRU INSTRUMENTA PRETPRISTUPNE
POMOĆI

I. USTAVNA OSNOVA ZA DONOŠENJE ZAKONA

Ustavna osnova za donošenje Zakona o potvrđivanju Sporazuma o financiranju između Vlade Republike Hrvatske i Komisije Europskih zajednica koji se odnosi na „IPA prekogranični program Mađarska - Hrvatska“ u okviru Instrumenta pretpristupne pomoći, potpisanog u Bruxellesu dana 1. prosinca 2008. i Zagrebu dana 1. prosinca 2008., u izvorniku na engleskom jeziku, sadržana je u članku 139. stavku 1. Ustava Republike Hrvatske („Narodne novine”, br. 41/01 - pročišćeni tekst i 55/01 - ispravak).

II. OCJENA STANJA I CILJ KOJI SE ZAKONOM ŽELI POSTIĆI

Vlada Republike Hrvatske i Komisija Europskih zajednica su dana 27. kolovoza 2007. godine sklopile Okvirni sporazum između Vlade Republike Hrvatske i Komisije Europskih zajednica o pravilima za suradnju u svezi financijske pomoći Europske zajednice Republici Hrvatskoj u provedbi pomoći u okviru Instrumenta pretpristupne pomoći (IPA) kojeg je Hrvatski sabor potvrdio dana 03. listopada 2007. („Narodne novine”, Međunarodni ugovori, br. 10/2007) (u daljnjem tekstu: Okvirni sporazum). Okvirni sporazum određuje opća pravila suradnje i provedbe pomoći Europske zajednice u okviru Instrumenta pretpristupne pomoći (IPA).

Dana 13. ožujka 2008. godine Komisija Europskih zajednica je Odlukom br. C (2008) 911 usvojila „IPA prekogranični program Mađarska - Hrvatska“ u okviru komponente Prekogranične suradnje Instrumenta pretpristupne pomoći (u daljnjem tekstu: Program) kojim se podupire prekogranična suradnja između Republike Hrvatske i Republike Mađarske.

Za provedbu navedenog Programa nužno je da Republika Hrvatska i Komisija Europskih zajednica sklope Sporazum o financiranju kako bi se odredili uvjeti za provedbu pomoći Zajednice, pravila i postupci o isplati povezanoj s takvom pomoći i uvjeti prema kojima će se upravljati tom pomoći.

Svrha Programa je kulturni i na znanju utemeljen razvoj ostvaren putem uspješnog upravljanja prirodnim i kulturnim naslijeđem te intenzivni socio-ekonomski odnosi između Hrvatske i Mađarske u prihvatljivim područjima.

Dok je tehnički, pravni i administrativni okvir u kojem će se u Republici Hrvatskoj provoditi mjere financirane iz programa prekogranične suradnje između Republike Hrvatske i Mađarske u okviru komponente Prekogranična suradnja programa IPA određen Okvirnim sporazumom, Sporazum o financiranju uređuje detaljne uvjete potrebne za isporuku pomoći Europske zajednice, pravila i postupke u svezi s isplatom vezanom uz ovu pomoć, kao i uvjete pod kojima će se upravljati tom pomoći.

Vlada Republike Hrvatske donijela je na sjednici održanoj 21. studenoga 2008. godine Odluku o pokretanju postupka za sklapanje Sporazuma o financiranju između Vlade Republike Hrvatske i Komisije Europskih zajednica koji se odnosi na „IPA prekogranični

program Mađarska - Hrvatska“ u okviru Instrumenta pretpristupne pomoći (Klasa: 441-03/08-01/09, Urbroj: 5030105-08-1) te se slijedom navedene odluke pristupilo pregovorima o sklapanju predmetnog Sporazuma o financiranju.

Sporazum o financiranju predstavlja sporazum standardnog sadržaja i oblika na temelju kojeg se mogu primiti sredstva za projekte, kakav Europska komisija obično sklapa s državama primateljicama pomoći Europske unije. Sporazum sadrži Dodatak A „IPA prekogranični program Mađarska – Hrvatska“ usvojen odlukom Komisije br. C(2008) 911 od 13. ožujka 2008.“ u kojem je naveden opis programa koji će se financirati kroz komponentu Prekogranične suradnje programa IPA u trogodišnjem razdoblju od 2007. do 2009. godine te Dodatak B „Okvirni sporazum između Vlade Republike Hrvatske i Komisije Europskih zajednica o pravilima za suradnju u svezi financijske pomoći Europske zajednice Republici Hrvatskoj u provedbi pomoći u okviru Instrumenta pretpristupne pomoći (IPA)“ od 27. kolovoza 2007. godine, kojeg je Hrvatski sabor potvrdio dana 03. listopada 2007. („Narodne novine”, br. 10/2007).

Program se provodi podijeljenim upravljanjem, u skladu s odredbama članka 53. točke b) i glave II. drugog dijela Uredbe Vijeća (EZ-a, Euroatom) br. 1605/2002 od 25. lipnja 2002. godine o Financijskoj uredbi važećoj za opći proračun Europskih zajednica (dalje u tekstu: Financijska uredba). Program se provodi u skladu s odredbama iz odjeljka 2. poglavlja III. IPA provedbene uredbe (članci 101. do 138.), odredbama Okvirnog sporazuma, koji je naveden u Dodatku B predmetnog Sporazuma o financiranju, i odredbama Odluke Komisije br. C (2008) 911 od 13. ožujka 2008. kojom se odobrava „IPA prekogranični program Mađarska – Hrvatska“, koja je navedena u Dodatku C predmetnog Sporazuma o financiranju.

Nacionalni koordinator programa IPA, kako je navedeno u članku 22. IPA provedbene uredbe te kako je imenovan u skladu s Okvirnim sporazumom, nadležan je za koordinaciju sudjelovanja države korisnice u relevantnim prekograničnim programima, kao i u transnacionalnim, međuregionalnim ili programima morskih slivova u okviru drugih instrumenata Zajednice.

U skladu s IPA provedbenom uredbom država korisnica uspostavlja sustav kontrole kako je opisano u poglavlju 8. programa. Države sudionice programa uspostavljaju zajednički odbor za praćenje programa i odgovorne su za upravljanje i kontrolu programa posebice kroz mjere iz članka 114. IPA provedbene uredbe, uključujući i povrat nepropisno isplaćenih iznosa.

Države sudionice zaključuju pisani sporazum koji se odnosi na strukture dogovorene između njih kako bi se programskim tijelima omogućilo obavljanje njihovih dužnosti koje proizlaze iz IPA provedbene uredbe, prema članku 118., i koje se nalaze u dodatku opisa sustava upravljanja i kontrole iz članka 115. provedbene uredbe.

Sporazum o financiranju je u ime Vlade Republike Hrvatske dana 1. prosinca 2008. godine potpisao g. Hrvoje Dolenec, državni tajnik Središnjeg državnog ureda za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova Europske unije, u svojstvu Nacionalnog koordinatora programa IPA.

Sporazum o financiranju ne zahtijeva donošenje novih ili izmjenu postojećih zakona, ali financijski obvezuje Republiku Hrvatsku te stoga podliježe potvrđivanju po članku 18. Zakona o sklapanju i izvršavanju međunarodnih ugovora („Narodne novine”, br. 28/96). Predmetni Sporazum o financiranju je stupio na snagu datumom potpisivanja.

III. OSNOVNA PITANJA KOJA SE PREDLAŽU UREDITI ZAKONOM

Ovim Zakonom potvrđuje se Sporazum o financiranju između Vlade Republike Hrvatske i Komisije Europskih zajednica koji se odnosi na „IPA prekogranični program Mađarska - Hrvatska“ u okviru Instrumenta pretpristupne pomoći, kako bi njegove odredbe u skladu sa

člankom 140. Ustava Republike Hrvatske („Narodne novine”, br. 41/01 – pročišćeni tekst i 55/01 – ispravak) , postale dio pravnog poretka Republike Hrvatske.

Potvrđivanje Sporazuma o financiranju predstavlja pravnu osnovu za bespovratno korištenje financijskih sredstava za projekte pomoći „IPA prekograničnog programa Mađarska - Hrvatska“ u okviru komponente Prekogranična suradnja Instrumenta pretprijetne pomoći.

Zakonom se utvrđuje način osiguranja financijskih sredstava potrebnih radi izvršavanja Sporazuma o financiranju odnosno provedbe Zakona i određuje središnje tijelo državne uprave nadležno za provedbu Zakona. Zakonom se također utvrđuje način objave podatka o stupanju na snagu Sporazuma o financiranju te dan stupanja na snagu Zakona.

IV. OCJENA SREDSTAVA POTREBNIH ZA PROVEDBU OVOGA ZAKONA

Provedba ovoga Zakona zahtijeva osiguranje dodatnih financijskih sredstava u Državnom proračunu Republike Hrvatske u svrhu sufinanciranja određenih projekata koji proizlaze iz Sporazuma o financiranju.

Doprinos Europske zajednice u ukupnom financiranju za provedbu „IPA prekograničnog programa Mađarska-Hrvatska“ u okviru komponente Prekogranična suradnja Instrumenta pretprijetne pomoći, za trogodišnje razdoblje od 2007. do 2009. godine iznosi 19.307.299,00 eura. Financijska sredstva u visini od 15% vrijednosti projekata osiguravaju krajnji korisnici projekata u sklopu programa i Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva u svom proračunu. Trošak struktura i tijela uspostavljenih od strane države korisnice za provedbu programa snose države korisnice uz izuzetak troškova iz članka 94. stavka 1.točke (f) IPA provedbene uredbe. Poseban prioritet koji se odnosi na tehničku pomoć, a pokriva aktivnosti pripreme, upravljanja, evaluacije, informiranja i nadziranja vezano za provedbu programa zajedno s aktivnostima za jačanje administrativne sposobnosti za provedbu programa iznosi 10% doprinosa Zajednice za program. Ukupna vrijednost sufinanciranja prioriteta Tehničke pomoći od strane država korisnica programa u trogodišnjem razdoblju od 2007. do 2009. godine iznosi 1.930.729,90 eura, od čega Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva osigurava 641.870,48 eura.

Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva u svom proračunu predviđa sredstva sufinanciranja prioriteta tehničke pomoći u iznosu 641.870,48 eura, EU sredstva pomoći za tehničku pomoć u iznosu 641.870,48 eura i potporu krajnjim izvanproračunskim korisnicima projekata u sklopu programa u iznosu od 340.000 eura.

Troškovi sufinanciranja koje osigurava Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva ulaziti će u redovna proračunska sredstva navedenog ministarstva kroz tri proračunske godine (2009-2011).

V. RAZLOZI ZA DONOŠENJE ZAKONA PO HITNOM POSTUPKU

Temelj za donošenje ovog Zakona po hitnom postupku nalazi se u članku 159. Poslovnika Hrvatskog sabora („Narodne novine“ br. 71/00, 129/00, 117/01, 6/02 – pročišćeni tekst i br. 42/02 te 91/03 i 58/04) i to u drugim osobito opravdanim razlozima.

Naime, s obzirom na prirodu postupka potvrđivanja međunarodnih ugovora, kojim država i formalno izražava spremnost da bude obvezana već potpisanim međunarodnim ugovorom, kao i na činjenicu da se u ovoj fazi postupka, u pravilu, ne mogu izvršiti izmjene ili dopune teksta međunarodnog ugovora, predlaže se ovaj Zakon raspraviti i prihvatiti po hitnom postupku, objedinjavajući prvo i drugo čitanje.

**KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O POTVRĐIVANJU SPORAZUMA O
FINANCIRANJU IZMEĐU VLADE REPUBLIKE HRVATSKE I KOMISIJE
EUROPSKIH ZAJEDNICA KOJI SE ODNOSI NA „IPA PREKOGRANIČNI
PROGRAM MAĐARSKA - HRVATSKA“ U OKVIRU INSTRUMENTA
PRETPRISTUPNE POMOĆI**

Članak 1.

Potvrđuje se Sporazum o financiranju između Vlade Republike Hrvatske i Komisije Europskih zajednica koji se odnosi na „IPA prekogranični program Mađarska - Hrvatska“ u okviru Instrumenta pretpristupne pomoći, potpisan u Bruxellesu dana 1. prosinca 2008. i Zagrebu dana 1. prosinca 2008., u izvorniku na engleskom jeziku.

Članak 2.

Tekst Sporazuma iz članka 1. ovoga Zakona, u izvorniku na engleskom jeziku i u prijevodu na hrvatski jezik, glasi:

SPORAZUM O FINANCIRANJU

IZMEĐU

VLADE REPUBLIKE HRVATSKE

I

**KOMISIJE EUROPSKIH
ZAJEDNICA**

KOJI SE ODNOSI NA „IPA PREKOGRANIČNI PROGRAM
MAĐARSKA – HRVATSKA“ U OKVIRU INSTRUMENTA
PRETPRISTUPNE POMOĆI

Dana, godine,

(podijeljeno upravljanje)

SADRŽAJ

Preambula

- 1. Program**
- 2. Provedba programa**
- 3. Strukture i tijela s nadležnostima**
- 4. Financiranje**
- 5. Automatski i konačni povrat sredstava**
- 6. Postupanje s primicima**
- 7. Prihvatljivost izdataka**
- 8. Javna nabava**
- 9. Čuvanje dokumenata**
- 10. Tumačenje**
- 11. Djelomična ništavost i nenamjerne praznine**
- 12. Preispitivanje i izmjena i dopuna**
- 13. Prestanak**
- 14. Rješavanje razlika**
- 15. Obavijesti**
- 16. Broj izvornika**
- 17. Dodaci**
- 18. Stupanje na snagu**

Dodatak A IPA prekogranični program Mađarska – Hrvatska usvojen odlukom Komisije C(2008) 911 od 13. ožujka 2008.

Dodatak B Okvirni sporazum između Komisije Europskih zajednica i Vlade Republike Hrvatske od 27. kolovoza 2007.

SPORAZUM O FINANCIRANJU

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE

i

KOMISIJA EUROPSKIH ZAJEDNICA

dalje u tekstu zajednički kao „stranke“ ili pojedinačno kao „država korisnik“ u slučaju Vlade Republike Hrvatske, ili „Komisija“, u slučaju Komisije Europskih zajednica.

Budući da:

- (a) Dana 1. kolovoza 2006. godine, Vijeće Europske unije usvojilo je Uredbu (EZ-a) br. 1085/2006 kojom se uspostavlja Instrument pretpristupne pomoći¹ (dalje u tekstu „IPA okvirna uredba“). Na snazi od 1. siječnja 2007. godine, ovaj instrument predstavlja jedinstvenu pravnu osnovu za pružanje financijske pomoći kandidatkinjama i državama potencijalnim kandidatkinjama u nastojanjima na unapređenju političkih, gospodarskih i institucionalnih reformi na putu do punopravnog članstva u Europskoj uniji.
- (b) Dana 12. lipnja 2007., Komisija je usvojila Uredbu (EZ-a) br. 718/2007 kojom se provodi „IPA okvirna uredba“, koja sadrži detaljne važeće odredbe o upravljanju i kontroli² (dalje u tekstu „IPA provedbena uredba“).
- (c) Pomoć Zajednice u okviru instrumenta pretpristupne pomoći treba nastaviti podupirati države korisnice u nastojanju na jačanju demokratskih institucija i vladavine prava, reformi javne uprave, provedbi gospodarskih reformi, poštivanju ljudskih i prava manjina, promicanju ravnopravnosti spolova, podršci razvoju civilnog društva i unapređenju regionalne suradnje kao i pomirenju i obnovi te pridonijeti održivom razvoju i smanjenju siromaštva.

Pomoć Zajednice za države kandidatkinje treba se dodatno usredotočiti na usvajanje i provedbu pune pravne stečevine Europske unije, a posebice na njihovu pripremu za provedbu poljoprivredne i kohezijske politike Zajednice.

¹ SL L 210, 31. 7. 2006., str. 82.

² SL L 29.6.2007. str. 1.

- (d) Stranke su 27. kolovoza 2007. sklopile Okvirni sporazum u kojem se određuju opća pravila za suradnju i provedbu pomoći Zajednice u okviru Instrumenta za pretpristupnu pomoć (dalje u tekstu: „Okvirni sporazum“).
- (e) Dana 13. ožujka 2008. Komisija je usvojila IPA prekogranični program Mađarska - Hrvatska³ (dalje u tekstu: „Program“) kojim se podupire prekogranična suradnja između Republike Mađarske i Republike Hrvatske (dalje u tekstu „države sudionice“). Program će se provoditi podijeljenim upravljanjem, u skladu s odredbama iz članka 53. točke b i glave II. dijela drugog Uredbe Vijeća (EZ-a, Euratom) br. 1605/2002 od 25. lipnja 2002. o Financijskoj uredbi važećoj za opći proračun Europskih zajednica⁴ (dalje u tekstu: „Financijska uredba“).
- (f) Nužno je za provedbu ovog Programa da stranke sklope Sporazum o financiranju (dalje u tekstu: „ovaj Sporazum“) kako bi se odredile
 - (i) odredbe kojima država korisnica prihvaća pomoć Zajednice i ugovara pravila i postupke koji se odnose na isplatu povezanu s takvom pomoći; i
 - (ii) uvjeti prema kojima se upravlja pomoći, uključujući relevantne metode i nadležnosti za provedbu Programa.

SPORAZUMJELE SU SE O SLJEDEĆEM:

1 PROGRAM

Komisija će sudjelovati, bespovratnim sredstvima, u financiranju programa, koji je naveden u Dodatku A ovom Sporazumu:

Broj programa: 2007CB16IPO003

Naziv: IPA prekogranični program Mađarska - Hrvatska

2 PROVEDBA PROGRAMA

- (1) Program se provodi podijeljenim upravljanjem, u smislu članka 53. točke b Financijske uredbe.
- (2) Program se provodi u skladu s odredbama iz odjeljka 2. poglavlja III. IPA provedbene uredbe (članci 101. do 138.), odredbama Okvirnog sporazuma, koji je naveden u Dodatku B ovom Sporazumu i odredbama Odluke Komisije C (2008)911 od 13. ožujka 2008. kojom se odobrava IPA prekogranični program Mađarska - Hrvatska.

³ Odluka Komisije C (2008) 911

⁴ SL L 248, 16.9.2002., str. 1. Uredba kako je zadnje izmijenjena Uredbom Vijeća (EZ-a, Euratom) br. 1525/2007, SL L 343, 27.12.2007., str. 9.

- (3) Države sudionice nastoje osigurati da sve aktivnosti i ciljevi koji se nastoje ostvariti s provedbom programa budu usklađeni sa zakonodavstvom Zajednice i politikama koje su na snazi kako može biti primjenjivo na relevantni sektor i pridonijeti postupnom usklađivanju s pravnom stečevinom Europske unije.
- (4) Države sudionice osiguravaju odgovarajuću koordinaciju, usklađenost i komplementarnost pomoći koja se pruža u okviru programa s drugim oblicima pomoći Zajednice, uključujući, ali ne ograničujući se na ostale komponente IPA-e pokrivene IPA okvirnom uredbom, kao i pomoć financiranu od strane Europske investicijske banke, drugih međunarodnih financijskih institucija i bilateralnih donatora.

3 STRUKTURE I TIJELA S NADLEŽNOSTIMA

- (1) Nacionalni IPA koordinator, kako je navedeno u članku 22. IPA provedbene uredbe te kako je imenovan u skladu s Okvirnim sporazumom nadležan je za koordinaciju sudjelovanja države korisnika u relevantnim prekograničnim programima kao i u transnacionalnim, međuregionalnim ili programima morskih slivova u okviru drugih instrumenata Zajednice.
- (2) Država korisnica uspostavlja sustav kontrole kako je opisano, prema članku 108. IPA provedbene uredbe, u poglavlju 8 programa.
- (3) Države sudionice uspostavljaju zajednički nadzorni odbor za program, prema članku 110. IPA provedbene uredbe.
- (4) Države sudionice odgovorne su za upravljanje i kontrolu programa posebice kroz mjere iz članka 114. IPA provedbene uredbe, uključujući i povrat nepropisno isplaćenih iznosa.
- (5) Države sudionice zaključuju pisani sporazum koji se odnosi na strukture dogovorene između njih kako bi se programskim tijelima omogućilo izvršavanje njihovih dužnosti koje proizlaze iz IPA provedbene uredbe, prema članku 118. te Uredbe i koje se nalaze u dodatku opisa sustava upravljanja i kontrole iz članka 115. te Uredbe. U skladu sa člankom 121. stavkom 2. te Uredbe, takav pisani sporazum pokriva i odredbe pod točkom 8. ovoga Sporazuma.

4 FINANCIRANJE

Ukupno financiranje za provedbu programa koje pokriva ovaj Sporazum je kako slijedi:

- (a) Doprinos Zajednice utvrđen je na najviše 19.307.299 EUR, kako je opisano u Poglavlju 9. programa. No plaćanje doprinosa Zajednice od strane Komisije izvršava se unutar ograničenja dostupnih sredstava.
- (b) Trošak struktura i tijela uspostavljenih od strane države korisnice za provedbu programa snosi korisnik uz izuzetak troškova iz članka 94. stavka 1. točke (f) IPA provedbene uredbe, kako je opisano u programu.

5 AUTOMATSKI I KONAČNI POVRAT SREDSTAVA

Prema članku 137. IPA provedbene uredbe i članku 166. stavku 3. Financijske uredbe,

- (a) svaki dio proračunskog izdvajanja za program automatski se vraća u slučaju da, do 31. prosinca treće godine koja slijedi nakon godine n u kojoj je izvršeno izdvajanje iz proračuna:
 - (i) nije iskorišten u svrhu pred-financiranja; ili
 - (ii) nije iskorišten za među-plaćanja; ili
 - (iii) nije dostavljena izjava o izdacima u vezi s njim;
- (b) onaj dio proračunskih izdvajanja koji je još otvoren 31. prosinca 2017. za koji nije dana izjava o izdacima do 31. prosinca 2018. automatski se vraća.

6 POSTUPANJE S PRIMICIMA

- (1) Sukladno članku 35. IPA provedbene uredbe, primici u svrhe IPA-e uključuju prihod ostvaren nekom aktivnosti, tijekom razdoblja njenog sufinanciranja, od prodaje, najмова, upisa/naknada za usluge ili drugih jednakovrijednih primitaka osim:
 - (a) primitaka ostvarenih tijekom ekonomskog vijeka sufinanciranih investicija u slučaju investicija u tvrtke;
 - (b) primitaka ostvarenih unutar okvira mjere financijskog inženjeringa, uključujući poduzetnički kapital i kreditne fondove, garancijske fondove, leasing;
 - (c) gdje je primjenjivo, sudjelovanje privatnog sektora u sufinanciranju aktivnosti, što se u financijskim tablicama programa iskazuje zajedno s javnim sudjelovanjem.

- (2) Primici kako su određeni u prethodnom stavku 1. predstavljaju dohodak koji se oduzima od iznosa prihvatljivih izdataka za odnosnu aktivnost. Najkasnije do zatvaranja programa, takvi primici se oduzimaju od prihvatljivih izdataka relevantne aktivnosti u cijelosti ili pro rata, ovisno o tome jesu li ostvareni u cijelosti ili samo djelomično sufinanciranjem aktivnosti.

7 PRIHVATLJIVOST IZDATAKA

- (1) Izdaci u okviru Programa prihvatljivi su za sudjelovanje Zajednice ukoliko su stvarno nastali nakon potpisivanja ovog Sporazuma.
- (2) Sukladno članku 34. stavku 3. i članku 89. stavku 2. IPA provedbene uredbe, sljedeći izdaci nisu prihvatljivi za sufinanciranje Zajednice u okviru programa:
- (a) porezi, uključujući poreze na dodanu vrijednost;
 - (b) carinske i uvozne pristojbe, ili drugi troškovi;
 - (c) kupnja, najam ili zakup zemljišta i postojećih zgrada;
 - (d) novčane kazne, financijske kazne i troškovi sporova;;
 - (e) operativni troškovi;
 - (f) rabljena oprema;
 - (g) bankovni troškovi, troškovi garancija i slični troškovi;
 - (h) troškovi konverzije, troškovi tečajnih naknada i razlika povezani s bilo kojim od sastavnih pojedinačnih euro računa, kao i drugi čisto financijski izdaci;
 - (i) nefinancijski izdaci;
 - (j) kamata na dug.
- (3) Iznimno od odredbe prethodnog stavka 2. i u skladu sa člankom 89. stavkom 3. IPA provedbene uredbe, sljedeći će izdaci biti prihvatljivi:
- (a) porezi na dodanu vrijednost, ako su ispunjeni sljedeći uvjeti:
 - (i) ne mogu se vratiti na bilo koji način,
 - (ii) utvrđeno je da ih snosi krajnji korisnik, i
 - (iii) jasno su utvrđeni u projektnom prijedlogu.
 - (b) troškovi za transnacionalne financijske transakcije;

- (c) u slučaju da provedba neke aktivnosti zahtijeva otvaranje zasebnog računa ili više njih, bankovni troškovi za otvaranje i vođenje tih računa;
 - (d) naknade za pravne savjete, javnobilježničke naknade, troškovi tehničkih ili financijskih stručnjaka i računovodstveni ili revizijski troškovi, ako su izravno povezani sa sufinanciranom aktivnosti i potrebni za njenu pripremu ili provedbu;
 - (e) trošak garancija koje daje banka ili druge financijske institucije, do one mjere do koje garancije zahtijeva nacionalno zakonodavstvo ili zakonodavstvo Zajednice;
 - (f) opći troškovi, pod uvjetom da su utemeljeni na stvarnim troškovima koji se mogu pripisati provedbi odnosne aktivnosti. Jedinstvene stope na osnovi prosječnih troškova ne smiju prijeći 25% onih izravnih troškova neke aktivnosti koji mogu utjecati na razinu općih troškova. Obračun se uredno dokumentira i periodički pregledava;
 - (g) kupnja zemljišta za iznos veći od 10% prihvatljivih izdataka odnosne aktivnosti.
- (4) Osim tehničke pomoći za program iz članka 94. i u skladu sa člankom 89. točkom 4. IPA provedbene uredbe, prihvatljivi su sljedeći izdaci koje plaćaju javna tijela u pripremi ili provedbi neke aktivnosti:
- (a) troškovi stručnih usluga koje pruža javno tijelo, koje nije krajnji korisnik, u pripremi ili provedbi neke aktivnosti;
 - (b) troškovi pružanja usluga povezanih s pripremom i provedbom neke aktivnosti koje pruža javno tijelo koje je ujedno i krajnji korisnik i koje izvodi neku aktivnost za svoj vlastiti račun bez uključivanja drugih vanjskih pružatelja usluga ako su to dodatni troškovi i ako se odnose bilo na stvarno i izravno plaćene izdatke za sufinanciranu aktivnost.
- Odnosno javno tijelo ili fakturira troškove iz točke (a) ovog stavka krajnjem korisniku ili potvrđuje te troškove na osnovi dokumenata jednake dokazne vrijednosti koji dopuštaju utvrđivanje stvarnih troškova koje je to tijelo platilo za tu aktivnost.
- Troškovi iz točke (b) ovog stavka moraju se potvrditi pomoću dokumenata koji dopuštaju utvrđivanje stvarnih troškova koje je odnosno javno tijelo platilo za tu aktivnost.
- (5) Ne dovodeći u pitanje odredbe stavaka 1. do 4., dodatna pravila o prihvatljivosti izdataka države sudionice mogu odrediti u programu.

8 PRAVILA JAVNE NABAVE

Sukladno članku 121. stavku 1. IPA provedbene uredbe, postupci nabave na cijelom području prekograničnog programa, i na mađarskom državnom području i na hrvatskom državnom području, slijede odredbe Poglavlja 3. dijela 2., glave IV. Financijske uredbe i poglavlja 3. dijela 2., glave III. Uredbe Komisije (EZ-a, Euratom) br. 2342/2002 od 23. prosinca 2002. s detaljnim pravilima za provedbu Uredbe Vijeća (EZ-a, Euratom) br. 1605/2002⁵, kao i Odluke Komisije C(2007)2034 o „Pravilima i postupcima sklapanja ugovora za nabavu usluga, robe i radova koji se financiraju iz općeg proračuna Europskih zajednica u sklopu suradnje s trećim zemljama“. No odjeljak II. 8.2 Odluke Komisije C(2007) 2034 ne primjenjuje se na tijela javne uprave Republike Mađarske.

9 ČUVANJE DOKUMENATA

- (1) U skladu sa člankom 134. IPA provedbene uredbe, svi dokumenti povezani s programom čuvaju se u razdoblju od najmanje tri godine nakon zatvaranja programa, kako je određeno u članku 133. stavku 5. te Uredbe.

Ovo razdoblje se prekida bilo u slučaju pravnog postupka ili na opravdan zahtjev Komisije.

- (2) Dokumenti i evidencija čuva se u skladu s odredbama iz članka 134., stavcima 2. do 7. te Uredbe.

10 TUMAČENJE

- (1) Ako nema izričite odredbe suprotne ovom Sporazumu, pojmovi koji se koriste u ovom Sporazumu nose isto značenje kao ono koje im je pripisano u IPA okvirnoj uredbi i IPA provedbenoj uredbi.
- (2) Ako nema izričite odredbe suprotne ovom Sporazumu, spominjanje ovog Sporazuma spominjanje je takvog Sporazuma kako je povremeno izmijenjen, dopunjen ili zamijenjen.
- (3) Svako pozivanje na uredbe Vijeća ili Komisije odnosi se na onu verziju tih uredbi kako je naznačeno. Ukoliko je potrebno, izmjene tih uredbi prenose se u ovaj Sporazum pomoću izmjena i dopuna.
- (4) Naslovi u ovom Sporazumu nemaju pravno značenje i ne utječu na njegovo tumačenje.

⁵ SL L 31.12.2002., str. 1. Uredba kako je zadnje izmijenjena Uredbom Komisije (EZ-a, Euratom) br. 478/2007 od 23. travnja 2007., SL L 111, 28.4.2007., str. 13.

11 DJELOMIČNA NIŠTAVOST I NENAMJERNE PRAZNINE

- (1) Ukoliko neka odredba ovog Sporazuma je ili postane ništava ili ako ovaj Sporazum sadrži nenamjerne praznine, to neće utjecati na valjanost ostalih odredbi ovog Sporazuma. Stranke će zamijeniti ništavu odredbu valjanom odredbom koja će biti što je moguće bliža svrsi i namjeri ništave odredbe.
- (2) Stranke će popuniti sve nenamjerne praznine odredbom koja najbolje odgovara svrsi i namjeri ovog Sporazuma, u skladu s IPA okvirnom uredbom i IPA provedbenom uredbom.

12 PREISPITIVANJE I IZMJENA I DOPUNA

- (1) Provedba ovog Sporazuma predmet je periodičnih preispitivanja u vrijeme koje se stranke međusobno dogovaraju.
- (2) Svaka izmjena i dopuna dogovorena između stranaka bit će u pisanom obliku i bit će dio ovog Sporazuma. Takva izmjena i dopuna stupa na snagu na datum koji odrede stranke.

13 PRESTANAK

- (1) Ne dovodeći u pitanje stavak 2., ovaj Sporazum prestaje tri godine nakon datuma zatvaranja programa kako je određeno u članku 133. stavku 5. IPA provedbene uredbe. Prestanak ovog Sporazuma ne isključuje mogućnost za Komisiju da izvrši financijske ispravke u skladu sa člankom 56. te Uredbe.
- (2) Ovaj Sporazum može okončati bilo koja stranka uz pisanu obavijest drugoj stranci. Takav prestanak stupa na snagu šest kalendarskih mjeseci od datuma pisane obavijesti.

14 RJEŠAVANJE RAZLIKA

- (1) Razlike nastale uslijed tumačenja, upravljanja i provedbe ovog Sporazuma, na bilo kojoj i svim razinama sudjelovanja, rješavat će se mirnim putem konzultacijama između stranaka.
- (2) U slučaju da se ne uspije riješiti mirnim putem, svaka stranka može pitanje podnijeti na arbitražu u skladu s Izbornim pravilima o arbitraži između međunarodnih organizacija i država pri Stalnom arbitražnom sudištu na snazi na datum potpisivanja ovog Sporazuma.
- (3) Jezik koji će se koristiti u arbitražnom postupku je engleski jezik. Tijelo za imenovanje bit će glavni tajnik Stalnog arbitražnog sudišta na pisani zahtjev koji podnosi neka od stranaka. Pravorijek arbitra je obvezujući za sve stranke i bez prava na žalbu.

15 OBAVIJESTI

- (1) Svaka obavijest u vezi s ovim Sporazumom bit će u pisanom obliku i na engleskom jeziku. Svaka obavijest mora biti potpisana i dostavljena kao izvorni dokument ili putem faksa.
- (2) Svaka obavijest u vezi s ovim Sporazumom mora se slati na sljedeće adrese:

Za Komisiju:

Europska komisija
Opća uprava za regionalnu politiku
B-1049 Bruxelles
Belgija
Faks : +322 296 3290

Za državu korisnicu:

Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova EU
Radnička cesta 80
10000 Zagreb

HRVATSKA
Faks: + 385 1/ 6303 216

16 BROJ IZVORNIKA

Ovaj sporazum sastavljen je u dva izvornika na engleskom jeziku.

17 DODACI

Dodaci A i B sastavni su dio ovog Sporazuma.

18 STUPANJE NA SNAGU

Ovaj Sporazum stupa na snagu datumom potpisivanja. Ukoliko stranke potpišu na različite datume, ovaj Sporazum stupa na snagu datumom potpisivanja druge od dviju stranaka.

Potpisano, za i u ime Komisije

Potpisano, za i u ime Vlade Republike
Hrvatske

g. Dirk Ahner, v.r.
generalni direktor

Hrvoje Dolenec, v.r.
državni tajnik

Bruxelles, 1. prosinca 2008.

Zagreb, 1. prosinca 2008.

DODATAK A

**IPA PREKOGRANIČNI PROGRAM MAĐARSKA –
HRVATSKA ZA POMOĆ ZAJEDNICE IZ INSTRUMENTA ZA
PRETRPISTUPNU POMOĆ ZA PREKOGRANIČNU
KOMPONENTU USVOJEN ODLUKOM KOMISIJE C(2008) 911
od 13. ožujka 2008.**

IPA PREKOGRANIČNI PROGRAM MAĐARSKA-HRVATSKA

***PROGRAMSKI DOKUMENT
ZA PROGRAMSKO RAZDOBLJE 2007.-2013.***

CCI BROJ: 2007 CB16 IPO 003

3. PROSINCA 2007.

1. UVOD24

<i>1.1 IPA Prekogranični program Mađarska - Hrvatska za razdoblje 2007.-2013.....</i>	<i>24</i>
<i>1.2 Prihvatljivo područje.....</i>	<i>24</i>
<i>1.3 Opća obilježja.....</i>	<i>25</i>
<i>1.4 Iskustva iz prethodnih programa.....</i>	<i>26</i>
<i>1.5 Sažetak partnerskih i programskih procesa.....</i>	<i>29</i>
<i>1.6 Glavni nalazi ex ante provjere.....</i>	<i>32</i>

2. ANALIZA STANJA.....35

<i>2.1 Demografija, prostorna podjela i dinamika.....</i>	<i>35</i>
<i>2.1.1 Dinamika populacije</i>	<i>35</i>
<i>2.1.2 Prostorna struktura.....</i>	<i>37</i>
<i>2.2 Gospodarstvo.....</i>	<i>37</i>
<i>2.2.1 Poljoprivreda.....</i>	<i>38</i>
<i>2.2.2 Industrija.....</i>	<i>39</i>
<i>2.2.3 Usluge i turizam</i>	<i>40</i>
<i>2.3 Tržište rada</i>	<i>41</i>
<i>2.4 Obrazovanje i istraživački rad</i>	<i>42</i>
<i>2.5 Kulturne veze</i>	<i>44</i>
<i>2.6 Prometna infrastruktura</i>	<i>45</i>
<i>2.7 Okoliš</i>	<i>46</i>

3. SWOT ANALIZA.....49

<i>3.1 SWOT tablica</i>	<i>49</i>
<i>3.2 Zaključne napomene</i>	<i>51</i>

4. STRATEGIJA.....53

4.1 Vizija i sveobuhvatni strateški cilj53

4.2 Specifični ciljevi za razdoblje 2007.-2013.54

4.3. Horizontalni ciljevi i načela Programa.....56

5. OPIS PRIORITETA I PODRUČJA INTERVENCIJE.....62

1. prioritet: Održiv okoliš i turizam62

1.1 Područje intervencije: Održiv i atraktivan okoliš62

1.2 Područje intervencije: Održiv turizam na području rijeka Mure, Drave i Dunava.....64

2. prioritet: Razvoj gospodarske suradnje i zajedničkih ljudskih potencijala65

2.1 Područje intervencije: Gospodarska suradnja66

2.2. Područje intervencije: Razvoj zajedničkih ljudskih potencijala67

3. prioritet: TEHNIČKA POMOĆ68

6. OČEKIVANI STRATEŠKI REZULTATI70

7. USKLAĐENOST S DRUGIM PROGRAMIMA I POLITIKAMA74

7.1 Nacionalni strateški referentni okvir (NSRO) Republike Mađarske za razdoblje 2007.-2013.76

7.2 Nacionalni koncept prostornog razvoja (NSDC) Mađarske.....76

7.3 Projekti Kohezijskog fonda, Mađarska77

7.4 Operativni program za promet Mađarska77

7.5 Operativni program društvene obnove, Mađarska77

7.6 Operativni program gospodarskog razvoja, Mađarska ...78

7.7 Operativni program zaštite okoliša i energetike, Mađarska78

<i>7.8 Sredstva Schengenskog sporazuma</i>	<i>79</i>
<i>7.9 Regionalni operativni program južnog Podunavlja</i>	<i>79</i>
<i>7.10 Regionalni operativni program zapadnog Podunavlja ..</i>	<i>79</i>
<i>7.11 Revidirani nacionalni lisabonski akcijski program za Mađarsku – listopad 2007.</i>	<i>81</i>
<i>7.12 Nacrt Hrvatske nacionalne strategije za regionalni razvoj (2005)</i>	<i>81</i>
<i>7.13 Nacionalni programi Republike Hrvatske</i>	<i>81</i>
<i>7.14 Strateške smjernice Zajednice za razdoblje 2007. – 2013.</i>	<i>82</i>
<i>7.15 ESDP Europska perspektiva prostornog razvoja</i>	<i>83</i>

8. PROVEDBENE ODREDBE84

<i>8.1. Struktura upravljanja Programom</i>	<i>84</i>
<i>8.1.1 Zajednički nadzorni odbor (ZNO)</i>	<i>87</i>
<i>8.1.2. Upravljačko tijelo (UT)</i>	<i>88</i>
<i>8.1.3 Tijelo za ovjeravanje (TO)</i>	<i>89</i>
<i>8.1.4 Revizijsko tijelo (RT)</i>	<i>90</i>
<i>8.1.5 Zajedničko tehničko tajništvo (ZTT) i Informacijska točka (IT)</i>	<i>92</i>
<i>8.1.6 Odgovornosti na nacionalnoj razini</i>	<i>95</i>
<i>8.1.7. Kontrolna tijela (KT)</i>	<i>95</i>
<i>8.2 Razvoj i odabir projekata</i>	<i>96</i>
<i>8.2.1 Opći koncept razvoja i odabira projekata</i>	<i>96</i>
<i>8.2.2 Prikupljanje projekata</i>	<i>96</i>
<i>8.2.3 Odabir projekata</i>	<i>97</i>
<i>8.3 Informiranje i promidžba</i>	<i>98</i>
<i>8.3.1 Ciljevi i ciljne skupine.....</i>	<i>98</i>
<i>8.3.2 Sredstva i financiranje</i>	<i>98</i>
<i>8.3.3 Odgovornosti i faze provedbe</i>	<i>99</i>

8.3.4 Nadzor i procjena komunikacijskog plana	100
8.4 Provedba projekata, opis financijskih postupaka i tijekova	100
8.4.1 Provedba na razini projekata	100
<i>Pravila o dozvoljenim troškovima bit će definirana u skladu s Člankom 89 Provedbene uredbe</i>	
8.4.2 Nadzorni sustavi za ovjeravanje troškova	101
8.4.3 Prikaz financijskih tijekova i postupaka IPA-e od razine projekta do razine Programa.....	102
8.5 Nadzor i procjena	103
8.5.1 Nadzor	103
8.5.2 Procjena Programa	105
8.6 Tehnička pomoć	105
8.6.1. Upravljanje tehničkom pomoći	106
8.6.2. Program INTERACT	106
8.7 Revizije	106
8.7.1. Revizije operacija	106
8.8 Nepravilnosti i povrat nepravilno uplaćenih sredstava ..	107
8.8.1 Određenje pojmova	107
8.8.2 Izvještavanje	107
8.8.3 Povrat	107
8.8.4 Nepravilnosti vezane uz projekte tehničke pomoći	108
8.8.5 Pogreške sistemske prirode	108
9. INDIKATIVNA FINANCIJSKA TABLICA	109
10. PRILOZI	110
PRILOG 1: Nazivi subjekata koji su sudjelovali u savjetovanjima tijekom postupka planiranja	110
PRILOG 2: Statistički podaci o migracijama u Programskom području	111
PRILOG 3: Popis oznaka NUTS V regija, Hrvatska	111

<i>PRILOG 4: Ekonomska analiza gospodarskog proizvoda u pograničnom području</i>	<i>112</i>
<i>PRILOG 5: Kratice</i>	<i>113</i>
<i>PRILOG 6: Geografske karte</i>	<i>114</i>
<i>Geografska karta 6.1 Dobna struktura u mađarskim mikroregijama i hrvatskim graničnim općinama</i>	<i>114</i>
<i>Geografska karta 6.2 Stopa nezaposlenosti na mikroregionalnoj razini u Programskom području</i>	<i>115</i>
<i>Geografska karta 6.3 Zastupljenost visoke stručne spreme u prihvatljivom području</i>	<i>116</i>
<i>PRILOG 7: Glavni korišteni dokumenti</i>	<i>117</i>

1 UVOD

1.1 IPA Prekogranični program Mađarska – Hrvatska za razdoblje 2007.-2013.

IPA Prekogranični program Mađarska - Hrvatska provodit će se u sklopu financijskog okvira Europske unije za razdoblje 2007.-2013. Ovaj se strateški dokument temelji na zajedničkim naporima strateškog planiranja Hrvatske i Mađarske. Prije konačnog odobrenja, pregovori o rezultatima postupka planiranja obaviti će se s Europskom komisijom .

IPA Prekogranični program Mađarska - Hrvatska provodit će se u razdoblju između 2007. i 2013.g. kao tzv. IPA program (Instrument pretpristupne pomoći, eng. *Instrument for Pre-accession Assistance*). U skladu s Uredbom Vijeća br. 1085/2006 i Uredbom Europske komisije (EC) 718/2007, ovaj novi Instrument pretpristupne pomoći služi kao izvor financijskih sredstava, kako za države kandidatkinje (Hrvatska, Turska, Bivša Jugoslavenska Republika Makedonija), tako i za potencijalne kandidatkinje (Albanija, Bosna i Hercegovina, Srbija, Crna Gora) u proračunskom razdoblju 2007.-2013. Pomoć će se koristiti za potporu usvajanja i provedbe pravne stečevine Europske zajednice, ali isto tako i za pripremu uvođenja i upravljanja zajedničkim politikama Zajednice.

Pomoć se primjenjuje kroz sljedećih pet elemenata:

- (a) Pomoć u tranziciji i jačanje institucionalnih potencijala;
- (b) Prekogranična suradnja;
- (c) Regionalni razvoj;
- (d) Razvoj ljudskih potencijala;
- (e) Ruralni razvoj.

Element prekogranične suradnje ima za cilj promicanje dobrosusjedskih odnosa, poticanje stabilnosti, sigurnosti i blagostanja u obostranom interesu svih predmetnih država, te ohrabrivanja njihovog skladnog, uravnoteženog i održivog razvoja. Hrvatska će, osim suradnje s drugim državama, surađivati i s Mađarskom u okviru zajedničkog programa utemeljenog na zajedničkoj institucionalnoj podlozi. Hrvatska i Mađarska navode svoje prioritete strateškog razvoja u zajedničkom programskom dokumentu. Poziv na dostavu projektnih prijedloga bit će na raspolaganju neprofitnim organizacijama obiju država. Zajednički izvori financijskih sredstava raspoloživih u Programu koristit će se u okviru sustava otvorenog natječaja. Provedba Programa vršit će se u zajedničkoj strukturi kroz zajedničke projekte i zajedničko odlučivanje.

1.2 Prihvatljivo područje

Područje koje ispunjava uvjete, ili prihvatljivo područje, nalazi se uz jugozapadnu granicu Mađarske i sjeveroistočnu granicu Hrvatske. Dvije su države razdvojene rijekom Dravom koja tvori najveći dio zajedničke granice. Na hrvatskoj su strani, osim graničnih županija — Međimurske, Koprivničko-križevačke, Virovitičko-podravske i Osječko-baranjske, — još četiri druge županije izrazile zanimanje za sudjelovanjem u postojećem Programu s Mađarskom. Na sastanku Programskog odbora održanom 27. rujna 2006. godine u Pečuhu, odlučeno je da u skladu s točkom 97 nacrtu IPA Provedbene uredbe u Programu, uz pogranične županije NUTS III razine, sudjeluju i sljedeće četiri županije NUTS III razine: Varaždinska, Bjelovarsko-bilogorska, Požeško-slavonska i Vukovarsko-srijemska županija.

Uključivanjem pridruženih županija u Program stvara se jedinstveno programsko područje istovjetnih geografskih, demografskih i gospodarskih karakteristika, te se postiže uravnoteženje veličine populacije i teritorija obuhvaćenog Programom s obje strane granice.

Predložene pridružene županije imaju opravdan interes za suradnju s mađarskim pograničnim regijama koji se temelji na već postojećoj suradnji na projektima ili strateškim smjernicama tih županija.

Varaždinska županija je potpisnica ugovora o suradnji s mađarskom regijom Zala i zajedno sa mađarskim i slovenskim partnerima sudjeluje u projektu CADSES IIIB „Matrosca AAP“. Osobita pozornost posvetit će se razvijanju i provođenju projekata vezanih uz očuvanje porječja Mure i Drave – zaštiti prirode i projektima zajedničkog zbrinjavanja otpada i otpadnih voda. Stvaranje zajedničke turističke ponude već je započelo kroz provođenje srodnih INTERREG IIIA projekata i nastaviti će se i u buduće.

Bjelovarsko-bilogorska županija izrazila je interes za sudjelovanje u Prekograničnom programu Mađarska – Hrvatska temeljem činjenice da je prekogranična suradnja prepoznata kao jedan od prioriteta u županijskom Regionalnom operativnom programu.

Požeško-slavonska županija i Vukovarsko-srijemska županija su članice inicijative Euro-regije Dunav-Drava-Sava unutar koje surađuju s ostalim hrvatskim županijama i partnerima iz Mađarske. Povezanost vodama Dunava i Drave pruža mnoge mogućnosti za daljnju suradnju ovih dviju županija i pograničnih mađarskih regija.

Prihvatljiva područja na mađarskoj strani čine Zala, Somogy i Baranya, također regije na razini NUTS III. Trenutačno su to upravne jedinice s izabranim vlastima. Regija Zala dio je Zapadne podunavske regije, dok regije Somogy i Baranya pripadaju Južnoj podunavskoj regiji.

Prihvatljivo područje s mađarskim i hrvatskim županijama obuhvaća površinu od 31.028 km²

1.3 Opća obilježja

Hrvatsko-mađarsko pogranično područje u prošlosti je doživjelo nekoliko promjena. Međutim, od kraja Prvoga svjetskog rata područje je relativno stabilno, nakon što je uspostavljena granica između Mađarske i njezina južnog susjeda. Veći dio međunarodne granice slijedi rijeku Dravu. Kao rezultat zajedničke povijesti dviju država, na njihovim teritorijima postoje zajedničke manjine, od kojih je većina dvojezična i dobro uklopljena u lokalnu zajednicu. Danas su odnosi među dvjema državama na svim područjima života izvrsni.

Tijekom razdoblja nakon Drugoga svjetskog rata, granica je predstavljala snažnu liniju razdvojenosti između Mađarske, dijela Sovjetskog bloka i Republike Hrvatske, koja je tada bila dijelom jugoslavenske federacije, neovisne i neutralne komunističke države. Uslijed političkih napetosti među dvjema državama, granično je područje bilo gotovo jednako snažno čuvano i utvrđeno kao slavna Željezna zavjesa dalje prema sjeverozapadu. Kao posljedica, granični je pojas na obje strane postao ničija zemlja, s odsječenim željezničkim i cestovnim vezama i razdvojenim susjednim naseljima.

Hrvatska je nakon pada komunizma postala neovisna država čije su se granice značajno otvorile. Uspostavljeni su novi granični prijelazi, a provoz je olakšan. Tijekom Domovinskog rata hrvatska je strana granice bila pogođena oružanim sukobom. Mađarska se u istom

razdoblju borila s teškoćama prelaska na tržišno gospodarstvo. Porast regionalnih različitosti doveo je određene mikroregije duž zajedničke granice u osobito nepovoljan položaj. Kada je rat razorio gospodarstvo u Slavoniji, došlo je do pojave tzv. *shopping turizma* iz Hrvatske prema Mađarskoj. Ta se vrsta turizma u posljednje vrijeme smanjila.

Geografska karta 1 Prihvatljivo područje, glavni gradovi i cestovna infrastruktura (Izvor: Mađarski Središnji ured za statistiku (HCSO; Republika Hrvatska – Državni zavod za statistiku, CROSTAT; ESRI)

Pojava masovnog turizma te unutarnji i međunarodni promet robe prema jadranskoj regiji potaknuli su izgradnju sustava autocesta Budimpešta-Zagreb-Rijeka/Split u vrlo kratkom vremenskom razdoblju. Dovršenje ove glavne prometne žile kucavice određeno je za 2007. i uključuje novu i suvremenu prijelaznu točku na rijeci Dravi. Međutim, većina putnika taj pravac koristi samo kao prolaz i ne zaustavlja se u pograničnim područjima.

Pristupanje Mađarske Europskoj uniji 2004. još nije imalo značajnije posljedice na pogranično područje. Međutim, očekuje se da će Mađarska ući u područje Schengena u siječnju 2008., čime će hrvatsko-mađarska granica nekoliko godina biti vanjska granica schengenskoga područja. To će se promijeniti kada Hrvatska pristupi Europskoj uniji, vjerojatno krajem ovoga desetljeća. Kada Hrvatska za nekoliko godina postane punopravna država Schengena, ta će granica postati unutarnja, te će na taj način biti potpuno transparentna. Stoga se pretpostavlja da do kraja programskog razdoblja 2007.-2013. administrativne prepreke neće priječiti društveno-gospodarske procese na području provoza uz rijeku Dravu.

1.4 Iskustva iz prethodnih programa

Mađarsko-hrvatska prekogranična suradnja započela je 2002. kada su lokalni sudionici duž granice pokrenuli stvaranje mađarsko-hrvatskog pilot fonda za male projekte u okviru Mađarskog nacionalnog PHARE programa. Pilot fond za male projekte pokrenut je i 2003. Glavni cilj programa pod nazivom INTERREG PHARE bio je pružanje podrške neprofitnoj prekograničnoj suradnji i priprema potencijalnih kandidata za buduće mogućnosti financiranja iz Programa INTERREG. Dvije su države pokrenule 14, odnosno 17 projekata.

Inicijativa za vanjske granice Programa PHARE, koja je pružila podršku glavnim projektima na svim mađarskim graničnim dionicama, podržala je i dva projekta na mađarsko-hrvatskom pograničnom području: građevinske radove na obilaznici koja usmjerava međunarodni promet za prijevoz teškog tereta s ceste br. 58 dalje od središta grada Harkányja te proširenje mađarsko-hrvatskog Obrazovnog centra Miroslav Krleža izgradnjom studentskog doma i obnovu postojećih dijelova škole. Projekti su bili sufinancirani s 1,5 do 2 milijuna eura iz sredstava Programa PHARE.

Program za susjedstvo Slovenija-Mađarska-Hrvatska 2004.-2006. pripremljen je 2004. godine u partnerstvu Slovenije, Mađarske i Hrvatske. Pristup za susjedstvo označio je važan razvoj u suradnji duž vanjskih granica Europske unije, ujedinjujući u istom Programu vanjska (CARDS/PHARE za Hrvatsku) i unutarnja (ERDF) sredstva financiranja Europske unije. Najvažniji iskorak za hrvatske partnerske organizacije bio je u tome što su sredstva bila otvorena i njima, čineći ih tako punopravnim kandidatima (dok je Pilotni fond za male projekte omogućavao projekte suradnje koji su financirali samo mađarsku stranu).

Program za susjedstvo izgrađen je na dva prioriteta: ekonomskoj i socijalnoj povezanosti te održivom razvoju. U sklopu svakog prioriteta postojale su tri mjere: prvi je prioritet sadržavao polja Zajedničkog gospodarskog prostora (1.1.), Zajedničkog razvoja ljudskih potencijala (1.2.) i Zajedničkog turističkog i kulturnog prostora (1.3.), dok je drugi prioritet podržavao projekte na području Održivog korištenja prirodnih bogatstava i zaštite okoliša (2.1.), Zaštite prirode (2.2.) i Pristupačnosti (2.3.).

Prvi poziv na dostavu projektnih prijedloga objavljen je u prosincu 2004. Iznos raspoloživ u okviru tog poziva u Mađarskoj je iznosio 8,366.680 eura¹ (2.062.720.200 mađarskih forinti HUF), a u Hrvatskoj 2,000.000 eura. Pravovremeno je dostavljeno ukupno 109 projektnih prijedloga mađarskih podnositelja i 85 projektnih prijedloga hrvatskih podnositelja. Od projekata predanih u Mađarskoj, 77 je uključivalo hrvatske partnere, dok je u Hrvatskoj, od ukupno 85 predanih ponuda, 17 projekata bilo usmjereno na mađarsko-hrvatsku suradnju.

Slijedom odluke odgovornih Odbora, 28 projekata provode partneri iz Mađarske i Hrvatske, a postoje i dva trilateralna projekta koji utemeljuju šire, slovensko-mađarsko-hrvatsko, partnerstvo. Ti projekti ukupno obuhvaćaju iznos od 5,857.379 eura.

Sljedeća tablica ukratko prikazuje subvencionirane zajedničke mađarsko-hrvatske projekte tog prvog natječaja, gdje tip projekta predstavlja najvišu razinu suradnje, osiguravajući financiranje na obje strane granice:

Naziv i cilj projekta	Iznos subvencije u EUR	Mađarski podnositelj	Hrvatski podnositelj
'CB-RIS' Cilj je projekta omogućiti poboljšani pristup i korištenje nove informacijske i komunikacijske tehnologije te na taj način pružiti lokalnoj samoupravi u pograničnim područjima najsuvremeniji sustav riječnog prometa i praćenja prijevoza.	HU – 237.674 HR – 170.013	Državna udruga za odašiljanje radio signala pomorske opasnosti i informiranje, Županija Baranya članica Organizacije	Centar za razvoj unutarnje plovidbe d.o.o.
'CoCuCo OBP' Projekt podržava prijavu Grada Osijeka za popis UNESCO-ove zaštićene svjetske spomeničke baštine i predstavlja međuregionalni nastavak projekta prijave Grada Pečuha za europsku prijestolnicu kulture do 2010.	HU - 200.873 HR – 149.101	Glavna skupština Županije Baranye	Osječko-baranjska županija

¹ Tečaj: 246,54 HUF/EUR, 12/04 (Izvor: InforEuro)

Naziv i cilj projekta	Iznos subvencije u EUR	Mađarski podnositelj	Hrvatski podnositelj
'CrossboR&D' Cilj je projekta poboljšati prijenos tehnologije, inovacija i rezultata istraživanja iz akademskog okoliša u mala i srednja poduzeća te poboljšati inovativnu razinu malih i srednjih poduzeća, ojačavajući tako konkurentnost prekogranične regije u cjelini.	HU - 141.470 HR - 119.059	Sveučilište u Pečuhu	Centar za poduzetništvo Osijek

Jednu od lekcija naučenih prilikom prvog poziva za prijavu projektnih prijedloga u sklopu Programa za susjedstvo Slovenija-Mađarska-Hrvatska predstavlja činjenica da je suradnja na području turizma (mjera 1.3) bila najpopularnija i u Mađarskoj i u Hrvatskoj. Zajedničko razmišljanje i djelovanje kroz turizam i kulturne projekte od velikog su interesa za organizacije pograničnog područja. Drugi značajan udio podnesenih zahtjeva odnosio se na mjeru 1.2., Zajednički razvoj ljudskih potencijala. Mjera 2.1., Održivo korištenje prirodnih dobara i zaštita okoliša, također je zabilježila značajan broj prijava s mađarske strane. Prijave za sve mjera bile su ravnomjernije raspoređene u slučaju Hrvatske.

Drugi je poziv na dostavu projektnih prijedloga u sklopu Programa za susjedstvo objavljen u studenom 2005. Raspoloživi je iznos u Mađarskoj iznosio 6,078.840 EUR² (1.527.224.200 HUF), a u Hrvatskoj 6,000.000 eura. Mađarski su podnositelji predali 179 projektnih prijedloga, a hrvatski 112. U Mađarskoj su 103 projekta imala partnere iz Hrvatske, dok su u Hrvatskoj 32 projekta izgrađena na suradnji s mađarskim organizacijama.

Sljedeća tablica predstavlja mađarsko-hrvatske zajedničke projekte iz drugog poziva na dostavu projektnih prijedloga kojima je odobrena subvencija:

Naziv i cilj projekta	Iznos subvencije u EUR	Mađarski podnositelj	Hrvatski podnositelj
'Panonski turizam' Projekt provodi aktivnosti razvoja stručnosti u prekograničnim regijama za vlasnike poljoprivrednih gospodarstva seoskog turizma. Također donosi priručnik programa i obuke koji će biti u skladu s cjelinama Europskog programa obuke u seoskom turizmu.	HU - 101.507 HR - 78.697	Regionalni zavod za zapošljavanje južnog Podunavlja	Hrvatski zavod za zapošljavanje, Regionalni ured Osijek
'BP Net' Glavni je cilj projekta poboljšati suradnju između regionalnih struktura za razvoj malih i srednjih poduzeća kroz stvaranje i održavanje mreže prekograničnih poslovnih zona.	HU - 92.561 HR - 153.717	Općina Grada Nagyatáda	Grad Križevci
'Panonska paleta' Glavni je cilj projekta uspostaviti snažniju gospodarsku i društvenu povezanost u prekograničnom području kroz povećanu razinu suradnje među partnerima na području kulture, obrazovanja, turizma i naslijeđa.	HU - 78.371 HR - 109.342	Kuća kulture Együd Arpad i Osnovna škola likovne umjetnosti	Grad Koprivnica

Drugi poziv na dostavu projektnih prijedloga općenito je donio veći broj prijava u sve tri države sudionice. Prijedlozi projekata koji su se usmjerili na mađarsko-hrvatsku suradnju imali su veći udio među ponudama u Hrvatskoj (od 20 posto u prvom pozivu do gotovo 30 posto). Ipak,

² Tečaj: 251,36 HUF/EUR

kada bi im se pružila prilika, većina hrvatskih organizacija radije bi uspostavila veze sa slovenskim partnerima.

Mjera 2.2., Zaštita prirode, iznova je polučila jedan od najslabijih odaziva, dok su se turizam, ljudski kapaciteti i gospodarska suradnja ponovo pokazali vrlo popularnima među prijaviteljima projekata. Održivost i ekološka problematika obuhvaćena mjerom 2.1 također su privukli značajan broj ponuda.”

Općenito, krug potencijalnih i stvarnih podnositelja nije se značajno promijenio između dva poziva u okviru Programa za susjedstvo. U nekoliko slučajeva, neuspješni prijedlozi projekata iz prvog poziva na dostavu projektnih prijedloga ponovo su – uz izmjene i poboljšanja – dostavljeni na drugi poziv. Osim toga, suradnici na projektu kojima su dodijeljena bespovratna sredstva često su zajednički kreirali nove projekte za drugi poziv. Što se tiče administrativnog i sadržajnog aspekta, uočena su tek neznatna poboljšanja između ta dva poziva. Nekoliko nedostataka (uglavnom vezanih uz pitanja administracije i prihvatljivosti) ponovno se pojavilo i kod drugog poziva na dostavu projektnih prijedloga. Međutim, iskustvo koje su organizacije podnositeljice do sada stekle tijekom Prekograničnih programa pograničnog područja, kao i novousvojene vještine onih kojima su dodijeljena bespovratna sredstva, jamačno će pridonijeti povećanju prihvatljivosti, preciznosti i kakvoće projekata u razdoblju od 2007. do 2013.

1.5 Sažetak partnerskih i programskih procesa

Proces partnerstva tijekom razdoblja planiranja bio je obilježen nastojanjima uključivanja društvenih i gospodarskih partnera. Članovi Radne skupine predstavljali su lokalne upravne jedinice u programskom području, kao i državna tijela. Ti su subjekti bili aktivno uključeni u oblikovanje Programa.

Od prvog je trenutka uspostavljena bliska suradnja s Agencijama za regionalni razvoj koje djeluju na programski prihvatljivom području. U obje su države također održana savjetovanja s nadležnim ministarstvima, Agencijama za upravljanje cestama, schengenskim tijelima na državnoj razini, s glavnim visokoškolskim ustanovama i diplomatskim predstavništvima tijekom postupka planiranja. Ta su se savjetovanja provodila u obliku partnerskih radionica, osobnih sastanaka, razmjene elektroničke pošte i obavljanja telefonskih razgovora, kao i pismenih preporuka. Različite radne verzije Programskog dokumenta neprekidno su se proslijeđivale socijalnim partnerima tijekom postupka planiranja. Tablica u kojoj su navedeni različiti društveni i gospodarski partneri s kojima su obavljena savjetovanja nalazi se u Prilogu 1.

Tzv. pristup odozdo prema gore (*bottom-up*) osnažen je aktivnim sudjelovanjem lokalnih dionika s prihvatljivih područja, općina i mikroregija, civilnih organizacija, obrazovnih ustanova, komora i drugih pravnih subjekata. U tom je smislu potrebno naglasiti važnost **partnerske radionice** održane 29. lipnja 2006. u Čakovcu, na kojoj je sudjelovalo oko 60 polaznika, i koja je rezultirala time da je tim za izradu nacrtu primio brojne pismene primjedbe, povrh prijedloga dobivenih u okviru radionice.

Stvarne pripreme za Program prekogranične suradnje između Mađarske i Hrvatske započele su organizacijom **uvodnog (kick-off) radnog sastanka** između Nacionalnog ureda za regionalni razvoj kao Upravljačkog tijela (UT) (zakonski nasljednik Upravljačkog tijela je Nacionalna razvojna agencija od srpnja 2006. godine), VATI Direkcije za Interreg, odgovorne za koordinaciju programa, Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija Republike Hrvatske, i ugovorenih stručnjaka zaduženih za izradu Programskog dokumenta (VATI - Uprava za strateško planiranje i procjenu), održanog 21. travnja 2006. u Budimpešti. Sudionici su raspravljali o planu postupka programiranja, institucionalnom i financijskom okviru te su razmotrili rezultate preliminarne analize.

Počevši od travnja 2006., izradu budućeg Programskog dokumenta vodio je VÁTI – Uprava za strateško planiranje i procjenu, uz aktivno sudjelovanje stručnjaka dodijeljenih novom programu na hrvatskoj strani kroz tehničku pomoć Središnjem državnom uredu za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova EU. Prvi, indikativni nacrt, koji je sadržavao prostornu analizu pograničnog područja, SWOT analizu i preliminarni skup ciljeva i mjera, pripremljen je već u lipnju 2006., pružajući temelj za daljnju detaljnu specifikaciju.

S upraviteljskog stajališta, odgovornost za prekograničnu suradnju u Hrvatskoj institucionalno je prenesena sa Središnjeg državnog ureda za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova EU na Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka (vidjeti MMTPR). Stoga su sve aktivnosti vezane uz postupak izrade Programa prenijete, i od tog trenutka pa nadalje, koordinirane u Upravi za integrirani regionalni razvoj pri Ministarstvu mora, turizma, prometa i razvitka.

Prvi je sastanak Programskog odbora održan 26. srpnja 2006. u Pečuhu u Mađarskoj. Poduzeti su daljnji koraci prema finalizaciji stanja i SWOT analizi te je djelomično ocijenjena predložena struktura ciljeva i mjera. Članovi su također raspravljali o predviđenim sredstvima, predloženom udjelu sufinanciranja, pitanjima teritorijalne prihvatljivosti te o naravi planiranih ekoturističkih mjera (projekta ili programa).

Početak rujna druga je verzija Programskog dokumenta poslana u 10 hrvatskih županija (pograničnih i okolnih), te međuministarskoj radnoj skupini za prekograničnu suradnju. 18. je rujna organizirana **radionica za sve dionike**, na kojoj se raspravljalo o nacrtu dokumenta, a timu za izradu nacrtu pružene su povratne informacije.

Dana 27. rujna 2006. u Pečuhu je održan **drugi sastanak Programskog odbora**, na kojem su sudjelovali predstavnici hrvatskih pograničnih županija. Na sastanku je donijeta odluka da se u prihvatljivo područje novog Programa uvrste hrvatske županije koje se nalaze uz pogranične županije. Osim toga, na dnevnom su se redu također našle buduća ex ante procjena i strateška procjena utjecaja na okoliš, problemi sufinanciranja i razne druge teme koje su otvorili sudionici sastanka (mogućnost izvođenja „posebnih projekata“, moguća prihvatljivost malih i srednjih poduzeća).

Na **trećem sastanku Programskog odbora**, organiziranom 22. studenoga u Koprivnici, uglavnom se raspravljalo o strategiji Programa. Članovi su zaključili da se analiza stanja i SWOT analiza trebaju smatrati prikladnima za predstavljanje procjeniteljima ex ante i procjeniteljima utjecaja na okoliš. Također se razgovaralo o opsežnim planovima predviđenima u mjeri 1.2. te je predloženo da maksimalna vrijednost projekta iznosi 1 milijun eura. Nadalje, Radna skupina je odlučila da u dokumentima Programa ne treba navoditi nikakve „posebne projekte“, već da će se umjesto toga za sve mjere raspisati uobičajeni pozivi na dostavu projektnih prijedloga za sve raspoređene iznose.

31. siječnja 2007. u Budimpešti je održan **četvrti sastanak Programskog odbora** nakon što su stručnjaci za ex ante i stratešku procjenu utjecaja na okoliš prikupili svoje komentare o nacrtu Programskog dokumenta i obavili razgovore s timom za izradu nacrtu. Glavna saznanja su pomoću prezentacija predstavljena članovima Programskog odbora, te su vidjeli kako su planeri predložene promjene uvrstili u dokument. Sastanak je doveo do pregrupiranja područja intervencije zadržavanjem izvornih strateških linija, a članovi su također odlučili objaviti poziv za dostavljanje projektnih prijedloga istovremeno za sve mjere. Donijeta je odluka da predviđeni opsežni planovi mjere 1.2. čine jedan jedinstveni dokument.

Peti sastanak Programskog odbora održan je 07. ožujka 2007. u Osijeku, a na njemu se još detaljnije razradio programski dokument u skladu s rezultatima ex ante procjene: definiranje valjanih pokazatelja i raspravljanje o posebnim ciljevima područja intervencije. Članovima je također predstavljeno poglavlje o primjeni, kao i prednacrt izvješća o okolišu.

Šesti sastanak Programskog odbora, održan 11. travnja 2007. u Nagykanizsi, svjedočio je završetku postupka izrade Programa. Članovi Programskog odbora odobrili su strategiju Programa s odgovarajućim poglavljima u dokumentu. Istaknuta su neka posebna pitanja, poput tablice proračuna i sustava pokazatelja. Razgovaralo se o tehničkim pojedinostima vezanima uz Informacijske točke i Programske odbore, a predstavljeno je i konačno ex ante izvješće. Sastanak je završio s utvrđivanjem nadolazećih mjera vezanih uz finalizaciju i predaju programskog dokumenta.

Donja tablica ukratko prikazuje sastanke, sudionike i glavne teme o kojima se raspravljalo:

Sastanak	Sudionici	Uvršteni prijedlozi, zaključci i promjene Programskog dokumenta
Radionica za teritorijalne dionike, 29. lipnja 2006., Čakovec	Predstavnici Središnjeg državnog ureda za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova EU pri MMTPR, Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, hrvatskih županija, predstavnici VATI-ja, mađarske Uprave za koordinaciju cesta, Uprave za vode i zaštitu okoliša južnog Podunavlja, Zavod za zapošljavanje Somogya i Baranye, općina i mikroregija, sveučilišta i komora	- dublja analiza na nekoliko područja (npr. turizam), proširenje opsega sa svim prihvatljivim županijama - korištenje materijala koje je priredila mađarska Uprava za koordinaciju cesta o graničnim prijelazima u postupku planiranja - proširenje riječnog turizma na rijeku Muru - podjela između operacija u okviru regionalnih operativnih programa i prekograničnih programa uključivanje razvoja cestovne mreže (s fokusom na lokalne i prekogranične ceste) u strategiju
1. sastanak Programskog odbora, 26. srpnja 2006., Pečuh	Članovi Programskog odbora, predstavnici VATI-ja i MMTPR-a	- prijedlog da dio dokumenta koji se bavi gospodarstvom treba obuhvaćati više elemenata - prijedlog da se razmisli o prvom prioritetu kao prioritetu zajedničkog gospodarskog prostora, čiji bi sastavni dio bio ekoturizam na rijeci Dravi
Radionica za dionike, 18. rujna 2006	Svi sudionici u Hrvatskoj, predstavnici MMTPR-a, članovi Programskog odbora, predstavnici Europske komisije, VATI-ja i MMTPR-a	- rasprava o nacrtu Programa - povratna informacija timu za izradu nacрта Programa
2. sastanak Programskog odbora u Hrvatskoj, 27. rujna 2006., Pečuh	Svi sudionici u Hrvatskoj, predstavnici MMTPR-a, članovi Programskog odbora, predstavnici Europske komisije, VATI-ja i MMTPR-a	finalizacija prihvatljivog područja Programa, uključujući 4 susjedne županije u Hrvatskoj
3. sastanak Programskog odbora, 22. studenog 2006., Koprivnica	Članovi, Programskog odbora predstavnici VATI-ja i MMTPR-a	- odluka da je Programski dokument prikladan za ex ante i stratešku procjenu utjecaja na okoliš - odluka da se u Programskim dokumentima neće navoditi posebni projekti - predložena maksimalna vrijednost projekta iznosi 1 milijun eura - usvajanje teksta '85% EU sredstava i 15% državnih sredstava', s akcijskim planovima koji detaljno opisuju način sufinanciranja
4. sastanak Programskog odbora, 31. siječnja 2007., Budimpešta	Članovi Programskog odbora, predstavnici VATI-ja i MMTPR-a, ex ante procjenitelji i procjenitelji utjecaja na okoliš	- prijedlog da se pripremi jedan opsežan plan (za nekoliko područja) u mjeri 1.2 - prijedlog da se za sve mjere istovremeno objave pozivi za ponude - prijedlog da se preispita aktivnost upravljanja zajedničkom baštinom - restrukturiranje područja intervencije
5. sastanak Programskog odbora, 07. ožujka 2007., Osijek	Članovi Programskog odbora, predstavnici VATI-ja i MMTPR-a, ex ante procjenitelji utjecaja na okoliš	- razrada programskog dokumenta u skladu s ex ante saznanjima: definiranje valjanih pokazatelja i rasprava o posebnim ciljevima područja intervencije - predstavljanje poglavlja o primjeni i prednacrt izvješća o okolišu
6. sastanak Programskog odbora, 11. travnja 2007., Nagykanizsa	Članovi Programskog odbora, predstavnici VATI-ja i MMTPR-a	- prihvatanje programske strategije - tablica proračuna i sustav pokazatelja - rasprava o Informacijskim točkama i Programskim odborima - predstavljanje konačnog ex ante izvješća

Ex ante procjenu i stratešku procjenu utjecaja na okoliš u okviru Programa izvršio je konzorcij predvođen tvrtkom Vital-Pro Consulting Ltd. Glavni je cilj bio poboljšati kakvoću Programa uz

pomoć prijedloga koje su razradili ex ante procjenitelji i procjenitelji utjecaja na okoliš. Obje su skupine stručnjaka sudjelovale na radnim sastancima na kojima su članove upoznali s načinima procjene i pomogli im u razvoju vještina izrade Programa. Procjenitelji i tim za izradu Programa blisko su surađivali, a rezultati te suradnje mogu se pronaći u mjerodavnim izvješćima priloženima programskom dokumentu (vidjeti Priloge I i II).

U skladu s postupkom temeljenim na partnerstvu, može se reći da u regiji nedostaju zajednički planovi i strategije za zajedničku viziju i zajedničke aktivnosti. Zbog toga je potrebno uložiti značajne napore u cilju promicanja aktivnosti zajedničkog planiranja te zajedničkih istraživanja i suradnje.

1.6 Glavni nalazi ex ante procjene

IPA Program prekogranične suradnje između Mađarske i Hrvatske 2007-2013. općenito je dobar Program; sadržaj, struktura Programa i logika intervencija odgovarajući su, pa ipak još uvijek se mogu utvrditi neki nedostaci. Ex ante procjenitelji čvrstog su mišljenja da je Program u cjelini odgovarajuće kvalitete, da i službeno i u smislu svoga sadržaja ispunjava zahtjeve Programa prekogranične suradnje te da je profesionalno dobar temelj za početak pregovora s Europskom komisijom.

Pokazalo se da ex ante procjena igra značajnu ulogu u razvoju sadržaja Programa, njegovoga tehničkog sadržaja, logike intervencija i njihove izvedivosti. Tim za izradu programa bio je otvoren za mišljenja procjenitelja i složio se s većinom utvrđenih problema, prihvaćajući značajni dio prijedloga te su do kraja postupka procjene doneseni zaključci koji su slični zaključcima procjenitelja..

Analiza stanja značajno je poboljšana kroz proces ex ante procjene, posebice s obzirom na strukturu i obujam, kao i dubinu i točnost analize; također, veza između različitih potpoglavlja sada je snažnija. Kvaliteta **SWOT analize** također je znatno unaprijeđena nakon radionice usmjerene na metodologiju. Također se može reći da je veza između SWOT analize i analize stanja znatno poboljšana. Oba su poglavlja – unatoč nekim slabostima – odgovarajući temelji za izgradnju strategije. **Vizija** definirana u Programu logična je i značajna za opisanu situaciju. Pokušaj maksimalnog iskorištavanja prednosti i mogućnosti prirodne baštine, kao najvažnijeg zajedničkog sredstva, realističan je, a izgradnja dugoročne vizije na njemu značajna. Poglavlje o **horizontalnim ciljevima i načelima** sadržava i ciljeve i načela; predlaže se izmjena naziva nekih od elemenata u “međusektorske teme”, što bolje pristaje njihovoj prirodi. Uz to, kod nekih od horizontalnih ciljeva i načela nedostaju konkretne pojedinosti u smislu provedbe, nije u potpunosti jasno kako će ovi ciljevi postati ostvarivi na razini projekata. Što se važnosti pojedinačnih ciljeva tiče, oni su uglavnom opravdani. Unutarnja dosljednost i struktura strategije zadovoljavajuće su.

Struktura prioriteta (cilj, opravdanost, prihvatljive aktivnosti) jasna je i jednostavna za razumijevanje. Kao rezultat višestruke suradnje između tima za izradu programa i procjenitelja, **sustav indikatora** znatno je unaprijeđen u smislu njegove strukture i kvalitete te općenito govoreći, ispunjava zahtjeve. Konačno, **predstavljeni proračun** ispunjava zahtjeve koncentracije i izvedivosti, a proračunske dodjele za prioritete čine se razumnima i uravnoteženima. **Vanjska usklađenost programa** značajno je povećana kroz proces ex ante procjene; dubina prezentacije koherentnosti odstupa ovisno o programima na koje se odnosi. **Poglavlje o provedbi** Programa daje detaljan opis, temeljit prikaz planiranih mehanizama provedbe koji će se koristiti u provedbenom razdoblju. Zapravo je poglavlje donekle suviše detaljno opisano za Program prekogranične suradnje: u njemu su opisani mehanizmi koji bi spadali u vodič za provedbu.

Opisani **sustav praćenja i procjene** u skladu je s nadležnom Uredbom, međutim, nedostaju konkretne pojedinosti operacije. Rizici provedbe takvoga programa s mnogo sudionika, koji uključuje dvije države, mnogobrojni su te stoga procjenitelji predlažu izradu **analize rizika**, koja će utvrditi glavne rizike, njihovu vjerojatnost i njihov mogući učinak. U zaključku, procjenitelji naglašavaju da **sustav indikatora** predstavljen u Programu može sam po sebi osigurati valjano mjerenje i praćenje. U skladu s lekcijama naučenim iz ranijih programa, posebno osmišljen sustav praćenja smatra se neophodnim.

U sljedećoj su tablici navedene najvažnije napomene procjenitelja tijekom ex ante procjene i odgovori ili rješenja tima za izradu programa u dovršenom Programskom dokumentu.

Ex ante napomene i prijedlozi	Status u OP-u
Analiza stanja	
Turizam, kao uslužni sektor, trebao bi biti dio ili potpoglavlje poglavlja o gospodarstvu.	Prihvaćeno. Turizam je restrukturiran.
Pojedinačna poglavlja trebala bi završavati sažecima.	Pomalo drugačije rješenje. Sažetak i kratak opis glavnih pitanja slijedi nakon SWOT analize u obliku zaključnih primjedbi.
Niti jedna analiza ne nadilazi razinu županije te se predlaže da se u najmanju ruku naglase mikro-regije u kojima se javljaju ekstremne brojke.	Prihvaćeno. Istaknuti su usmjereniji podaci gdje je bilo primjenjivo.
Apsolutni brojevi poduzeća zavaravajući su te se predlaže poseban indeks za usporedbu podataka iz područja različitih veličina.	Prihvaćeno. Posebne stope navedene su u odnosnoj tablici.
U vezi s odnosom triju sektora, jednako kao za turizam, poljoprivredu i industriju trebalo bi biti posvećeno potpoglavlje.	Prihvaćeno. Dodana su potpoglavlja 2.2.1 i 2.2.2.
Potreban je opširniji opis turizma uz Dravu i njegovih mogućnosti, uz povezivanje s poglavljem o prirodnim obilježjima područja.	Prihvaćeno. Obala rijeke Drave i važna turistička odredišta izložena su u glavnim crtama.
Nedostaje kratak opis inicijativa suradnje (npr. Euro-regije).	Prihvaćeno. Spomenute su Euro-regije.
U analizi stanja nisu spomenute biciklističke staze.	Prihvaćeno. Biciklističke staze integrirane su u tekst.
SWOT analiza	
Predlaže se da teme kojima se bavi SWOT analiza budu usko u skladu s poglavljima definiranim u analizi stanja.	Prihvaćeno. SWOT analiza strukturirana je prema preporuci.
Dan je vrlo kratak sažetak SWOT analize i cjelokupne analize stanja.	Prihvaćeno. Zaključne napomene su proširene.
Strategija	
U slučaju Područja intervencije 2.1, nije nužno naglašavati vezu s Ciljem 5, budući da ova veza postoji i u drugim slučajevima.	Nije prihvaćeno. Povezanost s Ciljem 5 treba biti naglašena i ostaje u OP-u.
U slučaju Područja intervencije 2.2, nije nužno naglašavati vezu s Ciljem 2.	Nije prihvaćeno. Referenca na Cilj 2 ostaje u OP-u.

Prioriteti i područja intervencije	
Područje intervencije 1.2 sadržava brojne aktivnosti koje daju prostora ekološkoj sastavnici i sastavnici zaštite prirode osim eko-turistički dijelova, pa je stoga pojam 'gospodarski' suviše ograničavajući u slučaju ovoga prioriteta.	Prihvaćeno. Prioriteti i mjere su preimenovani, Prioritet 1 nazvan je 'Održiv i privlačan okoliš', a Područje intervencije 1.2 naslovljeno je 'Održiv turizam u području rijeka Mura-Drava-Dunav.
Izvan područja intervencije, prioriteti također sadržavaju detaljan opis aktivnosti. Ovo zapravo nije potrebno u OP-u, već kasnije u Akcijskom planu.	Razmotreno. Međutim, nakon rasprave u Radnoj skupini, opis prihvatljivih aktivnosti ostaje dijelom OP-a.
Horizontalni ciljevi	
Samo jedna rečenica posvećen je pitanju jednakih mogućnosti za žene, nacionalne manjine i osobe s invaliditetom, a opis situacije ovih ciljnih skupina u regiji nedostaje. Takav bi opis od posebnog značaja bio u slučaju Roma.	Prihvaćeno. Naglašena je važnost poboljšanja situacije Roma i sada je jedan od pokazatelja.
Potrebno je složenije tumačenje održivosti, društveno-gospodarsko-ekološki pristup će se primjenjivati u cjelokupnom opsegu prioriteta, ne samo u slučaju onih vezanih uz ekologiju.	Prihvaćeno. Društveni aspekti održivosti također su naglašeni.
Vanjska usklađenost	
Nije pokazana vanjska usklađenost u pogledu Strateških smjernica Zajednice i Europskog fonda za regionalni razvoj.	Prihvaćeno. Obuhvaćena je koherentnost s ovim programima.

2. ANALIZA STANJA

2.1 Demografija, prostorna podijela i dinamika

2.1.1 Dinamika populacije

Ukupna populacija prihvatljivog pograničnog područja broji 2,302.552 stanovnika (2001), koji su gotovo jednako raspoređeni na obje strane. Kao što prikazuje sljedeća tablica, obje strane pograničnog područja karakterizira ukupno prirodno smanjenje broja populacije (Tablica 1). To se smanjenje nešto brže odvija na hrvatskoj strani, posebno u nekim županijama (na primjer Bjelovarsko-bilogorskoj županiji).

ŽUPANIJA	POPULACIJA		PROMJENA U BROJU POPULACIJE	BROJ ŽIVOROĐENIH	BROJ UMRLIH	PRIRODNI PRIRAŠTAJ NA 1000 STANOVNIKA
	1991	2001	100% = 1991	2001		
Somogy	344 708	335 237	97.2	3 172	4 600	-4.25
Baranya	417 400	407 448	97.6	3 705	5 209	-3.69
Zala	306 398	297 404	97.1	2 465	3 924	-4.91
<i>Ukupno na mađarskoj strani</i>	<i>1 068 506</i>	<i>1 040 089</i>	<i>97.3</i>	<i>9 342</i>	<i>13 733</i>	<i>-4.22</i>
Ukupno HU	10 381 959	10 076 994	97.1	96 138	131 530	-3.51
Koprivničko-križevačka	129 397	124 467	96.2	1 104	1 708	-4.85
Virovitičko-podravska	104 625	93 389	89.3	843	1 273	-4.60
Osječko-baranjska	367 193	330 506	90.0	2 794	4 030	-3.74
Međimurska	119 886	118 426	98.8	1 249	1 272	-0.19
Požeško-slavonska	99 334	85 831	86.4	822	1 006	-2.14
Vukovarsko-srijemska	231 241	204 768	88.6	1 901	2 249	-1.70
Varaždinska	187 853	184 769	98.4	1 683	2 492	-4.38
Bjelovarsko-bilogorska	144 042	133 084	92.4	1 129	1 958	-6.23
<i>Ukupno na hrvatskoj strani</i>	<i>1 383 571</i>	<i>1 275 240</i>	<i>92.2</i>	<i>11 525</i>	<i>15 988</i>	<i>-3.50</i>
Ukupno HR	4 774 635	4 437 460	92.9	40 094	50 569	-2.36
UKUPNO NA GRANIČNOM PODRUČJU	2 453 077	2 302 552	93.9	20 451	29 836	-4.08

Tablica 1. Dinamika populacije (Izvor: CROSTAT – Hrvatski Državni zavod za statistiku, popis stanovništva 1991., 2001.; HCSO – Mađarski Središnji ured za statistiku, popis stanovništva 1991., 2001.)

Migracija u regiju i iz nje, uključujući migraciju iz drugih županija i iz inozemstva, ujednačena je na čitavom pograničnom području te ne uzrokuje značajnije poremećaje u prirodnoj ravnoteži (-0,84). Jedino županije Zala i Somogy, prema popisu stanovništva iz 2001., pokazuju pozitivnu migraciju. (Za više podataka vidjeti Prilog 2). Međutim, u Požeško-slavonskoj, Vukovarsko-srijemskoj, pa čak i Bjelovarsko-bilogorskoj i Virovitičko-podravskoj županiji brojke koje pokazuju iseljavanje prilično su visoke. U skladu s indeksom starenja u županijama Zala i Bjelovarsko-bilogorskoj, omjer mlađeg i starijeg naraštaja je ujednačen te samo Međimurska, Požeško-slavonska i Vukovarsko-srijemska županija pokazuju mlađu dobnu strukturu. Ako uzmemo u obzir činjenicu da te županije imaju najveći postotak mlade generacije (izuzev Bjelovarsko-bilogorske županije), prijetnja od iseljavanja stanovništva predstavlja stvaran društveni problem. Tablica 2. prikazuje ukupnu migraciju zajedno s podacima o starosnoj strukturi i dinamici starenja stanovništva.

ŽUPANIJA	UKUPNA MIGRACIJA (NA 1000 STANOVNIKA)	POSTOTAK POPULACIJE MLAĐE OD 15 GOD.	POSTOTAK POPULACIJE STARIJE OD 65 GOD.	INDEKS STARENJA ³
2001				
Baranya	-0.58	16.17	14.92	0,92
Somogy	0.06	16.90	15.47	0.92
Zala	0.32	15.76	16.11	1.02
Mađarska	-0.11	16.62	15.16	0.91
Varaždinska	-0.22	17.21	15.26	0,89
Koprivničko-Križevačka	-0.68	16.92	16.49	0,97
Bjelovarsko-Bilogorska	-2.17	17.14	17.29	1.01
Viroviticko-podravska	-2.07	18.16	16.13	0.89
Požeško-slavonska	-3.64	19.77	15.78	0,80
Osječko-Baranjska	0.08	17.77	14.94	0,84
Vukovarsko-Srijemska	-4.66	19.22	14.44	0.75
Međimurska	0.19	18.55	13.62	0.73
Hrvatska	-1.43	17.01	15.63	0.92

Tablica 2. Pregled ukupne migracije te mlade i stare populacije na programski prihvatljivom području
(Izvor: CROSTAT, popis stanovništva, 2001.; HCSO – popis stanovništva, 2001.)

Kao što prikazuje Tablica 2., dobna struktura pograničnog područja u čitavoj regiji slična je nacionalnom prosjeku na obje strane. Na hrvatskoj je strani udio mladih nešto viši od nacionalnog prosjeka. Međutim, demografska struktura određenih (ruralnih) mikroregija unutar prihvatljivog područja osjetno se razlikuje od strukture cjelokupne regije. Mnoge od tih mikroregija nalaze se duž zajedničke granice rijeka Mure i Drave. Visok udio mladih u pograničnom području rezultat je brojne lokalne romske populacije.

Začudo, udio starijih ljudi prilično je nizak na mađarskoj strani zajedničkog pograničnog područja uz Muru i Dravu. Isti se trend ne ponavlja na hrvatskoj strani, gdje postoji prilično visok udio starijih građana nastanjenih u izravnoj blizini granice (Prilog 6, Mapa 6.1).

U smislu osobnih i međuljudskih veza, prisutnost manjina je vrlo važna. One povezuju dvije strane granice. Male etničke manjine dviju država postoje na obje strane teritorija, otprilike podjednake veličine. Međutim, prema podacima Agencije za regionalni razvoj južnog Podunavlja, danas je na pograničnom području razina međuljudskih veza dosta niska.

Ukupna mađarska manjina u cijeloj Hrvatskoj iznosi 0,37%. U popisu stanovništva iz 2001., 16.595 stanovnika izjavilo je da ima mađarsko podrijetlo. Postotak mađarske manjine na hrvatskoj strani prihvatljivog područja iznosi 0,56%, iako je taj postotak u Osječko-baranjskoj županiji 2,96%, u Vukovarsko-srijemskoj 1,0% i u Bjelovarsko-bilogorskoj 0,89%.

Popis iz 2001. utvrdio je da u Mađarskoj 15.620 stanovnika pripada hrvatskoj manjini. Više od polovice živi na programski prihvatljivom području (Zala 36,38%, Baranya 16,23%, Somogy 6,21%).

³ Populacija od 65 i više godina u odnosu na populaciju od 0 do 15 godina

2.1.2 Prostorna struktura

Obje strane prihvatljivog područja mogu se opisati kao periferne ruralne regije. Jedini veći urbani centri u regiji su Pečuh i Osijek, dok drugi urbani centri imaju više lokalni značaj. Strukturu naselja na tom području većinom čine manja sela (osobito u dvije mađarske županije, Baranyi i Zali, u kojima postoji veliki broj mikro sela).

U urbanoj su hijerarhiji najvažnija naselja Pečuh (155.205 stanovnika), Kaposvár (67.662), Zalaegerszeg (60.061), Nagykanizsa (51.694) i Komló (27.387). Na hrvatskoj strani, najvažniji gradovi su Osijek (114.616), Koprivnica (25.776), Čakovec (15.885), Virovitica (15.683), Varaždin (49.075) i Bjelovar (41.869). Iako se ne nalazi u regiji, glavni grad Hrvatske, Zagreb, također je u blizini. Prihvatljivo područje na obje je strane obilježeno labavom mrežom manjih gradova, kako je prikazano na Mapi 1. u poglavlju 1.3.

Veliki broj ruralnih mikroregija na mađarskoj je strani obilježen manjim naseljima (Ormánság, Zselic, Hegyhát, brojna mjesta u županiji Somogy). Ta mjesta pokazuju nizak potencijal zapošljavanja, stariju populaciju, veću prisutnost pripadnika Romske manjinske skupine i visoku sklonost iseljavanju. Loše stanje unutarnjih prijevoznih pravaca prilično otežava pristupačnost iz unutarregionalnih centara i glavnih međunarodnih cesta. 96 naselja u Baranyi i 74 u Somogyu nemaju spojnu cestu (poveznu prometnicu).

2.2 Gospodarstvo

Javni je sektor odgovoran za prilično velik udio gospodarskog proizvoda na obje strane granice. Još je važniji na mađarskoj strani, gdje predstavlja najveći udio BDP-a. Budući da privatni sektor ne može osigurati dovoljno poslova, može doći do neravnoteže u kapacitetu zapošljavanja u privatnom i javnom sektoru.

I Hrvatska i Mađarska u zadnjem su desetljeću pokazale relativno intenzivan gospodarski rast. Hrvatsko se gospodarstvo oporavilo od privrednog nazadovanja uzrokovanog ratom. Županije u prihvatljivom području pokazuju niži BDP od nacionalnog prosjeka. Međutim, dinamika razvoja mnogo je značajnija — barem u mađarskim županijama. Između 2002. i 2004. samo se Požeško-slavonska županija mogla usporediti s nacionalnim prosjekom. Općenito se može reći da nerazvijene mađarske županije pokazuju lagani napredak, dok hrvatske županije zaostaju. Očito je da je hrvatsko nacionalno gospodarstvo još uvijek usredotočeno na Zagreb i obalno područje, što uzrokuje zaostajanje prethodno spomenutih regija.

Županija	2002 ⁴	2003	2004	Indeks 2004/2002
Zala	53.6	59.1	58.2	108.6
Somogy	41.9	43.4	43.8	104.5
Baranya	46.0	47.6	47.5	103.3
MAĐARSKA	61.8	63.4	64.0	103.6
Viroviticko-podravska	36.0	36.4	35.7	99.2
Osječko-Baranjska	36.9	36.3	37.8	102.4
Međimurska	39.1	38.6	38.2	97.7
Koprivničko-Križevačka	46.9	46.2	44.5	94.9
Vukovarsko-Srijemska	26.9	27.7	27.9	103.7

⁴ Procijenjena vrijednost za Hrvatsku

Županija	2002 ⁴	2003	2004	Indeks 2004/2002
Varaždinska	45.3	45.4	42.1	92.9
Požeško-slavonska	32.8	34.8	34.9	106.4
Bjelovarsko-Bilogorska	36.8	36.0	36.4	98.9
HRVATSKA	46.1	48.2	49.1	106.5

Tablica 3. BDP po stanovniku izražen u postocima prosjeka EU25 za trenutačnu kupovnu moć (Izvor: EuroStat)

Prema podacima iz donje tablice, broj tvrtki na mađarskoj strani znatno je veći od broja na hrvatskoj strani. To vrijedi za kategoriju samostalnih poduzetnika (koji se u Hrvatskoj nazivaju „obrtnici”), uz izuzetak Osječko-baranjske županije. Ovo posebno važi za tvrtke koje nisu u kategoriji samozaposlenih poduzetnika, čiji je broj na mađarskoj strani mnogo veći. Iako broj neaktivnih poduzeća može igrati ulogu na obje strane (statistički izvori, dakako, ne mogu navesti raspon te uloge), to samo po sebi teško može objasniti razliku među poduzetničkim aktivnostima.

ŽUPANIJA	Broj samostalnih poduzetnika (HU) / obrtnika (HR) na 1000 stanovnika	Broj tvrtki izvan kategorije samozaposlenih na 1000 stanovnika	Broj zaposlenih u poslovnom sektoru na 1000 stanovnika
Somogy	50	39	-
Baranya	45	51	-
Zala	53	46	-
<i>Ukupno na mađarskoj strani</i>	<i>49</i>	<i>45</i>	
Koprivničko-Križevačka	17	9	149
Viroviticko-podravska	52	6	113
Osječko-Baranjska	50	10	132
Međimurska	34	15	190
Požeško-slavonska	51	8	186
Vukovarsko-Srijemska	52	5	77
Varaždinska	55	11	182
Bjelovarsko-Bilogorska	29	8	117
<i>Ukupno na hrvatskoj strani</i>	<i>43</i>	<i>9</i>	<i>143</i>
UKUPNO NA POGRANIČNOM PODRUČJU	46	27	

Tablica 4. Omjer poduzeća (Izvor: Hrvatske županijske gospodarske komore, 2004. Gospodarska komora 2005., Obrtnička komora 2005., mađarski Popis stanovništva 2001.)

2.2.1 Poljoprivreda

Poljoprivreda u hrvatskim županijama ima dosta veliku važnost, za razliku od mađarskih, u kojima se važnost poljoprivrednog sektora značajno smanjila nakon gospodarske tranzicije. Ipak, velika većina zemljišta koristi se za poljoprivrednu djelatnost u sve tri županije na mađarskoj strani: udio obrađene zemlje pokazuje visoke vrijednosti (gotovo 85% u Baranyi, 86% u Somogyu i 84% u Zali), od čega su obradive površine i šume najčešće korištena kategorija zemljišta – primjerice, udio šumskog pokrivača prelazi 20% u sve tri županije.

Od ostalih kategorija, potrebno je spomenuti vinogradske površine. Iako je njihov udio manji od 1% ukupne površine u svim županijama, područje je poznato po svojim vinskim regijama (Villány-Siklós) i proizvodnji.

Situacija je drugačija na hrvatskoj strani, gdje udio obradivih površina varira između 50 i 60%. Općenito, više od polovice zemlje čine obradive površine, iako je udio pašnjaka mnogo veći nego na mađarskoj strani, vidjeti Tablicu 5. Livadske površine su dosta malene u Osječko-baranjskoj, Požeško-slavonskoj i Vukovarsko-srijemskoj županiji.

Koprivničko-križevačka i Bjelovarsko-bilogorska županija bilježe značajan broj goveda. Prema poljoprivrednom popisu iz 2003., trećina goveda u Hrvatskoj uzgojena je u tim županijama.

Poljoprivredna proizvodnja na obje strane odvija se na malim poljoprivrednim gospodarstvima, a parcele su uglavnom u privatnom vlasništvu.

	Poljoprivredne površine u %	Obradive površine ⁵	Hortikultura ⁶	Pašnjaci	Livade	Voćnjaci ⁷	Vinogradi
% of all agricultural land							
Baranya	84.80	52.03	0.83	0.22	7.30		0.77
Somogy	85.95	44.96	1.35	0.86	9.07		0.71
Zala	84.02	33.78	1.52	0.06	16.14		0.96
Međimurska	68.26	50.61		0.00	11.27	4.11	1.57
Bjelovarsko-bilogorska	46.39	28.93		1.53	14.00	1.39	0.55
Varaždinska	51.34	34.96		0.77	10.80	1.86	2.94
Koprivničko-križevačka	56.88	38.45		1.22	14.40	1.33	1.49
Virovitičko-podravska	53.79	43.31		3.73	4.98	0.96	0.81
Osječko-baranjska	57.62	50.98		3.99	1.30	0.82	0.53
Požeško-slavonska	36.53	21.11		6.69	6.74	1.35	0.64
Vukovarsko-srijemska	59.38	56.08		1.73	0.40	0.67	0.50

Tablica 5. Tip korištenja zemljišta na programski prihvatljivom području (Izvor: HCSO, 2003., CROSTAT, Popis poljoprivrede iz 2003.).

2.2.2 Industrija

Proizvodni sektor pruža prilično značajan udio dodane vrijednosti u pograničnom području. Tablica u Prilogu 4. prikazuje analizu gospodarskog proizvoda prema granama industrije u pograničnom području. Mađarsku stranu obilježava industrijski sektor s relativno snažnom multinacionalnom prisutnošću, posebno u duhanskom sektoru. Proizvodnja porculana tradicionalna je privredna grana u Pečuhu. Hrvatsku industriju obilježavaju tvrtke iz sektora prerade hrane, među kojima su neke međunarodno priznate marke. U objema državama energetski sektor zauzima velik udio, ali ta statistička kategorija uključuje i komunalne usluge. U regiji postoji potencijal za podzemni plin i naftu, iako nema ozbiljnijih planova za njihovo istraživanje i korištenje.

⁵ Obradiva zemlja i vrtovi u Hrvatskoj

⁶ Hortikultura djelatnost uključuje male vrtove i rasadnike, a u Mađarskoj i voćnjake

⁷ Samo za Hrvatsku

2.2.3 Usluge i turizam

Prihvatljivo područje ima značajne mogućnosti razvoja različitih vrsta ekoturizma⁸ i uspostave posebnog zajedničkog turističkog prepoznatljivog proizvoda za cijelo pogranično područje. Jedno od najvažnijih prirodnih bogatstava prihvatljivog područja sustav je rijeka Mure, Drave i Dunava, sa svojim posebnim krajolikom i ekosustavom. Osim toga, svojstvena brdovita i šumovita područja južnog Podunavlja popraćena elementima krajolika i specifičnim korištenjem zemlje (vinogradi) pružaju dobar potencijal za ekološki orijentiran turizam, na primjer eko-turizam, vodeni turizam i ostale vrste aktivnog turizma (obilazak brda, vožnja biciklom, planinarenje, lov). Struktura naselja u županijama Baranya i Zala s karakterističnim područjima mikro sela pruža mogućnost razvoja seoskog turizma.

Neke od ovih grana turizma na tom području već postoje, posebno u Nacionalnom parku Dunav-Drava (DDNP). Zbog strogog režima granične kontrole, licenciranja iz DDNP-a i nedostatka turističkih sadržaja, riječno je područje nedovoljno iskorišteno, što rezultira nedovoljnim prihodima od turizma za mikroregije u pograničnom području. Veća blizina riječnog područja uključuje ključna turistička odredišta na obje strane, od kojih su neka već razvijeni turistički proizvodi. Primjeri takvih mjesta razmotreni su niže u tekstu.

Urbani je turizam u nekim mikroregijama unutar prihvatljivog područja izrazito koncentriran. Arhitekturno naslijeđe **Pečuha** uključuje, između ostaloga, rimske i turske lokacije, te je uvršteno na UNESCO-ov Popisa zaštićene svjetske spomeničke baštine. Grad bilježi značajan priljev turista, kako domaćih, tako i stranih. Međutim, od 2002. broj posjetitelja grada stalno opada, a broj turističkih noćenja u prosjeku iznosi 2,1 po posjetitelju. Pečuh će 2010. postati kulturna prijestolnica Europe, te se za taj događaj očekuje veći broj posjetitelja. Etnoturizam⁹ je izražen u gradu **Mohácsu**. Osim toga, turizam je zamjetno prisutan i u Kaposváru.

Termalni turizam već je snažno prisutan te za njega ima još potencijala. Hrvatska i mađarska strana sada su konkurenti u tom sektoru, iako postoji potencijal za zajednički marketing i druge oblike suradnje. **Hévíz**, **Kehidakustány** i **Zalakaros** važna su odredišta u županiji Zala. U blizini Pečuha, područje **Harkány-Siklós-Villány** brzo se razvija u vrlo **jak centar međunarodno priznatog termalnog turizma**. Nadalje, vinogradi i vina područja **Villány** mogu se smatrati jakim adutom za gastroturizam. **Toplice Sv. Martin** u Međimurskoj županiji važno su odredište koje godišnje bilježi 10.200 noćenja. Daljnji podaci o noćenjima u dvjema poznatim toplicama su: **Bizovačke toplice** u Osječko-baranjskoj županiji s 34.767 noćenja i **Varaždinske toplice** u Varaždinskoj županiji s 80.177 noćenja.

Grad Osijek ima značajno graditeljsko naslijeđe. Grad godišnje zabilježi 39.179 noćenja. Dvorac **Trakošćan** vjerojatno je najpopularnije odredište u Varaždinskoj županiji, ali grad **Varaždin** godišnje ostvari 42.759 noćenja.

Obuka i obrazovanje vezano uz turizam na ovom je području široko dostupan (npr. Nagykanizsa, Pečuh, Osijek). Nažalost, postoji stalna prijetnja propadanja graditeljskog i drugog kulturnog naslijeđa zbog nedostatnog financiranja na tom polju.

⁸ **Ekološki turizam**, obično skraćeno nazivan **ekoturizam**, je oblik turizma koji nastoji biti ekološki i društveno svjestan. Općenito govoreći, ekoturizam je usmjeren na lokalnu kulturu, aktivnosti u divljini, volonterstvo, osobni razvoj i učenje novih načina života na planetu; u pravilu uključuje putovanje do mjesta na kojima su flora, fauna i kulturna baština glavne atrakcije.

⁹ **Etnoturizam**: posebna vrsta/oblik kulturnog turizma čiji je cilj privući turiste/posjetitelje zainteresirane za kulturnu baštinu (folklor, tradicija, narodni običaji, arhitektura, odjeća, regionalna kuhinja, itd.), ili za (mikro)regiju ili etničke skupine

2.3 Tržište rada

Mađarske županije bilježe (prema podacima središnjeg mađarskog Ureda za statistiku) vrlo nepovoljne podatke o nezaposlenosti za 2005. Dublja analiza otkriva još veće probleme. Mikroregije duž granice pokazuju prilično visoku stopu nezaposlenosti. (Vidjeti Prilog 6, Geografska karta 6.2)

Na hrvatskoj su strani županije pogođene još višim stopama nezaposlenosti. Prosječna stopa nezaposlenosti u Hrvatskoj iznosi 17,3%. Gotovo sve hrvatske županije u prihvatljivom području bilježe veće stope, koje su u nekima opasno visoke, približavaju se ili su iznad 30%.

Županija	Stopa nezaposlenosti ¹⁰ 1995.	Stopa nezaposlenosti 2000	Stopa nezaposlenosti 2005
Baranya	12.0	7.1	8.4
Somogy	12.3	8.3	9.3
Zala	8.7	3.8	6.4
MADARSKA	10.3	6.4	7.2
Viroviticko-podravska	nema podataka	nema podataka	20.2
Osječko-Baranjska	nema podataka	nema podataka	24.2
Međimurska	nema podataka	nema podataka	12.1

40

Županija	Stopa nezaposlenosti ¹⁰ 1995.	Stopa nezaposlenosti 2000	Stopa nezaposlenosti 2005
Koprivničko-Križevačka	nema podataka	nema podataka	15.9
Vukovarsko-Srijemska	nema podataka	nema podataka	26.5
Požeško-slavonska	nema podataka	nema podataka	19.7
Bjelovarsko-Bilogorska	nema podataka	nema podataka	15.9
Varaždinska	nema podataka	nema podataka	16.6
UKUPNO Hrvatsko prihvatljivo područje			22.6
CROATIA	-	16.1	17.3

Tablica 6. Stopa nezaposlenosti (Izvor: CROSTAT, Godišnjak 2005.; HCSO, 2005.)

Stopa zaposlenosti također je nepovoljna: na većem je dijelu područja ispod ili blizu 50%, s ponekad dramatično niskim brojkama. To je vrlo nepovoljna situacija u usporedbi s prosjekom Europske unije, koji prelazi 60%.

	Stopa zaposlenosti 1995	Stopa zaposlenosti 2000	Stopa zaposlenosti 2005	Stopa aktivnosti ¹¹ 1995	Stopa aktivnosti 2000	Stopa aktivnosti 2005
Baranya	46.2	42.2	47.0	48.0	49.8	51.4
Somogy	46.9	42.6	45.6	48.6	51.1	50.3
Zala	54.8	49.8	55.6	54.5	57.0	59.4
MAĐARSKA	49.6	46.6	50.5	52.0	53.0	54.5
Viroviticko-podravska	nema podataka	nema podataka	46.2			51.5
Osječko-Baranjska	nema podataka	nema podataka	49.2			50.9
Međimurska	nema podataka	nema podataka	54.1			63.7
Koprivničko-Križevačka	nema podataka	nema podataka	48.9			55.4
Vukovarsko-Srijemska	nema podataka	nema podataka	40.5			50.3
Požeško-slavonska	nema podataka	nema podataka	48.7			51.0
Bjelovarsko-Bilogorska	nema podataka	nema podataka	47.8			58.2
Varaždinska	nema podataka	nema podataka	57.1			53.2
HRVATSKA	-	42.6	43.3			53.3
EU27	-	62.1	63.3	-	68.5	69.6
EU25	-	62.3	63.7	-	68.7	70.1

Tablica 7. Stope zaposlenosti i aktivnosti (Izvor: CROSTAT, Godišnjak 2005.; HCSO, 2005.; EuroStat)

2.4 Obrazovanje i istraživački rad

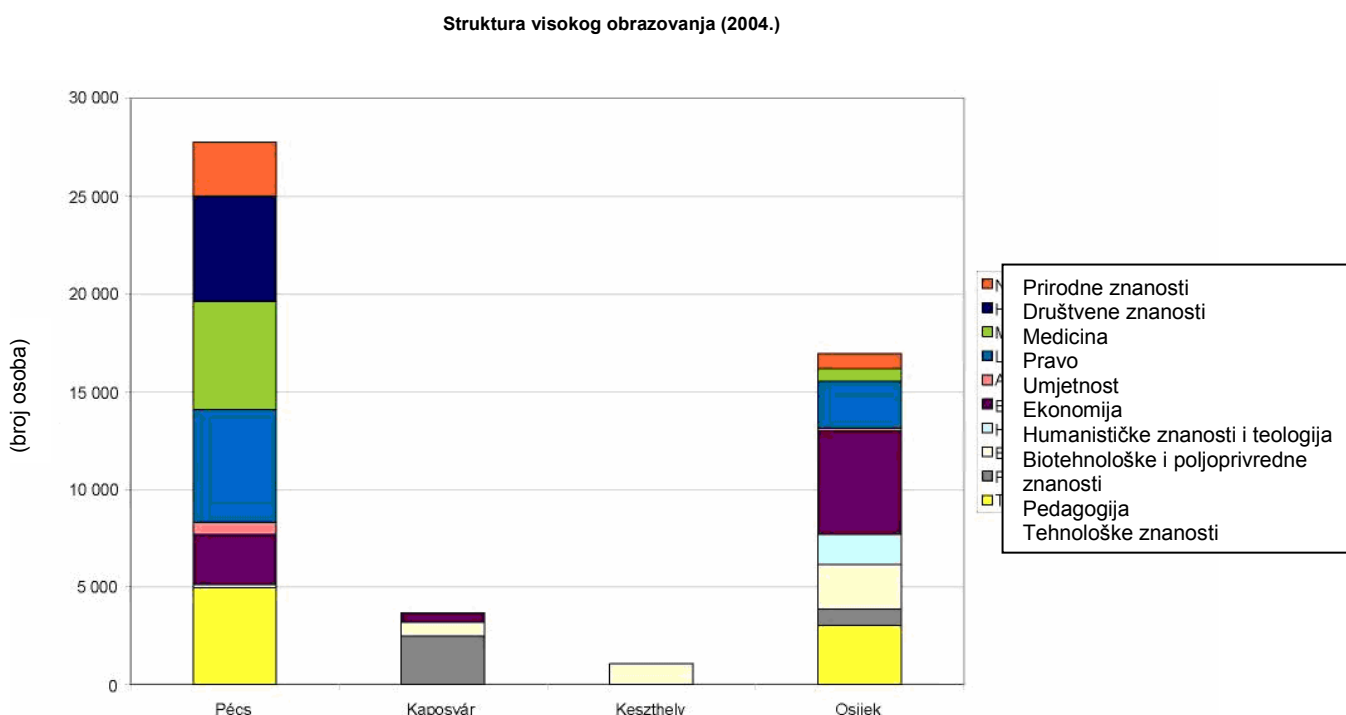
Sustav obrazovanja i izobrazbe neodvojiv je dio tržišta rada, dok je istraživanje katalizator gospodarstva u suvremenom društvu zasnovanom na znanju. Stoga je važno obuhvatiti ova područja.

Sustav osnovnog i srednjeg obrazovanja dobro je razvijen u obje države. Nedavne strukturalne promjene obrazovnog sustava na mađarskoj strani mogu kratkoročno utjecati na osnovno obrazovanje.

¹¹ Predstavlja radnu snagu kao postotak radno sposobne populacije (sve osobe od 15 i više godina)

Visoko je obrazovanje u ovoj regiji napredno. Kao što prikazuju dolje navedeni podaci, regionalni sveučilišni centri nude mogućnost dobivanja diplome iz gotovo svih područja znanosti. Sveučilište u **Pečuhu** glavni je visokoobrazovni centar na mađarskom dijelu područja, a opslužuje ne samo južno podunavsko tržište rada, već i šire područje na državnoj razini. Sveučilište nudi širok raspon disciplina na deset fakulteta. Također postoje i manje sveučilišne institucije u Kaposváru (poljoprivreda i pedagogija), Keszthelyu (poljoprivredne znanosti) i Zalaegerszegu (financije i računovodstvo).

Sveučilište J.J. Strossmayer u **Osijeku** glavni je obrazovni centar na hrvatskoj strani koji nudi nastavu na brojnim fakultetima. (Treba spomenuti da su sveučilišne institucije u Zagrebu, iako izvan prihvatljivog područja, relativno blizu.) Također se razvijaju visokoškolske ustanove u Požegi, Križevcima, Vukovaru, Čakovcu i Varaždinu.

Slika 1. Struktura visokog obrazovanja u regiji (Izvor: CROSTAT, HCSO, 2004.)

Koprivničko-križevačka županija ima dvije visokoobrazovne institucije: Poljoprivredni fakultet u Križevcima te Otvoreno sveučilište u Koprivnici koje u suradnji s Ekonomskim fakultetom u Zagrebu nudi stručne studije poslovne ekonomije i dodiplomske studije poslovne ekonomije.

S obzirom na omjer visokoobrazovanih, mikroregije s centrima za učenje u povoljnijoj su situaciji od ruralnih regija. Mađarske županije nalaze se u nešto nepovoljnijem položaju u odnosu na nacionalni prosjek. (Nacionalni prosjek prema popisu stanovništva iz 2001.: 10,14%; Baranya: 7,73%; Somogy: 6,5%; Zala: 7,12%) Kako prikazuje Geografska karta 6.3 (u Prilogu 6), neurbane mikroregije u tom se smislu nalaze u prilično nepovoljnom položaju. U istoj su situaciji mikroregije i općine s obje strane rijeka Mure i Drave.

Dvojezičnost nije svojstvena za prihvatljivo područje. Na mađarskoj strani samo mali postotak populacije govori hrvatski, i to uglavnom hrvatska manjina u južnim dijelovima Baranye. Ova se izjava temelji na izvješću građanskih partnera uključenih u postupak planiranja, u nedostatku brojčanih podataka koji bi potkrijepili činjenicu. Plan je obostrano poboljšati poznavanje tih dvaju manjinskih jezika.

Tržište rada na obje strane pograničnog područja ometa **krut obrazovni sektor**, u kojem obrazovne ustanove vrlo sporo odgovaraju na potrebe lokalnog gospodarstva.

Jedini znanstveno-istraživački institut na hrvatskoj strani je Poljoprivredni institut u Osijeku. Na mađarskoj se strani nalaze dva medicinska i dva poljoprivredna znanstvena instituta te jedan institut za društvene znanosti. Prosječan broj znanstvenika na tim je institutima 20-25.

Spomenute institucije uključuju istraživačku bazu Državnog instituta za istraživanje mlijeka u Pečuhu, Instituta vina pri Ministarstvu poljoprivrede i ruralnog razvoja u Pečuhu i Centra za regionalne studije Pri Mađarskoj akademiji znanosti u Pečuhu.

Županija Baranya zapošljava 3.928 istraživača, što je 7,9% ukupnog broja zaposlenih u državi. Županija Somogy zapošljava 719 istraživača, tj. 1,5% ukupnog broja zaposlenih. Županija Zala zapošljava 295 istraživača, što je 0,5% ukupno zaposlenih.

2.5 Kulturne veze

Što se tiče kulturalne suradnje, 1994. potpisan je sporazum o kulturalnoj, obrazovnoj i znanstvenoj suradnji između vlada Republike Hrvatske i Republike Mađarske s ciljem uređivanja suradnje na tim područjima. Provedba sporazuma ostvarena je kroz trogodišnje programe koje su potpisala nadležna ministarstva obje države. Posljednji je program odobren za razdoblje 2006.-2008. Kao što pokazuje donji popis, suradnja je postignuta na brojnim područjima, iako se sva suradnja ne odvija strogo u sklopu prekograničnog prihvatljivog područja:

Suradnja arhiva:

- Državni arhiv iz Osijeka surađuje sa Državnim arhivom iz Pečuha

Suradnja knjižnica:

- Gradska knjižnica iz Belog Manastira (u okviru koje se nalazi i Središnja mađarska knjižnica) surađuje s knjižnicama u Baji, Pečuhu i Mohácsu

Suradnja muzeja:

- Muzej u Osijeku surađuje s Arheološkim muzejom u Pečuhu.

Suradnja u umjetnosti:

- Galerija u Osijeku surađuje s Institutom za zaštitu kulturne baštine u Budimpešti, Galerijom iz Pečuha i Modernom galerijom iz Pečuha.

Suradnja kazališta:

- Hrvatsko narodno kazalište u Osijeku i Hrvatsko kazalište u Pečuhu
- Dječje kazalište u Osijeku i Dječje kazalište u Pečuhu
- Hrvatsko narodno kazalište u Osijeku i Narodno kazalište u Pečuhu

Suradnja sveučilišta:

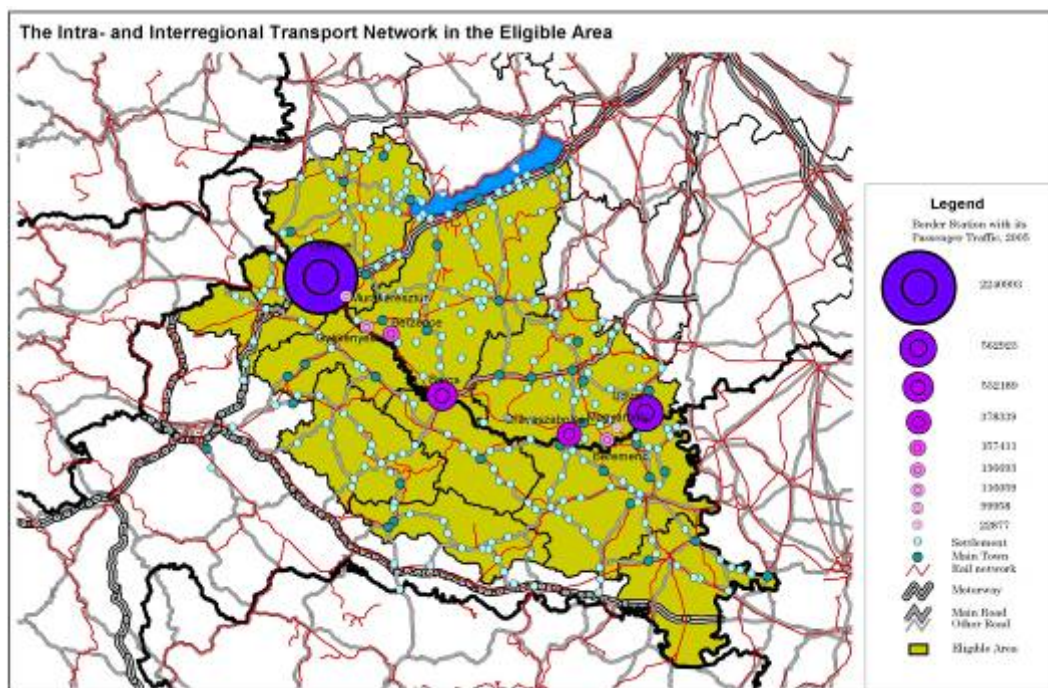
- Sveučilište u Pečuhu planira otvoriti studijski program na mađarskom jeziku u Osijeku, u suradnji sa Sveučilištem u Osijeku
- Odsjek Filozofije Sveučilišta Osijek i Odsjek za filozofiju Sveučilišta Pečuh osnovali su Hrvatske studije na Sveučilištu u Pečuhu i Mađarske studije na Sveučilištu u Osijeku

Povrh toga, euroregionalna suradnja odvija se od 1998. (Mura-Drava i Dunav-Drava-Sava).

2.6 Prometna infrastruktura

Prihvatljivo područje nalazi se duž transeuropskih koridora V, X i VII i rijeke Dunav. Glavni prolaz kroz regiju pod pravim kutovima predstavlja sustav autocesta Budimpešta-Zagreb - Rijeka/Split, sagrađen u vrlo kratkome roku. Autocesta Zagreb-Beograd nalazi se južno od prihvatljivog pograničnog područja, privlačeći promet na hrvatskoj strani prema jugu. Pristupačnost mađarskog dijela od Budimpešte znatno će se povećati izgradnjom transeuropskog koridora Budimpešta-Osijek-Sarajevo. Prvi dio, autocesta Budimpešta-Dunaújváros, već je dovršena. Ekspresna cesta koja spaja Dunaújváros s Pečuhom izgradit će se u programskom razdoblju 2007.-2013. Ovi transnacionalni pomaci uvelike će poboljšati promet prema regiji i iz nje s obzirom na državne prijestolnice, Zagreb i Budimpeštu (dugoročno gledano, vjerojatno i Beograd). Također će olakšati komunikaciju s lukama na Jadranu.

Prometne veze s gospodarskim srcem Europe također bi imale presudan značaj za ovo pogranično područje. Stoga bi izgradnja dionica autocesta Zagreb-Maribor i Nagykanizsa-Maribor bila od iznimne važnosti za gospodarski razvoj područja.

Geografska karta 3. Prometna mreža na programskom području

Niska kvaliteta unutarnjeg cestovnog sustava uvelike otežava pristupačnost velikih unutarregionalnih centara i glavnih međunarodnih prolaza. 96 naselja u Baranyi i 74 u Somogyu nemaju **spojnu cestu**. **Premalo međunarodnih graničnih prijelaza** ometa unutarregionalnu komunikaciju (srednja udaljenost je 62 km u južnoj mađarskoj regiji, a najveća između granica Mađarske).

Glavne međunarodne željezničke pruge spajaju se u sjevernom dijelu pograničnog područja. Pruge Nagykanizsa-Murakeresztúr/Kotoriba-Čakovec i Kaposvár-Gyékényes/Botova-Koprivnica nalaze se na sjeveru. Sjeverna pruga spajala je Mađarsku i Sloveniju prije nedavne uspostave željezničkih veza. Pečuh, glavni gradski centar, s jugom povezuje samo neelektrizirana pruga.

Odredba mađarske Vlade br. 2291/2004 (XI. 17.) o planiranim novim graničnim prijelazima, te Odredba br. 305/2001 (XI. 27.) o razvoju graničnih prijelaza, navode nekoliko planova razvoja na ovom pograničnom području. Ti su planovi razmotreni i s hrvatskom stranom. Unutarregionalna željeznička mreža u Mađarskoj prolazi kroz program opsežne obnove. Obnova domaćih pruga financirat će se iz domaćih sredstava.

Zračna luka Sármellék (Zala) nudi veze s međunarodnim odredištima, uključujući čartere i jeftine zrakoplovne tvrtke. Zračna luka Pečuh-Pogány otvorena je u ožujku 2006. Postoji također i regionalna zračna luka u Osijeku. Bivša američka vojna baza u Taszáru ima obnovljenu betonsku stazu za slijetanje i servisnu zgradu, ali trenutačno nema nikakvu funkciju.

Riječne luke postoje na Dravi, ali količina riječnog prometa je zanemariva. To je djelomice zbog smanjenih zahtjeva, djelomice zbog želje za očuvanjem prirodne baštine područja. Rijeka Dunav ima međunarodnu važnost kao prijevozni pravac, ali se trenutačno nedovoljno koristi zbog problema s prometnim kapacitetom.

Financijsku podršku izgradnji biciklističkih cesta pružali su europski i domaći programi u regiji, a ta će se podrška i dalje nastaviti. Već postoji opsežna mreža, no ipak postoji potreba za cjelovitijim planiranjem na tom polju da bi se izbjegli nepovezani pravci i rascjepkan razvoj.

2.7 Okoliš

Pogranično područje obilježava rijeka Drava koja utječe u Dunav. To vrijedno ekološko blago zaštićeno je u sklopu Nacionalnog parka Dunav-Drava, površine veće od 49.000 hektara.

Područje Nacionalnog parka Dunav-Drava (DDNP) proteže se na više od 1,285.646 ha, uključujući teritorije županija Bács-Kiskun i Tolna te dijelove dviju županija prihvatljivog područja (Baranya i Somogy). Park je osnovan 1996. Njegova su najveća vrijednost šume na poplavnom području, s nekoliko zaštićenih ptičjih vrsta koje obitavaju uz rijeke. Na području Nacionalnog parka prepoznato je 8 posebnih ptičjih rezervata (SPA, vidjeti Prilog 5.) i 64 posebnih područja zaštite prirode (pSCI, vidjeti Prilog 5.).

Uprava DDNP-a njeguje dobre odnose s Parkom prirode Kopački rit na hrvatskoj strani. Prema razvojnom planu DDNP-a, uspostava zajedničkog Nacionalnog parka predstavlja dugoročan cilj obaju parkova. Da bi se taj cilj ostvario, obje uprave razrađuju zajedničke programe. Posebno dobra suradnja postoji na području zaštite posebnih vrsta (npr. crne rode, stepskog orla), turizma i obrazovanja.

Duž obje glavne rijeke tog područja postoje servisne kuće koje mogu poslužiti kao smještajni kapaciteti za ekoturizam. Te dvije rijeke pružaju dobru osnovu za vodeni turizam. Prema podacima turističke jedinice, Nacionalni park ima 70 – 80 tisuća posjetitelja godišnje, koji dolaze uživati u planinarenju i vožnji biciklom. Najmanje 50.000 putnika godišnje vozi se vlakom u sklopu odmarališta, a 5.000 djece sudjeluje u obuci o očuvanju prirode. Osim ekoturizma, glavne funkcije DDNP-a su očuvanje i zaštita prirode, skrbništvo nad Parkom i ostali administrativni zadaci.

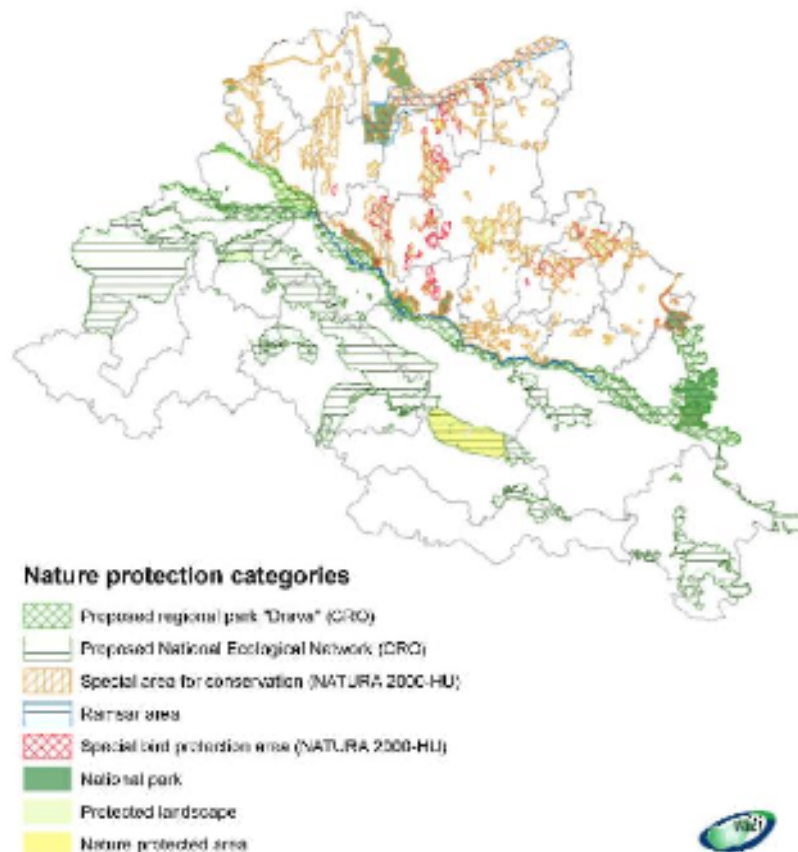
Na hrvatskoj strani također postoje brojna zaštićena područja. Najvažnija su:

- Park prirode Papuk

- Park prirode Kopački rit
- Posebni botanički rezervat Đurđevački pijesci
- Ornitološki rezervati Kopački rit i Podpanj
- Vodeni krajolici uz rijeku Muru.

U tijeku je osnivanje regionalnoga parka uz rijeke Muru i Dravu. Nakon službenog osnivanja, Ministarstva okoliša Mađarske i Hrvatske namjeravaju zatražiti posebnu zaštitu UNESCO-a.

Zaštita prirode u programskom području

Geografska karta 4. Zaštita prirode u programskom području (Izvor: državna tijela)

Rubove prihvatljivoga područja karakterizira nekoliko ekosustava svježe vode, jezero Balaton, Mali Balaton i rijeka Sava. Međutim, oni su od manje prekogranične važnosti.

Kakvoća podzemne vode prilično je dobra. Veća koncentracija arsena (između 10 i 50 µg/l) izmjerena je u jugozapadnoj Baranyji i na jugu Somogyja (mikroregija Csurgó). Veća koncentracija amonijaka i nitrita (u oba slučaja iznad 0,5 µg/l) prisutna je samo na rijetkim mjestima prihvatljivoga područja. Vrlo osjetljiva područja podzemnih voda nalaze se u krševitim područjima Mecseka i gorja Villányi.

Prema podacima Atlasa ekološke statistike Mađarske (*Environmental Statistics Atlas of Hungary*), prilično snažno zagađenje površinskih voda može se uočiti u slučaju rijeke Dunava i njezinih pritoka. Kakvoća vode južnoga Dunava na ušću kanala Sió pripada kategorijama kakvoće III-V (peta kategorija je negativna) prema svim parametrima (ravnoteži kisika i hranjivih tvari, mikrobiološkim parametrima i mikro zagađivačima). Pritoci, primjerice Kapos i

Koppány, imaju još viši stupanj zagađenja (prema gotovo svim parametrima: ravnoteži kisika, ravnoteži hranjivih tvari, mikrobiološkim parametrima i mikro zagađivačima). Neki pozitivni pokazatelji mogu se uočiti u slučaju rijeka Drave i Mure, gdje ravnoteža kisika i hranjivih tvari pripada drugoj kategoriji. Pritoci (Pécs, Rinya, itd.) također imaju viši stupanj zagađenja.

Postotak kućanstava koja se opskrbljuju iz javnog vodovoda bio je veći od 95% u sve tri mađarske županije koje zadovoljavaju uvjete 2005.g. (Baranya - 97.6%, Somogy - 95.9%, Zala - 96.3%); nasuprot tomu, postotak stambenih objekata povezanih na javnu kanalizacijsku mrežu bio je niži (Baranya - 71.8%, Somogy - 61.2%, Zala - 67.3%). Podaci pokazuju da je nužno poboljšanje u području uklanjanja i obrade kanalizacijskoga otpada.

Stupanj neobrađenih otpadnih voda bio je ispod 15% u Mađarskoj (osim u mikroregiji Mohács, gdje se pokazatelj nalazio iznad 45%), prema podacima Atlasa ekološke statistike Mađarske. Na razini županija, stupanj mehanički obrađenih otpadnih voda nalazio se iznad 90% u sve tri županije 2005.g. (Informacijski sustav državnog regionalnog razvoja i prostornog planiranja - TelR). Postotak biološki obrađenih otpadnih voda i postotak kanalizacijskih voda dodatno obrađenih naprednim tehnologijama obrade bio je nizak u nekoliko mikroregija. No, sve u svemu, stanje obrade otpadnih voda sakupljenih u kanalizacijskom sustavu ocjenjuje se pozitivnim.

Za analizu situacija poplava i unutarnje zaštite voda korišteni su podaci Atlasa ekološke statistike Mađarske. Izvor klasifikacije bio je vladina uredba iz 2003.g. Prema navedenoj uredbi, veliku većinu mikroregija županija Somogy i Baranye karakterizira visoka ili srednja ekološka opasnost. Slično opasna područja nalaze se uz Dravu i Muru (mikroregije Csurgó, Lenti i Letenye).

Zagađenost zraka nije jako visoka u prihvatljivome području. Što se tiče industrijske emisije, mikroregije u sve tri mađarske županije umjereno su zagađene zbog pada nekoć uspješne teške industrije. Situacija je slična ako analiziramo zagađenost zraka nastalu zbog cestovnog prijevoza; većina mikroregija mađarskih županija manje su ili umjereno zagađene, osim mikroregija u kojima su smješteni županijski centri (Pečuh i Zalaegerszeg) i mikroregije Pécsvárad. Uzrok ovako visokih vrijednosti predstavlja intenzivniji promet (izvor: Atlas ekološke statistike Mađarske).

U 2005.g. u Mađarskoj su postojala samo dva radna postrojenja temeljena na obnovljivim izvorima (električna pilana u Pečuhu i vjetroelektrana u Szigetváru); no, neke mikroregije određene su kao „područja podobna za konstrukciju geotrafostanica“ (južna Zala i veliki dio županije Somogy, s izuzetkom mikroregija Csurgó i Siófok). Mikroregije Pečuh, Pécsvárad, Komló i Balatonföldvár navedene su kao područja podobna za gradnju vjetroelektrana. (Podaci se odnose na stanje 2005.g. Izvor: Atlas ekološke statistike Mađarske).

Podaci o ekološkoj situaciji Hrvatske nisu bili dostupni.

Na hrvatskoj strani graničnoga područja još uvijek postoje neaktivirane nagazne mine kao posljedica vojnih aktivnosti iz ranih 1990-ih.

3. SWOT ANALIZA

3.1 SWOT tablica

PREDNOSTI		NEDOSTACI	
DEMOGRAFIJA I PROSTORNA KONSTRUKCIJA	• Privlačan, jedinstven, tradicionalan ruralni prostor (npr. zaseoci) za turizam • Dva glavna gradska centra u graničnome području (Pečuh, Osijek)	DEMOGRAFIJA I PROSTORNA	• Raseljenje stanovništva u određenim graničnim područjima • Starenje populacije u zaseocima • Većina naselja smještena je na periferiji
GOSPODARSTVO I TURIZAM	• Povećana ekonomska učinkovitost prihvatljivog graničnoga područja • Bogata priroda i kulturne prednosti (npr. struktura naselja, korištenje zemljišta, krajolik itd.) privlače turizam • Pogranično područje rijeka Mure, Drave i Dunava ima golem potencijal za ekološki prekogranični turizam • Poznate vinske regije i toplice kao turistička odredišta s obje strane granice (npr. Villány, Hévíz, Zalakaros, Sv. Martin, Bizovačke i Varaždinske toplice) • Pečuh, Osijek, Varaždin imaju potencijal za urbani turizam a Mohács za etno-turizam • Bogata kulturna baština korisna je za povećanje turističkoga potencijala • Pečuh će biti europsko kulturalno središte u 2010.g., čime će se potaknuti turistički potencijal • Zahtjev za suradnjom i zajedničkim razvojem u području turizma	GOSPODARSTVO I TURIZAM	• Slabije razvijene i regije koje zaostaju u razvoju • Nedostatak turističke infrastrukture (npr. hotelski kreveti) u graničnome području rijeka Mure, Drave i Dunava • Slaba promidžba turizma u regiji • Mali broj turista, a regija je razmjerno nepoznata kao odredište • Nedostatak ozbiljnih prihoda od turizma u mikroregijama u graničnome području • Nedovoljna suradnja
TRŽIŠTE RADA	• Zahtjev za suradnjom i zajedničkim razvojem ljudskih potencijala u skladu s prethodnim Programom za susjedstvo (eng. Neighbourhood Programme)	TRŽIŠTE RADA	• Visoka stopa nezaposlenosti s obje strane granice, a posebno u ruralnim mikroregijama i u mnogim mikroregijama uz zajedničku granicu

OBRAZOVANJE, ISTRAŽIVANJE, INOVACIJE	Glavna sveučilišta u Pečuhu i Osijeku i sveučilišne institucije u razvoju u Križevcima, Čakovcu, Varaždinu, Vukovaru, Keszthelyju i Kaposváru	OBRAZOVANJE, ISTRAŽIVANJE, RAZVOJ I INOVACIJE	- Niska razina suradnje između obrazovnih ustanova - Niži stupanj visoko obrazovanih ljudi u usporedbi s državnim prosjekom - Niska razina učenja jezika druge strane - Krut obrazovni sustav s institucijama koje presporo reagiraju na tržišnu potražnju - Niska razina suradnje sektora za istraživanje, razvoj i inovacije s tvrtkama - Nerazvijen sektor istraživanja i tehnološkog razvoja/istraživanja, razvoja i inovacija u regiji (mali broj istraživača, istraživačkih institucija itd.)
CULTURE, SOCIETY AND RELATIONS	- Multietničke zajednice iz određenih dijelova prihvatljivoga područja mogle bi spajati dvije strane - Postoji tradicija suradnje u području arhiviranja, knjižnica, muzeja i umjetnosti - Euroregionalna suradnja	KULTURA, DRUŠTVO I VEZE	- Prema iskustvu s prethodnim programima, niska razina poznavanja međusobnih jezika sprječava prekograničnu suradnju - Postojeća društvena segregacija u najnerazvijenijim mikroregijama
PROMETNA INFRASTRUKTURA	- Autocesta Budimpešta - Zagreb povećava pristupačnost - Regionalne zračne luke u Pečuhu i Osijeku	PROMETNA INFRASTRUKTURA	- Većina putnika koji putuju autocestom Budimpešta - Zagreb koriste ju samo kao prolaz te se ne zaustavljaju u blizini granice - Ne-elektrificirane međunarodne željezničke veze iz Pečuha i Osijeka - Loše stanje unutarnjega cestovnog sustava otežava pristupačnost unutarregionalnih centara i međuregionalnih prolaza - Nedovoljan broj međunarodnih graničnih prijelaza - Vrlo mali broj lokalnih biciklističkih staza
OKOLIŠ I PRIRODA	- Bogata prirodna dobra - Aktivnosti očuvanja prekogranične prirode (Nacionalni park Dunav - Drava), zajedno s rijekom Murom - Obje strane njeguju dobar odnos prema parkovima prirode - Bogati izvori vode i dobar prosjek kakvoće podzemnih voda - Dobra kvaliteta podzemnih voda - Nekoliko zagađivača prisutno je u rijekama Dravi i Muri - Zagađenost zraka nije jako izražena u prihvatljivome području	OKOLIŠ I PRIRODA	- Zagađenost Dunava i sustava njegovih pritoka - Neaktivirane nagazne mine iz rata 1991.g.

MOGUĆNOSTI	OPASNOSTI
- Sve veća potražnja za ekološki usmjerenim turizmom - Zbog početka procesa pristupa Hrvatske u EU-u, država je postala atraktivnija za multinacionalne kompanije i strana ulaganja - Povećana pristupačnost zbog daljnjeg proširenja sustava autocesta (vezano uz transeuropski koridor Budimpešta - Osijek - Sarajevo te izgradnja dionica cesta Zagreb - Maribor i Nagykanizsa - Maribor) privlači strane ulagače i od presudne je važnosti za gospodarski razvoj područja - Ulazak Hrvatske na jedinstveno unutarnje tržište pruža mogućnosti prekograničnog zapošljavanja - Postupno ukidanje zajedničke granice nakon ulaska Hrvatske u Schengenski okvir - Potencijal za vertikalnu integraciju u prerađivačkoj poljoprivredi - Povećavanje broja osoba za kontakt s ljudima - Povećavanje zahtjeva za agrošumarskim proizvodima	- Socijalna isključenost i segregacija produbljuju se u perifernim ruralnim područjima - Povećavanje raseljenja stanovništva i starenje ruralne zajednice negativno utječu na ekonomske aktivnosti - Moguće stalno propadanje ekosustava Drave zbog nedovoljnog zbrinjavanja otpada - Klimatske promjene mogu imati nepovoljan utjecaj na mikroregije uz granicu rijeke zbog povećanog rizika od poplava - Neodrživi oblici i stupanj turizma mogu naškoditi ekološkim vrijednostima - Nedovoljno državno financiranje uzrokuje propadanje kulturne baštine - Nedovoljno suvislo planiranje općina i sektorskih državnih tijela može uzrokovati neusklađene strategije razvitka

3.2 Zaključne napomene

Analizom stanja i SWOT analizom utvrđena su brojna moguća područja intervencije koja bi mogla olakšati razvoj žive i aktivne regije. Iz analize i SWOT analize jasno je sljedeće:

- Područje se trenutačno suočava s problemima na tržištu rada. Postoji manjak radnih mjesta zbog prijelaza obiju država na tržišno gospodarstvo.
- Ekosustav rijeka Mure, Drave i Dunava nedovoljno je iskorišten spram njegova potencijala te predstavlja razdvajajući faktor umjesto faktora povezivanja. No, on može postati temeljem održivoga oblika razvoja za obje strane granice. Izgradnja i eventualno uspostavljanje turističke infrastrukture stvorilo bi mogućnosti zaposlenja za stanovnike regije. Međutim, u cilju uspješnosti, granično područje uz rijeku potrebno je promicati kao jedinstven unitarni proizvod na europskoj turističkoj sceni. Obrazovanje i obuka u turizmu široko su dostupne u području koje zadovoljava uvjete (npr. u Nagykanizsi, Pečuhu, Osijeku), zbog čega je ulaganje u razvoj isplativo.
- U svakom vidu razvoja graničnoga područja uz rijeku potrebno je pridržavati se načela ekološke i društvene održivosti, a moraju se poduzeti posebni naponi za koordinaciju aktivnosti održavanja okoliša obiju strana. Kakvoća površinskih i podzemnih voda od najveće je važnosti.
- Budući da većini područja prijeti opasnost od poplava, potrebno je poduzeti dodatne mjere s obje strane granice za ublažavanje ovoga stanja.
- Nakon ulaska Hrvatske u Europsku uniju, granica između dviju država postat će unutarnja schengenska granica. Sve ceste i pruge koje prolaze zajedničkom granicom bit će međunarodne prijelazne točke bez carinske i granične kontrole. Time će se omogućiti intenzivnija suradnja.
- Ulazak Hrvatske na jedinstveno unutarnje tržište pružit će mogućnosti zaposlenja, ukoliko taj proces bude podupirao razvijen sustav pojednostavljenoga tržišta rada.

- Postoje brojne mogućnosti za ostvarivanje prekograničnih poslovnih kontakata i mreža s dobavljačima ako taj proces bude podupirala razvijena mreža pojednostavljenoga poslovanja.
- Mogućnost korištenja zajednički stvorene i druge baštine za promicanje turizma postat će očitom do druge polovice programskoga razdoblja. Na ovom području, utvrđuje se zajedničko kulturno naslijeđe koje zatim postaje temeljem razvoja. Nažalost, postoji opasnost od propadanja kulturne baštine zbog nedostatnog financiranja aktivnosti održavanja.
- Postoji potencijal za intenzivniju interakciju između članica poslovne zajednice te između sektora za istraživanje i obrazovanje.
- Postoje snažne i tradicionalne obrazovne institucije u graničnom području, no prekogranična suradnja između njih je slaba. Postoji mogućnost iskorištavanja ovog potencijala kroz zajedničke programe obrazovanja, obučavanja i razmjene.
- Slab je potencijal graničnoga područja za istraživanje, razvoj i inovacije, kao i prekogranične aktivnosti istraživanja, razvoja i inovacija. Također je potrebno poboljšati suradnju s poslovnim sektorom. Prekogranične aktivnosti istraživanja, razvoja i inovacija, s uključenjem poslovnog sektora, potrebno je financirati iz javnih sredstava.
- Iskustvo prethodnih programa pokazalo je golem potencijal za međuljudske aktivnosti. Te je kontakte potrebno ojačati i produbiti.
- Iskustvo prethodnih programa pokazalo je da bi porast dvojezičnosti ili poznavanja trećega jezika mogli potaknuti volju i sposobnost obiju aktivnih strana graničnoga područja na međusobnu suradnju.

4. STRATEGIJA

4.1 Vizija i sveobuhvatni strateški cilj

Regije povezane graničnom rijekom Dravom imaju vrlo slične preduvjete za razvoj koji nisu u potpunosti iskorišteni. Pretežno ruralni i prirodni karakter, nedovoljno razvijen položaj i zajednička prirodna baština oko rijeka Drave i Dunava pružaju bogat temelj za suradnju. Najvažniji zajednički izvor predstavlja prirodna baština oko područja uz rijeke Dunav i Dravu te njihova ruralna okolica, koje, osim što nose zajedničke vrijednosti, imaju i potencijal za stvaranje odredišta ekološkog, aktivnog i seoskog turizma kao mogućeg izvora gospodarskoga razvoja. Kulturna baština ruralnih prostora i većih gradova predstavlja nedovoljno iskorištena sredstva.

Prirodi orijentiran, održivi razvoj seoskog turizma nije samo područje gospodarstva nego i dobro sredstvo za podržavanje prirodne i kulturne baštine. Jezgru strategije suradnje time predstavlja zajednička prirodna i kulturna baština. Navedeni faktori čine ovu regiju jedinstvenom ne samo za Mađarsku i Hrvatsku nego također mogu privući pozornost na europskoj razini.

Prema našoj viziji, mađarsko-hrvatska granična zona bit će:

‘USPJEŠNA REGIJA ZA SURADNJU SA ZAJEDNIČKOM BAŠTINOM’

u kojoj:

Intenzivan i održiv ekološki turizam predstavlja važan izvor prihoda za stanovnike pograničnih naselja;

Su prirodne i kulturalne vrijednosti dobro utvrđene, održavane i aktivno ih se iskorištava na održiv način;

Ljudi imaju snažan regionalni identitet i ekološku odgovornost, ponosni su na svoju regiju te su na taj način predani zaštiti i razvoju lokalne regionalne baštine;

Sve više ljudi ima redovite osobne pogranične kontakte jer prelaze granicu zbog poslovnih, uz posao vezanih, kulturalnih ili osobnih potreba,

Sve veći broj građana s obje strane spremno koristi jezik druge strane i u kojoj je područje pristupačno posjetitelju u smislu pružanja informacija na oba jezika;

Zbog intenzivnih kulturoloških interakcija postoji izuzetna multikulturalna aktivnost na području umjetnosti i ostalih dijelova kulturnoga života, čime se povećava turizam i produbljuje regionalni identitet stanovnika;

Suradnja među poduzećima, akademikima i tijelima javne vlasti obuhvaća razna područja specifičnih tradicija, inovacija, zajedničkih proizvoda, prirodnih vrijednosti i drugih aktivnosti regije, čime se iskorištavaju posebna obilježja regije;

Razvojem gospodarstva temeljenoga na baštini standard života se značajno povećava a nedovoljno razvijene mikroregije imaju veći razvojni napredak..

Budući razvoj trebao bi pridonijeti procesima koji vode ka ispunjenju ove vizije.

Stoga je **dugoročni opći cilj** Programa prekogranične suradnje za razdoblje 2007.-2013.g. olakšava:

Razvoj utemeljen na kulturi i znanju kroz uspješno upravljanje prirodnom i kulturnom baštinom te intenzivne društveno-gospodarske interakcije između dviju strana u programski prihvatljivom području

U cilju približavanja ovoj viziji, granica koja je dosada predstavljala nedostatak, mora biti pretvorena u prednost za sela i gradove regije. Stoga se Programom moraju rješavati zajednički problemi, iskoristiti zajednički potencijali te prihvatiti zajedničke mogućnosti uz snažnu sinergiju. Glavni način postizanja ovih ciljeva predstavlja sama suradnja.

Važno je naglasiti da je opseg Programa prekogranične suradnje za razdoblje 2007.-2013. ograničen raspoloživošću financijskih sredstava i propisima na razini Zajednice na kojima počiva. Nadalje, većina aktivnosti koje mogu dovesti do ostvarivanja vizije nalaze se izvan područja primjene Programa. One se mogu financirati iz državnih izvora i ostalih resursa zajednice (vidjeti poglavlje „Povezanost s drugim programima“ u ovom dokumentu.) Stoga je snažna suradnja s ostalim značajnim programima od visoke važnosti tijekom provedbe Programa, posebno pri izradi akcijskih planova ili procjeni procedura.

4.2 Specifični ciljevi za razdoblje 2007.- 2013.

U cilju postizanja opće strategije, određeno je pet posebnih i pet horizontalnih ciljeva.

1. Povećanje ekološke stabilnosti i atraktivnosti doline rijeke Drave i okolnih prirodnih i ruralnih prostora.

Prirodnu baštinu regije potrebno je zaštititi ali i razvijati sa stajališta održivog razvoja i atraktivnosti u cilju proširenja ekoloških, turističkih i lokalnih pogodnosti ovoga prirodnog resursa. Osim toga, mora se preuzeti zajednička odgovornost za zaštitu i poboljšanje biološke raznolikosti.

Za postizanje ekološki prihvatljivog i dugoročnijeg razvojnog planiranja koje prepoznaje granice i potencijale za ekološki održivi razvoj, posebice za turizam, moraju se uzeti u obzir zahtjev ugovornog i dogovorenog upravljanja za Podravinu, kao i potencijalni rizici koji bi mogli proizaći iz klimatsko-ekoloških izazova.

Indikator za procjenu: Povećanje broja prirodnih i poluprirodnih prostora koje turisti redovito posjećuju, na način održivog razvoja.

2. Stvaranje sustava održivoga zajedničkog regionalnog turističkog proizvoda na području rijeka Mure, Drave i Dunava i u okolnim prirodnim i ruralnim prostorima

Bogata prirodna i seoska baština regije može se iskoristiti organiziranjem usluga za posjetitelje i uspostavljanjem odgovarajuće infrastrukture. Također je važno da iste budu organizirane u skladan sustav zajedno s elementima atraktivnosti krajolika. Primjenom ovoga sustava regija može postati atraktivno odredište na tržištu ekološkog, aktivnog i seoskog turizma. No, samo održivi i ekološki prihvatljivi načini turizma mogu se podržati i omogućiti u području (npr. motorizirane turističke djelatnosti moraju biti zabranjene).

Indikator za procjenu: Dinamično povećanje prihoda iz sektora ekološkog, aktivnog i seoskog turizma u regiji

3. Gospodarska sinergija i suradnja dviju strana

Gospodarska suradnja danas predstavlja ključ konkurentnosti. U graničnome području prekogranična suradnja između malih i srednjih poduzeća pruža dodatnu vrijednost, dok prenošenje pojedinačnih i organizacijskih znanja i iskustava može biti vrlo plodno. Stvaranje zajedničkih proizvoda, međusobno učenje, uz prenošenje korisnih informacija te zajednička promidžba trebali bi biti glavni elementi kooperativnijeg gospodarstva u graničnome području.

Indikator za procjenu: Značajna dodatna gospodarska vrijednost suradnje obiju strana zbog intervencija Programa

4. Razvoj i upravljanje zajedničkom kulturnom baštinom s ciljem promicanja kulturnih vrijednosti i tradicija te razvoja turizma

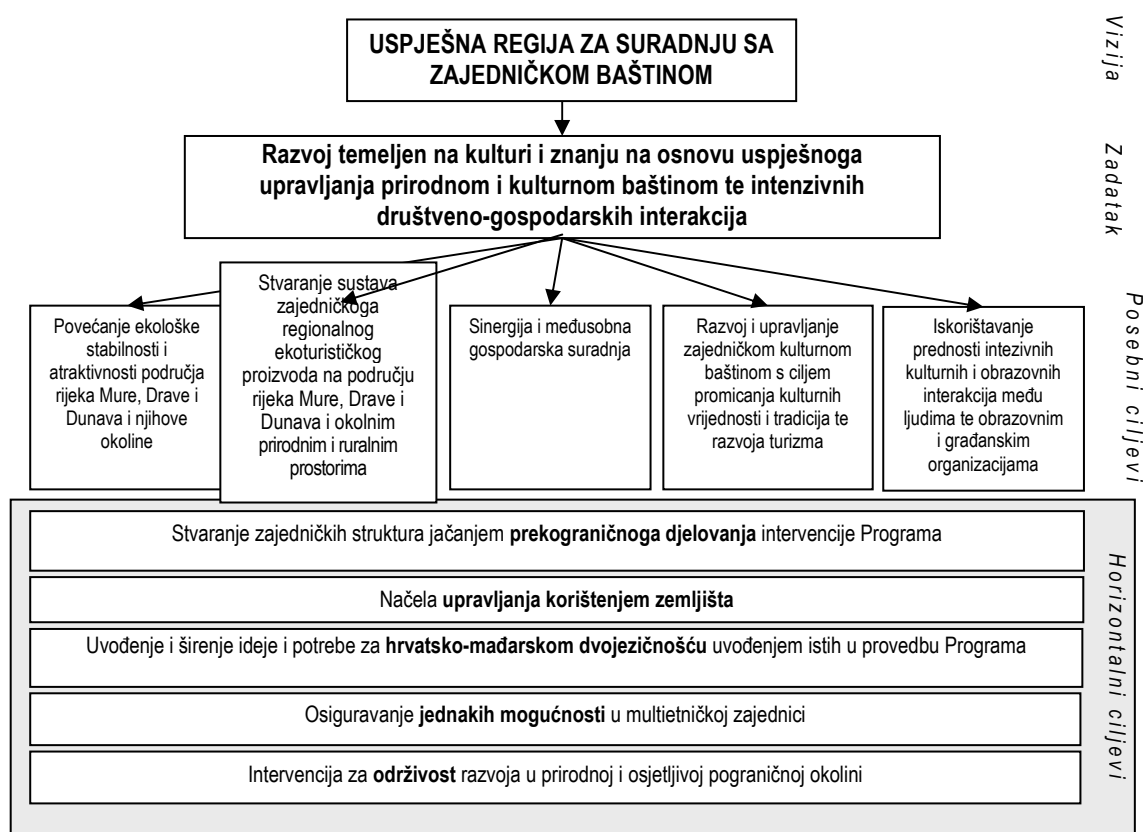
Kulturna baština nije samo vrijednost koju je potrebno zaštititi; ona bi također trebala biti osnovom za razvoj koja regiju čini privlačnijom za posjećivanje, život i rad. Uz suradnju obiju strana regije baštinom bi se moglo bolje upravljati a njihove složene zajedničke tematske mreže mogle bi postati konkurentne.

Indikator za procjenu: Povećanje prihoda od kulturalnog turizma i kulturalnog sektora općenito u regiji

5. Iskorištavanje prednosti intenzivnih kulturnih i obrazovnih interakcija među ljudima te obrazovnim i građanskim organizacijama

Povećanjem broja interakcija među građanima, organizacijama i mikroregijama obiju strana povećat će se dodatna vrijednost obogaćivanjem kulturnoga i osobnoga života te promicanjem konkurentnosti i zajedničkih vrijednosti.

Indikator za procjenu: Broj postojećih formaliziranih ili ugovorenih poslovnih suradnji nakon završetka provedbe Programa.

4.3 Horizontalni ciljevi i načela Programa

IPA Prekogranični program Mađarska - Hrvatska ima strukturu horizontalnih ciljeva. Ovi horizontalni ciljevi vezani su uz poseban okvir prostornoga uređenja, prekogranično stanje, a također su prilagođeni određenim mađarsko-hrvatskim uvjetima. Horizontalne ciljeve treba poticati pomoću svih intervencija i oni se moraju nalaziti u svim podržanim aktivnostima, slično kao i horizontalne politike Zajednice.

1. Stvaranje zajedničkih struktura jačanjem prekograničnog djelovanja

Međusobno povezane prirodne, ljudske i gospodarske strukture na mađarsko-hrvatskoj granici mogu se utvrditi i ojačati povećanjem prekograničnoga djelovanja Programa.

Ovo je najvažnija horizontalna problematika Programa. Sve intervencije moraju biti usmjerene na razvoj zajedničkih struktura. Dimenzija prekograničnog djelovanja osigurava da nema preklapanja između ovoga Programa i drugih programa koje financira EU (npr. mađarski NSRO, vidi Prilog 5), čak i kada je tematski sadržaj ponekad sličan.

Mora se izbjeći pružanje potpore nekoordiniranim, izdvojenim akcijama. Akcije moraju biti u sinergiji s nacionalnim i međunarodnim sporazumima i mjerama. Stoga tijekom provedbe Programa, traženi prekogranični učinak mora biti točno određen u pozivu za dostavljanje prijedloga projekata i u drugim aktivnostima poticanja razvoja projekta.

Opći uvjeti za prekogranično djelovanje intervencija su sljedeći:

- *Intervencije* moraju uključivati partnere s mađarske i hrvatske strane pograničnoga područja. Obje strane mađarsko-hrvatskoga pograničnoga područja moraju biti zastupljene među korisnicima projekta.
- *Geografsko područje* intervencije ne mora nužno obuhvatiti cijelo mađarsko-hrvatsko pogranično područje, ali uvijek mora obuhvatiti ili barem značajnije utjecati na područja s obje strane granice. Područje provedbe projekata također mora uključivati teritorije s obje strane granice, ili barem razvoj moraju iskoristiti ili podržavati izvori s obje strane.
- U cilju promicanja teritorijalnoga učinka i regionalne važnosti regionalno (mikroregionalno) integriranih intervencija, potrebno je podržavati složene projekte, koji uključuju brojne regionalno koordinirane aktivnosti; uključuju nekoliko sudionika; najbolje je da ih razrađuje konzorcij od nekoliko članova; imaju širi zemljopisni opseg (više lokacija provedbe).

Uvjeti prekograničnih djelovanja specifični za intervencije navedeni su u Poglavlju 5. u opisu prioriteta.

Indikator: Porast broja postojećih formaliziranih ili ugovorenih poslovnih suradnji nakon završetka provedbe Programa

2. Načela korištenja zemljišta

Pri provedbi Programa potrebno je promicati održivo, učinkovito i sigurno korištenje zemljišta kojim se promiče stvaranje jednakih mogućnosti. U tom interesu, potrebno je provoditi sljedeća načela korištenja zemljišta:

- Osim zaštite prirodnoga i kulturnoga bogatstva, zdravstvene i komunalne usluge trebaju biti – u prihvatljivim granicama – pristupačne i dostupne;
- Odabir lokacija razvojnih područja i organizacija komunalnih usluga u interesu je održivog razvoja i očuvanja vrijednosti;
- Pri prostornom razmještanju urbanih i ruralnih funkcija potrebno je spriječiti raštrkanost; poželjna mjesta razvoja predstavljaju izgrađena zemljišta u odnosu na neizgrađena zemljišta;
- Osnovni zahtjevi za lokalnom ekološkom sviješću, odgovornost za vrijednost krajolika i razvijanje lokalnog gospodarstva i društva u skladu s lokalnim značajkama.

3. Uvođenje i širenje ideje i potrebe za hrvatsko-mađarskom dvojezičnošću

Sposobnost međusobne komunikacije predstavlja temeljni kulturološki uvjet suradnje i interakcije. Aktivne strane uključene u izgradnju strategije i izrade Programa dvojezičnost smatraju kulturološkom vrijednošću ali i sredstvom konkurentnosti pojedinaca u graničnom području.

Cilj je programa jačanje jezičnih vještina mađarskoga i hrvatskoga jezika. Svi rezultati projekata prekogranične suradnje moraju biti dostupni javnosti barem na hrvatskom i mađarskom jeziku. Također se **potiče** nastojanje uporabe drugih manjinskih i svjetskih jezika. Budući da je dvojezičnost ključni aspekt suradnje, ona predstavlja ne samo horizontalno pitanje nego i posebno područje intervencije.

Indikator: Značajan porast broja ljudi koji govore i mađarski i hrvatski jezik

4. Osiguravanje jednakih mogućnosti u multietničkoj zajednici

Projekti moraju pokazati nastojanja u stvaranju jednakih mogućnosti za spolove, manjine i osobe s invaliditetom, u skladu s načelima Europske unije. Posebno je snažno pogođena romska manjina, koja je u velikom broju prisutna na programski prihvatljivom području. Romi se uglavnom nalaze u nepovoljnom položaju na mađarskoj strani, što nije uvijek slučaj na hrvatskoj strani. Otvaranje radnih mjesta i gospodarski rast mursko-podravske mikroregije, koju naseljava značajan broj Roma, pružit će ovoj manjini veće mogućnosti. Također se moraju ojačati odnosi između malih zajednica drugih manjina (njemačke, malih južnoslavenskih vjerskih ili nacionalnih skupina) koje žive s obje strane granice u regiji te uporaba njihovih materinskih jezika i kultura, u cilju osiguravanja jednakih mogućnosti u organizaciji kulturološkoga života i života zajednice. Projekti kojima se podržavaju jednake mogućnosti imat će prednost.

Indikator: Pozitivne promjene stope zaposlenosti Roma

5. Održivost u prirodnoj i osjetljivoj pograničnoj okolini

Sveobuhvatni strateški cilj i područja intervencije Prekograničnog programa Mađarska - Hrvatska potpuno je u skladu s načelom održivog razvoja navedenim u Göteburškoj strategiji Europske unije. Program će se provoditi u okviru održivog razvoja i promicanja cilja zaštite i poboljšanja okoliša u Zajednici, kako je navedeno u Članku 6. Ugovora.

Odgovarajuća organizacija upravljanja osigurat će na svim razinama ciklusa provedbe programa – osim poštivanja zakonsko nametnutih apsolutnih minimalnih normi – izbjegavanje ili održavanje na što manjoj razini potencijalnih posljedica koje su neodržive ili nepovoljne po okoliš, posebice vezano uz djelovanje na klimatske promjene, održanje biološke raznolikosti i ekosustava te crpljenje prirodnih bogatstava, tako da ukupne ekološke posljedice/trošak OP-a naposljetku budu neutralni što se tiče klime i prirodnih resursa. Pozitivni učinak OP-a i mogućnost sinergije, u smislu optimiziranja njegovog doprinosa ekološki održivom razvoju, iskoristit će se na najbolji način a gdje je moguće i ojačati.

Provedba takve funkcije upravljanja okolišem uključuje, između ostaloga, aktivnosti kao što su procjena utjecaja na okoliš i provedbene smjernice, strukturirana razmjena iskustava i razvoj kapaciteta, pokazatelje, ekološki prihvatljive nacрте projekata i korištenje učinkovitih kriterija odabira.

Održivost nije samo temeljno načelo nego i horizontalni cilj Programa prekogranične suradnje, a održivost je posebno važna u slučaju mursko-podravskoga pograničnog područja, gdje su zaštita prirodnih vrijednosti i upravljanje prirodnom baštinom mogući isključivo uz snažnu suradnju Mađarske i Hrvatske. U Programu postoje specifična pravila za doprinos održivosti.

Resursi kojima se upravlja na lokalnoj razini i ekološke datosti koriste prvenstveno lokalnim zajednicama.

Tijekom planiranja, izgradnje, renoviranja i rada infrastrukturnih elemenata, objekata, itd. preporučuju se i smatraju prioritetima specifikacija tehnologije održive gradnje, energetske učinkovito djelovanje, metode kojima se stvara manje otpada i metode selektivnog upravljanja otpadom.

Podržava se i ojačava korištenje obnovljivih izvora energije, očuvanje i poboljšanje stanja uvjetno obnovljivih ekoloških elemenata i sustava, dok se količine ispuštenih stakleničkih plinova moraju smanjiti na lokalnoj razini.

- U cilju povećanja mogućnosti održavanja broja stanovnika pograničnoga područja, može se poticati pozitivna diskriminacija.
- Razvoj treba krenuti od intenzivnih proizvoda i tehnologija u smislu materijala i energije ka slabijoj proizvodnji i potrošnji u smislu materijala i energije i na temelju znanja i kulture.
- Tijekom provedbe programa i njegovog praćenja posebna se pozornost mora obratiti na regionalno-specifična pitanja vezana uz klimatske promjene, na primjer aridifikaciju, eroziju vjetrom, promjenu zelenih površina, ekstremne vrijednosti u površinskim i ispodpovršinskim razinama vode, ispuštanje stakleničkih plinova (prijevoz, industrija, itd.)

U slučaju **Prioriteta br. 1.**, svaki projekt mora služiti održivosti odgovarajućega područja. Stoga:

Mogu se podržati samo ekološki prihvatljivi načini turizma (i dopustiti u prirodnim i poluprirodnim područjima), a motorizirane aktivnosti moraju biti zabranjene (npr. četverocikli, motorni čamci, vodeni skuteri, motociklističke i automobilističke terenske aktivnosti, druge štetne tehničke aktivnosti na otvorenom).

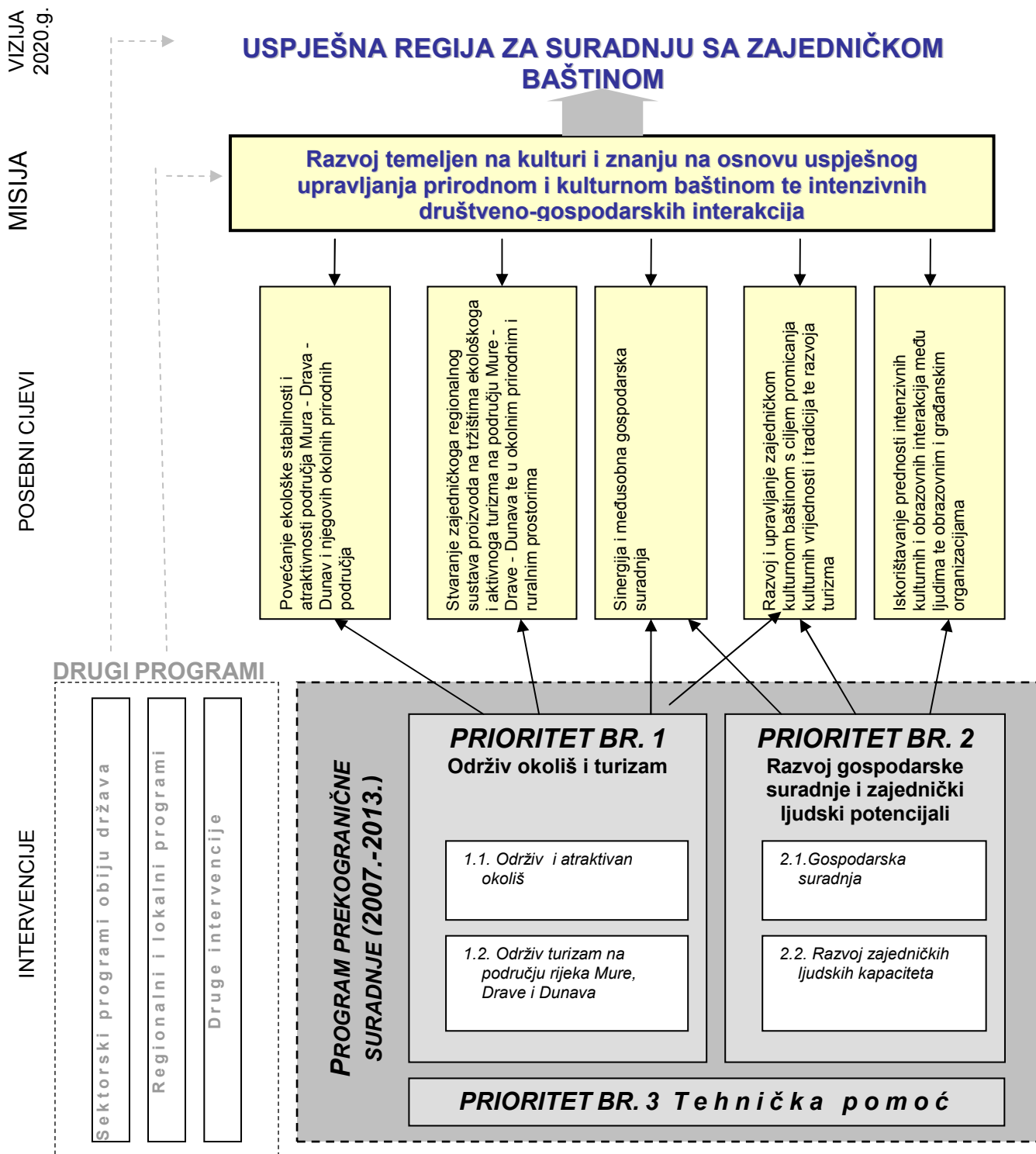
U prirodnim područjima smiju se saditi isključivo endogene vrste ili podržavati njihovo širenje.

Svi rezultati aktivnosti moraju se proširiti na lokalnu zajednicu i značajne organizacije unutar nje, u cilju proširenja ekološke svijesti i znanja.

U slučaju **Prioriteta br. 2.**, aktivnosti ne smiju biti u suprotnosti s održivošću te se prednost mora dati onima koje joj izravno pridonose.

Društvena dimenzija održivosti također je važna. Horizontalno, tijekom provedbe Programa mora se dati prednost projektima koji će se provoditi u nedovoljno razvijenim područjima.

Indikator. Rastuća ekološka stabilnost izmjerena analizom „ekološkog otiska“ (*footprint analysis*); zaustavljen porast društvenih teritorijalnih razlika izmjeren u razlici prihoda po osobi

U Prekograničnom programu Mađarska - Hrvatska, na temelju analize stanja i SWOT analize utvrđena su dva prioriteta s brojnim potencijalnim područjima intervencije.

Strategija Programa stoga je sljedeća:

Prioritet 1. Održiv okoliš i turizam

1.1 Održiv i atraktivan okoliš

1.1.1. Razvoj krajolika na području rijeka Mure, Drave i Dunava (i njihove prirodne i seoske okoline) u cilju održivog razvoja i stvaranja prirodno vrijednoga okoliša i privlačnijih mjesta za ekoturizam

1.1.2 Aktivnosti ekološkog planiranja i manje javne akcije za poboljšanje kakvoće okoliša u prirodnim područjima; obnova staništa

1.2 Održiv turizam na području rijeka Mure, Drave i Dunava

1.2.1 Izrada plana regionalnog ekoturističkog proizvoda

1.2.2 Razvoj infrastrukture za aktivni turizam i ekoturizam: centara za posjetitelje, škola u šumi, infrastruktura za vodene sportove, biciklističkih staza, pješačko-planinarskih putova, kapaciteta za iznajmljivanje

1.2.3. Tematski putovi kulturne baštine

1.2.4 Promicanje riječnoga područja kao jedinstvenoga turističkog proizvoda

1.2.5 Privlačenje privatnih ulaganja

Prioritet 2. Razvoj gospodarske suradnje i zajedničkih ljudskih potencijala

2.1 Gospodarska suradnja

2.1.1 Pronalaženje prekograničnih poslovnih partnera

2.1.2 Promicanje prekogranične mobilnosti tržišta rada

2.1.3. Zajednička istraživanja, razvoj i inovacije

2.1.4. Zajedničko lokalno planiranje, strategije, programi

2.2 Razvoj zajedničkih ljudskih potencijala

2.2.1 Projekti prekograničnoga obrazovanja, obučavanja i prekogranične razmjene

2.2.2 Međuljudske aktivnosti

2.2.3. Dvojezičnost

Prioritet 3. TEHNIČKA POMOĆ

5. OPIS PRIORITETA I PODRUČJA INTERVENCIJE

Slijedi detaljan opis načina na koji će se uz prioritete i područja intervencije Programa olakšati postizanje glavnoga strateškog cilja mađarsko-hrvatskoga pograničnog područja.

Prioritet 1. Održiv okoliš i turizam

CILJ:

Cilj je ovoga prioriteta promicanje ekološke održivosti razvoja i sigurnosti u pograničnome području, kao i složenog ekoturističkog razvoja na području rijeka Mure, Drave i Dunava i njihove neposredne okolice. Kao posljedica toga, stvorit će se zajednički ekoturistički proizvod na temelju doprinosa održive bogate prirodne i kulturne baštine postizanju konkretnih ciljeva 1, 2 i 4. Sva djelovanja unutar ovog prioriteta moraju naglašavati svijest o minimalizaciji učinka globalnih klimatskih promjena (npr. smanjenje emisija stakleničkih plinova) i ti naponi moraju biti očiti kroz posebne i svojstvene pokazatelje koje utvrde korisnici.

OBRAZLOŽENJE:

Analizom stanja i SWOT analizom istaknut je potencijal za suradnju temeljem ulaska Hrvatske u Europsku uniju, a posebno je istaknuto postojanje nedovoljno iskorištene, neizmjerne vrijedne potencijalne zajedničke imovine u pograničnome području rijeka Mure, Drave i Dunava. Ove rijeke i njihova okolica glavna su zajednička obilježja obiju strana. Istovremeno, održivost okoliša ključna je briga budućih stanovnika pograničnoga područja.

Posebni zahtjevi postizanja prekograničnog učinka su sljedeći:

Ekološka intervencija može također biti motivirana namjerom sprečavanja ili ublažavanja prekograničnog onečišćenja okoliša i ekološke štete. Ekološka intervencija mora produbljivati poznavanje krajobraznog ekosustava i odgovornost prema zajedničkim mađarsko-hrvatskim krajobraznim vrijednostima.

Posebna pozornost mora se obratiti na akcije koje obuhvaćaju primjenu energije iz obnovljivih izvora i mjere energetske učinkovitosti, razvoj održivog prometa i prometa bez ugljičnog dioksida te suradnju u području drugih važnih vidova klimatske promjene (sprečavanje, prilagodba i ublažavanje), posebno u područjima gdje su prekogranična suradnja i koordinirani pristupi ključni i prijeko potrebni za učinkovito djelovanje (npr. koordinirano upravljanje rizikom i civilna zaštita).

Unapređenje i održavanje krajolika na obje strane zahtijeva zajedničko djelovanje (npr. smanjenje količine uzročnika alergija).

1.1. Područje intervencije: Održiv i atraktivan okoliš

CILJ:

Glavni cilj područja intervencije 1.1. predstavlja zaštita i poboljšanje prirodne baštine pograničnoga područja za postizanje Konkretnog cilja 1 (*Povećanje ekološke stabilnosti i atraktivnosti područja rijeka Drave i Dunava i njihove okolice*) te korištenje zajedničke prirodne i kulturne baštine za postizanje Posebnog cilja 2 (*Stvaranje sustava održivoga zajedničkog turističkog proizvoda na području rijeka Drave i Dunava i u okolnim prirodnim i ruralnim prostorima*). Intervencija uključuje obnovu/razvoj krajolika, razvoj temelja za ekološki usmjeren turizam, aktivnosti ekološkog planiranja i manje javne aktivnosti. Ovakvo lokalno održavanje

okoliša i aktivnosti poboljšanja, upotpunjeni razvojem krajolika, predstavljaju temelj primjerene uporabe zajedničke prirodne baštine na području rijeka Mure, Drave i Dunava za ekološki, aktivni i seoski turizam.

OBRAZLOŽENJE:

Analiza stanja jasno ističe prirodnu baštinu regije kao glavnu prednost. Nju je potrebno očuvati u njezinu sadašnjem obliku za buduće generacije. Iako ona služi kao izvor sredstava za život lokalnoga stanovništva u obliku prirodnoga turizma i ekoturizma, potrebno je osigurati da se prirodni resursi ne zlouporabljaju u procesu.

1.1.1. **Razvoj krajolika na području rijeka Mure, Drave i Dunava (i njihove prirodne i ruralne okoline) u cilju stvaranja održivog te prirodno vrijednoga okoliša i privlačnijih mjesta za ekoturizam.**

Zaštita i razvoj riječnog krajolika i drugih povezanih vrijednih prirodnih mjesta putem planiranja i manjih postupaka zaštite krajolika i ponovnog oživljavanja nezaštićenih područja, riječnih zona susjednih područja s vrijednim prirodnim i ruralnim karakterom i baštinom krajolika. Posebna pozornost mora se posvetiti onim akcijama koje podržavaju mjere održivog gospodarenja vodama, ali i ciljeve Okvirne direktive o vodama.

Aktivnosti: poticanje ekoloških i tradicionalnijih načina korištenja zemljišta; razvoj jedinstvenih vrijednosti krajolika; manje ponovno pošumljavanje u okolicama turističkih mjesta.

1.1.2. **Aktivnosti ekološkoga planiranja i manje javne aktivnosti za poboljšanje kakvoće okoliša u prirodnim područjima**

Aktivnosti: planovi obnove okoliša i krajolika; procjena i unos krajobraznih vrijednosti, karakteristika i atrakcija krajolika u bazu podataka; planovi sprječavanja ekoloških rizika; manje ekološke aktivnosti s lokalnim utjecajem izvan izgrađenih područja, koje su važne za granični riječni ekosustav (npr. lokalno čišćenje plovni putova, šuma i livada; uklanjanje nedozvoljenih odlagališta otpada, zaštita i obnova staništa uz rijeke i u okolnim turističkim mjestima). Akcije zaštite prirode moraju uključivati i elemente biološke raznolikosti (npr. zajednički akcijski planovi biološke raznolikosti). Kao opće pravilo, poželjna su partnerstva s ekološkim nadležnim tijelima i udrugama te sudionički pristup.

Kriteriji za postizanje prekograničnoga djelovanja:

Ekološke intervencije moraju biti vezane uz ekološke sustave krajolika uz granične prijelaze, koji se prostiru preko granica. U slučaju mađarsko-hrvatskoga pograničnog područja, riječne doline i priključne nizine oblikuju ove sustave (Mura, Drava i Dunav). Brdovita područja također su karakteristična za pogranično područje panonskog krajolika, ali ona se ne nalaze izravno uz granicu. Stoga, u slučaju brdovitih krajolika, obje strane moraju udružiti napore kako bi se postigao stvarni prekogranični utjecaj. Ekološka intervencija može također biti potaknuta namjerom sprječavanja ili ublažavanja prekograničnoga ekološkoga zagađenja i štete. Ekološke intervencije moraju produbiti znanje o ekosustavima krajolika i odgovornosti za zajedničke vrijednosti mađarsko-hrvatskoga krajolika.

1.2 Područje intervencije: Održiv turizam na području rijeka Mure, Drave i Dunava

CILJ:

Glavni su ciljevi područja Intervencije 1.2. razvoj različitih vrsta ekološki usmjerenoga turizma, primjerice ekološkoga, ruralnoga ili aktivnoga turizma koji se temelje na prirodnim i kulturalnim vrijednostima regije. Poboljšanjem temelja turističke infrastrukture i razvoja turističkoga proizvoda te aktivnostima promicanja pograničnoga područja područje intervencije pridonosi postizanju Posebnog cilja 2 (*Stvaranje sustava održivoga zajedničkog turističkog proizvoda na području rijeka Drave i Dunava i u okolnim prirodnim i ruralnim prostorima*). Uz to, drugi važan cilj predstavlja stvaranje zajedničke kulturne baštine temeljem razvojnih aktivnosti kroz zajedničke tematske mreže, putem potpornih zajedničkih projekata u području upravljanja baštinom. Područje Intervencije podržava Konkretni cilj 4 (*Razvoj i upravljanje zajedničkom kulturnom baštinom s ciljem promicanja kulturnih vrijednosti i tradicija te razvoja turizma*).

Projekti ovoga područja intervencije moraju biti snažno koordinirani u skladu s Aktivnošću 1.2.1. te biti sukladni sljedećim načelima:

- Potrebno je uskladiti **postojeće relevantne projekte** te se oslanjati na njih,
- Potrebno je izgraditi **svijest** o jedinstvenoj ekološko-turističkoj regiji na području rijeka Mure, Drave i Dunava,
- Program treba biti usmjeren na razvoj **infrastrukture** (na primjer, cesta za bicikliste, riječnih luka, brodskih dokova itd.)
- Program treba poticati privlačenje **privatnih ulagača**,
- Razvoj je potrebno uskladiti s Nacionalnim parkom Dunav-Drava da bi se osiguralo očuvanje ekološke baštine riječnoga sustava te **poboljšala njegova ekološka vrijednost** kroz ulaganje u upravljanje prirodnom baštinom.

OBRAZLOŽENJE:

Kako je analiza stanja pokazala, upravo su pograničnom području uz Dravu najviše potrebni projekti gospodarskoga razvoja, budući da su karakteristike ovih lokalnih seoskih mikroregija osjetno nepovoljnije u odnosu na ostale regije iz prihvatljivog područja. Obrazloženje područja intervencije uključuje sljedeće:

- Riječ je o stvarnom Prekograničnom programu usmjerenom na najznačajnije zajedničke mogućnosti dviju država,
- On se temelji na prethodnim projektima (brojnim prijašnjim i sadašnjim inicijativama na ovu temu),
- Zadovoljava temeljno načelo kohezijske politike EU-a o koncentraciji,
- Izravno pridonosi nastanku prioriteta održivog teritorijalnog razvoja,
- Stvara radna mjesta na isključenim granicama mikroregija,
- Usmjeren je na bilateralnu suradnju,
- Potiče održivi razvoj (Lisabonska strategija i Götenburška strategija),
- U skladu je sa strategijama regionalnih operativnih programa programski obuhvaćenih regija, i
- Uključuje glavna turistička mjesta u regiji (rijeku Dravu, Čakovec, Siklós-Harkány, Mohács, itd.).

PRIHVATLJIVE AKTIVNOSTI:

Složeni program razvoja treba podržati sljedeće aktivnosti:

- 1.2.1 **Izradu regionalnog ekoturističkog plana proizvoda.** To uključuje: (1) marketinšku strategiju; (2) privlačenje privatnih ulaganja; (3) bazu podataka turističkih atrakcija i usluga; (4) opsežan plan biciklističkih staza; (5) opsežan plan teritorijalne uporabe za vodene sportove, planinarske staze, lov, pecanje i plan za druge vrste rekreacije. Sve druge aktivnosti unutar ovoga područja intervencije moraju biti u skladu s opsežnim zajedničkim planom proizvoda.

- Kao opće pravilo, poželjna su partnerstva s ekološkim nadležnim tijelima i udrugama te sudionički pristup.
- 1.2.2 **Razvoj infrastrukture za aktivni turizam i ekoturizam u riječnome pograničnom području.** Aktivnosti: izgradnja centre za posjetitelje; škole u šumi; luke; pješački putovi, biciklističke staze; seoski muzeji; informacijske točke; karte; druge posebne ekoturističke usluge. Razvoj, uvođenje mogućnosti iznajmljivanja: bicikala, čamaca te druge značajne opreme aktivnog turizma i ekoturizma.
 - 1.2.3 **Razvoj tematskih trasa kulturne baštine.** Podržavanje umreženih projekata u području upravljanja baštinom, uključujući zajednički marketing, stvaranje tematskih trasa, kao i pripadajuću obnovu (stvorene i druge) baštine kako bi se osigurao rast turističkog kapaciteta u pograničnome području. Najmanje tri naselja trebaju u tomu sudjelovati.
 - 1.2.4. **Promicanje riječnoga područja kao jedinstvenoga turističkog proizvoda,** uz sektorske, tematske i mikroregionalne atrakcije (web stranice, programi, pojednostavljenje umrežavanja između poslova u turističkom sektoru).
 - 1.2.5 **Privlačenje privatnih ulaganja.** Promicanje privatnog ulaganja kapitala u riječnom pograničnom području, posebno ulaganja u gostoprimstvo, iznajmljivanje itd.

Kriteriji za postizanje prekograničnoga djelovanja:

Intervencije u turizmu moraju biti vezane uz odredišta izvan granice i uz krajolik dolina rijeka Mure, Drave i Dunava. Zbog niskoga ljudskog utjecaja i nezagađenoga prirodnog stanja ovih krajolika, ekoturistički pristup mora poticati sve aktivnosti razvoja turizma. Za prekogranične turističke proizvode također se mora osigurati izgradnja pripadajuće mreže.

Kulturalne intervencije moraju podržavati tradicionalne kulturne vrijednosti, posebno zajedničke vrijednosti mađarskih i hrvatskih etničkih skupina u pograničnome području te kulture manjina koje žive u obje države uz granicu (njemačke, malih južnoslavenskih vjerskih ili nacionalnih skupina, Roma), uz produbljivanje zajedničkoga kulturno-povijesnog identiteta.

Prioritet 2. razvoj gospodarske suradnje i zajedničkih ljudskih potencijala

CILJ:

Cilj je ovoga prioriteta omogućavanje gospodarskih veza, uključujući poslovne kontakte, mogućnosti prekograničnoga zapošljavanja te prekograničnih aktivnosti istraživanja, razvoja i inovacija. Ovaj prioritet također promiče uspostavljanje obrazovnih i kulturnih veza, kao i dvojezičnost u mađarsko-hrvatskome pograničnom području. Mjerama ovoga prioriteta poticati će se lokalne aktivne strane koji budu obnavljale prekinute veze u pograničnome području s ciljem stvaranja organskih i suvislih te vitalnih društveno-gospodarskih odnosa. Prioritet u potpunosti pridonosi postizanju Konkretnih ciljeva 3, 5 i djelomice 2.

OBRAZLOŽENJE:

Zbog relativno niske razine suradnje, u pograničnome području postoji potencijal za poslovnu suradnju i suradnju na tržištu rada. To će se dodatno olakšati ulaskom Hrvatske na jedinstveno europsko tržište, koji će jamčiti slobodno kretanje rada, roba, usluga i kapitala preko zajedničke granice. U pograničnim područjima postoje snažne obrazovne ustanove, a budući da je trenutačna razina suradnje relativno niska postoji potencijal za poboljšanje.

Kako su pokazale analiza stanja i SWOT analiza, u regiji postoje brojne kulturne i prosvjetne institucije s potencijalom za suradnju. Međutim, porast suradnje mogao bi još uvijek potaknuti dodatne potencijale i sinergije s obje strane pograničnoga područja. Dvojezično, pa čak i višejezično pogranično područje, olakšava suradnju kako članovima zajednica tako i čelnicima institucija. Iskustvo iz prethodnih prekograničnih programa pokazalo je da zajednička jezična platforma može značajno poboljšati volju za suradnjom te iskoristiti moguće sinergije.

2.1 Područje intervencije: Gospodarska suradnja

CILJ:

Glavni je cilj poboljšati suradnju u području gospodarstva u cilju poboljšanja konkurentnosti regije, kroz razvoj poslovnih odnosa između malih i srednjih poduzeća s obje strane i ekonomskih rezultata granice (dobivenih prekograničnom suradnjom), kroz prijenos organizacijskoga znanja ili međusobno učenje. Sukladno tomu, područje intervencije 2.1. u skladu je s Posebnim ciljem 3 (Gospodarska sinergija i suradnja dviju strana). Povrh toga, njime se nastoji postići Posebni cilj 5 (Iskorištavanje prednosti intenzivnih kulturnih i obrazovnih interakcija među ljudima te obrazovnim i građanskim organizacijama).

OBRAZLOŽENJE:

Ulaskom Hrvatske u Europsku uniju postoji mogućnost stvaranja organskoga gospodarskog prostora na točkama doticaja dviju država. Budući da obje države postupno ulaze na jedinstveno unutarnje tržište, postoji mogućnost iskorištavanja sinergija između obje strane granice u područjima poslovne suradnje i pokretljivosti tržišta rada.

Nakon što Hrvatska postane članica Europske unije, očekuje se slobodan protok radne snage između dviju država. Subjekti privatnih i javnih sektora mogu uvelike olakšati i promicati razmjenu podataka o mogućnostima zaposlenja s druge strane granice. Takve aktivnosti služe zajedničkome dobru potičući smanjenje nezaposlenosti u pograničnim područjima u kojima ona predstavlja ključni problem.

Prema analizi stanja, veze između mađarskih i hrvatskim poduzetništva i općina su slabe te nema općeg poznavanja gospodarskih mogućnosti. U cilju promicanja stvarne suradnje i dobivanja podataka za učinkovitije lokalne programe razvoja, planove aktivnosti i pripadajuća istraživanja potrebno je financirati iz Programa. Spomenute aktivnosti planiranja moraju uključiti nekoliko općina i ključnih sudionika u ekonomiji i moraju se provoditi umrežavanjem.

PRIHVATLJIVE AKTIVNOSTI:

Ovo područje intervencije u domeni gospodarskoga razvoja podržava sljedeće aktivnosti (indikativni popis):

- 2.1.1 **Pronalaženje prekograničnih poslovnih partnera.** Uspostavljanjem prostora za pronalaženje poslovnih partnera, uključujući sajmove za dobavljače, baze podataka, web stranice, Projekti bi trebali značajno pridonijeti razvoju prekograničnih poslovnih kontakata
- 2.1.2 **Usluge promicanja prekogranične mobilnosti tržišta rada.** Uspostavljanjem usluga pokretljivosti tržišta rada, uključujući poslovne sajmove, baze podataka, web stranice, ugovore o zapošljavanju, Projekti bi trebali značajno pridonijeti razvoju pokretljivosti prekograničnoga tržišta rada.
- 2.1.3 **Zajednički istraživački, razvojni i inovacijski** naponi sveučilišnih i nesveučilišnih institucija, kao i privatnih tvrtki u suradnji s centrima za istraživanje i razvoj, u cilju povećavanja zajedničkog istraživačkog, razvojnog i inovacijskog kapaciteta pograničnoga područja. Također je potrebno dati prednost održivim, ekološki prihvatljivim tehnologijama kod prirodoslovnih projekata. U takvim vrstama suradnje potrebno je iskoristiti tehnološki razvoj sa stajališta održivog razvoja.

2.1.4 Zajedničko lokalno-regionalno planiranje, strategije koje su zajednički izradile općine i/ili decentralizirana državna tijela kako bi pridonijeli zajedničkom kapacitetu planiranja regije i stalnom planiranju razvoja zajedničkoga društveno-gospodarskog prostora pograničnoga područja. Predviđeni su posredni planovi na nekoliko razina koje je izradilo nekoliko naselja, teritorijalni planovi od prekogranične važnosti te sektorski planovi za cijelo pogranično područje. Također je podržavaju veliki infrastrukturni planovi od prekogranične važnosti. Kao opće pravilo, poželjna su partnerstva s ekološkim nadležnim tijelima i udrugama te sudionički pristup.

Kriteriji za postizanje prekograničnoga djelovanja:

Ekonomična intervencija mora rezultirati proizvodnom, poslovnom, ulagačkom suradnjom, promicanjem, odnosima s javnošću, zapošljavanjem ili profesionalnom suradnjom između tvrtki, neprofitnih organizacija i zaposlenika mađarsko-hrvatskoga pograničnog područja. Suradnja mora izravno omogućiti prijenos radne snage, proizvoda, kapitala, prihoda i informacija s jedne strane granice na drugu.

2.2. Područje intervencije: Razvoj zajedničkih ljudskih potencijala

CILJ:

Ciljevi ovoga prioriteta uključuju poboljšanje interakcija između građana i organizacija s obje strane granice, kao i poboljšanje sinergijske gospodarske suradnje. Ove interakcije podržavaju dolje navedene aktivnosti (projekti zajedničkoga obučavanja, dvojezičnost, međuljudske aktivnosti koje organiziraju općine i građanske organizacije u širokom broju područja) i pridonose postizanju Posebnog cilja 5 (*Iskorištavanje prednosti intenzivnih kulturnih i obrazovnih interakcija među ljudima te obrazovnim i građanskim organizacijama*). Dvojezičnost i međuljudske aktivnosti čine aktivnosti koje povezuju aktivne strane s obje strane granice te pomažu u ostvarivanju Posebnog cilja 3 (*Gospodarska sinergija i suradnja dviju strana*).

Ovaj prioritet također teži poboljšanju atraktivnosti regije kroz podržavanje turističkih događanja i festivala te kroz promicanje posjetitelju prilagođenoga pograničnog odredišta u kojemu građani mogu koristiti jezik druge zajednice u svakodnevnoj praksi. Ovi ciljevi u skladu su s Posebnim ciljem 2 (*Stvaranje sustava održivoga zajedničkog turističkog proizvoda na području rijeka Drave i Dunava i u okolnim prirodnim i ruralnim prostorima*).

OBRAZLOŽENJE:

Veliki broj snažnih obrazovnih ustanova na svim razinama u pograničnome području pokazao je relativno nizak potencijal za interakcije. Međutim, mnoge od ovih institucija najavile su planove suradnje u skoroj budućnosti. Aktivnosti zajedničkoga obučavanja mogu pridonijeti intenzivnijoj suradnji među tvrtkama, institucijama, lokalnim upravama i građanima obje strane.

Iskustvo iz prethodnih programa pokazalo je da postoji velik i rastući potencijal za međusobnu suradnju stanovništva s obje strane granice u obliku međuljudskih aktivnosti (people to people actions).

Prema iskustvu dosadašnjih Programa prekogranične suradnje nedostatak zajedničkoga jezika za komunikaciju znatno ometa vjerojatnost i učinkovitost razvoja intenzivnih odnosa između obje pogranične strane. Također, postojanje znakova, oblika i drugih izvora informacija za posjetitelje s druge strane granice može olakšati stvaranje posjetitelju prilagođenoga pograničnog područja u kojemu se obje strane mogu osjećati domaće na međusobnom teritoriju.

PRIHVATLJIVE AKTIVNOSTI:

Ovo područje intervencije podržava sljedeće aktivnosti:

- 2.2.1 Zajedničko prekogranično obrazovanje i ostali projekti obučavanja između obrazovnih** ustanova i drugih organizacija u cilju ojačanja suradnje u obrazovnom sektoru i razvoja lokalnih i regionalnih razvojnih kapaciteta pograničnoga područja. Aktivnosti uključuju zajedničke programe obučavanja, razmjene zaposlenika i studentske razmjene te usklađivanje nastavnih planova i programa, posebno u području pitanja važnih za razvoj regije (ekološke aktivnosti, ekoturizam).
- 2.2.2 Međuljudske aktivnosti**, koje organiziraju općine i građanske organizacije u cilju olakšanja interakcije između građana i ojačanja zajedničkog identiteta pograničnoga područja. Projekti moraju trajati dulje od jednog događaja i moraju uključivati veliki broj organizacija i sudionika, uz uključenost brojnih lokalnih uprava i zajednica. Planiraju se kulturni, sportski i turistički događaji, gastronomski festivali. Nisu podržani događaji koji promiču održivi stil života i potrošnju.
- 2.2.3 Dvojezičnost:** promicanje jezika obiju strana u pograničnome području u cilju smanjenja oklijevanja u suradnji s partnerima s druge strane granice, kao i stvaranja posjetitelju prilagođenoga pograničnog područja i olakšanja razmjene kulturnih dobara na svim jezicima kojima se u području govori. Predlaže se promicanje jezične izobrazbe, osobito mađarskoga i hrvatskoga jezika na drugoj strani granice (ali i manjinskih i svjetskih jezika). Upotreba dvojezičnih komunikacijskih alata poput znakova, oblika i emisija podržava se zajedno s prijenosom umjetnosti, popularne znanosti i dokumentarnih programa važnih za pogranično područje.

Kriteriji za postizanje prekograničnoga djelovanja:

Intervencije razvoja ljudskih potencijala moraju uključivati javnost te pripravnike i obučavatelje s obje strane granice. Razvojne aktivnosti moraju rezultirati znanjem primjenjivim u poduzetništvu i u obrazovnom okruženju obiju država. Ulaganje u ljudske potencijale treba pokriti elemente kojima se pojačava zajednički identitet pograničnih područja.

Prioritet 3. TEHNIČKA POMOĆ

CILJ:

U cilju osiguranja uspješne provedbe Programa i doprinosa učinkovitoj izradi Projekta, čime se unaprjeđuje kvaliteta projekata financiranih iz Programa. Prioritet br. 3 pridonosi postizanju svih pet Posebnih ciljeva za osiguranje uspješne provedbe Programa.

OBRAZLOŽENJE:

U cilju osiguranja učinkovite provedbe strukture Programa, tehnička pomoć koristit će se za pripremu, upravljanje, provedbu, nadziranje, kontrolu i ocjenjivanje Programa. Nadalje, proračun za tehničku pomoć potrebno je koristiti za zadatke usmjerene na poboljšavanje i osiguranje pravilne provedbe Programa na razini izrade Projekta (npr. tematske seminare, stupnjeve informiranja i promidžbe, procjenu) te povećanje ukupne kakvoće financiranih projekata.

PRIHVATLJIVE AKTIVNOSTI:

Sljedeće aktivnosti vršit će se u okviru tehničke pomoći:

- Aktivnosti vezane uz pripremu, odabir, procjenu i podržavanje Projekata;
- Aktivnosti vezane uz podržavanje zajedničkih struktura;
- Upravljanje i rad Zajedničkog tehničkog tajništva, Informacijske točke, posredničkih tijela i Tijela za ovjeravanje;
- Aktivnosti vezane uz sastanke Nadzornog odbora i Upravljačkog odbora u vezi intervencija;
- Kontrolne aktivnosti koje vrše nadzornici na državnoj razini;
- Pregled kontrolnih aktivnosti;
- Pregled kontrola i provjera na licu mjesta;
- Uspostavljanje i provedba zajedničkoga Sustava za nadzor i informiranje za upravljanje, podržavanje i procjenu Programa;
- Priprema izvješća i studija (npr. godišnja izvješća, srednja procjena itd.)procjena u skladu s pokazateljima određenim za prioritete i posebne ciljeve;
- Aktivnosti informiranja i promidžbe;
- Promicanje i pomoć potencijalnim krajnjim korisnicima

6. OČEKIVANI REZULTATI STRATEGIJE

Za procjenu rezultata Programa koristit će se sljedeći pokazatelji. Tablica predstavlja pokazatelje neposrednih rezultata i rezultata za mjerenje postignuća. Pokazatelji neposrednih rezultata odnose se na rezultate koji su povezani s aktivnošću u najkraćem vremenskom okviru; dok pokazatelji rezultata vrijede za duže vremensko razdoblje, ali još se uvijek odnose na izravne posljedice. Valja napomenuti da se vrijednosti primjenjuju iznad polaznih vrijednosti.

Strateški element	Vrsta	Pokazatelj	Polazna vrijednost		Cilj		Izvor informacija
			Godina	Vrijednost	Godina	Vrijednost	
Prioritet 1 Održivi okoliš i turizam							
1.1.1	Rezultat	Područje razvijenog i unaprijeđenog krajolika kroz program	2007.	0	2015.	200 km2	▪ Praćenje programa ▪ Procjena pejzažnog krajolika unutar evaluacije ▪ Nacionalni parkovi ▪ Druga nadležna tijela zaštite prirode
1.1.2	Neposredni rezultat	Broj planova i aktivnosti	2007.	0	2015.	20	Praćenje programa
1.1.2	Rezultat	Broj naselja na koja su utjecale aktivnosti	2007.	0	2015.	250	Praćenje programa
1.2.1	Neposredni rezultat	Broj prihvaćenih planova proizvoda	2007.	0	2015.	1	Praćenje programa

Strateški element	Vrsta	Pokazatelj	Polazna vrijednost		Cilj		Izvor informacija
			Godina	Vrijednost	Godina	Vrijednost	
1.2.1	Rezultat	Postotak aktivnosti područja intervencije 1.2 koji olakšavaju provedbu plana	2007.	0	2015.	100 %	Upravljanje programom
1.2.2	Neposredni rezultat	Duljina popločenih biciklističkih staza	2007.	0	2015.	50 km	Praćenje programa
1.2.2	Neposredni rezultat	Broj centara za posjetitelje	2007.	0	2015.	3	Praćenje programa
1.2.2	Neposredni rezultat	Broj šumskih škola osnovanih unutar programa	2007.	0	2015.	2	Praćenje programa
1.2.2	Neposredni rezultat	Duljina postojećih biciklističkih staza označenih znakovima unutar programa	2007.	0	2015.	200 km	Praćenje programa
1.2.2	Neposredni rezultat	Duljina planinarske trase označne unutar programa	2007.	0	2015.	300 km	Praćenje programa
1.2.2	Neposredni rezultat	Broj projekata razvoja infrastrukture vođenih sportova unutar programa	2007.	0	2015.	20	Praćenje programa
1.2.2	Rezultat	Porast broja posjetitelja	2007.	0	2015.	25 000 osoba*	▪ Središnji ured za statistiku ▪ Korisnici
1.2.3	Neposredni rezultat	Broj projekata tematskih putova	2007.	0	2015.	15	Praćenje programa
1.2.3	Rezultat	Porast broj turista koji posjećuju turističke lokacije uključene u projekte 1.2.3	2007.	0	2015.	25 000 osoba*	▪ Središnji ured za statistiku ▪ Korisnici
1.2.4	Neposredni rezultat	Broj potencijalnih klijenata koji spadaju u ciljnu skupinu dosegnut kroz višestruke kanale	2007.	0	2015.	200 000 *	Praćenje programa

Strateški element	Vrsta	Pokazatelj	Polazna vrijednost		Cilj		Izvor informacija
			Godina	Vrijednost	Godina	Vrijednost	
1.2.4	Rezultat	Porast broj turista u zoni riječnog turizma i ekoturističkoj zoni regije	2007.	0	2015.	75 000 osoba*	- Središnji ured za statistiku - Ex post evaluacija Programa
1.2.5	Neposredni rezultat	Dosegnut broj potencijalnih ulagača	2007.	0	2015.	300*	Praćenje programa
Prioritet 2 Suradničko gospodarstvo i razvoj zajedničkih ljudskih kapaciteta							
2.1.1	Neposredni rezultat	Dosegnut broj poslova i poslovnih udruženja	2007.	0	2015.	2 500 *	Praćenje programa
2.1.1	Rezultat	Broj poslovnih subjekata uključenih u nove poslovne kontakte osnovane zbog projekata	2007.	0	2015.	200*	Praćenje programa
2.1.2	Neposredni rezultat	Dosegnut broj građana	2007.	0	2015.	10 000 *	Praćenje programa
2.1.2	Rezultat	Otvorena nova radna mjesta	2007.	0	2015.	300 *	Praćenje programa
2.1.3	Neposredni rezultat	Broj zajedničkih projekata istraživanja i razvoja	2007.	0	2015.	10*	Praćenje programa
2.1.4	Neposredni rezultat	Prihvaćeni zajednički teritorijalni dokumenti	2007.	0	2015.	30*	Praćenje programa
2.1.4	Rezultat	Broj lokalnih uprava koje sudjeluju u zajedničkom planiranju	2007.	0	2015.	25-25 partnera iz svake države*	Praćenje programa
2.2.1	Rezultat	Broj osoba koje su sudjelovale u projektima razmjene	2007.	0	2015.	80*	Praćenje programa i projekta
2.2.1	Neposredni rezultat	Broj zajedničkih projekata obuke	2007.	0	2015.	15*	Praćenje programa i projekta

Strateški element	Vrsta	Pokazatelj	Polazna vrijednost		Cilj		Izvor informacija
			Godina	Vrijednost	Godina	Vrijednost	
2.2.1	Neposredni rezultat	Broj razvijenih programa obuke	2007.	0	2015.	10*	Praćenje programa i projekta
2.2.1	Rezultat	Broj institucionalnih kontakata uspostavljenih putem zajedničkih obrazovnih projekata	2007.	0	2015.	50*	Praćenje programa i projekta
2.2.2	Neposredni rezultat	Broj suradničkih aktivnosti	2007.	0	2015.	60*	Praćenje programa
2.2.2	Rezultat	Broj uključenih osoba	2007.	0	2015.	10 000 *	Praćenje programa i projekta
2.2.3	Neposredni rezultat	Broj projekata dvojezičnosti	2007.	0	2015.	50*	Praćenje programa
Prioritet 3 Tehnička pomoć							
Provedba programa, aktivnosti podrške i kontrole	Neposredni rezultat	Utrošena sredstva dodijeljena programu	2007.	0	2015.	90%	Praćenje programa
Provedba programa, aktivnosti podrške i kontrole	Rezultat	Broj provedenih projekata	2007.	0	2015.	200	Praćenje programa
Aktivnosti informiranja i promidžbe	Neposredni rezultat	Razvijena IT platforma (web-stranica)	2007.	0	2015.	1	Godišnje izvješće
Aktivnosti informiranja i promidžbe	Rezultat	Broj posjetitelja web-stranice dnevno po novom pozivu	2007.	0	2015.	100	Godišnje izvješće

*: Ukupni iznos do 2015.

7. USKLAĐENOST S DRUGIM PROGRAMIMA I POLITIKAMA

Tijekom pripreme ovog Programa poštivana je povezanost sa strateškim dokumentima i drugim programima razvoja. Također, velika je pažnja posvećena jasnoj podjeli ciljne podrške u Programu prekogranične suradnje i potpornim programima koje sufinancira EU na nacionalnoj razini. Pažnja je također bila usmjerena na osiguravanje sinergije s domaćim sredstvima i onima sufinanciranim od EU-a. Dimenzija prekograničnih učinaka osigurava da nema preklapanja između ovog Programa i drugih programa financiranih od EU-a (npr. Mađarski NSRO) čak i kada je tematski sadržaj ponekad sličan. Kako je navedeno u strategiji (Poglavlje 4.3.), sve intervencije Programa moraju imati za cilj razvoj zajedničkih struktura.

IPA Program Prekogranične suradnje između Mađarske i Hrvatske razmjerno odstupa od ostalih mađarskih operativnih programa u smislu općih kriterija, a prvi od njih je **uži zemljopisni fokus**: samo tri regije na razini NUTS III (i osam na hrvatskoj strani) prihvatljive su za podršku Programa. Ovo je temeljna okolnost koja – za obje države – odmah ograničava krug potencijalnih podnositelja projekata i partnera organizacijama koje funkcioniraju u pograničnom području. Prema tome, automatski je osigurana opipljivost koristi od individualnih projekata i operacija u prihvatljivom području Programa, za razliku od drugih OP-a koji ne primjenjuju zemljopisni kriterij u odabiru i koji su otvoreni za organizacije koje posluju u drugim mjestima u državi ili s operacijama na nacionalnoj razini.

Još jedna dimenzija određivanja granice **izričita je potreba za zajedničkim projektima** – zajednička suradnja koja rezultira zajedničkim projektima predstavlja bit programa prekogranične suradnje. S prekograničnim utjecajem kao osnovnim zahtjevom, moguće je ustanoviti objektivnu razliku između programa prekogranične suradnje i ostalih (sektorskih i regionalnih) OP-a, koji ne zahtijevaju da projekti imaju bilo kakav izvanteritorijalni utjecaj i koji su usmjereni prema financiranju operacija od koristi samo organizacijama sa sjedištem u određenoj državi ili regiji. Sektorski i regionalni OP-i ne potiču prekograničnu suradnju i ne mogu financirati elemente izvan njihovog teritorijalnog fokusa. Gore spomenute okolnosti mogu automatski osigurati različitost prekograničnih projekata od sektorskih i regionalnih operacija i njihov izraziti fokus na suradnju koja nije ostvariva kroz druge programe. (Što se tiče Područja intervencije 1.2 Programa – Održivi turizam u području rijeka Mura-Drava-Dunav – što je usko povezano s turizmom, odnosno poglavlje Regionalnog operativnog programa južnog Podunavlja – na stranice 84. engleskog teksta – izričito navodi da: „prekogranični razvoj turizma podržava OP Mađarska-Hrvatska”, što je dobar primjer jasne podjele između programa).

Treće razlikovno svojstvo prekograničnih projekata njihov je razmjerno **ograničen financijski opseg**. Regionalni i sektorski OP-i mogu nuditi drugu dimenziju financiranja, dok će program prekogranične suradnje financirati relativno manje projekte, ali one jasnoga prekograničnog usmjerenja. Potencijalne se podnositelje projekata stoga potiče na korištenje financiranja iz unutrašnjih izvora za njihove projekte velikoga opsega (uglavnom infrastrukturne projekte) te na korištenje mogućnosti prekograničnog financiranja za projekte snažno zajedničke prekogranične prirode.

Na osnovi gorenavedenih detaljnih razlika i posebnih obilježja moguće je jasno razlikovati programe prekogranične suradnje od drugih važnih OP-a na razini planiranja projekata. Organizacije podnositelji projekata, kao i tvorci politika, bit će svjesni različitih mogućnosti koje nude programi razvoja i moći će usmjeriti svoje projektne ideje u određeni program (prekogranični ili sektorski/regionalni) koji je najprikladniji za podršku njihovim naporima. Kao što je bilo slučaj u prethodnim programskim razdobljima, program prekogranične suradnje bit će vidljivo naglašen kao posebna prilika koja služi zajedničkome razvoju cijeloga pograničnog područja.

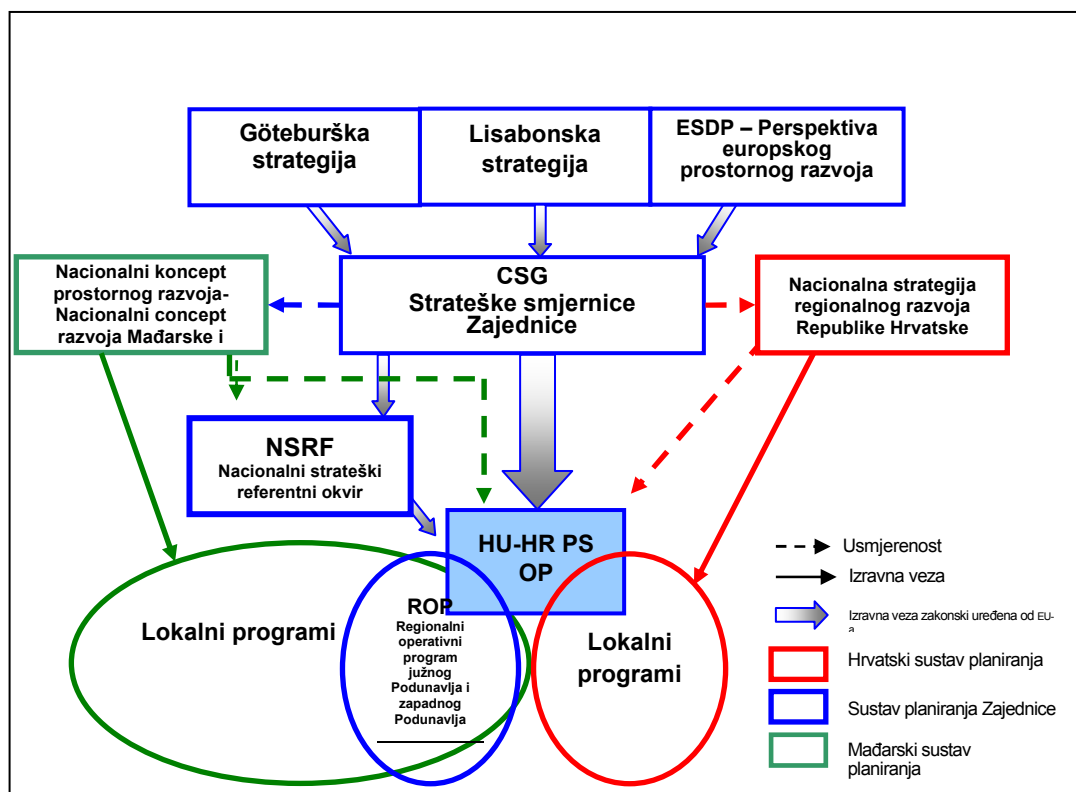
Uz temeljne razlikovne faktore koji su navedeni, Program bi ipak na interventnoj razini trebao biti spreman nositi se sa slučajevima mogućeg preklapanja s regionalnim i sektorskim OP-ima. Kako bi se to izbjeglo, ponajprije se **mora odrediti posebne kriterije u Provedbenom priručniku**.

Nadalje se s institucionalnog stajališta mora naglasiti da će **organizacije zastupljene u budućemu Zajedničkom odboru za praćenje** imati važnu ulogu u koordinaciji između različitih instrumenata financiranja. Mjerodavni predstavnici ministarstava s obje strane ZNO-a sudjelovati će u procesu otkrivanja preklapanja s Nacionalnim razvojnim programima. Osim nadležnih ministarstava uključenih u rad ZNO-a, značajan dio ovoga zadatka izvršavat će Upravljačko tijelo. Predstavnik Upravljačkog tijela IPA Programa prekogranične suradnje između Mađarske i Hrvatske osigurava koordinaciju s Upravljačkim tijelima drugih programa razvoja u Mađarskoj, uključujući novi mađarski Program ruralnog razvoja. Nacionalna razvojna agencija domaćin je ne samo Upravljačkom tijelu ovoga Programa prekogranične suradnje, već unutar zasebnih organizacijskih jedinica i Upravljačkim tijelima Operativnog programa gospodarskog razvoja, Operativnog programa za okoliš i energiju, Operativnog programa za prijevoz, Operativnog programa društvene obnove i Operativnog programa socijalne infrastrukture Republike Mađarske i operativnih programa dviju uključenih mađarskih regija, što znači da će informacije o prethodno i paralelno financiranim projektima (i razvojnoj politici u širem smislu) biti dostupni unutar zatvorenog organizacijskog sustava.

Zaključno, planira se uključiti **predstavnike odnosnih agencija za regionalni razvoj** u sastanke ZNO-a kao promatrače. Ovo će također pomoći izbjegavanju preklapanja s regionalnim razvojnim programima.

Očekivana komplementarnost aktivnosti između različitih instrumenata financiranja može biti i bit će učinkovito osigurana tijekom provedbe Programa kroz razlike između IPA Programa prekogranične suradnje između Mađarske i Hrvatske i ostalih razvojnih programa s jedne strane te koordinacijske napore navedene u Provedbenom priručniku, kao i kroz organizacije koje sudjeluju u procesu odlučivanja s druge strane.

Sljedeći dijagram tijeka predstavlja odnose i značenja drugih programa i središnjih politika za Program.

Postizanjem horizontalnog cilja broj 5 i provedbom aktivnosti 1.1.1., 1.1.2., 1.2.1., 1.2.2., 2.1.3. i 2.1.4 Program doprinosi postizanju EU ciljeva vezano za sprečavanje i ublažavanje klimatskih promjena, održanje bioraznolikosti, i prilagodbu gospodarenja otpadom i vodama.

7.1. Nacionalni strateški referentni okvir (NSRO) Republike Mađarske za 2007.-2013.

Konačni ciljevi NSRO-a su stvaranje radnih mjesta i gospodarski rast. Konačni strateški cilj aktualnog Programa je u potpunosti usklađen sa spomenutim strateškim ciljevima, težeći stvaranju održivog rasta temeljenog na znanju i kulturi, kao i stvaranju radnih mjesta u pograničnom području. Time Program poprima prekograničnu dimenziju NSRO-a u graničnom području.

7.2 Nacionalni koncept prostornog razvoja (NSDC) Mađarske

NSDC možemo smatrati mađarskim dokumentom o prostornoj politici. U dokumentu su definirani dugoročni prostorni i srednjoročni teritorijalni ciljevi razvoja države. Što se tiče razvojnih smjerova područja koje zadovoljava uvjete Programa, među dugoročnim ciljevima može se naći „**razvoj zaostalih regija**“ (putem društveno-gospodarskog unaprjeđivanja područja južne podunavske regije i sjeveroistočne Mađarske koji neprekidno zaostaju u razvojnom smislu), „**održiv teritorijalni razvoj i zaštita baštine**“ (osiguranje očuvanja tradicionalne upotrebe zemljišta, sustava grad/selo te arheološke i narodne baštine) i „**regionalna integracija za Europu**“ (rastuća prekogranična suradnja kroz poticanje institucionalnih, poslovnih i građanskih veza između gradova i sela). Nadalje, Nacionalna prostorna politika naglašava neophodnost teritorijalne kohezije. U vezi s tim potrebno je istaknuti sljedeće srednjoročne ciljeve:

Razvoj društveno-gospodarski zaostalih područja: Prema NSDC-u, društveno-gospodarski nedovoljno razvijena područja nalaze se u južnim dijelovima područja koja

zadovoljavaju uvjete Programa; potrebno je zajamčiti uvjete života i infrastrukturne uvjete svakoga naselja u zapostavljenim područjima.

Poboljšanje suradnje između pograničnih područja: Ovaj cilj obuhvaća poboljšanje mogućnosti pristupa mrežom sporednih cesti, postavljanje graničnih prijelaza, razvoj sustava zajedničke turističke ponude ; unaprjeđenje prekogranične zaštite prirode i okoliša, zajedničko prostorno planiranje i regionalni programi, zajednička ulaganja, jačanje suradnje s organizacijama i institucijama, itd.

Većina „**Razvojnih prioriteta za ruralna područja**“ utvrđenih u NSDC-u odnosi se na prekograničnu regiju: u području koje zadovoljava uvjete nalaze se teritoriji s bogatom prirodnom i kulturnom baštinom, gdje NSDC potiče održivu upotrebu resursa. To izravno odgovara prvom prioritetu Programa. Nadalje, u vezi s ruralnim područjima Nacionalni koncept prostornog razvoja naglašava važnost očuvanja vrijednosti, funkcionalnih promjena i jednakih mogućnosti, u regijama čije je obilježje prevladavanje sela (regije županija Baranya i Zala) i regijama u razvoju s velikim brojem romskog stanovništva. U potonjim regijama neophodno je razviti i provesti programe koji promiču očuvanje kulture i integraciju romskog stanovništva u društvo te njihovo zapošljavanje.

U NSDC-u se također spominje **razvoj regija od nacionalnog značaja**: vezano uz regije koje su programski prihvatljive, cilj „razvoj Dunava“ naglašava važnost održivog i ekološki osviještenog razvoja. Nadalje Nacionalni koncept prostornog razvoja ističe važnost zastupanja interesa etničkih manjina tijekom razvojnog planiranja.

Istu povezanost nalazimo i u **Nacionalnom konceptu razvoja (NDC)** koji opisuje opće ciljeve razvojne politike države. Jedan od njegovih strateških ciljeva („Uravnotežen teritorijalni razvoj“) usredotočen je na prostorne ciljeve Mađarske, što je temeljeno na NSDC-u, pa NSDC možemo smatrati prostornom perspektivom NDC-a.

7.3 Projekti Kohezijskog fonda, Mađarska

Mogućnost pristupa izvan regije, odnosno razvoj autocesta i željezničkih veza s regijom, financirat će se iz domaćih razvojnih sredstava obje strane te iz sredstava kohezijskog fonda mađarske strane. Ovi veći projekti otvorit će pogranično područje za vanjski svijet i učiniti ga pristupačnijim turistima i posjetiteljima. Poboljšana pristupačnost pograničnog područja razvojem koridora Budimpešta-Osijek-Sarajevo povezani je dio cjelokupne strategije ovoga dokumenta, iako će biti ostvaren nacionalnim i razvojnim sredstvima na razini EU-a.

7.4. Operativni program za promet, Mađarska

Poboljšanje unutarregionalne cestovne infrastrukture s mađarske se strane financira iz domaćih sredstava i Operativnog programa za prijevoz, a s hrvatske strane iz domaćih izvora. Mađarsko-hrvatska prekogranična suradnja podržat će planiranje projekata vezanih uz promet s prekograničnim učinkom .

7.5. Operativni program društvene obnove, Mađarska

Podrška obrazovnim i istraživačkim institucijama u prekograničnoj suradnji Mađarske i Hrvatske usmjerena je na prekogranične projekte suradnje. Ovo nadopunjuje ciljeve Operativnog programa društvene obnove, čiji je cilj mjerama obuke i zapošljavanja povećati zapošljivost radne snage u Mađarskoj. Mjere Operativnog programa društvene obnove pokazuju veliku sinergiju u obučavanju osoba u mađarskim županijama za vrste radnih mjesta koja će se otvoriti u okviru ovog Programa prekogranične suradnje. Potonji Program također će pridonijeti zapošljavanju i otvaranju radnih mjesta s dodatnom prekograničnom dimenzijom.

7.6. Operativni program gospodarskog razvoja, Mađarska

Podrška malim i srednjim poduzetnicima dostupna je u Mađarskoj putem Operativnog programa gospodarskog razvoja. Prekogranični program Mađarska - Hrvatska podržati će prekogranično pronalaženje partnera, prekogranične aktivnosti istraživanja, razvoja i inovacija, kao i uključivanje privatnih ulagača u razvoj ekološkog turizma područja Mura-Drava-Dunav. Mjere Operativnog programa gospodarskog razvoja pomoći će malom i srednjem poduzetništvu iskoristiti prilike stvorene unutar Programa prekogranične suradnje.

7.7. Operativni program zaštite okoliša i energije, Mađarska

Vezano uz polje okoliša potrebno je istaknuti **prvi prioritet IPA** prekograničnog programa Mađarska – Hrvatska. Cilj je ovog prioriteta **potpomoći ekološku održivost i sigurnost** u pograničnom području (uz složene aktivnosti razvoja ekoturizma). Prioritet je podijeljen u dva dijela: „Održivi razvoj“ usmjeren je na zaštitu i razvoj riječnog krajolika i drugih povezanih vrijednih prirodnih mjesta, putem planiranja i manjih postupaka pejzažne zaštite i pomlađivanja; a „Očuvanje okoliša“ sadrži planove aktivnosti (npr. planove obnove pejzaža ili sprječavanja ekološkog rizika) i manje građanske akcije za zaštitu okoliša. Druga polovina prioriteta vezana je uz „održivi razvoj turizma u području Mura-Drava-Dunav“. Mjere tog prioriteta podržavaju zajedničke projekte upravljanja baštinom.

Operativni program za okoliš i energiju Nacionalnog strateškog referentnog okvira Mađarske obuhvaća 3 glavna cilja (razvoj životnog standarda uz sve manje zagađenje okoliša; zaštita i očuvanje vrijednosti; mjere opreza, štedljivost i učinkovitost). U svoje prve tri prioritetne osi Program opisuje ciljeve vezane uz okoliš i prirodnu baštinu.

Prva prioritetna os sektorskog operativnog programa („Zdrava i čista naselja“) usmjerena je na upravljanje otpadom, obradu otpadnih voda i poboljšanje kakvoće pitke vode. Prekogranični program Mađarska - Hrvatska zapravo je usmjeren na druge vrste manjih akcija (podrška ekološkoj i tradicionalnoj upotrebi zemljišta; razvoj jedinstvenih pejzažnih vrijednosti; manje akcije pošumljavanja u blizini turističkih mjesta, podrška građanskim inicijativama zaštite) i planiranje vezano uz ovu problematiku.

Prioriteti vodnog gospodarstva su usmjereni na velike projekte, na primjer razvoj u području **sprječavanja poplava uz rijeke Dunav i Tisu**. Osim toga, u prioritetu se navodi važnost poboljšanja sustava zaštite od poplava uz pritoke Dunava, na primjer uz Dravu. Takav razvoj znači **izgradnju nove riječne obale** ili **poboljšanje/obnovu postojećih objekata**.

U vezi s prirodnom i kulturnom baštinom, **sektorski operativni program usmjeren je** na razvoj područja u okviru mreže NATURA 2000 i drugih zaštićenih područja u cilju očuvanja **posebnosti i jedinstvenosti panonske bio-geografske regije**: staništa i neživih prirodnih elemenata okoliša, posebnih pejzažnih vrijednosti, metoda tradicionalnog korištenje zemljišta, prirodnije silvikulture itd. („Dobra upotreba prirodnih sredstava“). Kao druga mjera ove prioritetne osi, razvoj mreže škola na otvorenom mogao bi se povezati s ekološki održivim turizmom u području Mura-Drava-Dunav.

U području zaštite prirodnih sredstava i vodnom gospodarstvu postoje određena preklapanja, ali u pravilu prioriteti IPA prekograničnog programa Mađarska - Hrvatska na lokalnoj su razini i imaju uglavnom prekogranični učinak.

7.8. Sredstva Schengenskog sporazuma

Pogranična uprava financira se sredstvima Schengenskog sporazuma. Neće se uspostavljati novi granični prijelazi prije ulaska Hrvatske u EU. Planiranje prilaza međunarodnim prijelaznim točkama (tj. sve prijevozne trase koje vode preko granice prema granici) podržavat će Program prekogranične suradnje.

7.9. Regionalni operativni program južnog Podunavlja

Prekogranični program Mađarska - Hrvatska potpuno je u skladu s Regionalnim operativnim programom južnog Podunavlja, čiji su posebni ciljevi uspostavljanje modelne regije visoke ekološke kvalitete, konkurentsko gospodarstvo temeljeno na lokalnim snagama, kao i usporavanje smanjivanja broja stanovnika i jačanje društvene solidarnosti. Program prekogranične suradnje savršeno dopunjava ove ciljeve svojom prekograničnom dimenzijom.

7.10. Regionalni operativni program zapadnog Podunavlja

Prekogranični program Mađarska - Hrvatska također je u skladu s općim ciljevima regionalnog operativnog programa zapadnog Podunavlja, čiji konkretni ciljevi uključuju upotrebu panonske baštine, kao i zdravstveni turizam.

U sljedećoj su tablici ukratko prikazane koherentnosti i sinergije Programa prekogranične suradnje s mađarskim sektorskim i regionalnim OP-ima:

Strateški element	Odnosni sektorski ili regionalni OP
Prioritet 1. ODRŽIV OKOLIŠ I TURIZAM	
1.1 Održiv okoliš	
1.1.1 Razvoj krajolika u cilju stvaranja održivijeg i vrijednijeg okoliša i privlačnijih mjesta u prirodi za ekoturizam (tradicionalni oblici korištenja zemljišta, jedinstvene krajobrazne vrijednosti, manje akcije ponovnog pošumljavanja)	Sektorski OP (Operativni program za okoliš i energiju, KEOP): Podržavaju se slične aktivnosti, ali samo na zaštićenom području i području programa Natura 2000. Regionalni operativni program Zapadnog Podunavlja podržava očuvanje kulturne baštine prirodnih područja u turističke svrhe, ali ne spominje se poljoprivredna značajka i značajka šumarstva.
1.1.2 Aktivnosti ekološkog planiranja i manje javne akcije za unapređenje kakvoće okoliša u prirodnim područjima; rekonstrukcija staništa (planiranje, istraživanje, manje razvojne aktivnosti (npr. čišćenje, eliminacija), zaštita i obnova staništa)	Takve aktivnosti nisu spomenute u OP-ima.
1.2. Održivi turizam u području rijeka Mura-Drava-Dunav	
1.2.1 Elaboracija regionalnog turističkog plana proizvoda	Regionalni operativni program (ROP) Zapadnog i Južnog Podunavlja koncentrira se na turističke lokacije u regijama koje imaju najvišu moć privlačenja posjetitelja. Također je fokusiran na suradnju baziranu na klasterima. Cilj Programa prekogranične suradnje promicati je ekološki usmjeren turizam.
1.2.2 Razvoja infrastrukture za aktivni turizam i ekoturizam u riječnom pograničnom području	ROP zapadnog Podunavlja ne podržava takva djelovanja .

1.2.3 Razvoja tematskih putova kulturne baštine	ROP Zapadnog Podunavlja ne podržava takva djelovanja; ROP Južnog Podunavlja podržava razvoj turističkih biciklističkih staza između turističkih odredišta.
1.2.4 Promicanje riječnoga područja kao jedinstvenog turističkog proizvoda	ROP Zapadnog Podunavlja ne podržava takva djelovanja; ROP Južnoga Podunavlja podržava vodeni turizam kao aktivnost, ali ne promiče riječno područje.
1.2.5 Privlačenje privatnih investicija	Sektorski OP (<i>Operativni program za gospodarski razvoj, GOP</i>): podržavaju se slične akcije, ali samo za domaće korisnike. ROP-ovi ne podržavaju takva djelovanja.
Prioritet 2. Gospodarska suradnja i razvoj zajedničkih ljudskih potencijala	
2.1 Gospodarska suradnja	
2.1.1 Pronalaženje prekograničnih poslovnih partnera	Sektorski OP (GOP) ne podržava takva djelovanja. Oba ROP-a podržavaju stvaranje poslovne suradnje.
2.1.2 Promicanje prekogranične mobilnosti radne snage	Sektorski OP (GOP) ne podržava takva djelovanja.
2.1.3 Zajedničko istraživanje, razvoj i inovacije	Sektorski OP (GOP) ne podržava takva djelovanja. ROP Zapadnog Podunavlja podržava samo domaću i regionalnu suradnju.
2.1.4 Zajedničko lokalno i regionalno planiranje, strategije, programi	Takve se aktivnosti ne spominju u OP-ima.
2.2 Razvoj zajedničkih ljudskih potencijala	
2.2.1 Prekogranični obrazovni tečajevi i projekti razmjene	Sektorski OP (<i>Operativni program društvene obnove, TÁMOP</i>) podržava suradnju za pomoć obrazovanju u igranju uloge u posredovanju među kulturološkim raznolikostima, olakšavanju integracije etničkih manjina i migrantskih studenata, zajedničkom razvoju i prilagođavanju pedagoško-metodološkog materijala te zajedničkim pedagoškim tečajevima obuke. Program Prekogranične suradnje usmjeren je na poboljšanje interakcije između dvije strane granice te je prema tome glavni cilj izgraditi što je više moguće odnosa među obrazovnim ustanovama.
2.2.2 Međuljudske aktivnosti	Sektorski OP (TÁMOP): podržava društvene programe održivog stila života i potrošnje. Ove vrste aktivnosti isključene su iz OP-a prekogranične suradnje.
2.2.3 Akcije dvojezičnosti	Sektorski OP (TÁMOP): podržava samo dvojezično obrazovanje za manjine i migrante.
Prioritet 3. Tehnička pomoć	
Provedba programa, aktivnosti podrške i kontrole	Nije primjenjivo
Aktivnosti informiranja i promidžbe	Nije primjenjivo

7.11. Revidirani nacionalni lisabonski akcijski program za Mađarsku – listopad 2007.

Revidirani nacionalni lisabonski akcijski program za Mađarsku, u kojem se izlažu prioriteti i postupci za primjenu Lisabonske strategije u Mađarskoj, predan je Europskoj komisiji u listopadu 2006. godine. Glavni je cilj Revidiranog nacionalnog akcijskog programa obnova makroekonomske ravnoteže, koja je preduvjet gospodarskog rasta i zaposlenosti.

Program prekogranične suradnje pridonosi postizanju ciljeva Akcijskog programa prema dolje navedenim smjernicama:

Područje	Smjernica br.
<i>Mikroekonomija</i>	7 (Istraživanje i razvoj)
	9 (Informacijska i komunikacijska tehnologija)
	11 (Održivo korištenje resursa)
	14 (Konkurentno poslovno okruženje)
<i>Zapošljavanje</i>	18 ("Life-cycle" pristup radu)
	19 (Uključiva tržišta rada i osiguranje isplativosti rada)
	23 (Ljudski kapital)
	24 (Obrazovanje i izobrazba)

7.12. Hrvatska nacionalna strategija za regionalni razvoj (2005.)

Opći je strateški cilj dokumenta održiv regionalni razvoj i konkurentnost. Ovaj Program pridonosi tom cilju jer sam ima za cilj održivi rast u mađarsko-hrvatskom graničnom području kroz unaprjeđenje obilježja lokalnog gospodarstva, na primjer znanja, obrazovanja i kulture, što je u skladu s dugoročnim načelom konkurentnosti.

7.13. Nacionalni programi Republike Hrvatske

Prema **Strateškom okviru za razvoj 2006. – 2013.** za Republiku Hrvatsku, regionalni razvoj je jedan od njegovih osnovnih dijelova. Poseban naglasak je stavljen na prekograničnu suradnju kao jednog od instrumenata regionalnog razvoja, koji potiče ne samo ulaganja u infrastrukturu, nego zahtjeva i aktivnosti kojima se postiže poboljšanje uvjeta ulaganja, razvoj poduzetništva, obrazovanja, razvoj turizma i očuvanje okoliša. Prekograničnu suradnju potrebno je poticati na način da umanjuje utjecaj granica na razvoj i da omogući stanovništvu i poslovnom sektoru iskorištavanje prednosti i potencijala tržišta Europske unije.

U **Nacionalnoj strategiji za regionalni razvoj Republike Hrvatske** prekogranična suradnja je jedan od zasebnih prioriteta u Poglavlju 4.3.7. – Prekogranična suradnja, unutar kojeg se navode sljedeći prioriteti:

- razvoj urbanih, ruralnih i obalnih prekograničnih područja
- unaprjeđenje poduzetništva i malih i srednjih poduzeća (SME)
- turizam
- inicijativa lokalnog razvoja i zapošljavanja
- jednake mogućnosti za muškarce i žene
- zaštita prirode, kulture i okoliša
- iskorištavanje obnovljivih izvora energije
- unaprjeđenje prometne i telekomunikacijske infrastrukture, te opskrbe vodom i energijom

IPA Operativni program regionalne konkurentnosti (RCOP) obuhvaća dva cilja:

(i) postizanje veće konkurentnosti i uravnoteženog regionalnog razvoja poticanjem konkurentnosti srednjeg i malog poduzetništva i unaprjeđenjem gospodarskih uvjeta u hrvatskim područjima koja zaostaju u razvoju; (ii) razvoj kapaciteta u hrvatskim institucijama za izradu programa i provođenje aktivnosti koje će se provoditi uz potporu Europskog fonda za regionalni razvoj (ERDF) nakon pristupanja EU. Ovaj program je usmjeren na unaprjeđenje u hrvatskim pograničnim područjima kroz gospodarsku diverzifikaciju i upotpunjuje prioritet RCOP-a „Unaprjeđenje razvojnih potencijala u područjima zaostalim u razvoju“. Program će također u skladu s oba cilja RCOP-a razviti institucionalne kapacitete za buduće upravljanje ERDF programima teritorijalne suradnje unutar Cilja 3 Strukturalnih fondova.

IPA Operativni program za razvoj ljudskih resursa (HRDOP) sadrži dva prioriteta:

Povećanje dostupnosti radnih mjesta i održivo sudjelovanje na tržištu rada; Poticanje većeg društvenog uključivanja i integracije ljudi s nedostacima; Poticanje i povećanje ulaganja u ljudski kapital. Navedeni prioriteti su u skladu s ovim programom koji će poticati aktivnosti koje doprinose povećanju mogućnosti zapošljavanja stanovništva pograničnih područja i unaprjeđenju dostupnosti društvenim uslugama.

IPA Operativni program zaštite okoliša (EPOP) sadrži dva prioriteta:

Razvoj infrastrukture za zbrinjavanje otpada s ciljem uspostavljanja integriranog sustava za zbrinjavanje otpada u Republici Hrvatskoj; Zaštita hrvatskih vodnih resursa kroz unaprjeđenje integriranog sistema upravljanja opskrbe vodom i zbrinjavanja otpadnih voda. Ovaj Program će poticati infrastrukturu malih razmjera koja je u skladu s oba navedena prioriteta.

Regionalni operativni programi (ROP) Koprivničko-križevačke, Međimurske, Osječko-baranjske, Virovitičko-podravske i Vukovarsko-srijemske županije.

Ciljevi i prioriteti ovoga Programa su u potpunosti u skladu s Regionalnim operativnim programima pograničnih županija i kao takvi će doprinijeti postizanju glavnih razvojnih ciljeva u programski obuhvaćenim županijama.

Nadalje, Program je u skladu s glavnim nacionalnim strategijama u Republici Hrvatskoj (npr. Nacionalni akcijski plan zapošljavanja za razdoblje 2005. – 2008., Plan razvoj sustava odgoja i obrazovanja 2005. – 2010., Strategija i akcijski plan obrazovanja odraslih; Strateški ciljevi razvoja hrvatskog turizma do 2010.; Nacionalna strategija i nacionalni plan djelovanja na okoliš; Strategija gospodarenja otpadom RH; Nacionalna strategija bio raznolikosti i očuvanja krajolika; Pretpristupni gospodarski program 2006. – 2008. itd.) i Programom Vlade RH 2003. – 2007. u kojemu je razvoj pograničnih regija jedan od važnih nacionalnih prioriteta, s obzirom da 18 od 21 županije ima vanjske državne granice.

Zaključak je da je ovaj Program komplementaran i ne preklapa se s glavnim razvojnim programima, te je usmjeren prvenstveno na jačanje aktivnosti koje su u obje partnerske države prepoznate kao bitne.

7.14. Strateške smjernice Zajednice za razdoblje 2007. - 2013.

Prema članku 23. Opće uredbe „Vijeće uspostavlja, na razini Zajednice, sažete strateške smjernice o gospodarskoj i društvenoj [...] 4 koheziji čime definira okvire za intervenciju Fondova, vodeći računa o drugim mjerodavnim politikama Europske zajednice“. Slijedom navedenog, Strateške smjernice Zajednice (CSG) daju strateški okvir za bilo koju intervenciju financiranu iz Fondova – uključujući programe teritorijalne suradnje. To znači da je u osmišljavanju Programa potrebno potpuno uvažiti ciljeve i prijedloge CSG-a.

U skladu s CSG-om – pod politikom kohezije, geografskim pitanjima – pri razvoju Programa države članice i regije trebale bi obratiti posebnu pažnju na geografske okolnosti. U okviru teritorijalnih pitanja, CSG je usmjeren na:

- Doprinos gradova rastu i poslovima.
- Podršku gospodarskoj različitosti ruralnih prostora, ribarskih područja i područja s prirodnim nedostacima.
- Suradnju.
- Prekograničnu suradnju.
- Međudržavnu suradnju.
- Međuregionalnu suradnju.

Poglavlje 5.4. CSG-a predstavlja konkretne smjernice za usmjeravanje sadržaja Programa prekogranične suradnje. Cilj prekogranične suradnje u Europi povezivanje je područja koja su podijeljena državnim granicama a koja se suočavaju sa zajedničkim problemima koji zahtijevaju zajednička rješenja. „Prekogranična suradnja treba biti usmjerena na jačanje konkurentnosti pograničnih područja. Trebala bi pridonijeti gospodarskom i socijalnom povezivanju tamo gdje postoje velike gospodarske različitosti na obje strane. Aktivnosti uključuju promicanje znanja i prijenosa znanja i iskustva, razvoj prekograničnih poslovnih aktivnosti, prekograničnog obrazovanja/obuke i mogućnosti zdravstvene zaštite te povezivanje prekograničnog tržišta rada; kao i združeno upravljanje okolišem i zajedničkim prijetnjama. Gdje već postoje osnovni uvjeti za prekograničnu suradnju, kohezijska bi politika trebala pružiti pomoć djelovanjima koja donose dodatnu vrijednost prekograničnim aktivnostima”.

Opći strateški cilj mađarsko-hrvatskog prekograničnog programa — održiv gospodarski rast temeljen na kulturi i znanju te otvaranju radnih mjesta s intenzivnom društveno-gospodarskom interakcijom — potpuno je u skladu s ciljem predloženim u Poglavlju 5.4. CSG-a. Strategija se bavi problematikom istaknutom u tom dokumentu, izgrađena je na uklanjanju prepreka stvorenih granicama putem poboljšanja prekograničnog prometa i komunikacijske infrastrukture i promicanjem suradnje u raznim područjima.

7.15. ESDP Europska perspektiva prostornog razvoja

ESDP služi kao usmjerivački okvir za države članice, njihove regije i lokalne samouprave i Europsku komisiju u njihovim odnosnim područjima nadležnosti. Postojeći Program odražava sav usmjerivački sadržaj ESDP dokumenta prihvaćenog od strane ministara EU-a odgovornih za prostorno planiranje u Potsdamu 1999. Ovaj prekogranični program upotpunjava ciljeve ESDP-a, posebno kod onih pitanja prostornog razvoja koja se može riješiti prekograničnom suradnjom susjednih zemalja.

(Odnos Programa i drugih europskih politika opisan je u poglavlju 4.3.)

8. PROVEDBENE ODREDBE

Provedbeno poglavlje IPA Prekograničnog programa Mađarska - Hrvatska 2007.-2013. razvijeno je na temelju:

- raspoloživih propisa EZ-a u vezi s programima financiranim Instrumentom za pomoć u pretprijetnom razdoblju s posebnim osvrtom na Uredbu Europske komisije 718/2007 od 12. lipnja 2007. godine o provedbi Uredbe Vijeća 1085/2006 o uspostavi Instrumenta pretprijetnu pomoć (nadalje u tekstu Provedbena uredba)
- rasprava na razini Programskog odbora i vodstva o provedbi Programa;
- iskustvu stjecanom tijekom provedbe Programa za susjedstvo Slovenija – Mađarska – Hrvatska 2004. – 2006.

8.1. Struktura upravljanja Programom

U skladu s Člankom 98 IPA provedbene uredbe, HU-HR Program za prekograničnu suradnju biti će proveden kroz zajedničko vodstvo, za koje su odgovorne sljedeće institucije: jedinstveno Upravljačko tijelo, jedinstveno Tijelo za ovjeravanje i jedinstveno Revizijsko tijelo. Zemlje sudionice reguliraju svoje odnose i djelovanje Programa pismenim sporazumom (Memorandum o suglasnosti). Sljedeće strukture biti će uspostavljene za upravljanje Programom:

Zajedničke strukture

- **Zajednički nadzorni odbor (ZNO):** nadzor i nadgledanje provedbe Programa; izbor aktivnosti;

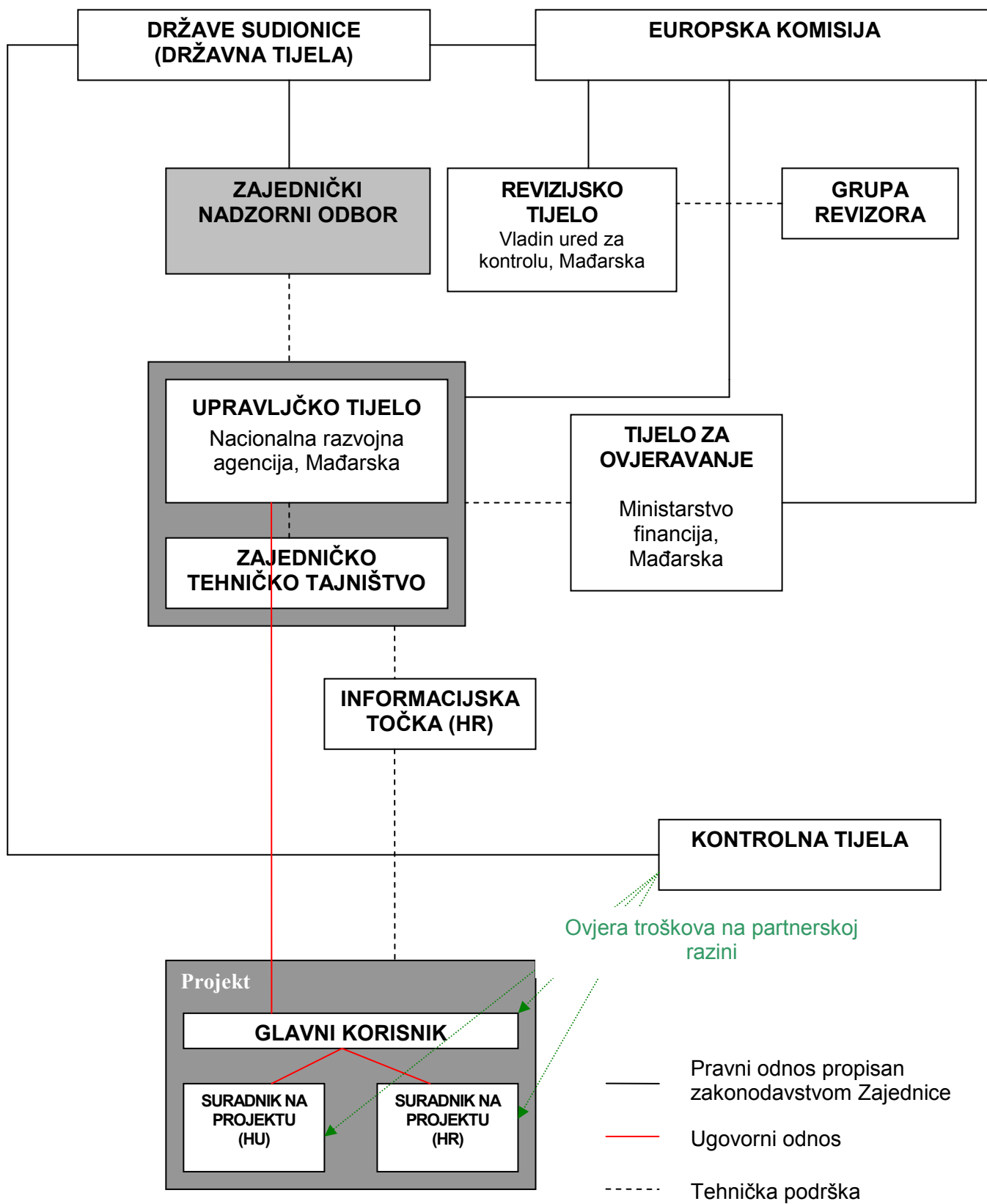
Zajednički nadzorni odbor može ustanoviti Zajednički upravni odbor i zadužiti to tijelo za odabir projekata.

- **Upravljačko tijelo (UT):** nosi cjelokupnu odgovornost za upravljanje i provedbu Programa prema Europskoj komisiji;
- **Tijelo za ovjeravanje (TO):** potvrđuje izjave o izdacima i zahtjeve za plaćanjem prije slanja istih Komisiji;
- **Revizijsko tijelo (RT):** tijelo funkcionalno neovisno od Upravljačkog tijela i Certifikacijskog tijela, a odgovorno za provjeru učinkovitosti rada upravljačkih i kontrolnih sustava;
- **Zajedničko tehničko tajništvo (ZTT):** pomaže Upravnoj direkciji, Zajedničkom odboru za praćenje i državnim tijelima u provedbi njihovi odgovarajućih zadataka. Bit će uspostavljena Informacijska točka u hrvatskom dijelu programskog područja, koja će biti osobito odgovorna za učinkovit razvoj projekta u tom području davanjem izravne pomoći potencijalnim podnositeljima projekata.

Osim gore spomenutih struktura, Nacionalna razvojna agencija u Mađarskoj i Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka u Hrvatskoj (u daljem tekstu: Državna tijela (NA)) snose odgovornost za uspostavljanje kontrolnog sustava u cilju kontrole troškova na državnoj razini i osiguravanja sufinanciranja.

Nadležna tijela za Program prekogranične suradnje između Mađarske i Hrvatske

Upravljačko tijelo	Nacionalna razvojna agencija, Mađarska
Tijelo za ovjeravanje	Ministarstvo financija, Mađarska
Revizijsko tijelo	Vladin ured za reviziju, Mađarska
Zajedničko tehničko tajništvo	Uspostavljeno unutar VÁTI Kht, Mađarska
Informacijska točka Zajedničkog tehničkog tajništva	Ugovara Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka, Hrvatska
Kontrolna tijela	VÁTI Kht (Pečuh, Zalaegerszeg), Mađarska imenuje ih Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka, Hrvatska

8.1.1 Zajednički nadzorni odbor (ZNO)

Zajednički nadzorni odbor osniva se unutar tri mjeseci od datuma obavijesti državama sudionicama o odluci o odobrenju Programa. Njegovi su opći zadaci osigurati kakvoću i učinkovitost provedbe te odgovornost za rad Programa. Zajednički nadzorni odbor sastavlja vlastita pravila postupka unutar institucionalnog, pravnog i financijskog okvira i usvaja ih u dogovoru s Upravnom direkcijom. Zajednički nadzorni odbor dužan je raditi kako slijedi:

Članak 110. Provedbene uredbe Zadaci zajedničkog nadzornog odbora

Nadzorni odbor provjerava učinkovitost i kakvoću provedbe operativnog programa, u skladu sa sljedećim odredbama:

- (a) razmatra i odobrava kriterije za odabir aktivnost koje se financiraju iz prekograničnog programa i odobrava bilo kakvu reviziju tih kriterija u skladu s potrebama programa;
- (b) periodički ocjenjuje postignuti napredak u postizanju određenih ciljeva prekograničnog programa, na temelju dokumenata koje je predalo upravljačko tijelo ...;
- (c) razmatra rezultate provedbe, osobito postignuće ciljeva postavljenih za svaku prioritetnu os i vrednovanja navedena u članku 57.(4) i članku 109.;
- (d) pregledava i odobrava godišnja i zaključna izvješća o provedbi navedena u članku 112. i, u slučaju provedbe programa u skladu s prijelaznim sporazumima spomenutim u članku 99., pregledava izvješća iz članka 144.;
- (e) mora biti upućen u godišnje kontrolno izvješće iz članka 105.(1)(c) i, prema potrebi, u slučaju provedbe programa u skladu s prijelaznim sporazumima spomenutima u članku 99., u godišnje izvješće (izvješća) o revizorskim aktivnostima iz članka 29.(2)(b) prva alineja te u bilo koje odnosne napomene koje Komisija izda nakon pregleda tih izvješća;
- (f) odgovoran je za odabir operacija, ali može zadužiti Upravljački odbor s tom funkcijom;
- (g) može predložiti bilo kakvu reviziju ili pregled prekograničnog programa, koji bi omogućio ispunjavanje ciljeva iz članka 86.(2) ili poboljšanje upravljanja programom, uključujući upravljanje njegovim financiranjem;
- (h) razmatra i odobrava bilo kakav prijedlog izmjena i dopuna sadržaja prekograničnog programa.

Članstvo Zajedničkog nadzornog odbora sastoji se od sudionika na regionalnoj, lokalnoj i državnoj razini kako bi se osigurala učinkovitost i dobra zastupljenost. Sudionici državne razine uključuju nadležna ministarstva iz sektora usmjerenih na intervencije u Programu (npr. za okoliš, gospodarstvo, regionalni razvoj). Prilikom određivanja sastava Odbora mora se poštovati načelo partnerstva kroz uključenje nadležnih tijela, društveno-gospodarskih partnera i bilo kojih drugih odgovarajućih tijela koja predstavljaju civilno društvo, ekološke partnere i nevladine organizacije i tijela odgovorna za promoviranje jednakosti između muškaraca i žena.

Odgovarajuće članove imenuje se unutar 30 dana od odobrenja Programa. Članovi Zajedničkog nadzornog odbora mogu na sastanke Odbora pozvati dodatne savjetnike sa statusom promatrača (Predsjedavajućeg se mora unaprijed obavijestiti o sudjelovanju savjetnika). Predsjedništvo, kao i prava i zadaci predsjedavajućega, određeni su Pravilnikom Odbora.

Predstavници Europske komisije (uključujući Opću upravu za regionalnu politiku (*DG Regio*)) sudjeluju u radu Odbora u svojstvu savjetnika, u skladu s odgovarajućim pravnim okvirom. Upravljačko tijelo prisustvuje sastancima Odbora i jamči točnost, učinkovitost i uspješnost Programa. Zajedničko tehničko tajništvo obavlja tajničke dužnosti za Zajednički nadzorni odbor, uključujući pripremu dokumenata, odluka i zapisnika.

Zajednički nadzorni odbor sastaje se najmanje dvaput godišnje. Odluke se u Odboru donose konsenzusom. Odluke se može donijeti pisanim postupkom uređenim Pravilnikom.

8.1.2. Upravljačko tijelo (UT)

Imenovano Upravljačko tijelo Programa je:

Nacionalna razvojna agencija, Budimpešta, Mađarska

Upravljačko tijelo odgovorno je za upravljanje i provedbu Programa, u skladu sa sljedećim:

Članak 103. Provedbene uredbe Dužnosti upravljačkog tijela

Upravljačko tijelo odgovorno je za upravljanje i provedbu prekograničnog programa u skladu s načelom razumnoga financijskog upravljanja, a posebice za:

- (a) osiguranje da aktivnosti odabrane za financiranje budu u skladu s kriterijima primjenjivim na prekogranični program te u skladu s primjenjivim propisima Zajednice i državnim propisima cijelo vrijeme trajanja njihove provedbe;
- (b) osiguranje da postoji sustav za bilježenje i pohranjivanje računovodstvene zabilješke u računalnom obliku o svakoj aktivnosti prekograničnog programa te da se skupljaju podaci o provedbi potrebni za upravljanje financiranjem, nadgledanje, provjere, revizije i vrednovanja;
- (c) provjeru urednosti izdataka. U ovom smislu Upravljačko tijelo mora biti sigurno da je izdatke svakog krajnjeg korisnika koji sudjeluje u aktivnostima ovjerio kontrolor naveden u članku 108.;
- (d) osiguranje da se aktivnosti provode u skladu s odredbama o javnoj nabavi iz članka 121.;
- (e) osiguranje da sva tijela koja sudjeluju u upravljanju i provedbi ustanove poseban računovodstveni sustav ili odgovarajući računovodstveni kod za sve transakcije koje se odnose na te aktivnosti, ne dovodeći u pitanje nacionalne računovodstvene propise;
- (f) osiguranje da se vrednovanje prekograničnih programa izvršava u skladu s člankom 109.;
- (g) uspostavljanje postupaka koji jamče čuvanje svih dokumenata vezanih uz izdatke i revizije te potrebnih za osiguranje odgovarajuće dokumentacije tijeka revizije, u skladu sa zahtjevima iz članka 134.;
- (h) osiguranje da tijelo za ovjeravanje prima sve nužne informacije o postupcima vezanim uz izdatke i likvidaciju izdataka u svrhu certifikacije;
- (i) usmjeravanje rada zajedničkog nadzornog odbora i pružanje svih potrebnih dokumenata koji omogućavaju nadziranje kakvoće provedbe prekograničnog programa, u smislu njegovih posebnih ciljeva;
- (j) sastavljanje i, nakon odobrenja zajedničkog nadzornog odbora, podnošenje Komisiji godišnjih i zaključnih izvješća o provedbi navedenih u članku 112.;
- (k) osiguranje usklađenosti sa zahtjevima za informiranje i promidžbu navedenim u članku 62.

U skladu s člancima 103. i 108. *Provedbenog propisa* Upravljačko tijelo mora biti sigurno da je izdatke svakog krajnjeg korisnika koji sudjeluje u aktivnostima likvidirao kontrolor. U tu svrhu, svaka država sudionica imenuje kontrolore odgovorne za provjeru zakonitosti i točnosti izdataka koje su iskazali korisnici koji sudjeluju u operacijama.

Upravljačko tijelo izravno podržava Zajedničko tehničko tajništvo, budući da ono operativno upravlja cijelim Programom. Iako UT nosi cjelokupnu odgovornost za Program, za određene zadatke na horizontalnoj razini (zapošljavanje članova ZTT-a, postavljanje i rad Sustava za nadzor i informiranje unutar Programa, pravne usluge) zadužuje se zasebna jedinica Javnog neprofitnog društva VÁTI. Zaduživanje za određene zadatke propisano je u opisu upravljačkog i kontrolnog sustava i uređeno je posebnim okvirnim sporazumom (ugovorom) koji određuje UT.

Regije za gospodarsku promjenu

U slučaju da su regije u programskom području uključene u inicijativu Regije za gospodarsku promjenu Upravljačko tijelo dužno je:

- a) osigurati podršku inovativnim aktivnostima s prekograničnim/transnacionalnim učinkom koje su povezane s rezultatima mreža,
- b) najmanje jednom godišnje planirati točku u Dnevnom redu Zajedničkog nadzornog odbora, kako bi se raspravljalo o mjerodavnim prijedlozima za Program te pozvati predstavnike mreža (kao promatrače) da izvijeste o napretku aktivnosti mreža;
- c) opisati u Godišnjem izvješću djelovanja unutar inicijative Regije za gospodarsku promjenu."

8.1.3. Tijelo za ovjeravanje (TO)

Imenovano Tijelo za ovjeravanje Programa je:

Ministarstvo financija, Budimpešta, Mađarska

Tijelo za ovjeravanje odgovorno je za sastavljanje i podnošenje Komisiji potvrđenih izjava o izdacima i zahtjeva za plaćanjem te za primanje uplata od Komisije.

Tijelo za ovjeravanje postupa u skladu s odgovarajućom uredbom:

**Članak 104. Provedbene uredbe
Dužnosti tijela za ovjeravanje**

Odgovornosti tijela za ovjeravanje operativnog programa su sljedeće:

- (a) sastavljanje i podnošenje Komisiji potvrđenih izjava o izdacima i zahtjeva za plaćanjem;
- (b) potvrđivanje;
 - (1) da je izjava o izdacima točna, da proizlazi iz pouzdanih računovodstvenih sustava i da se temelji na provjerljivim popratnim dokumentima;
 - (2) da su iskazani izdaci u skladu s primjenjivim propisima Zajednice i državnim propisima te da su nastali vezano uz aktivnost odabranu za financiranje u skladu s kriterijima primjenjivim na program i u skladu s propisima Zajednice i državnim propisima.;
- (c) osiguravanje da je u svrhu certificiranja primilo odgovarajuće informacije od Upravne direkcije o postupcima vezanim uz izdatke i likvidaciju izdataka uključenih u izjave o izdacima;
- (d) uvažavanje u svrhe certifikacije rezultata svih revizija koje je izvršilo revizijsko tijelo ili koje su izvršene pod njegovom odgovornošću;
- (e) čuvanje računovodstvene evidencije u računalnom obliku o izdacima iskazanim Komisiji. upravljačko tijelo i revizijsko tijelo imaju pravo pristupa ovim informacijama. Na pisani zahtjev Komisije, tijelo za ovjeravanje pruža Komisiji te informacije, unutar deset radnih dana od primitka zahtjeva ili unutar bilo kojeg dogovorenog razdoblja, u svrhu provedbe dokumentacijske provjere i provjere na licu mjesta;
- (f) vođenje evidencije o vraćenom iznosu i povučenom iznosu nakon otkazivanja cjelokupnog ili dijela doprinosa za aktivnost. Iznosi koji se vraćaju uplaćuju se u Opći proračun Europske unije prije zatvaranja prekograničnog programa na način da ih se odbije od sljedeće izjave o izdacima;
- (g) slanje Komisiji, do 28. veljače svake godine, izjave u kojoj se navode sljedeći podaci za svaku prioritetnu os prekograničnog programa;
 - (i) iznosi povučeni iz izjava o izdacima predanih tijekom prethodne godine nakon otkazivanja cjelokupnog ili dijela javnog doprinosa za aktivnost;
 - (ii) vraćeni iznosi koji su odbijeni od gorenavedenih izjava o izdacima;
 - (iii) izjava o iznosima koji se vraćaju s 31. prosincem prethodne godine razvrstanim po godinama u kojima su izdani zahtjevi za povrat;

U skladu s člankom 122 (3.) Provedbenog propisa, Tijelo za ovjeravanje je dužno, najkasnije do 20. travnja svake godine, poslati Komisiji prethodni plan isplata za tekuću i narednu financijsku godinu.

8.1.4. Revizijsko tijelo (RT)

Imenovano Revizijsko tijelo Programa je:

Vladin ured za reviziju, Budimpešta, Mađarska

Revizijsko tijelo priprema izvješće i mišljenje o usklađenosti sa sustavima upravljanja i nadzora.

Odgovornosti Revizijskog tijela propisane su sljedećom uredbom:

*Članak 105. Provedbene uredbe
Dužnosti revizijskog tijela*

1. Revizijsko tijelo prekograničnog programa funkcijski je neovisno od upravljačkog tijela i tijela za ovjeravanje te odgovorno posebice za:

- (a) osiguranje da se provode revizije za provjeru učinkovitog funkcioniranja upravljačkog i kontrolnog sustava prekograničnog programa;
- (b) osiguranje da se revizije aktivnosti provode na temelju odgovarajućeg uzorka kako bi se provjerili iskazani izdaci;
- (c) do 31. prosinca svake godine počevši od godine nakon usvajanja prekograničnog programa do četvrte godine nakon zadnje proračunske obveze:
 - (i) podnošenje godišnjeg kontrolnog izvješća Komisiji u kojemu su izloženi nalazi revizija vršenih tijekom prethodnog 12-mjesečnog razdoblja sa završetkom 30. lipnja odnosno godine i kojime se izvještava o bilo kakvim nedostacima otkrivenim u sustavima za upravljanje i kontrolu programa. Prvo izvješće, koje se podnosi do 31. prosinca godine nakon usvajanja programa, pokriva razdoblje od 1. siječnja godine usvajanja do 30. lipnja godine nakon usvajanja programa. Informacije o revizijama vršenim nakon 1. srpnja četvrte godine nakon zadnje proračunske obveze uključuju se u završno kontrolno izvješće koje je dio završne deklaracije navedene u točki (d) ovog stavka. Ovo se izvješće temelji na revizijama sustava i revizijama postupaka vršenih pod točkama (a) i (b) ovog stavka;
 - (ii) izdavanje mišljenja, na temelju kontrola i revizija provedenih unutar njegove nadležnosti, o učinkovitosti djelovanja upravljačkog i kontrolnog sustava, što je dovoljno jamstvo pravilnosti izjava o izdacima podnesenih Komisiji te, kao posljedica, dovoljno jamstvo da su temeljne transakcije učinjene u skladu sa zakonom i pravilne.
- (d) podnošenje Komisiji, najkasnije do 31. prosinca pete godine nakon zadnje proračunske obveze, završne deklaracije u kojoj se ocjenjuje valjanost zahtjeva za plaćanje završnog stanja te zakonitost i točnost temeljnih transakcija pokrivenih završnom izjavom o izdacima, čiji je dio završno kontrolno izvješće. Završna deklaracija temelji se na svim revizijama koje je izvršilo revizijsko tijelo ili koje su izvršene pod njegovom odgovornošću.

2. Revizijsko tijelo dužno je osigurati da revizorski rad uvažava međunarodno prihvaćene revizorske norme.

- 3. U slučaju da revizije i kontrole navedene u stavku 1. točkama (a) i (b) izvršava tijelo koje nije revizijsko tijelo, revizijsko tijelo dužno je osigurati nužnu funkcijsku neovisnost takvog tijela.
- 4. U slučaju da nedostaci u upravljačkom i kontrolnom sustavu ili količina otkrivenih nepravilnih izdataka onemogućavaju davanje pozitivnog mišljenja u godišnjem mišljenju iz stavka 1. točke (c) ili u završnoj deklaraciji iz stavka 1. točke (d), revizijsko tijelo dužno je navesti razloge te procijeniti ozbiljnost problema i njegov financijski učinak.

Grupa revizora

Prema članku 102. *Provedbenog propisa*, uspostavlja se Grupa revizora kako pomoć Revizorskom tijelu. Predstavnike u Grupi revizora imenuju države sudionice programa. Revizore iz Hrvatske predlaže Ministarstvo Financija, dok revizore iz Mađarske predlaže izravno Revizijsko tijelo. Grupi revizora mora se uspostaviti unutar tri mjeseca od odobrenja Programa. Grupa revizora sama sastavlja vlastiti pravilnik, a njome predsjedava član Revizijskog tijela. Revizijsko tijelo i revizori imenovani u Grupi revizora moraju biti neovisni od upravljačkog i kontrolnog sustava Programa. Po potrebi, Zajedničko tehničko tajništvo

Programa može pružiti podršku radu Revizijskog tijela (npr. pružanje podrške pri organiziranju sastanka Grupe revizora, itd).

8.1.5. Zajedničko tehničko tajništvo (ZTT) i Informacijska točka (IP)

Program ima jedinstveno Zajedničko tehničko tajništvo u skladu s *člankom 102. Provedbenog propisa*. Zajedničko tehničko tajništvo podržava Upravljačko tijelo u koordinaciji i provedbi Programa.

*Članak 102. Provedbene uredbe
Određivanje tijela*

.... Upravljačko tijelo, nakon savjetovanja s državama koje sudjeluju u programu, uspostavlja zajedničko tehničko tajništvo. Zajedničko tehničko tajništvo pomaže upravljačkom tijelu i zajedničkom nadzornom odboru navedenim u članku 110. i, ako je potrebno, revizijskom tijelu i tijelu za ovjeravanje u provedbi njihovih odgovarajućih zadataka. **Zajedničko tehničko tajništvo može otvoriti područne urede u drugim državama sudionicama.**

Zadaci Zajedničkog tehničkog tajništva su:

- *Zadaci opće koordinacije Programa*

- a) prikupljanje nužnih podataka i informacija u postupku izrade Programa;
- b) suradnja s administrativnim, središnjim, regionalnim i lokalnim organizacijama (u programskom području) u svrhu prikupljanja podataka i informacija nužnih u procesu provedbe Programa;
- c) koordinacija promidžbenih aktivnosti vezano uz Program;
- d) koordinacija organizacije radionica za potencijalne korisnike;
- e) sudjelovanje u radnim skupinama uspostavljenim za razradu/promjenu programskih dokumenata;
- f) pripremanje prijedloga za izmjene i dopune Programa.

- *Zadaci Tajništva vezani za Zajednički nadzorni odbor*

- a) ispunjavanje uobičajenih zadataka tajništva;
- b) koordinacija procesa vrednovanja projekta i temeljem preporuka vanjskih stručnjaka podnošenje prijedloga istog na odlučivanje ZNO-u;
- c) dostavljanje ZNO-u pozadinske dokumentacije i izvješća na engleskom jeziku o provedbi Programa, uključujući zapisnike sastanaka organiziranih kao pomoć procesu odlučivanja;
- d) provođenje operativnih odluka ZNO-a, uključujući upravljanje pisanim postupcima;
- e) pomoć i tehnička koordinacija pri razradi godišnjeg izvješća za Europsku komisiju.
- f) Pomoć i tehnička koordinacija u izradi godišnjeg izvješća za Europsku komisiju.

- a. *Administrativne aktivnosti*

- a) osigurati administrativno upravljanje (vanjskim) zadacima i uslugama;
- b) podrška Revizorskom tijelu u njegovim aktivnostima.

- *Sustava za nadzor i informiranje Programa*
 - a) pridonijeti uspostavljanju Sustava za nadzor i informiranje;
 - b) redovito održavati i ažurirati Sustav za nadzor i informiranje; unositi podatke u sustav.
- *Procjena Programa*
 - c) koordinacija ex-ante procjene i procjene tijekom provedbe.
- *Razvoj (stvaranje) i odabir projekata*
 - a) koordinacija podrške pri stvaranju i razvoju projekta;
 - b) upravljanje procesom prijave projekata: priprema i stavljanje na raspolaganje dokumenata nužnih za prijavu i odabir projekata; davanje informacija i savjeta podnositeljima; primanje i evidentiranje prijave projekata;
 - c) koordinacija procesa procjene prijava;
 - d) procjena prihvatljivosti i kakvoće prijedloga osoblja Programa ili vanjskih stručnjaka;
 - e) koordinacija razmjene podataka o prijedlozima različitih projekata; između ZTT-a i IT-a;
 - f) podrška aktivnostima Informacijske točke (IT);
 - g) nadzor nad zajedničkim projektima/bazom podataka za traženje partnera.
- *Provedba*
 - a) priprema materijala nužnih za provedbu Programa;
 - b) pomoć suradnicima na projektu u provedbi projekta: savjetovanje i pomoć suradnicima na projektu vezano uz provedbu aktivnosti projekta i upravljanje financijama;
 - c) priprema IPA-u ugovora o potpori u ime UT;
 - d) provjera izvješća o napretku i financijskih izvješća koja predaje Glavni korisnik;
 - e) provjeravanje postoji li deklaracija o likvidaciji izdataka koju izdaje kontrolor;
 - f) pomoć Glavnom korisniku u pripremi zahtjeva za plaćanjem pod IPA ugovorom;
 - g) nadzor nad napretkom projekta putem prikupljanja i provjeravanja izvješća o praćenju provedbe projekta, nadzor nad izravnim ishodom itd.;
 - h) priprema izvješća o napretku i provjeri provedbe Programa i projekta te podnošenje istih ZNO-u i UT-u;
 - i) priprema bilo koje druge dokumentacije koju može zahtijevati Europska komisija (npr. godišnje izvješće).
- *Informiranje i promidžba*

Aktivnosti se izvršavaju u skladu s Planom informiranja i promidžbe kojega usvaja Zajednički nadzorni odbor. Detaljan opis aktivnosti dio je Priručnika za provedbu.

Zajedničko tehničko tajništvo blisko surađuje s Upravljačkim tijelom. Te se dvije institucije uspostavlja u strukturi koja omogućava najviši stupanj njihove suradnje s jedne strane i njihovu neovisnost od državnih struktura s druge. Planove rada Zajedničkog tehničkog tajništva mora odobriti Zajednički nadzorni odbor. Zajedničko tehničko tajništvo financira se iz proračuna Tehničke pomoći.

Zajedničko tehničko tajništvo smješteno je u Budimpešti. Jedan stalni član ZTT-a nalazit će se u Pečuhu, a njegova glavna uloga bit će pružanje podataka i savjetodavnih usluga potencijalnim podnositeljima projekata. Na hrvatsku granicu bit će postavljen jedan stalni član Informacijske točke radi upravljanja podacima na regionalnoj razini i podržavanja razvoja projekta u Hrvatskoj. Informacijska točka započet će s radom u Zagrebu, a nakon toga preselit će u Osijek. Informacijska točka blisko će surađivati s članovima ZTT-a u Budimpešti i Pečuhu. U cilju stvaranja jednakih mogućnosti za potencijalne podnositelje projekata s obje strane granice, Program se usmjerava na ulogu Informacijske točke u Hrvatskoj. Kako je utvrđeno na bilateralnim sastancima radne skupine, Hrvatskoj je potrebna podrška u aktivnostima izrade projekata.

Osoblje Zajedničkog tehničkog tajništva dolazi iz obje države sudionice. Njih zapošljava VÁTI, mađarsko Javno neprofitno društvo, na temelju okvirnog ugovora s UT. Broj i stručnost osoblja mora odgovarati zadacima definiranim u tekstu iznad.

Zajedničko tehničko tajništvo osigurava izvršavanje svih operativnih provedbenih zadataka Programa, uključujući koordinaciju razvoja projekata i proces odabira projekata.

Glavni zadaci Informacijske točke:

- pomoć podnositeljima u stvaranju projekata;
- pridonošenje aktivnostima informiranja i promidžbe na regionalnoj i lokalnoj razini u Hrvatskoj;
- predstavljanje i zastupanje Programa na regionalnoj razini, kako bi partneri mogli prikupiti potrebne informacije za razvoj projekata;
- razvijanje i dostavljanje informacija vezanih uz osobitosti pojedine države, za ZTT-ovu upotrebu, npr. na web stranicama Programa;
- služiti kao točka kontakta podnositeljima projekata i partnerima na regionalnoj razini;
- davanje odgovora na zahtjeve ZTT-a unutar procesa odabira i procjena projekata u skladu s programskim postupcima;
- pomoć ZTT-u u pripremi ugovora s Glavnim korisnikom te pružanjem savjeta i pomoći suradnicima na projektima vezano uz provedbu projekta i upravljanje financijama.

Aktivnosti Informacijske točke financiraju se iz proračuna tehničke pomoći Programa.

8.1.6. Odgovornosti na nacionalnoj razini (NA)

Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka Hrvatske podržava Upravljačko tijelo u koordinaciji aktivnosti značajnih za Program u Hrvatskoj. Odnosi između Upravljačkog tijela i Ministarstva mora, turizma, prometa i razvitka Hrvatske bit će definirani u Memorandumu o razumijevanju.

Države sudionice osiguravaju sljedeće funkcije:

- potpisivanje sporazuma ili Memoranduma o razumijevanju, kojim se uređuju odgovornosti
- pridonošenje, u ime dotične države sudionice, planiranju i izmjenama Programa;
- podrška pružanju informacija o Programu, provođenjem promidžbe na državnoj razini;
- razvoj smjernica za posebnu državnu kontrolu, na temelju smjernica na programskoj razini koje razvija ZTT;
- uvođenje kontrolnog sustava kontrole troškova na državnoj razini (na razini suradnika na projektu i razini izdataka tehničke pomoći);
- osiguranje sufinanciranja u skladu s odobrenom raspodjelom sredstava;
- rukovanje sustavom plaćanja državnog sufinanciranja uključujući provjeru izdataka; osiguranje tijeka informacija državnom sufinanciranju;
- otkrivanje i ispravljanje nepravilnosti, povrat nepropisno plaćenih iznosa;
- sudjelovanje u razradi programskog dokumenta;
- sudjelovanje na sastancima ZNO-a;
- pristup Sustavu za nadzor i informiranje Programa.

8.1.7. Kontrolna tijela (KT)

U skladu s *člankom 108 Provedbenog propisa*, svaka država sudionica uspostavlja kontrolni sustav koji omogućava provjeru isporuke sufinanciranih proizvoda i usluga, utemeljenost izdataka iskazanih za aktivnosti ili dijelove aktivnosti provedenih na njezinom području, te usklađenost takvih izdataka i povezanih aktivnosti, s propisima Zajednice, kada su primjenjivi, kao i s njezinim s nacionalnim propisima. Uspostava kontrolnog sustava detaljnije u odlomku 2 i 3 Članka 108 (1.) Provedbenog propisa, vidi poglavlje 8.4.2.

Glavna je aktivnost Kontrolnih tijela potvrđivanje kontrole troškova na razini partnera na području odgovarajuće države. Povezani daljnji zadaci mogu uključivati ažuriranje Sustava za nadzor i informiranje Programa te druge zadatke koji su u vezani s aktivnostima kontrole.

Imenovani kontrolori Programa rade u okviru:

- o VÁTI Kht u Mađarskoj
- o Ministarstva mora, turizma, prometa i razvitka u Hrvatskoj

Kontrolna tijela organizacije VÁTI Kht. funkcionalno su potpuno neovisna o Zajedničkom tehničkom tajništvu. Ne smije postojati sukob interesa između članova Zajedničkog tehničkog tajništva i nadzornika

Svaka država sudionica dužna je osigurati kontrolorima mogućnost likvidiranja izdataka unutar razdoblja od tri mjeseci od datuma na koji glavni korisnici predaju izdatke kontrolorima.

8.2. Razvoj i odabir projekata

8.2.1. Opći koncept razvoja i odabira projekata

Opći je cilj Programa razviti i odabrati izvorne prekogranične projekte usmjerene na rezultate, visoke kakvoće, jasne dodane vrijednosti i strateški značajne za programsko područje.

ZNO je dužan podržati strateški značaj odabira projekta i osigurati natjecanje između prijedloga projekata, a istovremeno izbjeći preopterećenost i programskih upravljačkih struktura i podnositelja projekata. Također mora omogućiti da skupni izravni rezultati odabranih projekata pridonose postizanju općeg cilja Programa. ZNO može razmotriti uvođenje hijerarhijskog upravljanja u stvaranju projekta, u cilju postizanja visoko kvalitetnih prekograničnih projekata. Pojediniosti o razvoju i odabiru projekata nalaze se u **Provedbenom priručniku**, koji odobrava ZNO.

U Prekograničnom programu utvrđena su posebna područja djelovanja, za koja je jasno da mogu pridonijeti općim ciljevima. ZNO ima pravo detaljno odrediti raspoložive aktivnosti unutar definicije uključene u opise prioriteta, ako je to uvjet uspješnoj provedbi Programa; ili kada su potrebne usredotočenije aktivnosti kako bi se očuvao razvoj i odabir projekata u svrhu postizanja deklariranih ciljeva. Kao posljedica, specifične pozive na dostavu projektnih prijedloga može se uključiti u **Provedbeni priručnik** uz odobrenje ZNO-a.

8.2.2. Prikupljanje projekata

Prikupljanje projekata u području prekogranične suradnje zadatak je Zajedničkog tehničkog tajništva i Informacijske točke. Informacijsko tijelo osigurava širenje informacija prema potencijalnim prednositeljima u Hrvatskoj - u koordinaciji i s podrškom Zajedničkog tehničkog tajništva. Tijekom prikupljanja projekata mora se osigurati sljedeće:

- pružanje istih informacija svim potencijalnim podnositeljima projekata i projektnim partnerima gdje god se oni nalazili unutar prihvatljivog programskog područja;
- pomaganje u osnivanju partnerstava pružanjem pomoći pri pronalasku zainteresiranih dionika, npr. pomoću baze podataka ili organiziranja događanja za traženje partnera;
- pružanje tehničke pomoći projektima (npr. primjeri dobre prakse, primjeri ugovora).

8.2.3 Odabir projekata

*Članak 95., točka 2. -3. -4. Provedbene uredbe
Odabir aktivnosti*

- (1) Aktivnosti odabrane za Prekogranične programe moraju uključivati krajne korisnike iz najmanje dvije države sudionice koji moraju surađivati na najmanje jedan od sljedećih načina u svakoj aktivnosti: zajednički razvoj, zajednička provedba, zajedničko osoblje i zajedničko financiranje
- (2) Za prekogranične programe ...odabrane aktivnosti moraju uključivati korisnike iz najmanje jedne od sudjelujućih država članica i jedne od sudjelujućih država korisnica
- (3) Odabrane aktivnosti, koje ispunjavaju gore spomenute uvjete, mogu se provoditi u jednoj državi pod uvjetom da rezultiraju jasnom prekograničnom koristi.

Za konačnu odluku o prihvaćanju/neprihvaćanju projekata odgovoran je Zajednički nadzorni odbor. Sastanke Zajedničkog odbora za praćenje organizira Zajedničko tehničko tajništvo. Popratna dokumentacija, koja je temelj za donošenje odluke, unaprijed se šalje Odboru. Postupak procjene koordinira Zajedničko tehničko tajništvo (vidjeti odnosne zadatke navedene u točki 1.6.) Skupove kriterija (uključujući kriterije prihvatljivosti, povezanosti i kvalitete), koji se koriste tijekom odabira projekta, razvija ZTT u suradnji s drugim tijelima za upravljanje Programom iz obje države sudionice, koja su opisana u Provedbenom priručniku. Navedene kriterije odobrava Zajednički nadzorni odbor. Zajednički nadzorni odbor ima pravo ograničiti raspon prikladnih podnositelja u određenim Pozivima na dostavu projektnih prijedloga, uzimajući u obzir posebne osobitosti dotičnog Poziva.

Prijavljeni projekti šalju se izravno Zajedničkom tehničkom tajništvu u Budimpešti, gdje će biti registrirani. ZTT je odgovoran za procjenu prijedloga projekata; za potrebe tehničkih procjena (procjena kvalitete) prijedloga angažiraju se vanjski procjenitelji, po potrebi. Nakon primjene obostrano dogovorenog postupka odabira, ZNO odobrava popis procjenitelja. Od vanjskih procjenitelja očekuje se iscrpno znanje o pitanjima za koja su odgovorni u evaluaciji projekta i opširno iskustvo s istima. Procjenitelji moraju potpisati izjavu o povjerljivosti i nepristranosti.

Odabir projekata može se vršiti kroz otvorene pozive na dostavu projektnih prijedloga postupkom koji se sastoji od jednog ili dva dijela. Određivanje modela odabira projekata, u skladu s vrstom aktivnosti u određenom Pozivu na dostavu projektnih prijedloga (CfP), odgovornost je ZNO-a. Oba se modela razvijaju uz sudjelovanje Zajedničkog nadzornog odbora i detaljno ih se opisuje u Provedbenom priručniku.

U slučaju jednodijelnog pristupa prijedlozi projekata podnose se na otvoreni poziv i ocjenjuje ih se prema unaprijed određenom skupu kriterija uključenih u Provedbeni priručnik. Prijedlozi projekata uvijek se obavezno predaju ZTT-u, koji organizira procjenu uz moguće korištenje vanjskih stručnjaka. ZTT priprema prijedlog za ZNO u vezi sa svakim prijedlogom projekta, ističući njegove slabosti i snage. Dvodijelni pristup sadrži fazu prethodnog odabira. Podnositelj predaju „iskaze interesa“ na temelju kojih se vrši prethodni odabir prijedloga, da bi se podnositeljima dala prilika da dodatno razviju svoje projekte. Fazu prethodnog odabira organizira ZTT, a odluku donosi ZNO. Prethodno odabrane i dodatno razvijene projekte podnosi se ZTT-u te ih se procjenjuje prema odgovarajućim unaprijed određenim skupovima kriterija kvalitete, navedenih u Provedbenom priručniku.

Višestruki su razlozi za odabir dvodijelnog postupka. Taj se postupak prvenstveno koristi u slučaju složenih projekata, osobito onih koji uključuju aktivnosti izgradnje/investicije i zahtijevaju relativno velike iznose potpore. Na taj način, podnositelji čiji prijedlozi budu odbijeni ne moraju predavati skupe dozvole i studije izvedivosti; ovaj im pristup omogućava da bolje razrade sadržaj svoga prijedloga. Stoga, prethodni odabir prijedloga osigurava odabir kvalitetnijih projekata. Osim toga, korisno utječe i na nadležnosti Zajedničkog tehničkog tajništva, jer su aktivnosti procjene, kao i razvoja projekta, usredotočenije nego u jednodijelnom pristupu.

Odgovornost poštivanja propisa vezanih uz državne potpore tijekom provedbe usmjerena je prema svakoj državi članici ugovorom. U tu svrhu svaka je država članica dužna odrediti tijelo za državne potpore i osobu za kontakt, koja je dužna Upravnoj direkciji pružati odgovarajuće podatke vezano uz programe pomoći u njihovoj državi do kraja provedbe Programa. Isto tako, svaka država članica odgovorna je za ugrožavanje i kršenje propisa vezanih uz državne potpore i zajedničko tržište prema EZ-u.

8.3. Informiranje i promidžba

Strategija informiranja i promidžbe Programa provodi se u skladu s *člancima 62. i 63. Provedbenog propisa*. Aktivnosti i zadaci detaljno su navedeni u Provedbenom priručniku.

8.3.1. Ciljevi i ciljne skupine

Ciljevi su informiranja i promidžbe dvojaki:

- širenje informacija o mogućnostima ovog Programa i osiguravanje transparentnosti prema ciljnim skupinama Programa;
- upoznavanje šire javnosti s rezultatima i korisnošću projekata prekogranične suradnje i s ulogom Europske unije u prekograničnim programima.

Komunikacija bi prvenstveno trebala biti usmjerena prema potencijalnim i krajnjim korisnicima kako bismo bili sigurni da su isti primjereno i na vrijeme obaviješteni o mogućnostima financiranja, o pozivima na dostavu projektnih prijedloga te da razumiju administrativne procese. Druga ciljna grupa je šira javnost koja bi trebala biti upoznata s rezultatima i koristima ostvarenim projektima. O rezultatima projekata također je potrebno obavijestiti institucije uključene u određivanje politike u područjima vezanim za prioritete Programa prekogranične suradnje.

8.3.2 Sredstva i financije

Mjere informiranja i promidžbe predstavljaju se u obliku plana komunikacije, oblikovanog s namjerom:

- obavještavanja šire javnosti o ulozi Europske unije, Mađarske i Hrvatske u odgovarajućim intervencijama i njihovim rezultatima;
- osiguranja transparentnosti za potencijalne i krajnje korisnike pružanjem informacija o Programu prekogranične suradnje između Mađarske i Hrvatske 2007.-2013., kao i nadalje davanja pregleda kompetencija, organizacijske strukture i postupaka odabira projekta.
- obavještavanja javnosti o početku provedbe Programa putem medija. Potrebno je osigurati trajnu komunikaciju o fazama provedbe Programa i predstavljanje konačnih rezultata Programa.

U cilju stvaranja jednoznačne javne predodžbe koja treba postići status robne marke ili „korporativnog identiteta“, koristi se zajednički logotip na tiskanim materijalima, publikacijama, ali i u tiskanim i elektroničkim medijima. Za stratešku provedbu plana komunikacije koriste se sljedeća sredstva:

- **Web stranica posvećena Programu** koja nudi tekuće informacije široj javnosti te potencijalnim i krajnjim korisnicima – Početna web stranica ključni je izvor najnovijih informacija. Sva značajna dokumentacija, na primjer dokumenti potrebni za predlaganje projekata ili programski dokumenti, moraju biti dostupni za skidanje. Tu moraju biti dostupne informacije o pozivu na dostavu projektnih prijedloga, mora postojati odjeljak za vijesti, uredski odjeljak i elektronički forum za partnere.
- **Programski dokument** – Dokument „Program prekogranične suradnje Mađarske i Hrvatske 2007.-2013.“ temelj je prekogranične suradnje u mađarsko-hrvatskom pograničnom području od 2007. do 2013.
- **Prospekti** – Simbolične posjetnice Programa; pobuđuju pažnju jer sadrže opće informacije o Programu. Cilj im je potaknuti široko sudjelovanje u Programu kao i pomoći širenje informacija o Programu.
- **Brošure** – Ako su prospekti posjetnice, brošure su „katalozi proizvoda“ Programa, koji daju sveobuhvatan pregled određenog programskog razdoblja, uz navođenje određenog broja projekata i kratki prikaz aktivnosti, rezultata i ishoda.
- **Promidžbeni oglasi** – Objavljivanje Poziva na dostavu projektnih prijedloga širom zemlje i u regionalnim dnevnim novinama čini Program prekogranične suradnje Mađarske i Hrvatske transparentnim u programskom području za široku javnost.
- **Regionalna i lokalna informativna događanja, seminari** – Održavanje informativnih događanja u okviru Programa osigurava kontakte između dionika uključenih u Program, kao i prikladan protok informacija prema potencijalnim kandidatima i prema široj javnosti.
- **Forumi za traženje partnera** – ZTT i Informacijske točke dužni su organizirati forume za traženje partnera s namjerom pomoći potencijalnim podnositeljima pri razvoju njihovih projekata i u potrazi za partnerima. To su prigode za razmjenu projektnih ideja, upravljačke i provedbene problematike, za susret s potencijalnim podnositeljima i olakšavanje traženja partnera.
- **Uvodni događaj na početku Programa** – širenje informacija o Programu.
- **Završna konferencija na kraju Programa** – predstavljanje rezultata i ishoda provedenih projekata.

U skladu s preliminarnim proračunskim planom tehničke pomoći, približno 2% od ukupnog proračuna Programa namijenjeno je gore navedenim aktivnostima.

8.3.3. Odgovornosti i faze provedbe

Upravljačko tijelo odgovorno je za provedbu mjera informiranja i promidžbe. Odabiru se vanjski pružatelji usluga (putem postupka javne nabave) koji oblikuju logotip, web stranice i publikacije te organiziraju seminare, forume za traženje partnera, početne događaje i završnu konferenciju Programa u bliskoj suradnji s osobljem ZTT-a i Informacijskom točkom.

Gore spomenute mjere informiranja i promidžbe provode se u tri faze, od kojih svaka ima različite uvjete:

- Najava Programa prekogranične suradnje između Mađarske i Hrvatske 2007.-2013.: Cilj je ove faze što više raširiti informacije o Programu, o podacima za kontakt i Informacijskim točkama te o postupcima i strukturama za donošenje odluka. Komunikacijska sredstva: Uvodni događaji, prospekti, izjave za tisak.
- Tekuće informacije, komunikacija i predstavljanje: U ovoj se fazi javnost redovito obavještava o trenutnom statusu provedbe Programa i o završetku uspješnih projekata. Nadalje, jasne informacije o administrativnim postupcima i informacije o kriteriju odabira i mehanizmima procjene pružaju se na regionalnoj i lokalnoj razini. Komunikacijska sredstva: brošure, informativni događanja, izjave za tisak.
- Predstavljanje rezultata i osvrt: Od kraja razdoblja planiranja Programa predstavljaju se rezultati i ishodi provedenih projekata. Komunikacijska sredstva: Brošure, završni događaji.

8.3.4. Nadzor i procjena komunikacijskog plana

UT/ZTT mora obavijestiti ZNO o napretku provedbe plana komunikacije, provedenim mjerama informiranja i promidžbe te korištenim sredstvima komunikacije. Prema članku 112. Provedbenog propisa, godišnja izvješća i zaključno izvješće o provedbi Programa moraju navoditi poduzete mjere informiranja i promidžbe definirane u planu komunikacije. Plan komunikacije izrađuje Zajedničko tehničko tajništvo, a odobrava ga i prati Zajednički nadzorni odbor, pomoću gorespomenutih godišnjih izvješća i zaključnog izvješća.

8.4. Provedba projekata, opis financijskih postupaka i tijekova

8.4.1. Provedba na razini projekata

Provedba projekata izvodi se u skladu s uredbama i pravilima mjerodavnim za Program.

Načelo Glavnog korisnika

Načelo Glavnog korisnika osnovni je zahtjev u svim aktivnostima financiranim iz Programa. Članak 96. Provedbenog propisa navodi odgovornosti Glavnog korisnika. Glavni korisnik predstavlja projekt te djeluje kao jedina neposredna veza između projekta i zajedničkih upravljačkih tijela Programa. Odgovornost je Glavnog korisnika stvoriti konzorcij koji dobro funkcionira na temelju ugovora o suradnji.

Postupci ugovaranja

Na temelju službenog odobrenja projekta koje daje Zajednički nadzorni odbor, ZTT priprema ugovor o potpori (podložan odobrenju ZNO-a) s Glavnim korisnikom. UT snosi pravnu odgovornost za potpisivanje ugovora o potpori. UT/ZTT koristi obrazac ugovora o potpori koji je odobrio ZNO. ZTT obavještava Sustav za nadzor i informiranje Programa o pravno obvezujućem ugovoru o potpori za projekt.

Ako je primjenjivo, potrebno je osigurati državno sufinanciranje za projekt koji je odobrio Zajednički nadzorni odbor. Ugovore o državnom sufinanciranju sklapa se odvojeno od Fondova Zajednice, a sklapaju ih nadležna državna tijela nakon potpisivanja ugovora o potpori između UT-e i Glavnog korisnika te ugovora o suradnji između suradnika na projektu. Ugovore o potpori za državno sufinanciranje sklapa se na razini suradnika na projektu. Postupci za isplatu sredstava državnog sufinanciranja korisnicima definiraju se zasebno od postupaka IPA-e. Sredstva nacionalnog sufinanciranja isplaćuju se suradnicima na projektu kroz odgovarajuća državna tijela, prema tome odvojeno od pretprijetnih razvojnih fondova. Više pojedinosti nalazi se u Provedbenom priručniku.

Izvješća o projektima

Izvješća o napretku i zahtjevi za plaćanjem povezuju se tijekom razdoblja provedbe projekta i predaje ih se kako je određeno ugovorom o potpori.

Prihvatljivost izdataka

Pravila o prihvatljivosti izdataka određuju se u skladu s člankom 89. Provedbene uredbe

8.4.2. Nadzorni sustavi za ovjeravanje troškova

U skladu s člankom 108. Provedbenog propisa, države sudionice uspostavljaju kontrolni sustav ovjeravanja troškova na državnoj razini:

Članak 108. Provedbene uredbe Kontrolni sustav

- (1) U cilju kontrole troškova, svaka država sudionica uspostavlja kontrolni sustav koji omogućava provjeru isporuke sufinanciranih proizvoda i usluga, utemeljenost izdataka iskazanih za aktivnosti ili dijelove aktivnosti provedenih na njezinom području te usklađenost takvih izdataka i povezanih aktivnosti, ili dijelova tih aktivnosti, s propisima Zajednice, kada su primjenjivi, kao i s njezinim nacionalnim propisima.

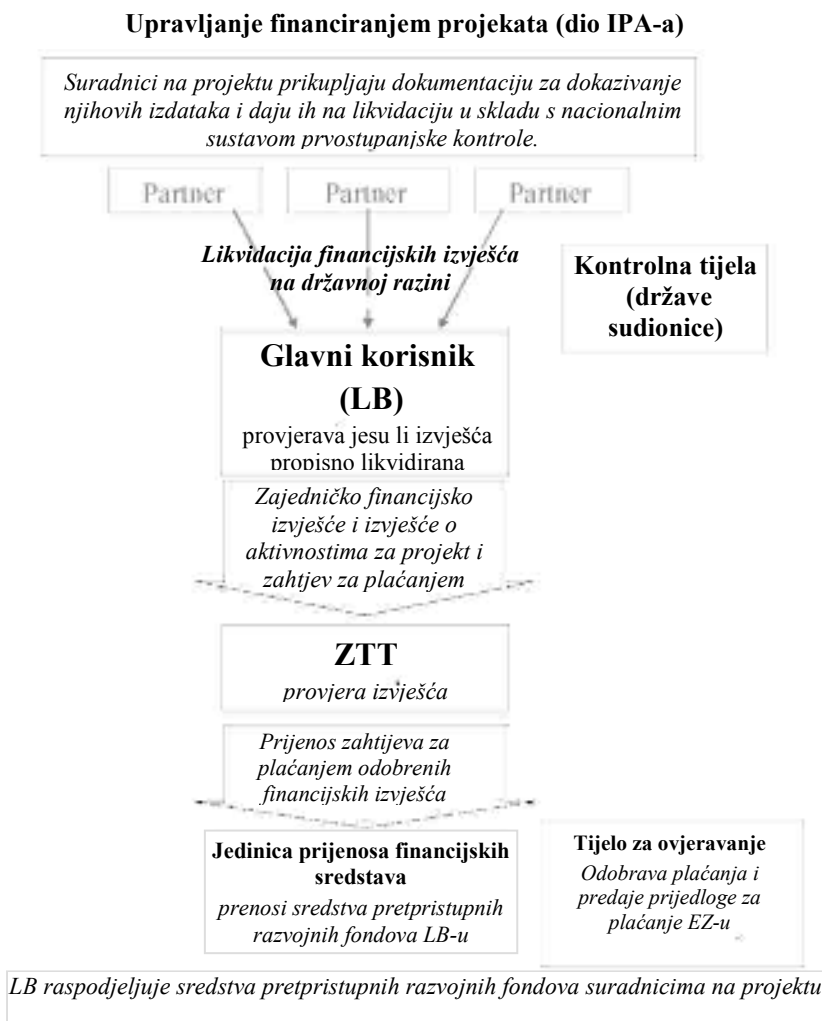
U tu svrhu, svaka država sudionica određuje kontrolore odgovorne za provjeru zakonitosti i točnosti izdataka koje iskazuju krajnji korisnici koji sudjeluju u aktivnostima. Država sudionica može odrediti jednog kontrolora za cijelo programsko područje. Gdje je provjeru isporuke sufinanciranih proizvoda i usluga moguće izvršiti samo s obzirom na cjelokupnu operaciju, takvu provjeru izvršava kontrolor države sudionice u kojoj se nalazi glavni korisnik ili je izvršava Upravljačko tijelo.

- (2) Svaka država sudionica dužna je osigurati kontrolorima mogućnost kontrole troškova unutar razdoblja od tri mjeseci od datuma na koji glavni korisnici predaju izdatke kontrolorima.

U skladu s Člankom 28.2 (j) Provedbenog propisa provjere koje se vrše na državnoj razini pokrivaju administrativne, financijske, tehničke i fizičke aspekte aktivnosti. Provjerama se utvrđuje opravdanost troškova, zatim da li su proizvodi i usluge isporučeni kako je navedeno u odluci o odobrenju i točnost zahtjeva za isplatu konačnog korisnika.

Kako bi se osiguralo zajedničko razumijevanje pravila kontrole na državnoj razini, razvijaju se Smjernice za kontrolu na programskoj razini u skladu s mjerodavnim zakonodavstvom EZ-a i odnosne države. Te se Smjernice također objavljuju na početnoj web stranici Programa. Potrebno je redovito obavještavati UT, ZTT i TO o djelovanju kontrolnog sustava koje su uspostavile obje države sudionice.

8.4.3 Prikaz financijskih tijekova i postupaka IPA-e od razine projekta do razine Programa

Tijek plaćanja

- Nadležni kontrolor provjerava račune ili računovodstvene dokumente odgovarajuće dokazne vrijednosti koje je predao Korisnik i provjerava isporuku sufinanciranih proizvoda i usluga, utemeljenost iskazanih izdataka i usklađenost takvih izdataka i pripadajućih (dijelova) operacija s pravilima Zajednice i mjerodavnim državnim propisima.
- Po primitku potvrđenih novčanih potraživanja Glavni korisnik sastavlja i predaje zahtjev za plaćanjem na projektnoj razini Zajedničkom tehničkom tajništvu (ZTT).
- Nakon provjere zahtjeva za plaćanjem i s njime povezanog izvještaja o napretku, ZTT proslijeđuje zahtjeve za plaćanjem Jedinici prijenosa financijskih sredstava (FTU). FTU je zaseban i funkcionalno neovisan odjel Javnog neprofitnog poduzeća VÁTI odgovoran za tehničko upravljanje nalazima IPA-e Glavnim korisnicima. Tijekom zahtjeva za novčanim sredstvima, Jedinica prijenosa financijskih sredstava povlači platne zahtjeve za prijenos doprinosa IPA-e kroz Sustav za praćenje i informiranje od Certifikacijskog tijela (TO). Nakon odobrenja platnih zahtjeva, TO prenosi doprinos IPA-e povučen s programskog računa na

bankovni račun za tehničko raspolaganje kojeg vodi Jedinica prijenosa financijskih sredstava.

Nakon odobrenja Tijela za ovjeravanje, Jedinica prijenosa financijskih sredstava prenosi plaćanje doprinosa IPA-e na Glavne korisnike. Provedbu platnog procesa podržava Sustav za praćenje i informiranje. Projektna novčana potraživanja i pojedine etape procesa unose se u Sustav za praćenje i informiranje tako da se kasnije mogu rekonstruirati.

d) Glavni korisnik prenosi doprinos IPA-e partnerima koji sudjeluju u operaciji.

Financijski postupci programske razine (IPA), postupak certifikacije

Doprinos IPA-e uplaćuje se na jedinstveni račun koji otvara i njime upravlja Tijelo za ovjeravanje. Plaćanja Europske komisije u obliku su predujma, međuplaćanja i završnog plaćanja.

Na temelju potvrđenih kvalificiranih izdataka koje je provjerilo Zajedničko tehničko tajništvo, koje mogu potkrijepiti računi ili računovodstveni dokumenti odgovarajuće dokazne vrijednosti, Upravljačko tijelo sastavlja izvod izdataka. Izvod izdataka uključivat će za svaku os prioriteta ukupan iznos kvalificiranih izdataka uplaćenih od Glavnih korisnika ili partnera u izvršavanju operacija te odgovarajući javni doprinos. Na temelju izvoda izdataka koje predaje Upravljačko tijelo, Tijelo za ovjeravanje sastavlja prijavu za plaćanje i certifikaciju izdataka i predaje je s potvrđenim izvodom izdataka Europskoj komisiji.

Kao potpora certifikacijskoj aktivnosti Tijela za ovjeravanje, Upravljačko tijelo vodi kontrolni sustav izvještavanja. Prije sastavljanja izvoda izdataka Upravljačko tijelo priprema kontrolni izvještaj o izvršenim postupcima i provjerama s obzirom na izdatke uključene u izvod izdataka. Kako bi imala odgovarajuće informacije o potvrđivanju i ovjeri izdataka, Upravljačko tijelo zahtijevat će informacije u obliku kontrolnog izvještaja od država sudionica.

U cilju podrške svojoj certifikacijskoj aktivnosti, Tijelo za ovjeravanje vrši kontrole sustava, obavlja takozvane istražne posjete strukturama zajedničkog upravljanja (UT/ZTT/FTU) uključenima u upravljanje financiranjem Programa.

8.5. Nadzor i procjena

8.5.1. Nadzor

Nadzor na programskoj razini

U skladu s člankom 111. Pravilnika o provedbi Upravljačko tijelo i Zajednički nadzorni odbor vrše Nadzor s osvrtom na indikatore navedene u poglavlju 6. Programa.

Sustav indikatora

Potpuni sustav indikatora bit će razvijen u **Provedbenom priručniku** kako bi služio kao prijeko potreban temelj za odgovaranje na potrebe izvještavanja i komunikacije da bi programska dostignuća postala vidljiva programskim partnerima i široj javnosti. Sustav indikatora uključuje pokazatelje neposrednih rezultata kojima se mjeri broj projekata u kojima su zastupljena dva, tri ili četiri sljedeća kriterija: zajednički razvoj, zajednička provedba, zajednički odabir osoblja i zajedničko financiranje.

Ciljevi indikatora trebaju biti kvantificirani ex ante za unutarnje upravljanje programom, ako je potrebno. Jedan je od najvažnijih općih ciljeva programskog sustava olakšavanje stvaranja sustava usmjerenog rezultatima. Kategorije neposrednih rezultata, rezultata i pokazatelja učinka trebaju služiti kao instrument za ovu svrhu. Pokazatelji zahtijevaju kvantificirane ciljeve jer se inače ne može izmjeriti opseg ispunjavanja prvotnih ciljeva. Prva je metoda za kvantificiranje ciljeva povijesni vremenski slijed, odnosno uspoređivanje napretka s obzirom na polaznu situaciju. Moguće je koristiti mjerila vrijednosti dobivena prethodnim vježbama praćenja ili procjene, no ovi podaci moraju se koristiti oprezno s obzirom da određeni uvjeti za različite programe nisu uvijek isti.

Godišnje izvješće o provedbi

U skladu s člankom 112. Pravilnika o provedbi potrebno je pripremiti godišnja izvješća i zaključno izvješće o provedbi. Godišnja izvješća načinit će Zajedničko tehničko tajništvo, a ovjerit će ga Upravljačko tijelo i odobriti Zajednički nadzorni odbor prije podnošenja Komisiji.

Nadzor na projektnoj razini

Svrha nadziranja projekta Nadzor je kako projekt napreduje u smislu izdataka, korištenja resursa, provedbe aktivnosti i isporuke rezultata te upravljanja rizikom. Aktivnost praćenja projekta pretpostavlja sustavno i kontinuirano prikupljanje informacija, učitavanje podataka u Sustav za Nadzor i informiranje, analizu indikatora definiranih u projektu u cilju podrške učinkovitom odlučivanju. Zajedničko tehničko tajništvo periodički ocjenjuje napredak i izvedbu projekta putem praćenja indikatora i donosi nužne odluke i ispravke kako bi očuvalo stabilnost projekta.

Sustav za nadzor Programa i informiranje

Upravljačko tijelo odgovorno je za uspostavljanje sustava za prikupljanje pouzdanih financijskih i statističkih informacija o provedbi za Nadzor indikatora i za procjenu. Također je odgovorno za proslijeđivanje ovih podataka u skladu s dogovorima između država sudionica i Komisije koristeći informatičke sustave koji dopuštaju razmjenu podataka.

Sustav osigurava nadležnim tijelima (Upravljačkom tijelu, Tijelu za ovjeravanje, Revizijskom tijelu, Zajedničkom nadzornom odboru, Zajedničkom tehničkom tajništvu, Informacijskoj točki i Jedinici prijenosa financijskih sredstava) praktične alate za obavljanje zadanih zadataka, a također treba poticati komunikaciju i protok informacija između dviju država sudionica podržavanjem obaju projektnih ciklusa i provedbe programa, kroz:

- odabir projekata (registraciju prijave i rezultata procjene),
- upravljanje projektom (od ugovaranja do zaključenja, podaci na partnerskoj razini također su uključeni),
- upravljanje financijama (upravljanje sredstvima IPA-e, plaćanje vodećem partneru, pripremu zahtjeva za plaćanjem koji se podnose EK-u),
- Nadzor na razini programa,
- upravljanje projektima tehničke pomoći,
- pohranjivanje podataka o nepravilnostima,
- funkcije izvješćivanja.

Početak rada sustava predviđen je za treće tromjesečje 2008. Razvoj i primjena sustava za praćenje programa i informiranje financiraju se iz proračuna tehničke pomoći.

Razmjena računalnih podataka

Elektronička razmjena podataka između Komisije i institucija koje upravljaju Programom postavlja se kao uvjet člancima 103. i 111. Pravilnika o provedbi.

Računalni sustav za razmjenu podataka bit će razvijen kao alat za prijenos svih nužnih podataka vezanih uz provedbu Programa. Informatički sustav koji se koristi mora zadovoljavati opće prihvaćene sigurnosne norme i biti u skladu s nacionalnim zakonskim zahtjevima kako bi se osigurala pouzdanost podataka za potrebe revizije.

8.5.2. Procjena Programa

Cilj je procjene Programa poboljšati kakvoću, učinkovitost i dosljednost korištenja pomoći, strategiju kao i provedbu Programa. Evaluacija se vrši prije (ex ante evaluacija) i **tijekom (kontinuirana) razdoblja provedbe programa** kroz ugovore o evaluaciji s vanjskim stručnjacima. Nakon uvođenja programa, potrebno je odlučiti treba li provoditi ograničenu evaluaciju svake godine ili evaluaciju u srednjoj točki programa ili primjenjivati kombinaciju ovih pristupa za dobivanje odgovarajućih podataka o načinima na koje program postiže zadane rezultate. Najvažnije je osigurati procjeniteljima dovoljno podataka s materijalima za analizu. Obje države sudionice osiguravaju sredstva nužna za provedbu procjene, organiziraju prikupljanje nužnih podataka i sudjeluju u njoj, te koriste razne vrste podatka Sustava za praćenje i informiranje. Rezultati procjene bit će objavljeni na web stranici Programa.

U skladu s člankom 109. Pravilnika o provedbi, tijekom programskog razdoblja države sudionice vrše procjene povezane s praćenjem Prekograničnog programa, posebice u slučajevima kad se praćenjem otkrije **značajno odstupanje od početno postavljenih ciljeva** ili kad se predlaže revizija Prekograničnog programa. Ove "ad hoc evaluacije" temelje se na analizi podataka iz sustava za praćenje programa i informiranje ili iz drugih izvora informacija, poput prijavljenih projekata ili izvješća o projektu. Sustav za praćenje i informiranje mjeri skup pokazatelja iznesenih u ovom programskom dokumentu; stoga podaci sustava za praćenje označavaju vrijednosti pokazatelja u vrijeme kada je evaluacija izvršena. Evaluacije moraju vršiti nezavisni procjenitelji u suradnji s drugim sudionicima, po potrebi (npr. ZTT-om). Moguće je također obaviti dodatnu analizu pomoću upitnika ili razgovora. Rezultati evaluacije šalju se Zajedničkom nadzornom odboru i Europskoj komisiji.

Ex ante, kontinuirane i ad hoc evaluacije dovode do uspostavljanja sveobuhvatnog upravljačkog informacijskog sustava koji kombinira različite elemente, koji su detaljno opisani gore.

Evaluacije se financiraju iz proračuna tehničke pomoći. Provedbeni priručnik sadrži podatke o mjerama evaluacije.

8.6. Tehnička pomoć

Tehnička pomoć neophodna je kako bi se zajedničkim strukturama omogućila provedba Programa. Uzimajući u obzir veličinu i raznolikost programskog područja, 10% sredstava Zajednice dodijeljenih ovome Programu koristit će se za prioritet „Tehnička pomoć”. Vrijednost sufinanciranja bit će 50%. Države sudionice godišnje će prenositi svoj nacionalni udio u sufinanciranju na zaseban bankovni račun. Tijelo za ovjeravanje odgovorno je za prijenos financijskih sredstava Zajednice od Komisije primjereno nacionalnim doprinosima država sudionica.

Proračun Tehničke pomoći koristit će se za pomoć potrebnu u pripremi, provedbi, praćenju, kontroli i procjeni Programa te upravljanju njime. ZTT treba osigurati podršku za efikasnu

provedbu Programa koordiniranjem prekogranične suradnje na programskoj razini. Nadalje, proračun tehničke pomoći trebao bi se koristiti za zadatke usmjerene na unaprjeđivanje i osiguravanje pravilne provedbe i kreiranja projekta (npr. tematski seminari, informacije i mjere publiciteta, procjena), kao i za povećanje opće kakvoće financiranih projekata.

8.6.1. Upravljanje Tehničkom pomoći

Za financiranje aktivnosti koje pokriva tehnička pomoć koristit će se pristup upravljanja projektom. Sve aktivnosti upravljanja Programom za koje će tehnička pomoć trebati nadoknaditi sredstva bit će pripremljene u obliku „Prijedloga projekata tehničke pomoći”. Prijedloge mora odobriti Zajednički nadzorni odbor. Poblje informacije o upravljanju tehničkom pomoći bit će uključene u Provedbeni priručnik.

8.6.2. Program INTERACT

Posebnu pozornost potrebno je posvetiti uslugama iz programa INTERACT II. Ovaj program, namijenjen cijelom području EU-a, usmjeren je na pravilno upravljanje teritorijalnom suradnjom te pruža podršku temeljenu na potrebama dionicima uključenim u provedbene programe u sklopu cilja europske teritorijalne suradnje. Ciljne skupine za INTERACT primarno su nadležna tijela koja je potrebno uspostaviti u skladu s Uredbama Vijeća 1083/2006 i 1080/2006, kao i druga tijela uključena u provedbu programa. U cilju osiguranja najveće koristi od programa INTERACT za provedbena tijela ovoga Programa, potiče se korištenje usluga i dokumentacije INTERACT-a te sudjelovanje na seminarima INTERACT-a. Pripadajući troškovi odobreni su kao tehnička pomoć.

8.7. Revizije

8.7.1. Revizije operacija

*Članak 107. Provedbene uredbe
Revizija operacija*

- (1) Revizije iz članka 105. stavka 1. točke (b) vršit će se svake godine od godine koja slijedi nakon usvajanja prekograničnog programa na uzorku operacija odabranih metodom koju utvrđuje ili odobrava revizijsko tijelo

Revizije se vrše na licu mjesta na temelju dokumentacije i zapisa krajnjeg korisnika.

Revizijama se provjerava jesu li ispunjeni sljedeći uvjeti:

- Operacija zadovoljava kriterije odabira za Prekogranični program i provodi se/provedena je u skladu s odlukom o odobrenju te ispunjava sve primjenjive uvjete u vezi svoje funkcionalnosti i korištenja ili postavljenog cilja.
- Iskazani izdaci podudaraju se s računovodstvenom evidencijom i popratnim dokumentima krajnjeg korisnika.
- Izdaci koje iskazuje krajnji korisnik u skladu su s propisima Zajednice i državnim propisima.
- Javni doprinos uplaćen je krajnjem korisniku.

Ako su otkriveni problemi sistemske prirode te stoga uključuju rizik za druge operacije Prekograničnog programa, Revizijsko tijelo osigurava vršenje daljnjeg pregleda, uključujući dodatne revizije gdje je to potrebno, kako bi se utvrdili razmjeri tih problema. Potrebne preventivne i korektivne postupke poduzimaju nadležna tijela. Grupa revizora koju čine predstavnici država sudionica pomagat će Revizorskom tijelu kako je opisano u točki 8.1.4.

8.8. Nepravilnosti i povrat nepravilno uplaćenih sredstava

8.8.1 Određenje pojmova

Članak 2.(6) Provedene uredbe

- (1) 'Nepravilnost': svako kršenje odredbi primamljivih propisa i ugovora iz zakona ili propust gospodarskog subjekta kojima ili bi imao za posljedicu narušavanje općeg proračuna Europske unije naplatom neopravdane stavke izdataka na teret općeg proračuna;

Postupak uklanjanja nepravilnosti obuhvaća dvije glavne dužnosti: jedna je izvještavanje Komisije, a druga povrat nepravilno uplaćenog iznosa.

8.8.2 Izvještavanje

Članak 114. (1) Provedbene uredbe

- (1) Države sudionice odgovorne su za upravljanje prekograničnim programima i njihovu kontrolu, posebice posredstvom sljedećih mjera:
- (b) sprječavanjem, otkrivanjem i ispravljanjem nepravilnosti i povratom nepravilno uplaćenih iznosa zajedno s kamatama na zakašnjela plaćanja gdje je to potrebno. O tome izvještavaju Komisiju i nastavljaju je obavještavati o napredovanju upravnih i pravnih postupaka.

Države sudionice šalju primjerak svog tromjesečnog izvješća Upravljačkom tijelu. Upravljačko tijelo izrađuje evidenciju tih izvješća tako da može obavijestiti Europsku komisiju o nepravilnostima na programskoj razini.

8.8.3. Povrat

Upravljačko tijelo može povratiti novac samo od fizičkih ili pravnih osoba koje su s njim u ugovornom pravnom odnosu.

U fazi provedbe Prekograničnog programa mogu postojati dva tipa odgovornosti:

1. Ugovorna obveza između Upravljačkog tijela i Glavnog korisnika (usporedno postoji također ugovorna obveza između Glavnog korisnika i Suradnika na projektu);

2. Zakonska obveza između Europske komisije i dotične države sudionice.

Postupak povrata kada Glavni korisnik počinii nepravilnost sljedeći je:

1. Ako Glavni korisnik počinii nepravilnost, Upravljačko tijelo pokreće postupak naplate izdavanjem naloga za povrat. Usporedno obustavlja svaka druga plaćanja dotičnom Glavnom korisniku.
2. Postupak povrata može imati dva ishoda:
 - Glavni korisnik vraća nepravilno uplaćene iznose (postupak otklanjanja nepravilnosti se obustavlja).
 - Glavni korisnik ne vraća nepravilno uplaćene iznose.
3. Ako Glavni korisnik ne refundira nepravilno uplaćene iznose može doći do sljedećih situacija:
 - Ako postoji ugovorno jamstvo¹², Upravljačko tijelo ga može primijeniti kako bi naplatila nepravilno uplaćene iznose.
 - Ako nema jamstva ili je jamstvo neprimjenjivo, Upravljačko tijelo zahtijeva od države sudionice da pokrene pravni postupak protiv Glavnog korisnika i šalje dokumentaciju o postupku povrata (koju priređuje samo Upravljačko tijelo) (**to je granica ugovorne obveze**).
4. Država sudionica pokreće pravni postupak protiv Glavnog korisnika koji može rezultirati sljedećim:
 - Pravni postupak je uspješan i Glavni korisnik vraća nepravilno uplaćene iznose (postupak otklanjanja nepravilnosti se obustavlja).
 - Pravni postupak je neuspješan, država sudionica (Državno tijelo) poduzima daljnje pravne korake i snosi financijsku odgovornost prema Europskoj komisiji (**zakonska obveza**).

8.8.4. Nepravilnosti vezane uz projekte tehničke pomoći

Nepravilnost može počinii onaj tko ima koristi od proračuna tehničke pomoći. Ako bilo koja kontrola ili slučaj revizije otkrije nepravilnost vezanu uz projekt tehničke pomoći, institucija koja je Korisnik sredstava tehničke pomoći mora vratiti nepravilno uplaćeni iznos Certifikacijskom tijelu (ili Jedinici prijenosa financijskih sredstava).

8.8.5. Pogreške sistemske prirode.

Tijekom rada sustava mogu se pojaviti pogreške zbog kojih je nemoguće otkriti nepravilnosti ili koje same uzrokuju nepravilnosti. (Primjerice greška u pozivu na dostavu projektnih prijedloga pokazatelj je nepravilnosti). U tom slučaju Upravljačko tijelo/Tijelo za ovjeravanje predaje cjelokupnu dokumentaciju u kojoj je greška uočena državi sudionici/ZNO-u zajedno s preporukom o potrebnom korektivnom postupku.

¹² Glavni korisnik može pružiti jamstvo kako bi osigurao ispunjavanje svoj ugovorne obveze vezane uz ugovor o subvenciji. Dostupna jamstva su: jamstvo banke, hipoteka i nalog za automatsku naplatu.

9. INDIKATIVNA FINANCIJSKA TABLICA

Financiranje ovog Programa sadržano je u tablicama ispod:

Godišnja dodjela sredstava IPA-e u Programu (u eurima):

Godina	Zajednička sredstva (IPA)
2007	4 219 237
2008	7 208 564
2009	7 879 498
Ukupno	19 307 299

Udio prioriteta u financiranju Programa:

Naziv prioriteta	Udio prioriteta u ukupnom Programu
PRIORITET 1: Održiv okoliš i turizam	60%
PRIORITET 2: Razvoj gospodarske suradnje i zajedničkih ljudskih potencijala	30%
PRIORITET 3: Tehnička pomoć	10%

Osi prioriteta prema izvoru sredstava (u eurima):

						Za informaciju	
Naziv prioriteta	Zajednička sredstva (a)	Državna javna sredstva (b)	Državna privatna sredstva (c)	Ukupna sredstva (d)= (a)+(b)+ (c)	Stopa sufinanciranja % (e)=(a)/(d)	Doprinos EIB-a	Ostala sredstva
PRIORITET 1 Održiv okoliš i turizam	11 584 379	2 044 302	0	13 628 681	85%		
PRIORITET 2 Razvoj gospodarske suradnje i zajedničkih ljudskih potencijala	5 792 190	1 022 151	0	6 814 341	85%		
PRIORITET 3 Tehnička pomoć	1 930 730	1 930 730	0	3 861 460	50%		
UKUPNO	19 307 299	4 997 183	0	24 304 482			

10. PRILOZI

PRILOG 1. Nazivi subjekata koji su sudjelovali u savjetovanjima tijekom postupka planiranja

Agencija za regionalni razvoj Južnog Podunavlja	Lokalna uprava županije Somogy
Agencija za razvoj Varaždinske županije	Lokalna uprava Zalaegerszeg
Agencija za regionalni razvoj Zapadnog Podunavlja	Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka, Hrvatska
Brodsko-posavska županija	Međimurska županija
Bjelovarsko-bilogorska županija	Mađarsko neprofitno državno poduzeće za ceste, odjel Zalaegerszeg
Centar za koordinaciju prometa	Mađarsko veleposlanstvo u Zagrebu
Centar za rad županije Baranya	Mađarski središnji statistički ured
Centar za rad županije Somogy	Nacionalni park Balaton
Centar za regionalne resurse Južnog Podunavlja	Nacionalni park Dunav-Drava
Delegacija Europske komisije u Hrvatskoj	Panonsko sveučilište u Keszthelyju
Državna udruga za bežično uzbuđivanje i ICT	Predstavništvo Zapadnog Podunavlja u Bruxellesu
Državni ured za poljoprivredu	Predstavništvo hrvatskih regija u Bruxellesu
Državna uprava za šume	Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova EU, Hrvatska
Državna zdravstvena služba	Sveučilište u Kaposvaru
Državna uprava za vode Zapadnog Podunavlja	Sveučilište u Pečuhu
Državna samouprava Hrvata Rep. Mađarske	Schengenski odjel Ministarstva pravosuđa, Mađarska
Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske	Stručnjaci za jezike manjina, Sveučilište u Pečuhu
Državni zavod za javno zdravstvo	Stručnjaci za pitanja Roma, Odsjek za sociologiju, Sveučilište tehničkih i ekonomskih znanosti u Budimpešti
Gradsko poglavarstvo Grada Koprivnice	Ured državne uprave županije Zala
Gradsko poglavarstvo Grada Vukovara	Ured županijske skupštine županije Zala
Grad Slavonski Brod	Udruga Drava
Gospodarska i industrijska komora Pečuha i županije Baranya	Višenamjenska mikroregionalna udruga mikroregije Rinyamenti
Hrvatski fond za regionalni razvoj	Vijeće mikroregije Nagyatádi
Hrvatski zavod za zapošljavanje	Vijeće mikroregije Csurgói
Južno-podunavska uprava za vode	Vijeće za razvoj Okruga jezero Balaton
Koprivničko-križevačka županija	Vukovarsko-srijemska županija
Lokalna uprava Mohács	Vijeće za regionalni razvoj, regija Zalaegerszeg
Lokalna uprava Pečuha	Vijeće za regionalni razvoj, regija Zalaegerszeg

PRILOG 2 Statistički podaci o migracijama u programskom području

ŽUPANIJA	DOSELJENI		EMIGRANTI		NETO MIGRACIJA (osobe)	NETO MIGRACIJA (na 1000 stanovnika)
	Iz druge županije	Iz inozemstva	U drugu županiju	U inozemstvo		
Somogy	3 073	n.a	3 053	n.a	20	0.06
Baranya	2 365	n.a	2 589	n.a	-224	-0.55
Zala	1 969	n.a	1 874	n.a	95	0.32
Ukupno za mađarsku stranu	7 407	-	7 516	-	-109	-0.10
Koprivničko- Križevačka	601	156	755	87	-85	-0.68
Virovitičko- podravska	463	298	734	220	-193	-2.07
Osječko-Baranjska	1 426	781	1 707	474	26	0.08
Međimurska	343	192	384	128	23	0.19
Varaždinska	600	207	739	108	-40	-0.22
Bjelovarsko- Bilogorska	757	267	1 151	163	-290	-2.17
Vukovarsko- Srijemska	1 094	618	2 255	411	-954	-4.66
Požeško-slavonska	408	210	771	159	-312	-3.64
Ukupno za hrvatsku stranu	5 692	2 729	8 496	1 750	-1 825	-1.43
UKUPNO: POGRANIČNA REGIJA	13 099	2 729	16 012	1 750	-1 934	-0.84

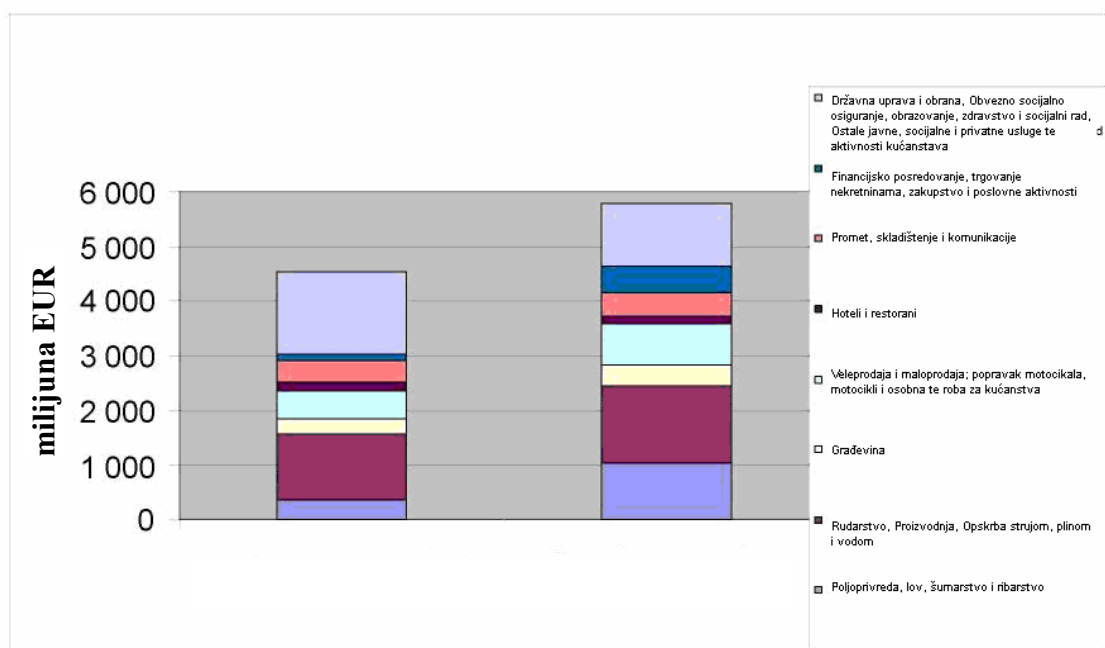
(Izvor: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, popisi stanovništva iz 1991. i 2001.); Središnji statistički ured, popisi stanovništva iz 1991. i 2001.)

PRILOG 3. Popis oznaka NUTS V regija, Hrvatska

Sifra	Naziv	Sifra	Naziv
27	Antunovac	2836	Nova Bukovica
132	Beli Manastir	2925	Novigrad Podravski
159	Belica	3077	Orahovica
167	Belišće	3123	Osijek
213	Bilje	3247	Peteranec
230	Bizovac	3255	Petlovac
540	Crnac	3271	Petrijevci
566	Čačinci	3328	Pitomača
574	Čađavica	3409	Podgorač
604	Čakovec	3425	Podturen
647	Čeminac	3468	Popovac
655	Čepin	3557	Prelog
663	Darda	3611	Punitovci
752	Domašinec	3662	Rasinja
787	Donja Dubrava	3816	Satnica Đakovačka
825	Donji Kraljevec	3859	Selnica
868	Donji Miholjac	3867	Semeljci
892	Donji Vidovec	3956	Slatina
914	Draž	4057	Sokolovac
949	Drenje	4073	Sopje
965	Drnje	4219	Strizivojna
1031	Đakovo	4243	Suhopolje
1040	Đelekovec	4391	Sveti Ivan Žabno
1066	Đurđenovac	4405	Sveti Juraj na Bregu
1074	Đurđevac	4413	Sveti Martin na Muri
1104	Erdut	4421	Sveti Petar Orehovec
1112	Ernestinovo	4499	Špišić Bukovica
1155	Ferdinandovac	4529	Štrigova

1163	Feričanci	4618	Trnava
1228	Gola	4715	Valpovo
1236	Goričan	4855	Viljevo
1244	Gorjani	4901	Virje
1368	Gradina	4910	Virovitica
1457	Hlebine	4944	Viškovci
1945	Kloštar Podravski	4995	Voćin
1953	Kneževi Vinogradi	5045	Vratišinec
2011	Koprivnica	5177	Vuka
2020	Koprivnički Bregi	5240	Zdenci
2038	Koprivnički Ivanec	5592	Kalinovac
2054	Koška	5606	Kalnik
2062	Kotoriba	5614	Novo Virje
2143	Križevci	5762	Donja Motičina
2143	Križevci	5789	Magadenovac
2275	Legrad	5797	Vladislavci
2305	Levanjska Varoš	6033	Dekanovec
2453	Lukač	6041	Gornji Mihaljac
2500	Mala Subotica	6050	Orehovica
2577	Marijanci	6068	Strahoninec
2666	Mikleuš	6076	Sveta Marija
2704	Molve	6084	Šenkovec
2712	Podravska Moslavina	6092	Jagodnjak
2763	Mursko Središće	6149	Šodolovci
2780	Našice	6165	Podravske Sesvete
2798	Nedelišće	6181	Gornja Rijeka

PRILOG 4. Ekonomska analiza gospodarskog proizvoda u pograničnome području

Izvor: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Mađarski središnji statistički ured, 2003

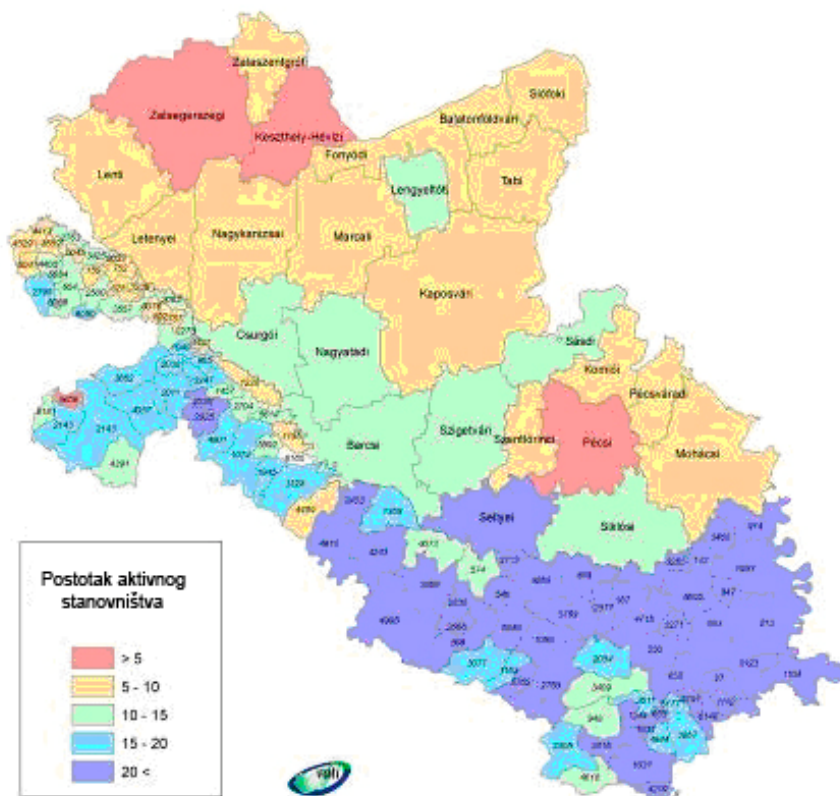
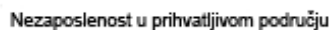
PRILOG 5. Kratice

RT (AA)	Revizijsko tijelo
TO (CA)	Tijelo za ovjeravanje
CARDS	Pomoć Europske zajednice u obnovi, razvoju i stabilizaciji
PS (CBC)	Prekogranična suradnja
CROSTAT	Republika Hrvatska - Državni zavod za statistiku
CSG	Strateške smjernice Zajednice
DDNP	Nacionalni park Dunav-Drava
EK	Europska komisija
ERDF	Europski fond za regionalni razvoj
FTU	Jedinica za prijenos financijskih sredstava
FYROM	Bivša Jugoslavenska Republika Makedonija
BDP	Bruto domaći proizvod
GOP	Operativni program gospodarskog razvoja
HCSO	Mađarski Središnji ured za statistiku (<i>Központi Statisztikai Hivatal</i>)
HR	Hrvatska
HU	Mađarska
IT (IP)	Informacijska točka
IPA	Instrument pretpristupne pomoći
ZNO (JMC)	Zajednički nadzorni odbor
ZTT (JTS)	Zajedničko tehničko tajništvo
KEOP	Operativni program za okoliš i energiju
KöZOP	Operativni program za promet
GK (LB)	Glavni korisnik
UT (MA)	Upravljačko tijelo
MIS	Sustav za praćenje i informiranje
NP	Nacionalni park
NSRO (NSRF)	Nacionalni strateški referentni okvir
MMTPR (MSTTD)	Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka
NUTS	Nomenklatura teritorijalnih statističkih jedinica
OP	Operativni program
PHARE	Pomoć Poljskoj i Mađarskoj u rekonstrukciji gospodarstva
PPPM	Model javnog privatnog partnerstva
pSCI	posebna područja zaštite prirode
PTE TTK	Prirodoslovno matematički fakultet Sveučilišta u Pečuhu
R&D	Istraživanje i razvoj
RDI	Istraživanje, razvoj i inovacije
RTD	Istraživanje i tehnološki razvoj
SEA	Strateška procjena utjecaja na okoliš
SLO	Slovenija
SME	Mala i srednja poduzeća
SPA	Posebni ptičji rezervati
TP (TA)	Tehnička pomoć
TÁMOP	Operativni program društvene obnove
TelR	Državni informacijski sustav regionalnog razvoja i prostornog planiranja
UKIG	Uprava za vođenje i koordinaciju javnih cesta
UNESCO	Organizacija Ujedinjenih naroda za obrazovanje, znanost i kulturu

Geografska karta 6.1. Dobna struktura u mađarskim mikroregijama i hrvatskim graničnim općinama

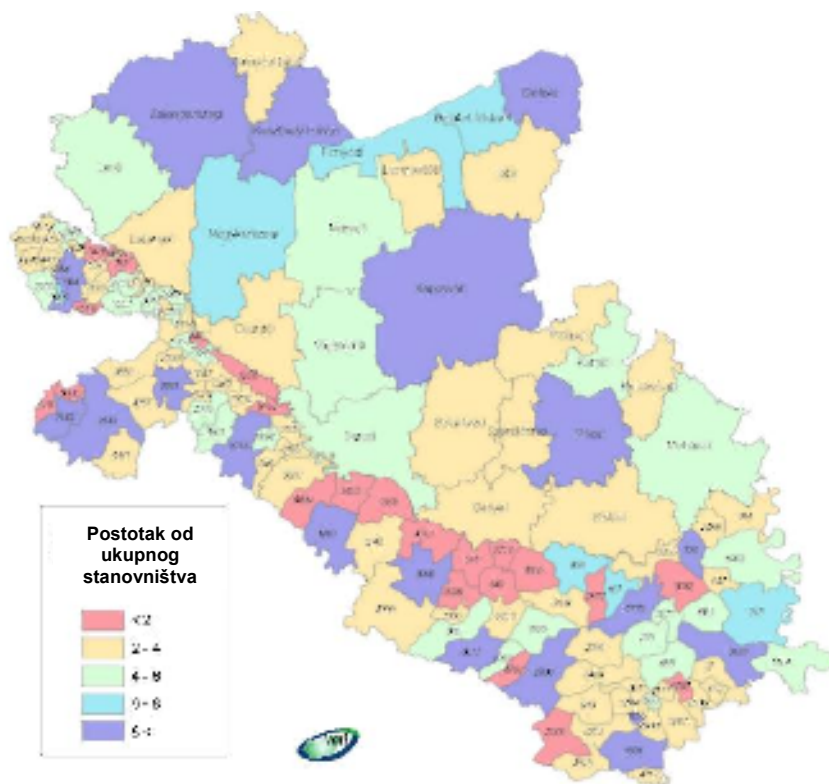

Geografska karta 6.2. Stopa nezaposlenosti na mikroregionalnoj razini u programski prihvatljivom području

Geografska karta 6.3. Zastupljenost visoke stručne spreme u programski prihvatljivom području

Populacija s visokom stručnom spremom u programski prihvatljivom području

PRILOG 7. Glavni korišteni dokumenti

A horvát-magyar határmenti kapcsolattjék speciális területei, Felsőoktatás – kutatás, kisebbségi kapcsolattjék, területi tervezés és területi politika (Pécsi Tudományegyetem, Pécs, 2002, PTE TTK Földrajzi Intézet Kelet-Mediterrán és Balkán Tanulmányok Központja) – *Posebna težišta mađarsko-hrvatskih prekograničnih odnosa*

Projekt CROST (Mađarsko-hrvatski pilotni fond za male projekte 2003., br. projekta HU 2003/004-347-05-02-03 Hu-Cro/03/52 1.)

CROSTAT REPUBLIKA HRVATSKA - DRŽAVNI ZAVOD ZA STATISTIKU,

Nacrt operativnog programa IPA-e za okoliš 2007. – 2013.

Nacrt operativnog programa IPA-e za promet 2007. –2013.

Nacrt Nacionalne strategije regionalnog razvoja, Republika Hrvatska, 2005

Nacrt Okvira za usklađenost strategija 2007. – 2013., Republika Hrvatska

Program za susjedstvo Slovenija-Mađarska-Hrvatska 2004. - 2006.

Jelentés a területi folyamatjék alakulásáról – *Izveštaj o teritorijalnim procesima*

Tromjesečna izvješća Središnjeg statističkog ureda (SSU) za županiju Baranya

Tromjesečna izvješća SSU-a za županiju Somogy

Tromjesečna izvješća SSU-a za županiju Zala

Nacionalni program zaštite okoliša, 2003. - 2008., Mađarska

Nacionalna strategija razvoja turizma do 2010., Republika Hrvatska

Mreža Natura 2000, Mađarska

Projektne ideje Uprave za vode i okoliš južnog Podunavlja izložene u postupku planiranja 2n
Nacionalnog razvojnog plana Mađarske

Regionalni operativni program Koprivničko-koprvničko križevačke županije

Regionalni operativni program Međimurske županije

Regionalni operativni program Osječko-baranjske županije

Regionalni operativni program Virovitičko-podravske županije

Regionalni operativni program Vukovarsko-srijemske županije

Sektorski operativni programi, Nacrt Nacionalnog strateškog referentnog okvira, Mađarska, 2007. - 13.

Nacrt operativnog programa 2007. - 2013. za regiju južno Podunavlje

Studija UKIG-a o mogućem razvoju cesta koje vode do graničnih prijelaza u županiji Zala

Studija UKIG-a o mogućem razvoju cesta koje vode do graničnih prijelaza u županijama Somogy i Baranya

Nacrt operativnog programa 2007. - 2013. za regiju zapadno Podunavlje

**DODATAK B OKVIRNI SPORAZUM IZMEĐU KOMISIJE EUROPSKIH
ZAJEDNICA I VLADE REPUBLIKE HRVATSKE OD 27.
KOLOVOZA 2007.**

OKVIRNI SPORAZUM

IZMEĐU

VLADE REPUBLIKE HRVATSKE

I

KOMISIJE EUROPSKIH ZAJEDNICA

O

**PRAVILIMA ZA SURADNJU U SVEZI FINANCIJSKE
POMOĆI EUROPSKOJ ZAJEDNICI REPUBLICI HRVATSKOJ
U PROVEDBI POMOĆI U OKVIRU INSTRUMENTA
PRETPRISTUPNE POMOĆI (IPA)**

Dana 27. kolovoza 2007. godine

Dodaci:

- DODATAK A: Funkcije i zajedničke odgovornosti struktura, direkcija i tijela u skladu sa člankom 8. Okvirnog sporazuma između Komisije i Vlade Republike Hrvatske od 27. kolovoza 2007. godine
- DODATAK B: Obrazac Izjave o jamstvu Nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje u skladu sa člankom 17. Okvirnog sporazuma između Komisije i Vlade Republike Hrvatske od 27. kolovoza 2007. godine
- DODATAK C: Obrazac Godišnjeg izvješća o obavljenim revizijama Tijela Republike Hrvatske nadležnog za reviziju u skladu sa člankom 29. stavkom 2.(b) Provedbene uredbe o programu IPA
- DODATAK D: Obrazac Godišnjeg revizijskog mišljenja Tijela Republike Hrvatske nadležnog za reviziju u skladu sa člankom 29. stavkom 2.(b) Provedbene uredbe o programu IPA
- DODATAK E: Obrazac Revizijskog mišljenja Tijela Republike Hrvatske nadležnom za reviziju o završnoj izjavi o izdacima za zatvaranje programa ili dijelova programa u skladu sa člankom 29. stavkom 2.(b) Provedbene uredbe o programu IPA

Komisija Europskih zajednica, u daljnjem tekstu „**Komisija**“, djelujući za i u ime Europske zajednice, u daljnjem tekstu „Zajednica”

s jedne strane,

i

Vlada Republike Hrvatske, djelujući za i u ime Republike Hrvatske, u daljnjem tekstu „**Korisnik**“

sa druge strane,

zajednički nazvane „stranke“

Uzimajući u obzir da

- (1) Dana 1. kolovoza 2006. godine, Vijeće Europske unije usvojilo je Uredbu (EZ) br. 1085/2006 od 17. srpnja 2006.¹ kojom se uspostavlja Instrument pretpristupne pomoći (dalje u tekstu „Okvirna uredba o programu IPA”). Na snazi od 1. siječnja 2007. godine, ovaj novi instrument predstavlja jedinstvenu pravnu osnovu za pružanje financijske pomoći državama kandidatima i potencijalnim kandidatima u nastojanjima na unapređenju političkih, gospodarskih i institucionalnih reformi na putu do punopravnog članstva u Europskoj uniji.
- (2) Dana 12. lipnja 2007., Komisija je usvojila uredbu kojom se provodi Okvirna uredba o programu IPA, koja sadrži detaljne važeće odredbe o upravljanju i kontroli;
- (3) Ovaj novi instrument pretpristupne pomoći (IPA) zamjenjuje pet prethodnih instrumenata u pretpristupnom razdoblju: Uredba (EEZ) br. 3906/1989 o ekonomskoj pomoći određenim zemljama u srednjoj i istočnoj Europi, Uredba (EZ) br. 1267/1999 kojom se uspostavlja instrument strukturnih politika za pretpristupno razdoblje, Uredba (EZ) br. 1268/1999 o potpori Zajednice za pretpristupne mjere za poljoprivredu i ruralni razvoj; Uredba (EZ) br. 2666/2000 o pomoći Albaniji, Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj, Saveznoj Republici Jugoslaviji i Bivšoj Jugoslavenskoj Republici Makedoniji kojom se ukida Uredba (EZ-a) br. 1628/96 i mijenjaju i dopunjuju Uredbe (EEZ-a) br. 3906/98 i (EEZ-a) br. 1360/90 i Odluke 97/256/EZ i 1999/311/EZ, Uredba (EZ) 2500/201 o financijskoj pomoći Turskoj;
- (4) Korisnik ispunjava uvjete u okviru programa IPA kako je određeno u Okvirnoj uredbi o programu IPA i u Uredbi Komisije br. 718/2007 od 12. lipnja 2007.² kojom se provodi Okvirna uredba o programu IPA (dalje u tekstu „Provedbena uredba o programu IPA”);

¹ SL L 210, 31. srpnja 2006., str. 82

² SL L 170, 29. lipnja 2007.

- (5) Korisnik je naveden u Dodatku I. Okvirne uredbe o programu IPA te bi mu stoga trebalo biti otvoreno pet komponenti uspostavljenih u okviru programa IPA, odnosno, Pomoć u tranziciji i jačanje institucija, Prekogranična suradnja, Regionalni razvoj, Razvoj ljudskih potencijala i Ruralni razvoj;
- (6) Stoga je nužno utvrditi pravila za suradnju u svezi financijske pomoći EZ s Korisnikom u okviru instrumenta IPA;

SPORAZUMJELE SU SE KAKO SLIJEDI:

ODJELJAK I. OPĆE ODREDBE

Članak 1. Tumačenje

- (1) Ako u ovom Okvirnom sporazumu nema izričite suprotne odredbe, pojmovi koji se koriste u ovom Sporazumu nose isto značenje kao ono koje im je pripisano u Okvirnoj uredbi o programu IPA i Provedbenoj uredbi o programu IPA.
- (2) Ako u ovom Okvirnom sporazumu nema izričite suprotne odredbe, pozivanje na ovaj Sporazum predstavlja pozivanje na ovaj sporazum koka je povremeno izmijenjen, dopunjen ili zamijenjen.
- (3) Svako pozivanje na uredbe Vijeća ili Komisije odnosi se na onu verziju tih uredbi kako je naznačeno. Ukoliko je potrebno, izmjene tih uredbi prenijet će se u ovaj Okvirni sporazum pomoću izmjena i dopuna.
- (4) Naslovi u ovom Sporazumu nemaju pravno značenje i ne utječu na njegovo tumačenje.

Članak 2. Djelomična ništavost i nenamjerne praznine

Ukoliko neka odredba ovog Sporazuma jest ili postane ništava, ili ako ovaj Sporazum sadrži nenamjerne praznine, to neće utjecati na valjanost ostalih odredbi ovog Sporazuma. Stranke će zamijeniti ništavu odredbu valjanom odredbom koja će biti što je moguće bliža svrsi namjere ništave odredbe. Stranke će popuniti sve nenamjerne praznine odredbom koja najbolje odgovara svrsi i namjeri ovog Sporazuma u skladu s Okvirnom uredbom o programu IPA i Provedbenom uredbom o programu IPA.

Članak 3. Cilj

- (1) U cilju promicanja suradnje između ugovornih stranaka i pomoći Korisniku u postupnom usklađivanju sa standardima i politikama Europske unije, uključujući, gdje je to primjereno, *pravnu stečevinu* Europske unije, u pogledu članstva, stranke ugovaraju provedbu aktivnosti u raznim područjima kako je navedeno u dvije prethodno spomenute uredbe i kako je primjenjivo na Korisnika.

- (2) Aktivnosti pomoći financiraju se i provode u okviru pravnog, administrativnog i tehničkog okvira iz ovog Sporazuma te kako je detaljnije navedeno u Sektorskim sporazumima i/ili Sporazumima o financiranju, ako ih bude.
- (3) Korisnik poduzima sve potrebne korake kako bi osigurao odgovarajuće izvršavanje svih aktivnosti pomoći i omogućio provedbu povezanih programa.

Članak 4. Opća pravila o financijskoj pomoći

- (1) Sljedeća načela primjenjuju se na financijsku pomoć Zajednice u okviru programa IPA:
 - a) Pomoć poštuje načela koherentnosti, komplementarnosti ili dopunjavanja, koordinacije, partnerstva i koncentracije;
 - b) Pomoć je usklađena s politikama EU i podržava usuglašavanje s pravnom stečevinom;
 - c) Pomoć poštuje proračunska načela iz Uredbe Vijeća (EZ, Euratom) br. 1605/2002 od 25. lipnja 2002.³ o Financijskoj uredbi koja se primjenjuje na opći proračun Europskih Zajednica (dalje u tekstu „Financijska uredba“) i njezinim provedbenim Uredbama⁴;
 - d) Pomoć je usklađena s potrebama utvrđenim u procesu proširenja i apsorpcijskim kapacitetima Korisnika. U obzir uzima i naučeno iz prethodnih iskustava;
 - e) Snažno se potiče preuzimanje odgovornosti Korisnika nad programiranjem i provedbom a osigurava se i odgovarajuća uočljivost intervencije EU;
 - f) Operacije se uredno pripremaju, s jasnim i provjerljivim ciljevima, koje treba ostvariti u zadanom roku; postignute rezultate potrebno je ocijeniti pomoću jasno mjerljivih i odgovarajućih pokazatelja;
 - g) Svaka diskriminacija po osnovi spolne, rasne ili nacionalne pripadnosti, vjeroispovijesti ili uvjerenja, invalidnosti, dobi ili spolnoj orijentaciji sprječava se tijekom raznih faza provedbe pomoći;
 - h) Ciljevi pomoći u prepristupnom razdoblju provode se u okviru održivog razvoja i promidžbe općeg cilja Zajednice na zaštiti i poboljšanju okoliša.
- (2) Pomoć za Korisnika temelji se na prioritetima utvrđenim u postojećim dokumentima, odnosno u Europskom partnerstvu, Pristupnom partnerstvu, nacionalnom programu za usvajanje pravne stečevine, izvješćima i strateškom dokumentu sadržanom u godišnjem paketu dokumenata Europske komisije za proširenje EU, Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju i pregovaračkom okviru.

³ SL L 248, 16. rujna 2002., str.1., prema izmjenama Uredbom br. 1995/2006 od 13. prosinca 2006. (SL L 390, 30. prosinca 2006., str.1.)

⁴ Uredba Komisije (EZ, Euroatom) 2342/2002 od 23. prosinca 2002. kojom se uređuju detaljna pravila provedbe Uredbe Vijeća (EZ, Euroatom) 1605/2002 (SL L 357, 31. 12. 2002, str.1) izmijenjena Uredbom Komisije 478/2007 od 23. travnja 2007 (SL : 111, 28.4.2007.)

- (3) Sve operacije koje primaju pomoć u okviru programa IPA u načelu zahtijevaju sufinanciranje od strane Korisnika i Zajednice, osim ako nije drukčije dogovoreno u Sektorskom sporazumu ili Sporazumu o financiranju.
- (4) Tamo gdje izvršenje aktivnosti ovisi o financijskim obvezama iz Korisnikovih vlastitih sredstava ili drugih izvora financiranja, financiranje Zajednice postaje dostupno u onom trenutku kada financijske obveze Korisnika i/ili drugi izvori financiranja i sami postanu dostupni.
- (5) Osiguranje financiranja od strane Zajednice u okviru programa IPA podliježe ispunjenju obveza Korisnika prema ovom Okvirnom sporazumu i prema Sektorskim sporazumima i Sporazumima o financiranju, ako ih bude.

Članak 5. Načini provedbe

- (1) Za provedbu pomoći u okviru programa IPA u Republici Hrvatskoj, utvrđeno je decentralizirano upravljanje, čime Komisija prenosi upravljanje određenim mjerama na Korisnika, dok zadržava ukupnu krajnju odgovornost za izvršenje općeg proračuna sukladno članku 53c Financijske uredbe i povezanih odredbi iz Ugovora o osnivanju EZ, primjenjuje se kao pravilo. Decentralizirano upravljanje mora pokriti najmanje provođenje natječaja, ugovaranje i isplate od strane državne uprave Korisnika. Operacije se provode u skladu s odredbama iz članka 53c Financijske uredbe i onim navedenim u ovom članku.
- (2) No stranke mogu se sporazumjeti da će koristiti
 - a) centralizirano upravljanje kako je određeno u članku 53a Financijske uredbe u okviru komponente Pomoći u tranziciji i jačanju institucija, posebno za regionalne i horizontalne programe, i u okviru komponente Prekogranične suradnje. Ono također može biti korišteno za tehničku pomoć unutar bilo koje komponente programa IPA Operacije se provode u skladu s odredbama iz članaka 53. točka (a), 53.a i 54. do 57. Financijske uredbe.
 - b) zajedničko upravljanje kako je utvrđeno u članku 53.d Financijske uredbe za komponentu Pomoći u tranziciji i jačanje institucija, posebno za regionalne i horizontalne programe, i za programe koji uključuju međunarodne organizacije. Operacije se provode u skladu s odredbama iz članaka 53. točka (c) i 53.d Financijske uredbe.
 - c) podijeljeno upravljanje kako je utvrđeno u članku 53b Financijske uredbe u okviru komponente Prekogranične suradnje, za prekogranične programe koji uključuju države članice Europske unije. Operacije se provode u skladu s odredbama iz članaka 53. točka (b), 53.b i Glave II. Drugog dijela Financijske uredbe. Sljedeća posebna odredba uzima se u obzir pri provedbi prekograničnih programa s državama članicama.

U slučaju kada jedna ili više država članica Europske unije i Korisnik sudjeluju u prekograničnom programu a nisu još spremne za provedbu cijelog programa pod podijeljenim upravljanjem, onaj dio programa koji se odnosi na državu(e) članicu(e) provodi se u skladu s Glavom II. (Komponenta prekogranične suradnje), Poglavljem III., Odjeljkom 2. Provedbene uredbe o programu IPA (članci 101. i 138.), a onaj dio programa koji se odnosi na Korisnika provodi se u skladu s

Glavom II., Poglavljem III., Odjeljkom 3. Provedbene uredbe o programu IPA. (članci 139. do 146. Provedbene uredbe o programu IPA, osim članka 142., Primjenjuju se odredbe iz članka 110. koje se odnose na zajednički nadzorni odbor).

- (3) Ukoliko to zahtijeva odnosna Odluka o financiranju, Komisija i Korisnik sklapaju Sporazum o financiranju u skladu sa člankom 8. Provedbene uredbe o programu IPA o višegodišnjim ili godišnjim programima. Sporazumi o financiranju mogu se sklapati između Komisije i nekoliko država korisnica u okviru programa IPA uključujući Korisnika za pomoć za programe koji se odnose na više država i horizontalne inicijative.
- (4) Ovaj Okvirni sporazum primjenjuje se na sve Sporazume o financiranju sklopljene između ugovornih stranaka radi financijske pomoći u okviru programa IPA. Tamo gdje postoje, Sektorski sporazumi u vezi s odnosnom komponentom primjenjuju se na sve Sporazume o financiranju sklopljene u okviru te komponente. Ukoliko Sporazum o financiranju ne postoji, pravila sadržana u ovom Okvirnom sporazumu primjenjuju se zajedno sa Sektorskim sporazumima, ako ih bude.

ODJELJAK II. UPRAVNE STRUKTURE I TIJELA

Članak 6. Uspostavljanje i imenovanje struktura i tijela za decentralizirano upravljanje

- (1) Korisnik mora imenovati sljedeće strukture i tijela u slučaju decentraliziranog upravljanja:
 - a) Dužnosnika nadležnog za akreditaciju (DNA);
 - b) Nacionalnog koordinatora programa IPA (NIPAK);
 - c) Strateškog koordinatora za komponentu Regionalnog razvoja i komponentu Razvoja ljudskih potencijala;
 - d) Nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje (NDO);
 - e) Nacionalni fond (NF);
 - f) Operativne strukture za svaku komponentu ili program, zadužene za upravljanje i provedbu pomoći u okviru Uredbe o programu IPA;
 - g) Tijelo nadležno za reviziju.
- (2) Posebne direkcije mogu se uspostaviti unutar općeg okvira koji utvrđuju prethodno opisane direkcije i tijela unutar ili izvan operativnih struktura koje su na početku imenovane. Korisnik osigurava da krajnja odgovornost za funkcije operativnih struktura ostane na operativnoj strukturi koja je na početku imenovana. Takvo restrukturiranje postaje formalno u pisanim sporazumima ili aktima Vlade te podliježe akreditaciji od strane nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje i prijenosu upravljanja od strane Komisije.

- (3) Korisnik mora osigurati da se odgovarajuća podjela dužnosti primjenjuje na direkcije i tijela iz prethodnog stavka 1. i 2. u skladu s člankom 56.(2) Financijske uredbe. Dužnosti se dijele kada se različiti zadaci u vezi s nekom transakcijom dodjeljuju različitom osoblju, što pomaže osiguranju da svaki zasebni zadatak bude pravilno obavljen.

Članak 7. Uspostavljanje i imenovanje struktura i tijela za centralizirano ili zajedničko upravljanje

- (1) U slučaju centraliziranog ili zajedničkog upravljanja, nacionalni koordinator programa IPA djeluje kao predstavnik Korisnika prema Komisiji. Brine se za održavanje bliske veze između Komisije i Korisnika i u pogledu općeg procesa pristupanja i u pogledu pomoći EU u pretpristupnom razdoblju u okviru programa IPA.
- (2) Nacionalni koordinator programa IPA odgovoran je i za koordinaciju sudjelovanja Korisnika u odnosnim prekograničnim programima, kako s državama članicama tako i s drugim državama korisnicama, kao i u transnacionalnim, međuregionalnim ili programima morskih slivova u okviru drugih instrumenata Zajednice. Nacionalni koordinator programa IPA može delegirati zadatke u vezi s ovom potonjom odgovornošću na koordinadora prekogranične suradnje.
- (3) U slučaju komponente Prekogranične suradnje, operativne strukture imenuje i uspostavlja Korisnik, u skladu sa člankom 139. Provedbene uredbe o programu IPA.

Članak 8. Funkcije i zajedničke odgovornosti struktura, direkcija i tijela

- (1) Direkcijama i tijelima navedenim u prethodnom članku 6. dodjeljuju se funkcije i zajedničke odgovornosti kako je navedeno u **DODATKU A** ovom Okvirnom sporazumu.
- (2) Posebne dodjele funkcija i odgovornosti u vezi s pojedinom komponentom mogu se odrediti u Sektorskim sporazumima ili Sporazumima o financiranju. Ne smiju biti u suprotnosti s osnovnim pristupom odabranim za dodjelu funkcija i zajedničkih odgovornosti kako je prikazano u **DODATKU A**.
- (3) Ukoliko je u okviru decentraliziranog upravljanja određenim osobama dodijeljena odgovornost za neku aktivnost u vezi s upravljanjem, provedbom i kontrolom programa, Korisnik je dužan takvim osobama omogućiti izvršavanje dužnosti povezanih s tom odgovornošću uključujući i u slučajevima u kojima nema hijerarhijske veze između njih i direkcija koje sudjeluju u toj aktivnosti. Korisnik je posebno dužan tim osobama dati ovlast za uspostavljanje, kroz formalne sporazume o ulogama i odgovornostima između njih i odnosnih tijela:
- a) odgovarajućeg sustava za razmjenu informacija, uključujući ovlast za traženje informacija i pravo pristupa dokumentaciji i osoblju na lokaciji, ako je potrebno;
 - b) standarda koje treba ispuniti;
 - c) postupaka koje treba slijediti.

ODJELJAK III. AKREDITACIJA I PRIJENOS OVLASTI UPRAVLJANJA U OKVIRU DECENTRALIZIRANOG UPRAVLJANJA

Članak 9. Zajednički zahtjevi

Upravljanje u vezi s nekom komponentom, programom ili mjerom može se prenijeti na Republiku Hrvatsku, samo ako i kada se ispune sljedeći zahtjevi:

- a) Korisnik ispunjava uvjete iz članka 56.(2) Financijske uredbe, posebno u pogledu sustava upravljanja i kontrole. Sustavi upravljanja i kontrole uspostavljeni u Republici Hrvatskoj osiguravaju djelotvornu i učinkovitu kontrolu najmanje u područjima navedenim u Dodatku Provedbene uredbe o programu IPA te kako je navedeno pod Brojem 1 c) u **DODATKU A** ovom Okvirnom sporazumu. Stranke mogu dogovoriti dodatne uvjete u Sektorskim sporazumima ili Sporazumima o financiranju.
- b) Dužnosnik nadležan za akreditaciju dao je akreditaciju nacionalnom dužnosniku za ovjeravanje ujedno
 - i kao čelniku nacionalnog fonda koji nosi ukupnu odgovornost za financijsko upravljanje fondovima EU u Republici Hrvatskoj i odgovara za pravovaljanost i ispravnost odnosnih transakcija;
 - i u pogledu sposobnosti nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje da ispuni odgovornosti radi učinkovitog funkcioniranja sustava upravljanja i kontrole u okviru programa IPA.

Akreditacija nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje pokriva i nacionalni fond, kako je opisano u Dodatku A, 5.

- c) Nacionalni dužnosnik za ovjeravanje akreditirao je relevantne operativne strukture.

Članak 10. Postupak za akreditaciju nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje i nacionalnog fonda od strane dužnosnika nadležnog za akreditaciju

- (1) Akreditacija nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje u skladu sa člankom 11. Provedbene uredbe o programu IPA podliježe njegovom ispunjavanju važećih zahtjeva iz članka 11. spomenute uredbe te kako je detaljnije određeno u Dodatku A, 4. Ovu akreditaciju prati revizijsko mišljenje koje sastavlja vanjski revizor funkcionalno neovisan od svih sudionika u sustavu upravljanja i kontrole. Revizijsko mišljenje zasnivat će se na ispitivanjima provedenim u skladu s međunarodno prihvaćenim revizijskim standardima.
- (2) Dužnosnik nadležan za akreditaciju dužan je izvijestiti Komisiju o akreditaciji nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje, najkasnije do izvijesti o akreditaciji prve operativne strukture. Dužnosnik nadležan za akreditaciju dužan je osigurati sve relevantne popratne podatke na zahtjev Komisije.
- (3) Dužnosnik nadležan za akreditaciju dužan je smjesta izvijestiti Komisiju o svim promjenama glede nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje ili nacionalnog fonda. U slučaju da promjena utječe na nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje ili nacionalni fond u vezi s važećim zahtjevima iz članka 11. Provedbene uredbe o programu IPA, dužnosnik nadležan za akreditaciju Komisiji šalje procjenu o posljedicama takve promjene na valjanost akreditacije. Ukoliko je takva promjena značajna, dužnosnik nadležan za akreditaciju dužan je također izvijestiti Komisiju o svojoj odluci glede akreditacije.

Članak 11. Postupak za akreditaciju operativnih struktura od strane nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje

- (1) Akreditacija operativne strukture podliježe ispunjavanju zahtjeva iz članka 11. Provedbene uredbe o programu IPA. To jamstvo popraćeno je revizijskim mišljenjem koje izrađuje vanjski revizor, funkcionalno neovisan od svih sudionika u sustavu upravljanja i kontrole. Revizijsko mišljenje se temelji na ispitivanjima provedenim u skladu s međunarodno prihvaćenim revizijskim standardima.
- (2) Nacionalni dužnosnik za ovjeravanje dužan je izvijestiti Komisiju o akreditaciji operativnih struktura i osigurati sve relevantne popratne podatke na zahtjev Komisije, uključujući opis sustava upravljanja i kontrole.

Članak 12. Postupak za prijenos ovlasti upravljanja od strane Komisije

- (1) Komisija prenosi ovlasti za upravljanje na Korisnika nakon imenovanja i uspostavljanja tijela i direkcija iz prethodnog članka 6. i nakon što se ispune uvjeti iz ovoga članka.
- (2) Prije prijenosa ovlasti upravljanja, Komisija pregledava akreditacije nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje i operativnih struktura kako je navedeno u prethodnim člancima 10. i 11. i provjerava postupke i strukture bilo kojeg od odnosnih tijela ili direkcija u Republici Hrvatskoj. Ovo može uključiti provjere na lokaciji od strane službi Komisije ili pod-ugovaranje nekoj revizorskoj kući.
- (3) Komisija može, pri svojoj odluci o prijenosu ovlasti upravljanja, odrediti dodatne uvjete, u pogledu osiguranja ispunjavanja zahtjeva iz članka 11. Provedbene uredbe o programu IPA. Ti dodatni uvjeti moraju se ispuniti unutar utvrđenog roka koji određuje Komisija kako bi prijenos ovlasti upravljanja ostao na snazi.
- (4) Odluka Komisije o prijenosu ovlasti upravljanja navodi popis *ex ante* kontrola, ako ih bude, koje će Komisija provesti o nadmetanju za ugovore, objavljivanju poziva na dostavu prijedloga i dodjeli ugovora i bespovratnih sredstava. Ovaj popis može se razlikovati ovisno o komponenti ili programu. *Ex ante* kontrole se primjenjuju, ovisno o komponenti ili programu, sve dok Komisija ne dopusti decentralizirano upravljanje bez *ex ante* kontrola kako je navedeno u donjem članku 16.

Članak 13. Povlačenje ili oduzimanje akreditacije nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje i nacionalnog fonda

- (1) Nakon prijenosa ovlasti upravljanja sa Komisije, dužnosnik nadležan za akreditaciju odgovoran je za nadzor trajnog ispunjenja svih zahtjeva da bi se ova akreditacija zadržala te je dužan obavijestiti Komisiju o svim značajnim promjenama s njom u vezi.
- (2) Ukoliko bilo koji od važećih zahtjeva iz članka 11. Provedbene uredbe o programu IPA nije, ili više nije, ispunjen, dužnosnik nadležan za akreditaciju dužan je ili oduzeti ili povući akreditaciju nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje te smjesta izvijestiti Komisiju o svojoj odluci i razlozima za tu odluku. Dužnosnik nadležan za akreditaciju dužan je osobno se uvjeriti da su ti zahtjevi ponovno ispunjeni prije vraćanja akreditacije. Potvrdu prati revizijsko mišljenje kako je navedeno u prethodnom članku 10. stavku 1.
- (3) U slučaju da dužnosnik nadležan za akreditaciju povuče ili oduzme akreditaciju nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje, primjenjuju se sljedeće odredbe:
 - Komisija prestaje prebacivati sredstva Korisniku za vrijeme razdoblja kada akreditacija nije na snazi;
 - Tijekom razdoblja u kojem akreditacija nije na snazi, svi računi u eurima ili računi u eurima za predmetne komponente bit će blokirani, a isplate koje je Nacionalni fond izvršio s tih blokiranih računa u eurima neće se smatrati prihvatljivima za financiranje Zajednice;
 - Ne dovodeći u pitanje bilo koje druge financijske ispravke, Komisija može provoditi financijske ispravke kako je navedeno u donjem članku 30. protiv Korisnika u vezi s prošlim nepoštivanjem zahtjeva za prijenos ovlasti upravljanja.

Članak 14. Povlačenje ili oduzimanje akreditacije operativnih struktura

- (1) Nakon prijenosa ovlasti upravljanja sa Komisije, nacionalni dužnosnik za ovjeravanje odgovoran je za nadzor trajnog ispunjenja svih zahtjeva da bi se ova akreditacija zadržala te je dužan obavijestiti Komisiju i dužnosnika nadležnog za akreditaciju o svim značajnim promjenama s njom u vezi.
- (2) Ukoliko bilo koji od zahtjeva iz članka 11. Provedbene uredbe o programu IPA nije, ili više nije, ispunjen, nacionalni dužnosnik za ovjeravanje dužan je ili oduzeti ili povući akreditaciju odnosno operativne strukture, te smjesta obavijestiti Komisiju i dužnosnika nadležnog za akreditaciju o svojoj odluci i razlozima za tu odluku.

Nacionalni dužnosnik za ovjeravanje dužan je uvjeriti se da su ti zahtjevi ponovno ispunjeni prije vraćanja predmetne akreditacije. Potvrdu pratiti revizijsko mišljenje kako je navedeno u prethodnom članku 11. stavku 1.

- (3) U slučaju da nacionalni dužnosnik za ovjeravanje povuče ili oduzme akreditaciju operativne strukture, primjenjuju se sljedeće odredbe:
- Komisija neće Korisniku prebacivati sredstva u vezi s programima ili operacijama koje provode odnosna operativna struktura dok joj je akreditacija oduzeta ili povučena;
 - Bez štete za bilo koje druge financijske korekcije, Komisija može provoditi financijske korekcije kako je navedeno u donjem članku 30. protiv Korisnika u vezi s prošlim nepoštivanjem zahtjeva i uvjeta za prijenos ovlasti upravljanja;
 - Nove pravne obveze preuzete od strane odnosne operativne strukture ne smatraju se prihvatljivima za vrijeme trajanja razdoblja u kojem akreditacija nije na snazi;
 - Nacionalni dužnosnik za ovjeravanje odgovoran je za poduzimanje odgovarajućih zaštitnih mjera u vezi s izvršenim isplatama ili potpisanim ugovorima od strane predmetne operativne strukture.

Članak 15. Povlačenje ili oduzimanje prijenosa ovlasti upravljanja

- (1) Komisija nadzire poštivanje zahtjeva iz članka 11. Provedbene uredbe o programu IPA.
- (2) Bez obzira na odluku dužnosnika nadležnog za akreditaciju da zadrži, oduzme ili povuče akreditaciju nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje, ili na odluku nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje da zadrži, oduzme ili povuče akreditaciju operativne strukture, Komisija može povući ili oduzeti prijenos ovlasti upravljanja u bilo kojem trenutku, posebno u slučaju da neki od zahtjeva spomenutih u članku 11. Provedbene uredbe o programu IPA nisu, ili više nisu, ispunjeni.
- (3) U slučaju da Komisija povuče ili oduzme prijenos ovlasti upravljanja, primjenjuju se sljedeće odredbe:
- Komisija prestaje prebacivati sredstva Korisniku;
 - Ne dovodeći u pitanje bilo koje druge financijske ispravke, Komisija može provoditi financijske ispravke kako je navedeno u donjem članku 30. protiv Korisnika u vezi s prošlim nepoštivanjem zahtjeva za prijenos ovlasti upravljanja.

Komisija može navesti ostale posljedice takvog oduzimanja ili povlačenja u posebnoj Odluci Komisije.

- (4) Odluka Komisije može navesti odredbe glede oduzimanja ili povlačenja prijenosa ovlasti upravljanja u vezi s pojedinim tijelima ili direkcijama.

Članak 16. Decentralizacija bez ex-ante kontrole Komisije

- (1) Decentralizacija bez ex-ante kontrole Komisije cilj je provedbe svih komponenti programa IPA gdje se pomoć provodi na decentraliziranoj osnovi u skladu s prethodnim člankom 5. Vrijeme postizanja ovog cilja može se razlikovati ovisno o odnosnoj Komponenti programa IPA.
- (2) Prije odustajanja od ex-ante kontrola navedenih u Odluci Komisije o prijenosu upravljanja, Komisija je dužna uvjeriti se u djelotvorno funkcioniranje odnosnog sustava upravljanja i kontrole u skladu s relevantnim pravilima Zajednice i nacionalnim pravilima. Komisija posebno nadzire provedbu, od strane Korisnika, plana sadržanog u Sporazumu o financiranju, koji se može odnositi na postupno odricanje od različitih vrsta ex-ante kontrola. Komisija će propisno razmotriti rezultate koje Korisnik postiže u ovom kontekstu, posebno u pružanju pomoći i procesu pregovaranja.

Članak 17. Izjava o jamstvu nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje

- (1) Nacionalni dužnosnik za ovjeravanje daje godišnju izjavu o upravljanju koja obuhvaća
 - njegovu ukupnu odgovornost, u funkciji čelnika nacionalnog fonda, za financijsko upravljanje fondovima EU u Republici Hrvatskoj za pravovaljanost i ispravnost predmetnih transakcija;
 - njegovu odgovornost za učinkovito funkcioniranje sustava upravljanja i kontrole u okviru programa IPA.

Ova izjava o upravljanju bit će u obliku izjave o jamstvu koju treba dostaviti Komisiji do 28. veljače svake godine uz primjerak dužnosniku nadležnom za akreditaciju.

- (2) Izjava o jamstvu temelji se na stvarnom nadzoru sustava upravljanja i kontrole koji provodi nacionalni dužnosnik za ovjeravanje tijekom financijske godine.
- (3) Izjava o jamstvu sastavlja se prema priloženom primjeru u DODATKU B ovom Okvirnom sporazumu.
- (4) Ukoliko potvrde glede djelotvornog funkcioniranja sustava upravljanja i kontrole i pravovaljanosti i ispravnosti predmetnih transakcija potrebne kroz Izjavu o jamstvu nisu dostupne, nacionalni dužnosnik za ovjeravanje dužan je izvijestiti Komisiju, uz presliku dužnosniku nadležnom za akreditaciju, o razlozima i mogućim posljedicama kao i o mjerama poduzetim za ispravak situacije i zaštitu interesa Zajednice.

Članak 18. Uspostavljanje izvješća i mišljenja tijela nadležnog za reviziju i postupanje nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje i Komisije u skladu s njima

- (1) U skladu s razrađenim funkcijama i odgovornostima tijela nadležnog za reviziju kako je navedeno u **DODATKU A** ovom Okvirnom sporazumu, tijelo nadležno za reviziju posebno uspostavlja sljedeća izvješća i mišljenja:

- a) Godišnje izvješće o obavljenim revizijama prema obrascu u **DODATKU C** ovom Okvirnom sporazumu;
 - b) Godišnje revizijsko mišljenje o sustavu upravljanja i kontrole prema obrascu u **DODATKU D** ovom Okvirnom sporazumu;
 - c) Revizijsko mišljenje o završnoj izjavi o izdacima radi zatvaranja programa ili dijelova programa prema obrascu u **DODATKU E** ovom Okvirnom sporazumu.
- (2) Po primitku godišnjeg izvješća o obavljenim revizijama i godišnjeg revizijskog mišljenja iz stavka 1., nacionalni dužnosnik za ovjeravanje:
- a) odlučuje jesu li potrebna poboljšanja u sustavima upravljanja i kontrole, bilježi odluke s tim u vezi i osigurava pravovremenu provedbu tih poboljšanja;
 - b) izvršava sve potrebne prilagodbe zahtjevima za plaćanje prema Komisiji.
- (3) Komisija može odlučiti ili sama poduzeti popratne mjere kao odgovor na izvješća i mišljenja, na primjer, pokretanjem postupka financijske korekcije, ili zatražiti od Korisnika da poduzme mjere, i obavijestiti nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje i dužnosnika nadležnog za akreditaciju o svojoj odluci.

ODJELJAK IV. OPĆA PRAVILA ZA FINANCIJSKU POMOĆ ZAJEDNICE

Članak 19. Prihvatljivost izdataka

- (1) U slučaju decentraliziranog upravljanja, neovisno o akreditacijama od strane dužnosnika nadležnog za akreditaciju i nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje, potpisani ugovori i dodaci ugovorima, nastali izdaci i isplate od strane nacionalnih tijela neće biti prihvatljivi za financiranje u okviru programa IPA prije prijenosa upravljanja sa Komisije na odnosne strukture i tijela. Krajnji datum za prihvatljivost izdataka bit će naveden u Sporazumima o financiranju, gdje je to potrebno.
- (2) U smislu derogacije iz stavka 1.,
- a) tehnička pomoć kao podrška uspostavljanju sustava upravljanja i kontrole može biti prihvatljiva prije početnog prijenosa upravljanja, za izdatke nastale nakon 1. siječnja 2007. godine;
 - b) izdaci nastali nakon objave poziva na dostavu prijedloga ili poziva na dostavu ponuda mogu također biti prihvatljivi ukoliko je poziv objavljen prije početnog prijenosa upravljanja, pod uvjetom da je ovaj početni prijenos upravljanja uspostavljen u rokovima određenim u klauzuli o zadržavanju koja se unosi u odnosne operacije ili pozive, a podliježe prethodnom prihvaćanju odnosne dokumentacije od strane Komisije. Odnosni pozivi na dostavu prijedloga ili pozivi na dostavu ponuda mogu se otkazati ili mijenjati ovisno o odluci o prijenosu upravljanja.
- (3) Izdaci koji se financiraju u okviru programa IPA nisu predmet nijednog drugog financiranja u okviru proračuna Zajednice.

- (4) Osim prethodnog stavka 1. do 3., detaljniji propisi o prihvatljivosti izdataka mogu se navesti u Sporazumima o financiranju ili Sektorskim sporazumima.

Članak 20. Vlasništvo nad kamatom

Kamata zarađena na bilo kojem od računa u eurima koji se odnose na pojedinu komponentu, ostaje u vlasništvu Korisnika. Kamata nastala financiranjem programa od strane Zajednice knjiži se isključivo na taj program, a smatra se kao sredstvo za Korisnika u obliku nacionalnog javnog doprinosa te se prikazuje Komisiji u trenutku završnog zatvaranja programa.

Članak 21. Tijek revizije

Nacionalni dužnosnik za ovjeravanje brine se da sve relevantne informacije budu dostupne kako bi se u svakom trenutku osigurao dovoljno detaljan tijek revizije. Te informacije uključuju dokumentirane dokaze o odobrenju zahtjeva za plaćanje, knjiženju i plaćanju takvih zahtjeva te o obradi predujmova, garancija i dugova.

Članak 22. Intenziteti pomoći i stopa doprinosa Zajednice

- (1) Doprinos Zajednice obračunava se u vezi s prihvatljivim izdacima, kako je određeno u II. dijelu Provedbene uredbe o instrumentu IPA za svaku pojedinu komponentu instrumenta IPA.
- (2) Odluke o financiranju kojima se usvajaju godišnji ili višegodišnji programi za svaku komponentu programa IPA određuju najviši indikativni iznos doprinosa Zajednice i sukladno s tim najvišu stopu za svaku osovine prioriteta.

ODJELJAK V. OPĆA PRAVILA ZA PROVEDBU

Članak 23. Pravila o nabavi

- (1) Pomoć u okviru svih komponenti programa IPA vodit će se u skladu s pravilima za vanjsku pomoć sadržanim u Financijskoj uredbi. Ovo ne vrijedi za pomoć koja se provodi prema prijelaznim odredbama članka 99. Provedbene uredbe o programu IPA u vezi s komponentom Prekogranične suradnje u onom dijelu programa koji se provodi na državnom području država članica, osim ako država članica sudionica nije odlučila drukčije.
- (2) Rezultati postupaka nadmetanja objavljuju se u skladu s pravilima iz prethodnog stavka 1. te kako je detaljnije navedeno u donjem članku 24. stavku 3.
- (3) Pravila za sudjelovanje i podrijetlo kako je navedeno u članku 19. Okvirne uredbe o programu IPA primjenjuju se na sve postupke dodjele ugovora u okviru programa IPA.
- (4) Svi ugovori o pružanju usluga, nabavi roba i ustupanju radova dodjeljuju se i provode u skladu s postupcima i standardnom dokumentacijom koju navodi i objavljuje Komisija za provedbu vanjskih operacija, na snazi u trenutku pokretanja predmetnog postupka, osim ako drukčije nije određeno u Sektorskim sporazumima ili Sporazumima o financiranju.

Članak 24. Promidžba i preglednost

- (1) U slučaju centraliziranog i zajedničkog upravljanja, informacije o programima i operacijama osigurava Komisija uz pomoć nacionalnog koordinatora programa IPA, po potrebi. U slučaju decentraliziranog upravljanja i u svim slučajevima za programe ili dijelove programa unutar komponente prekogranične suradnje koji se ne provode kroz podijeljeno upravljanje, Korisnik, posebno nacionalni koordinator programa IPA, osigurava informacije i promidžbu programa i operacija. U slučaju podijeljenog upravljanja, države članice i Korisnik osiguravaju informacije i promidžbu programa i operacija. Informacije se usmjeravaju na građane i korisnike, s ciljem naglašavanja uloge Zajednice i osiguranja transparentnosti.
- (2) U slučaju decentraliziranog upravljanja, operativne strukture su odgovorne za organiziranje objavljivanja popisa krajnjih korisnika, naziva operacija i iznosa financiranja iz sredstava Zajednice alociranih na operacije dodjelom bespovratnih sredstava na sljedeći način:
 - a) Promidžba se obavlja prema standardnoj prezentaciji, na za to određenom i lako dostupnom mjestu na internetskim stranicama Korisnika. Ukoliko takva promidžba putem Interneta nije moguća, informacija se objavljuje bilo kojim drugim odgovarajućim sredstvom, uključujući nacionalni službeni list.
 - b) Promidžba se održava tijekom prvih šest mjeseci u godini nakon zatvaranja proračunske godine prema kojoj su sredstva dodijeljena Korisniku.
 - c) Korisnik je dužan Komisiji dostaviti adresu mjesta promidžbe. Ukoliko se informacije objavljuju drukčije, Korisnik je dužan Komisiji dostaviti potpune podatke o korištenim sredstvima.
 - d) Operativne strukture dužne su osigurati da krajnji korisnik bude informiran o tome da prihvaćanje sredstava ujedno predstavlja i prihvaćanje njihovog uključivanja na ovaj objavljeni popis korisnika. Svi osobni podaci sadržani u ovom popisu svejedno se obrađuju u skladu sa zahtjevima Uredbe (EZ) br. 45/2001 Europskoga parlamenta i vijeća od 18. prosinca 2000. o zaštiti osoba pri obradi osobnih podataka u ustanovama i tijelima Zajednice te o slobodnome protoku takvih podataka⁵, i uz propisno poštivanje zahtjeva sigurnosti.
- (3) U slučaju decentraliziranog upravljanja, nadležna tijela pripremaju obavijest o dodjeli ugovora, nakon potpisivanja ugovora, i šalju ga Komisiji radi objave. Obavijest o dodjeli ugovora može objaviti i korisnik u odgovarajućim nacionalnim publikacijama.
- (4) Komisija i nadležna nacionalna, regionalna ili lokalna vlast Korisnika ugovaraju usklađen niz aktivnosti radi dostupnosti i promidžbe u Republici Hrvatskoj informacija o pomoći u okviru programa IPA. Postupci za provedbu takvih aktivnosti navode se u Sektorskim sporazumima i Sporazumima o financiranju.

⁵ SL L 8, 12. siječnja 2001., str. 1

- (5) Provedba aktivnosti iz stavka 4. odgovornost je krajnjih korisnika, a može se financirati iz iznosa alociranog odnosnim programima ili operacijama.

Članak 25. Odobravanje olakšica za provedbu programa i izvršenje ugovora

- (1) U cilju osiguranja učinkovite provedbe programa u okviru programa IPA, Korisnik je dužan poduzeti sve potrebne mjere kako bi osigurao:
- a) da, u slučaju postupaka nadmetanja radi pružanja usluga, nabave roba ili ustupanja radova, fizičke ili pravne osobe kvalificirane za sudjelovanje u postupcima nadmetanja u skladu s gornjim člankom 23. imaju pravo na privremeni smještaj i boravak tamo gdje to značaj ugovora opravdava. To se pravo stječe tek nakon što je objavljen poziv na dostavu ponuda, a uživa ga tehničko osoblje potrebno za provedbu istraživanja i drugih mjera koje prethode izradi ponuda. To pravo prestaje mjesec dana nakon odluke o dodjeli ugovora;
 - b) da se osoblju koje sudjeluje u aktivnostima koje financira Zajednica i članovima njihovih najužih obitelji ne mogu odobriti manje povoljne pogodnosti, povlastice i izuzeća od onih koji se obično odobravaju ostalom međunarodnom osoblju zaposlenom u Republici Hrvatskoj, na temelju bilo kojeg drugog dvostranog ili mnogostranog sporazuma ili dogovora za pomoć i tehničku suradnju;
 - c) da se osoblju koje sudjeluje u aktivnostima koje financira Zajednica i članovima njihovih najužih obitelji dopusti ulazak u Republiku Hrvatsku, njihovo nastanjivanje u Republici Hrvatskoj, rad i odlazak iz Republike Hrvatske, kako to priroda predmetnog ugovora opravdava;
 - d) izdavanje svih dozvola potrebnih za uvoz roba, prije svega profesionalne opreme, potrebnih za izvođenje predmetnog ugovora, u skladu s postojećim zakonima, pravilima i propisima Korisnika;
 - e) da će uvoz koji se obavlja u okviru instrumenta IPA biti oslobođen carina, uvoznih pristojbi i drugih fiskalnih troškova;
 - f) izdavanje svih dozvola potrebnih za ponovni izvoz gore spomenutih roba, nakon što predmetni ugovor bude u potpunosti izvršen;
 - g) izdavanje odobrenja za uvoz ili kupnju deviza potrebnih za provedbu predmetnog ugovora i primjena nacionalnih propisa o deviznoj kontroli na nediskriminirajući način prema izvođačima, bez obzira na njihovu nacionalnost ili poslovni nastan;
 - h) izdavanje svih dozvola potrebnih za iznošenje iz zemlje sredstava primljenih u vezi s aktivnosti koja se financira u okviru instrumenta IPA, u skladu s propisima o deviznoj kontroli u Republici Hrvatskoj.

- (2) Korisnik je dužan osigurati punu suradnju svih relevantnih tijela. Osigurat će i pristup društvima u državnom vlasništvu i ostalim državnim institucijama, uključenim u ili potrebnim za provedbu programa ili za izvršenje ugovora.

Članak 26. Pravila o porezima, carinskim pristojbama i ostalim fiskalnim troškovima

- (1) Osim u slučaju kada je drukčije određeno u Sektorskom sporazumu ili Sporazumu o financiranju, porezi, carinske i uvozne pristojbe ili drugi troškovi s jednakim učinkom ne financiraju se iz sredstava programa IPA.
- (2) Primjenjuju se sljedeće detaljne odredbe:
- a) Carinske pristojbe, uvozne pristojbe, porezi ili fiskalni troškovi s jednakim učinkom u slučaju uvoza roba prema ugovoru koji se financira sredstvima Zajednice ne financiraju se iz sredstava programa IPA. Predmetni uvozi propuštaju se od mjesta ulaska u Republiku Hrvatsku radi isporuke izvođaču, kao što stoji u odredbama odnosnog ugovora i za neposredno korištenje potrebno za normalnu provedbu ugovora, bez obzira na kašnjenja ili sporove zbog rješavanja spomenutih pristojbi, poreza ili troškova;
 - b) Ugovori o pružanju usluga, nabavi roba ili ustupanju radova koje izvide izvođači registrirani u Republici Hrvatskoj ili vanjski izvođači, koji se financiraju iz sredstava Zajednice, u Republici Hrvatskoj ne podliježu plaćanju poreza na dodanu vrijednost, biljega ili pristojbi za registraciju ili fiskalnih troškova s jednakim učinkom, bilo da takvi troškovi već postoje ili će se tek uvesti. Izvođači iz EZ-a, registrirani u Republici Hrvatskoj, oslobođeni su plaćanja poreza na dodanu vrijednost (PDV-a) za pružene usluge, nabavljene robe i/ili radove koje su izvršili temeljem ugovora s EZ-om uz pravo izvođača na prebijanje ili smanjenje ulaznog PDV-a plaćenog u vezi s pruženim uslugama, nabavljenim robama i/ili izvršenim radovima na sav PDV koji su naplatili za bilo koju drugu svoju transakciju. Ukoliko izvođači iz EZ-a nisu u mogućnosti iskoristiti ovu mogućnost, imaju pravo na povrat PDV-a, plaćenog u Republici Hrvatskoj, neposredno od poreznih tijela po podnošenju pismenog zahtjeva uz priloženu potrebnu dokumentaciju koju propisuje nacionalni/lokalni zakon za povrat i ovjerenu presliku predmetnog ugovora s EZ-om.

U svrhu ovog Okvirnog sporazuma, pojam „izvođač iz EZ-a“ tumači se kao fizičke i pravne osobe, koje pružaju usluge i/ili nabavljaju robe i/ili izvide radove i/ili izvršavaju potporu temeljem ugovora s EZ-om. Pojam „izvođač iz EZ-a“ obuhvaća i savjetnike za pretpristupno razdoblje, poznate i pod nazivom rezidentni savjetnici za twinning, i stručnjake uključene u twinning sporazum ili ugovor. Pojam "ugovor s EZ-om" znači svaki pravno obvezujući dokument putem kojeg se neka aktivnost financira u okviru programa IPA, a koju potpisuje EZ ili Korisnik.

Najmanje iste proceduralne povlastice primjenjuju se na takve izvođače kao što se primjenjuju na izvođače temeljem bilo kojeg drugog dvostranog ili mnogostranog sporazuma ili dogovora o pomoći i tehničkoj suradnji.

- c) Dobit i/ili dohodak nastao iz ugovora s EZ-om, oporezuje se u Republici Hrvatskoj u skladu s nacionalnim/lokalnim poreznim sustavom. No fizičke i pravne osobe, uključujući osoblje privremeno nastanjeno izvan svoje zemlje, iz država članica Europske unije ili drugih država prihvatljivih u okviru IPA-e, koje izvršavaju ugovore koji se financiraju sredstvima Zajednice, oslobođene su tih poreza u Republici Hrvatskoj.
- d) Osobna imovina i stvari kućanstva uvezeni za osobnu uporabu fizičkih osoba (i članova njihovih najužih obitelji), osim lokalno zaposlenih, koje obavljaju poslove određene u ugovorima o tehničkoj suradnji, oslobođena je plaćanja carinskih pristojbi, uvoznih pristojbi, poreza i drugih fiskalnih troškova s jednakim učinkom, s tim da navedena osobna imovina i stvari kućanstva budu ili ponovno izvezeni ili otuđeni u državi, u skladu s propisima koji su na snazi u Republici Hrvatskoj nakon prestanka ugovora.

Članak 27. Nadzor, kontrola i revizija Komisije i Europskog revizorskog suda

- (1) Svi sporazumi o financiranju kao i iz njih proizašli programi i ugovori podliježu nadzoru i financijskoj kontroli od strane Komisije uključujući Europski ured za borbu protiv prijevара (European Anti-Fraud Office, OLAF) i revizije Europskog revizorskog suda. To uključuje pravo Delegacije Komisije u Republici Hrvatskoj na provedbu mjera kao što su ex-ante provjera natječajnih i ugovornih postupaka koje provode povezane operativne strukture, sve dok se od ex-ante kontrole ne odustane u skladu s prethodnim člankom 16. Valjano opunomoćeni zastupnici ili predstavnici Komisije i OLAF-a imaju pravo provoditi sve tehničke i financijske provjere koje Komisija ili OLAF smatraju potrebnima za praćenje provedbe programa uključujući obilaskе lokacija i prostorija u kojima se provode aktivnosti financirane iz sredstava Komisije. Komisija o takvim misijama unaprijed izvještava nadležna nacionalna tijela.
- (2) Korisnik je dužan dostaviti sve informacije i dokumente koji se od njega zatraže, uključujući sve računalne podatke i poduzeti sve odgovarajuće mjere kako bi olakšao rad osobama koje obavljaju revizije ili inspekcije.
- (3) Korisnik je dužan održavati odgovarajuću evidenciju i račune za utvrđivanje usluga, roba, radova i potpora koji se financiraju temeljem povezanog Sporazuma o financiranju u skladu s dobrim računovodstvenim postupcima. Korisnik je također dužan osigurati da zastupnici ili predstavnici Komisije, uključujući OLAF, imaju pravo pregledati svu relevantnu dokumentaciju i račune koji se odnose na stavke koje se financiraju temeljem Sporazuma o financiranju i pomoći Europskom revizorskom sudu da provede revizije vezane uz korištenje sredstava Zajednice.
- (4) Radi osiguranja učinkovite zaštite financijskih interesa Zajednice, Komisija uključujući OLAF može također provesti provjere i preglede dokumentacije i na licu mjesta u skladu s Uredbom Vijeća (EZ, Euratom) 2185/1996 od 11. studenog 1996.⁶ Ove provjere i pregledi biti će pripremljene i provedene u bliskoj suradnji sa nadležnim tijelima koje odredi Korisnik, on će biti pravovremeno obaviješten o objektu, svrsi i pravnom utemeljenju ovih provjera i pregleda, kako bi oni mogli pružiti svu potrebnu pomoć. Korisnik će utvrditi službu koja će na traženje OLAF-a pomagati u provedbi istraga sukladno Uredbi Vijeća (EZ, Euroatom) 2185/1996. Ukoliko Korisnik želi,

⁶ SL L 292, 15. studenog 1996., str. 2

provjere na licu mjesta i pregledi mogu biti provedeni zajednički. Kada sudionici u aktivnostima koje financira Zajednica odbijaju provjere na licu mjesta i preglede, Korisnik će, djelujući sukladno nacionalnim pravilima, pružiti Komisiji/inspektorima OLAF-a takvu pomoći kakvu oni trebaju kako bi im se omogućilo da obave svoje obveze u provedbi provjera na licu mjesta i pregleda.

Komisija/OLAF će izvijestiti Korisnika čim prije je to moguće o svim činjenicama ili sumnjama vezanim uz nepravilnost o kojoj su stekli spoznaju tijekom provjere na licu mjesta ili pregleda. U svakom slučaju, Komisija/OLAF će morati izvijestiti gore spomenutu službu o rezultatima takvih provjera i pregleda.

- (5) Prethodno opisane kontrole i revizije primjenjuju se na sve izvođače i pod-izvođače koji su primili sredstava Zajednice uključujući sve povezane informacije koje se mogu naći u dokumentima nacionalnoga fonda Korisnika u vezi s nacionalnim doprinosom.
- (6) Ne dovodeći u pitanje odgovornosti Komisije i Europskog revizorskog suda, računi i operacije Nacionalnog fonda i, tamo gdje je to primjenjivo, operativnih struktura mogu se provjeravati prema vlastitoj odluci Komisije od strane same Komisije ili nekog vanjskog revizora kojeg imenuje Komisija.

Članak 28. Sprječavanje nepravilnosti i prijevare, mjere protiv korupcije

- (1) Korisnik je dužan osigurati provođenje istrage i učinkovito postupanje u slučajevima kod kojih postoji sumnja u prijevare i nepravilnosti i osigurati funkcioniranje mehanizma kontrole i izvješćivanja istovjetnog onome predviđenom u Uredbi Komisije (EZ) br. 1828/2006 od 8. prosinca 2006.⁷ Komisija mora bez odgađanja biti izvještena u slučaju da postoji sumnja u prijevaru ili nepravilnost.
- (2) Nadalje, Korisnik je dužan poduzeti sve odgovarajuće mjere za sprječavanje i suzbijanje aktivne ili pasivne korupcije u bilo kojoj fazi postupka nabave ili dodjele bespovratne pomoći, kao i tijekom provedbe odgovarajućih ugovora.
- (3) Korisnik, uključujući osoblje odgovorno za provedbu aktivnosti koje financira Zajednica, poduzeti će sve mjere predostrožnosti koje su neophodne kako bi se izbjegao rizik sukoba interesa te će odmah izvijestiti Komisiju o bilo kakvom sukobu interesa ili situaciji koja bi mogla prouzročiti takav konflikt.
- (4) Primjenjuju se sljedeće definicije:
 - a) Nepravilnost označava bilo kakvo kršenje odredbe primjenjivih propisa i ugovora koje proizlazi iz radnje ili propusta gospodarskog subjekta, a koje ima, ili može imati, učinak da utječe na opći proračun Europske unije kroz neopravdanu troškovnu stavku.

⁷ SL L 371, 27. prosinca 2006., str. 4

b) Prijevara označava bilo koju namjernu radnju ili propust vezan uz: korištenje ili predstavljanje krivih, netočnih ili nepotpunih izjava ili dokumenata, koje kao učinak ima krivo doznačavanje ili zadržavanje sredstava iz općeg proračuna Europskih zajednica ili proračuna kojima upravljaju Europske zajednice ili netko u njihovo ime; prikrivanje informacija čime se krši određena obveza s istim učinkom; pogrešna primjena takvih sredstava u svrhe različite od onih za koje su prvobitno dodijeljena.

c) Aktivna korupcija definira se kao nečija namjerna radnja kojom se službeniku, za njega ili za treću stranu, obećava ili daje, neposredno ili putem posrednika, prednost bilo koje vrste kako bi djelovao ili se suzdržao od djelovanja u skladu sa svojom obvezom, ili obavljao svoje funkcije protivno službenim dužnostima na način koji šteti, ili će vjerojatno štetiti, financijskim interesima Europskih zajednica.

d) Pasivna korupcija definira se kao namjerna radnja službenika koji neposredno, ili putem posrednika, traži ili prima bilo kakvu vrstu prednosti, za sebe ili treću stranu, ili prihvaća obećanje takve prednosti, kako bi djelovao ili se suzdržao od djelovanja u skladu sa svojom dužnošću, ili obavljao svoju funkciju protivno službenim dužnostima na način koji šteti, ili će vjerojatno štetiti, financijskim interesima Europskih zajednica.

Članak 29. Povrat sredstava u slučaju nepravilnosti ili prijave

(1) Bilo kakva dokazana nepravilnost ili prijava otkrivena u bilo kojem trenutku tijekom provedbe pomoći u okviru programa IPA ili nakon revizije, dovest će do povrata sredstava Komisiji od strane Korisnika.

(2) Nacionalni dužnosnik za ovjeravanje dužan je vratiti doprinos Zajednice isplaćen Korisniku od onih koji su počinili nepravilnost, prijavu ili korupciju ili se njome okoristili, u skladu s nacionalnim postupcima povrata. Činjenica da nacionalni dužnosnik za ovjeravanje ne uspije vratiti sve ili dio sredstava ne sprječava Komisiju da sredstva vrati od Korisnika.

Članak 30. Financijske ispravke

(1) U slučaju decentraliziranog upravljanja, radi osiguranja da se sredstva koriste u skladu s primjenjivim propisima, Komisija primjenjuje postupke obračuna ili mehanizme financijskih ispravki u skladu sa člankom 53.b(4). i 53.c(2). Financijske uredbe te kako je navedeno u Sektorskim sporazumima i Sporazumima o financiranju.

(2) Financijska ispravka se može javiti uslijed:

- utvrđivanja specifične nepravilnosti, uključujući prijavu;
- utvrđivanja slabosti ili nedostatka u sustavima upravljanja i kontrole Korisnika;

- (3) Ukoliko Komisija otkrije da je izdatak u okviru programa koji pokriva program IPA nastao na način kojim se krše primjenjiva pravila, odlučuje koji će iznosi biti isključeni iz financiranja iz sredstava Zajednice.
- (4) Obračun i utvrđivanje takvih ispravki, kao i odnosnih povrata, izrađuje Komisija, slijedom kriterija i postupaka iz donjih članaka 32., 33. i 34. Odredbe o financijskim ispravkama koje su navedene u Sektorskim sporazumima ili Sporazumima o financiranju primjenjuju se uz ovaj Okvirni sporazum.

Članak 31. Financijska usklađivanja

U slučaju decentraliziranog upravljanja, nacionalni dužnosnik za ovjeravanje, koji je prvi odgovoran za provođenje istrage o nepravilnostima, provodi financijska usklađenja u slučajevima gdje su otkrivene nepravilnosti ili propusti u operacijama ili operativnim programima, otkazivanjem cjelokupnog ili dijela doprinosa Zajednice predmetnim operacijama ili operativnim programima. Nacionalni dužnosnik za ovjeravanje uzima u obzir vrstu i težinu nepravilnosti i financijski gubitak za doprinos Zajednice.

Članak 32. Kriteriji za financijske ispravke

- (1) Komisija može izvršiti financijske ispravke, otkazivanjem cjelokupnog ili dijela doprinosa Zajednice programu, u slučajevima iz gornjeg članka 30. stavka 2.
- (2) U slučaju utvrđivanja pojedinačnih nepravilnosti, Komisija uzima u obzir sistemsku prirodu nepravilnosti u određivanju treba li primijeniti paušalne ispravke ili točne ispravke ili ispravke zasnovane na ekstrapolaciji rezultata. Za komponentu Ruralnog razvoja, kriteriji za financijske ispravke navedeni su u Sporazumu o financiranju ili Sektorskim sporazumima.
- (3) Komisija, prilikom odlučivanja o iznosu ispravke, uzima u obzir vrstu i težinu nepravilnosti i/ili opseg financijskih implikacija slabosti ili nedostataka utvrđenih u sustavu upravljanja i kontrole u predmetnom programu.

Članak 33. Postupak za financijske ispravke

- (1) Prije donošenja odluke o financijskoj ispravci, Komisija obavještava nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje o svojim privremenim zaključcima i zahtjeva njegove komentare u roku od dva mjeseca.

U slučaju da Komisija predloži financijsku ispravku na osnovi ekstrapolacije ili paušalne stope, Korisniku se daje mogućnost da utvrdi stvarni opseg nepravilnosti provjerom predmetne dokumentacije. U sporazumu s Komisijom, Korisnik može ograničiti opseg ove provjere na odgovarajuću mjeru ili uzorak odnosne dokumentacije. Osim u valjano opravdanim slučajevima, vrijeme dopušteno za ovu provjeru ne smije biti duže od dva mjeseca nakon dvomjesečnog razdoblja iz prve točke.

- (2) Komisija je dužna razmotriti sve dokaze koje Korisnik dostavi unutar vremenskih rokova iz stavka 1.
- (3) Komisija će nastojati donijeti odluku o financijskoj ispravci u roku od šest mjeseci nakon otvaranja postupka iz stavka 1.

Članak 34. Povrat sredstava

- (1) Svaki povrat sredstava u opći proračun Europske unije izvršavaju se prije datuma dospijea navedenog u nalogu za povrat sredstava sastavljenom u skladu s člankom 72. Financijske uredbe. Datum dospijea je zadnji dan drugog mjeseca nakon izdavanja naloga.
- (2) Svako kašnjenje s povratom sredstava uzrokuje nastanak kamate zbog kašnjenja s plaćanjem, počevši s datumom dospijea i zaključno na datum stvarnog plaćanja. Stopa takve kamate je jedan i pol postotnih poena viša od stope koju primjenjuje Europska središnja banka u svojim glavnim operacijama refinanciranja na prvi radni dan u mjesecu u kojem pada datum dospijea.

Članak 35. Ponovna upotreba doprinosa Zajednice

- (1) Sredstva iz doprinosa Zajednice koja su otkazana slijedom financijskih ispravki sukladno članku 30. uplaćuju se u Proračun Zajednice, uključujući kamatu na njih.
- (2) Doprinos koji je otkazan ili vraćen u skladu s gornjim člankom 31. ne može se ponovno uporabiti za operaciju ili operacije koje su bile predmet povrata ili usklađivanja, niti, u slučaju kada je povrat ili usklađivanje provedeno zbog sistemske nepravilnosti, za postojeće operacije unutar cjelokupne ili dijela osovine prioriteta u kojoj je sustavna nepravilnost nastala.

Članak 36. Nadzor u slučaju decentraliziranog upravljanja, nadzorni odbori

- (1) U slučaju decentraliziranog upravljanja, Korisnik je dužan, u roku od šest mjeseci nakon stupanja na snagu prvog sporazuma o financiranju, uspostaviti nadzorni odbor za program IPA, u suglasnosti s Komisijom, radi osiguranja usklađenosti i koordinacije u provedbi komponenti programa IPA.
- (2) Nadzornom odboru programa IPA pomažu sektorski nadzorni odbori uspostavljeni u okviru komponenti programa IPA. Oni su vezani za programe ili komponente. Mogu uključivati predstavnike civilnoga društva, gdje je to prikladno. Detaljnija pravila mogu se osigurati u Sporazumima o financiranju ili Sektorskim sporazumima.
- (3) Nadzorni odbor za program IPA dužan je uvjeriti se u opću djelotvornost, kvalitetu i usklađenost provedbe svih programa i operacija u cilju ostvarivanja ciljeva iz višegodišnjih indikativnih planskih dokumenata i sporazuma o financiranju.

- (a) Nadzorni odbor za program IPA može Komisiji, nacionalnom koordinatorskom programu IPA i nacionalnom dužnosniku za ovjeravanje predlagati mjere za osiguranje usklađenosti i koordinacije između programa i operacija koje se provode u okviru raznih komponenti, kao i sve korektivne mjere u komponentama potrebne za osiguranje ostvarenja općih ciljeva pružene pomoći, i radi povećanja ukupne učinkovitosti. Može i relevantnom sektorskom nadzornom(im) odboru(ima) predlagati odluke o korektivnim mjerama da bi se osiguralo postizanje pojedinačnih ciljeva programa i povećala učinkovitost pomoći pružene u okviru programa ili predmetne(ih) komponente(i) programa IPA;
- (b) Nadzorni odbor za program IPA usvaja svoj interni poslovnik u skladu s mandatom nadzornog odbora koji utvrđuje Komisija, a unutar institucionalnog, zakonodavnog i financijskog okvira Republike Hrvatske;
- (c) Osim ako drukčije nije određeno u mandatu nadzornog odbora koji utvrđuje Komisija, primjenjuju se sljedeće odredbe:
 - aa) Članstvo nadzornog odbora za program IPA uključuje predstavnike Komisije, nacionalnog koordinatorskog programa IPA, nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje, predstavnike operativnih struktura i strateškog koordinatorskog;
 - bb) Predstavnik Komisije i nacionalni koordinatorski program IPA supredsjedaju na sastancima nadzornog odbora za program IPA;
 - cc) Nadzorni odbor za program IPA sastaje se najmanje jednom godišnje. Prijelazni sastanci mogu se sazivati na tematskoj osnovi.

Članak 37. Nadzor u slučaju centraliziranog i zajedničkog upravljanja

U slučaju centraliziranog i zajedničkog upravljanja, Komisija može poduzeti sve mjere koje smatra potrebnim za nadzor predmetnih programa. U slučaju zajedničkog upravljanja, te mjere mogu se izvoditi zajednički s odnosnom međunarodnom organizacijom (ili više njih).

Članak 38. Godišnja i završna izvješća o provedbi

- (1) Operativne strukture sastavljaju sektorsko godišnje izvješće i sektorsko završno izvješće o provedbi programa za koje su odgovorne, u skladu s postupcima određenim za svaku pojedinu komponentu programa IPA u II. dijelu Provedbene uredbe o programu IPA.

Sektorska godišnja izvješća o provedbi pokrivaju financijsku godinu. Sektorska završna izvješća o provedbi pokrivaju cjelokupno razdoblje provedbe, a mogu uključiti i posljednje sektorsko godišnje izvješće.
- (2) Izvješća iz stavka 1. šalju se nacionalnom koordinatorskom programu IPA, nacionalnom dužnosniku za ovjeravanje i Komisiji, nakon što ih provjere sektorski nadzorni odbori.
- (3) Na osnovi izvješća iz stavka 1., nacionalni koordinatorski program IPA šalje Komisiji i nacionalnom dužnosniku za ovjeravanje, nakon provjere od strane nadzornog odbora programa IPA, godišnja i završna izvješća o provedbi pomoći u okviru Uredbe o programu IPA.

- (4) Godišnje izvješće o provedbi iz stavka 3., koje se šalje do 31. kolovoza svake godine i po prvi put 2008. godine, sažeto prikazuje različita sektorska godišnja izvješća izdana u okviru raznih komponenti te uključuje informacije o:
- a) postignutom napretku u provedbi pomoći Zajednice, u odnosu na prioritete utvrđene u višegodišnjem indikativnom planskom dokumentu i različitim programima;
 - b) financijskoj provedbi pomoći Zajednice.
- (5) Završno izvješće o provedbi kako je navedeno u stavku 3. pokriva cjelokupno razdoblje provedbe a može uključiti posljednje godišnje izvješće spomenuto u stavku 4.

Članak 39. Zatvaranje programa u okviru decentraliziranog upravljanja

- (1) Nakon što Komisija od Korisnika zaprimi zahtjev za konačnom isplatom, program se smatra zatvorenim čim dođe do jednog od sljedećeg:
- isplate konačnog salda dospjelog od strane Komisije;
 - izdavanja naloga za povratom sredstava od strane Komisije;
 - oslobađanja od obveze izdvajanja od strane Komisije.
- (2) Zatvaranje programa ne dovodi u pitanje pravo Komisije da poduzme financijsku korekciju u kasnijoj fazi.
- (3) Zatvaranje programa ne utječe na obveze Korisnika da i dalje zadrži odnosnu dokumentaciju.
- (4) Osim gornjeg stavka 1. do 3., detaljnija pravila o zatvaranju programa mogu se utvrditi u Sporazumima o financiranju ili Sektorskim sporazumima.

Članak 40. Zatvaranje programa u okviru centraliziranog ili zajedničkog upravljanja.

- (1) Program je zatvoren kada su svi ugovori i bespovratna pomoć financirana iz ovog programa zatvoreni.
- (2) Nakon zaprimanja konačnog zahtjeva za isplatom, ugovor ili bespovratna pomoć smatra se zatvorenim čim dođe do jednog od sljedećeg:
- isplate konačnog iznosa dospjelog od strane Komisije;
 - izdavanja naloga za povratom sredstava od strane Komisije po primitku konačnog zahtjeva za isplatom;
 - oslobađanja od obveze izdvajanja od strane Komisije.
- (3) Zatvaranje ugovora ili bespovratne pomoći ne dovodi u pitanje pravo Komisije da poduzme financijsku korekciju u kasnijoj fazi.

- (4) Osim gornjeg stavka 1. do 3., detaljnija pravila o zatvaranju programa mogu se utvrditi u Sporazumima o financiranju ili Sektorskim sporazumima.

DIO VI. ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 41. Konzultacije

- (1) Sva pitanja koja se odnose za izvršavanje ili tumačenje ovog Okvirnog sporazuma predmet su konzultacija između ugovornih stranaka i mogu dovesti, ako je potrebno, do izmjena i dopuna ovog Okvirnog sporazuma.
- (2) Ako se ne izvrši obveza sadržana u ovom Okvirnom sporazumu te ako mjere kako bi se to ispravilo nisu pravodobno poduzete, Komisija može obustaviti financiranje aktivnosti u okviru programa IPA nakon konzultacije s Korisnikom.
- (3) Korisnik se može u cjelini ili djelomično odreći provedbe aktivnosti u okviru programa IPA. Stranke utvrđuju pojedinosti navedenog odricanja razmjenom pisama.

Članak 42. Rješavanje razlika, arbitraža

- (1) Razlike nastale uslijed tumačenja, upravljanja i provedbe ovog Okvirnog sporazuma, na bilo kojoj i svim razinama sudjelovanja, rješavat će se mirnim putem konzultacijama kako je određeno u članku 41.
- (2) U slučaju da se ne uspije riješiti mirnim putem, svaka ugovorna stranka može pitanje podnijeti na arbitražu u skladu s Izbornim pravilima o arbitraži između međunarodnih organizacijama i država pri Stalnom arbitražnom sudištu na snazi na datum potpisivanja ovog Okvirnog sporazuma.
- (3) Jezik koji će se koristiti u arbitražnom postupku bit će engleski jezik. Tijelo za imenovanje bit će glavni tajnik Stalnog arbitražnog sudišta na pisani zahtjev koji podnosi neka od ugovornih stranaka. Pravorijek arbitra je obvezujući za sve stranke bez prava na žalbu.

Članak 43. Sporovi s trećim stranama

- (1) Bez utjecaja na jurisdikciju suda određenog u ugovoru kao nadležnog suda za sporove nastale iz tog ugovora između stranaka u njemu, Europska komisija uživa na državnom području Republike Hrvatske imunitet od parničnog i drugog zakonskog postupanja u vezi s bilo kojim sporom između Europske zajednice i/ili Korisnika i treće strane, ili između trećih strana, koji se neposredno ili posredno odnosi na pružanje pomoći Zajednice Korisniku prema ovom Okvirnom sporazumu, osim do one mjere do koje se u konkretnom slučaju Europska zajednica izričito odrekla svoga imuniteta.
- (2) Korisnik je dužan u bilo kojem sudskom ili upravnom postupku pred sudom, tribunalom ili upravnom instancom u Republici Hrvatskoj braniti taj imunitet i zauzeti stav koji propisno štiti interese Europske komisije. Tamo gdje je to potrebno, Korisnik i Europska komisija pristupit će konzultacijama o stavu koji treba zauzeti.

Članak 44. Obavijesti

- (1) Sve obavijesti u vezi s ovim Okvirnim sporazumom bit će u pisanom obliku i na engleskom jeziku. Svaka komunikacija mora biti potpisana i dostavljena kao izvorni dokument ili putem faksa.
- (2) Svaka komunikacija u vezi s ovim Okvirnim sporazumom mora se slati na sljedeće adrese:

Za Komisiju:
Europska Komisija
Opća uprava za proširenje
EU 1049 Brussels
BELGIJA
Fax: +32 (2) 295.95.40

Za Korisnika:
Središnji državni ured za razvojnu
strategiju i koordinaciju fondova
Radnička cesta 80
10000 Zagreb
HRVATSKA
Fax: +385 (1) 4569 150

Članak 45. Dodaci

Dodaci se smatraju sastavnim dijelom ovog Okvirnog sporazuma.

Članak 46. Stupanje na snagu

Ovaj Okvirni sporazum stupa na snagu na datum kada se stranke međusobno izvijeste pisanim putem o njegovom prihvaćanju u skladu s unutarnjim zakonodavstvom svake od stranaka.

Članak 47. Izmjene i dopune

Sve izmjene i dopune dogovorene između ugovornih stranaka bit će u pisanom obliku i bit će dio ovog Sporazuma. Takve izmjene i dopune stupaju na snagu na datum koji odrede stranke.

Članak 48. Prestanak

- (1) Ovaj Okvirni sporazum ostaje na snazi neodređeno vrijeme osim ako ga jedna od ugovornih stranaka na raskine uz pisanu obavijest.
- (2) Po prestanku ovog Okvirnog sporazuma, sva pomoć koja je u tijeku izvršenja bit će provedena do svog ispunjenja u skladu s Okvirnim sporazumom i Sektorskim sporazumom i Sporazumom o financiranju.

Članak 49. Jezik

Ovaj Okvirni sporazum je sastavljen u dva izvornika na engleskom jeziku.

Sastavljeno u Zagrebu,

Sastavljeno u Zagrebu,

Dana 27. kolovoza 2007.

dana 27. kolovoza 2007.

Za Vladu Republike Hrvatske

Za Komisiju

Martina Dalić
Državni tajnik i Nacionalni IPA koordinator
Središnji državni ured za razvojnu strategiju
i koordinaciju fondva EU

Vincent Degert
Šef Delegacije Europske komisije
u Republici Hrvatskoj

DODATAK A

Dodjela funkcija i zajedničkih odgovornosti strukturama, tijelima i direkcijama u skladu sa Člankom 8. Okvirnog sporazuma između Komisije i Korisnika od 27. kolovoza 2007.

Preliminarna napomena:

Ovaj popis prikazuje glavne funkcije i zajedničke odgovornosti odnosnih struktura, tijela i direkcija. Popis ne treba smatrati konačnim. Dopunjuje osnovni dio ovog Okvirnog sporazuma.

1) Dužnosnik nadležan za akreditaciju (DNA):

- a) Dužnosnika nadležnog za akreditaciju imenuje Korisnik. Dužnosnik nadležan za akreditaciju je visoko pozicionirani dužnosnik u vladi ili državnoj upravi Republike Hrvatske.
- b) Dužnosnik nadležan za akreditaciju odgovoran je za izdavanje, nadzor i oduzimanje ili povlačenje akreditacije nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje (NDO) ujedno
 - kao čelnika nacionalnog fonda koji ima ukupnu odgovornost za financijsko upravljanje sredstvima EU u Republici Hrvatskoj i odgovoran je za pravovaljanost i ispravnost predmetnih transakcija;
 - u vezi sa sposobnosti nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje da ispuni odgovornosti radi djelotvornog funkcioniranja sustava upravljanja i kontrole u okviru programa IPA.

Akreditacija nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje pokriva i nacionalni fond (NF).

Dužnosnik nadležan za akreditaciju dužan je Komisiju izvijestiti o akreditaciji nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje kao i izvijestiti Komisiju o svim promjenama u vezi s akreditacijom nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje. To uključuje dostavljanje svih relevantnih popratnih informacija na zahtjev Komisije.

- c) Prije akreditacije nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje, dužnosnik nadležan za akreditaciju dužan je uvjeriti se da su ispunjeni primjenjivi zahtjevi iz članka 11. Provedbenih propisa za program IPA. To uključuje provjeru poštivanja sustava upravljanja i kontrole koje je Korisnik uspostavio radi djelotvornih kontrola najmanje u područjima iz Dodatka Provedbene uredbe o programu IPA (kriteriji za akreditaciju). Ovaj dodatak sadrži sljedeće opće zahtjeve:
 - Kontrolno okruženje (uspostavljanje i upravljanje organizacijom i zaposlenicima) što uključuje načela etike i integriteta, upravljanje i izvješćivanje o nepravilnostima, planiranje broja zaposlenih osoba, zapošljavanje, obuku i ocjenjivanje uključujući upravljanje osjetljivim radnim mjestima, osjetljivim funkcijama i sukobima interesa, uspostavljanje pravnih osnova za tijela i pojedince, formalno uspostavljanje odgovornosti, nadležnosti, delegirane nadležnosti i svih potrebnih povezanih ovlasti za sve zadatke i položaje u cijeloj organizaciji);
 - Planiranje i upravljanje rizikom što uključuje utvrđivanje rizika, procjenu i upravljanje, utvrđivanje ciljeva i alokacije resursa prema ciljevima, planiranje procesa provedbe;

- Kontrolne aktivnosti (provedba mjera) što uključuje postupke provjere, postupke za nadzor kroz odgovorno upravljanje poslovima delegiranim na podređene, uključujući godišnje izjave o jamstvu od podređenih sudionika, pravila za svaku pojedinačnu vrstu nabave i poziva na dostavu prijedloga, procedure uključujući popise provjere za svaki korak nabave i poziva na dostavu prijedloga, pravila i procedure o promidžbi, procedure isplata, procedure za nadzor izvršavanja sufinanciranja, proračunske procedure da bi se osigurala dostupnost sredstava, procedure za kontinuitet operacija, računovodstvene procedure, procedure usuglašavanja, izvješćivanje o izuzecima, između ostalih o izuzecima uobičajenih procedura odobrenih na odgovarajućoj razini, neodobrenim izuzecima i utvrđenim propustima u kontroli, sigurnosne procedure, procedure arhiviranja, razdvajanje dužnosti i izvješćivanje i slabostima interne kontrole;
- Aktivnosti nadzora (nadzor intervencija), što uključuje internu reviziju uz sastavljanje revizijskih izvješća i preporuka, ocjena;
- Komunikacija (osiguranje da svi sudionici dobiju informacije koje su im potrebne za obavljanje njihove uloge) što uključuje redovne koordinacijske sastanke između različitih tijela radi razmjene informacija o svim aspektima planiranja i provedbe i redovito izvješćivanje na svim odgovarajućim razinama o učinkovitosti i djelotvornosti interne kontrole.

2) Nacionalni koordinator programa IPA (NKIPA):

- a) Nacionalnog koordinatora programa IPA imenuje Korisnik. Nacionalni koordinator programa IPA je visoko pozicionirani dužnosnik u vladi ili državnoj upravi Korisnika.
- b) Nacionalni koordinator programa IPA zadužen je za sveukupnu koordinaciju pomoći u okviru programa IPA.
- c) Nacionalni koordinator programa IPA osigurava partnerstvo između Komisije i Korisnika i usku vezu između općeg procesa pridruživanja i korištenja pretpristupne pomoći u okviru programa IPA. Nacionalni koordinator programa IPA ima ukupnu odgovornost za
 - usklađivanje i koordinaciju programa u okviru programa IPA;
 - godišnje programiranje za komponentu Pomoći u tranziciji i jačanju institucija na nacionalnoj razini;
 - koordinaciju sudjelovanja Korisnika u odnosnim programima prekogranične suradnje kako s Državama članicama tako i s drugim državama Korisnicama, kao i u programima transnacionalne, međuregionalne i suradnje u području morskoga sliva u okviru drugih instrumenata Zajednice. Nacionalni koordinator programa IPA može delegirati poslove koji se odnose na ovu koordinaciju na koordinatora programa prekogranične suradnje.
- d) Nacionalni koordinator programa IPA sastavlja, a nakon što ih pregleda nadzorni odbor programa IPA, i podnosi Komisiji godišnja i završna izvješća o provedbi programa IPA kako je određeno u članku 40. ovog Okvirnog sporazuma i u članku 61. stavku 3. Provedbene uredbe o programu IPA. Primjerak tih izvješća šalje nacionalnom dužnosniku za ovjeravanje.

3) Strateški koordinator:

- a) Strateškog koordinatora imenuje Korisnik kako bi osigurao koordinaciju komponente Regionalnog razvoja i komponente Razvoja ljudskih potencijala pod odgovornošću nacionalnog IPA koordinatora. Strateški koordinator je tijelo unutar državne uprave Korisnika stavljeno pod nadležnost nacionalnog koordinatora programa IPA i bez izravnog uključivanja u provedbu predmetnih komponenti.
- b) Strateški koordinator posebno:
 - koordinira pomoć dodijeljenu u okviru komponente Regionalnog razvoja i komponente Razvoja ljudskih potencijala;
 - izrađuje nacrt okvira za usklađivanje strategija kako je navedeno u Članku 154. Provedbene uredbe o programu IPA;
 - osigurava koordinaciju između sektorskih strategija i programa.

4) Nacionalni dužnosnik za ovjeravanje (NDO):

Nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje imenuje Korisnik. Nacionalni dužnosnik za ovjeravanje je visoko pozicionirani dužnosnik u vladi ili državnoj upravi Korisnika.

Nacionalni dužnosnik za ovjeravanje obavlja sljedeće funkcije i preuzima sljedeće odgovornosti:

- a) Kao čelnik nacionalnog fonda, nosi ukupnu odgovornost za financijsko upravljanje fondovima EU u Republici Hrvatskoj i odgovoran je za pravovaljanost i ispravnost predmetnih transakcija. Nacionalni dužnosnik za ovjeravanje posebno obavlja sljedeće poslove u pogledu tih odgovornosti:
 - osiguranje pravovaljanosti i ispravnosti predmetnih transakcija;
 - sastavljanje i podnošenje potvrđenih izjava o izdacima i zahtjeva za plaćanje Komisiji; nosi ukupnu odgovornost za točnost zahtjeva za plaćanje i za prijenos sredstava na operativne strukture i/ili krajnje korisnike;
 - potvrđivanje dostupnosti i valjanosti elemenata za sufinanciranje;
 - utvrđivanje i promptno obavješćavanje o nepravilnostima;
 - financijske ispravke slijedom eventualno uočenih nepravilnosti, u skladu sa člankom 50. Provedbene uredbe o programu IPA;
 - osoba za kontakt o financijskim informacijama koje se šalju između Komisije i Korisnika.
- b) odgovoran je za djelotvorno funkcioniranje sustava upravljanja i kontrole u okviru programa IPA. Nacionalni dužnosnik za ovjeravanje posebno ispunjava sljedeće zadatke u pogledu tih odgovornosti:
 - odgovoran je za izdavanje, nadzor i oduzimanje ili povlačenje akreditacije operativnim strukturama;

- osiguranje postojanja i djelotvornog funkcioniranja sustava upravljanja pomoći u okviru programa IPA;
- osiguranje da sustav unutarnje kontrole u pogledu upravljanja sredstvima bude djelotvoran i učinkovit;
- podnošenje izvješća o radu sustava upravljanja i kontrole;
- učinkovit rad sustava izvještavanja i pružanja informacija;
- praćenje ispunjavanja nalaza iz revizorskih izvješća, u skladu sa člankom 18. ovog Okvirnog sporazuma i člankom 30. stavkom 1. Provedbene uredbe o programu IPA;
- bez odgađanja obavještava Komisiju, uz primjerak izvijesti dužnosnika nadležnog za akreditaciju, o bilo kakvim značajnim promjenama u sustavima upravljanja i kontrole.

Kao nužna posljedica odgovornosti pod a) i b) kako je gore navedeno, nacionalni dužnosnik za ovjeravanje uspostavlja Godišnju izjavu o jamstvu kako je utvrđeno u članku 17. ovog Okvirnog sporazuma i sljedećeg DODATKA B ovom Sporazumu, koja uključuje:

- a) potvrdu o učinkovitom radu sustava upravljanja i kontrole;
- b) potvrdu o pravovaljanosti i ispravnosti odnosnih transakcija;
- c) informacije o bilo kakvim promjenama u sustavima i kontrolama, i elementima popratnih računovodstvenih podataka.

Ukoliko potvrde u vezi s učinkovitim radom sustava upravljanja i kontrole i pravovaljanosti i ispravnosti odnosnih transakcija (gornjih a) i b) nisu dostupne, nacionalni dužnosnik za ovjeravanje dužan je izvijestiti Komisiju, uz primjerak dužnosniku nadležnom za akreditaciju, o razlozima i mogućim posljedicama kao i o mjerama koje se poduzimaju za ispravak situacije i zaštitu interesa Zajednice.

5) Nacionalni fond (NF):

- a) Nacionalni fond je tijelo smješteno na razini državnog ministarstva Korisnika i nadležno je za središnji proračun te djeluje kao tijelo središnje riznice.
- b) Nacionalni fond je zadužen za poslove financijskog upravljanja pomoći u okviru programa IPA, pod nadležnosti nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje.
- c) Nacionalni fond je posebno zadužen za organiziranje bankovnih računa, podnošenje zahtjeva za isplatom sredstava Komisiji, odobravanje prijenosa sredstava sa Komisije na operativne strukture ili na krajnje korisnike i podnošenje financijskih izvješća Komisiji.

6) Operativne strukture:

- a) Po jedna operativna struktura uspostavlja se za svaku komponentu ili program IPA koja će se baviti upravljanjem i provedbom pomoći u okviru programa IPA. Operativna struktura je tijelo ili skupina tijela unutar uprave Korisnika.

b) Operativna struktura je odgovorna za upravljanje i provedbu programa IPA ili predmetnih programa u skladu s načelima dobrog financijskog upravljanja. U tu svrhu, operativna struktura ima nekoliko funkcija koje uključuju:

- pripremu godišnjih i višegodišnjih programa;
- nadzor provedbe programa i vođenje sektorskih nadzornih odbora kako je određeno u članku 36. stavku 2. ovog Okvirnog sporazuma i u članku 59. Provedbene uredbe o programu IPA, odnosno, osiguravanje dokumentacije potrebne za nadzor kvalitete provedbe programa;
- pripremu sektorskih godišnjih i završnih izvješća o provedbi iz članka 38. stavka 1. i 2. ovog Okvirnog sporazuma i članka 61. stavka 1. Provedbene uredbe o programu IPA, te nakon njihove provjere od strane sektorskog nadzornog odbora, podnošenje izvješća Komisiji, nacionalnom koordinatorskom programu IPA i nacionalnom dužnosniku za ovjeravanje;
- osiguranje da su aktivnosti koje se financiraju odabrane i odobrene sukladno kriterijima i mehanizmima primjenjivim na te programe te da poštuju relevantna pravila Komisije i nacionalna pravila;
- uspostavljanje postupaka kako bi se osiguralo čuvanje dokumentacije u vezi s izdacima i potrebnim revizijama kako bi se osigurao odgovarajući tijek revizije;
- organizaciju natječajnih postupaka, dodjelu i potpisivanje ugovora, izvršenje plaćanja i povrat sredstava od krajnjeg korisnika;
- osiguranje da sva tijela sudionici u provedbi operacija održavaju poseban računovodstveni sustav ili posebnu računovodstvenu kodifikaciju;
- dostavu svih potrebnih informacija o postupcima i provjerama provedenim u vezi s izdacima prema Nacionalnom fondu i nacionalnom dužnosniku za ovjeravanje;
- uspostavu, održavanje i nadogradnju odgovarajućeg sustava izvještavanja i informiranja;
- potvrđivanje da su izdaci pristigli na naplatu učinjeni u skladu s primjenjivim pravilima, da je roba dostavljena i usluge izvršene sukladno relevantnoj odluci, te da su zahtjevi za plaćanje sa strane krajnjeg korisnika ispravni: Te potvrde pokrivaju administrativne, financijske, tehničke i fizičke aspekte operacija, kako je prikladno;
- osiguranje interne revizije svojih različitih sastavnih tijela;
- izvještavanje o nepravilnostima;
- poštivanje zahtjeva vezanih uz informiranje i promidžbu.

c) Čelnici tijela koja čine operativnu strukturu moraju biti jasno imenovani i odgovorni za zadatke koji su dodijeljeni njihovim odnosnim tijelima, u skladu sa člankom 8. stavkom 3. ovog Okvirnog sporazuma i člankom 11. stavkom 3. Provedbene uredbe o programu IPA.

7) Tijelo nadležno za reviziju:

- a) Korisnik imenuje tijelo nadležno za reviziju koje je funkcionalno neovisno od svih sudionika u sustavu upravljanja i kontrole i poštuje međunarodno prihvaćane revizijske standarde.
- b) Tijelo nadležno za reviziju odgovorno je za potvrđivanje djelotvornog i dobrog rada sustava upravljanja i kontrole.
- c) Tijelo nadležno za reviziju, pod nadležnosti svoga čelnika, posebno ispunjava sljedeće funkcije i preuzima sljedeće odgovornosti:

- Tijekom svake godine, uspostavljanje i izvršavanje **godišnjeg plana rada revizije** koji obuhvaća revizije čiji je cilj potvrđivanje:

- djelotvornog rada sustava upravljanja i kontrole;
- pouzdanosti računovodstvenih podataka koji se dostavljaju Komisiji.

Rad revizije uključuje provođenje revizije na odgovarajućem uzorku operacija ili transakcija i provjeru procedura.

Godišnji plan rada revizije podnosi se nacionalnom dužnosniku za ovjeravanje i Komisiji prije početka predmetne godine.

- podnošenje izvješća i mišljenja kako slijedi:
 - **godišnje izvješće o obavljenim revizijama** prema obrascu u **DODATKU C** ovom Okvirnom sporazumu i utvrđivanje resursa koje je tijelo nadležno za reviziju koristilo i sažetak svih slabosti otkrivenih u sustavu upravljanja i kontrole ili nalazima revizije transakcija izvršenih u skladu s godišnjim planom rada revizije tijekom prethodnih 12 mjeseci, zaključno na dan 30. rujna odnosno godine. Godišnje izvješće o obavljenim revizijama šalje se Komisiji, nacionalnom dužnosniku za ovjeravanje i dužnosniku nadležnom za akreditaciju do 31. prosinca svake godine. Prvo takvo izvješće pokriva razdoblje od 1. siječnja 2007. do 30. studenog 2007.
 - **godišnje revizijsko mišljenje** prema obrascu u **DODATKU D** ovom Okvirnom sporazumu o tome rade li sustavi upravljanja i kontrole učinkovito i poštuju li zahtjeve ovog Okvirnog sporazuma i Provedbene uredbe o programu IPA i/ili drugih sporazuma između Komisije i Korisnika. Ovo se mišljenje šalje Komisiji, nacionalnom dužnosniku za ovjeravanje i dužnosniku nadležnom za akreditaciju. Pokriva isto razdoblje i ima iste rokove kao i godišnje izvješće o obavljenim revizijama.
 - **mišljenje o završnoj izjavi o izdacima** koje nacionalni dužnosnik za ovjeravanje podnosi Komisiji, za zatvaranje nekog programa ili nekog njegovog dijela. Tamo gdje je to prikladno, završna izjava o izdacima može uključiti zahtjeve za plaćanje u obliku računa koji se podnose na godišnjoj osnovi. Ovo mišljenje bavi se valjanosti završnog zahtjeva za plaćanje, točnosti financijskih informacija i, tamo gdje je to prikladno, popraćeno je završnim izvješćem o obavljenim revizijama. Priprema se prema obrascu u **DODATKU E** ovom Okvirnom sporazumu. Šalje se Komisiji i dužnosniku nadležnom za akreditaciju u isto vrijeme kad i odnosna završna izjava o izdacima koju podnosi nacionalni dužnosnik za ovjeravanje ili najkasnije u roku od tri mjeseca od podnošenja te završne izjave o izdacima.

- Daljnji posebni zahtjevi za godišnji plan rada revizije i/ili izvješća i mišljenja iz prethodne točke mogu se utvrditi u Sektorskim sporazumima ili Sporazumima o financiranju.
- S obzirom na metodologiju rada revizije, izvješća i revizijska mišljenja, tijelo nadležno za reviziju mora poštivati međunarodne standarde o reviziji, posebno u pogledu područja procjene rizika, revizijske značajnosti i uzorkovanja. Ta se metodologija može upotpuniti daljnjim smjernicama i definicijama Komisije, posebno u vezi s odgovarajućim općim pristupom uzorkovanju, razinama povjerljivosti i značajnosti.

DODATAK B

Okvirnom sporazumu između Komisije i

Vlade Republike Hrvatske

Izjava o jamstvu¹

Nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje Republike Hrvatske²

Ja, (prezime, ime, službeni naziv ili funkcija), nacionalni dužnosnik za ovjeravanje Republike Hrvatske ovim dostavljam Komisiji [izjavu o izdacima] [račune i izjavu o izdacima]³ Instrumenta za pretpristupnu pomoć (IPA) za Republiku Hrvatsku za financijsku godinu 01. 01. 20xx do 31. 12. 20xx.

Izjavljujem da sam uspostavio i nadzirao rad sustava upravljanja i interne kontrole u vezi s komponentom programa IPA [1 do 5] (Godišnja izjava o upravljanju).

Potvrđujem, na osnovi svoje vlastite prosudbe i na osnovi informacija koje su mi na raspolaganju, uključujući, između ostalog, rezultate rada interne revizije, da:

- Izdaci prikazani [i računi podnijeti]³ Komisiji tijekom financijske godine 01. 01. 20xx do 31. 12. 20xx daju[e]³, po mom najboljem znanju, objektivno, potpuno i točno stanje izdataka i primitaka u vezi s komponentom programa IPA [1 do 5] za gore navedenu financijsku godinu;
- Sustav upravljanja i kontrole bio je djelotvoran kako bi osigurao prihvatljivo jamstvo pravovaljanosti i ispravnosti predmetnih transakcija, uključujući, između ostalog, poštivanje načela dobrog financijskog upravljanja;
- Sustav upravljanja i kontrole primijenjen za komponentu [1 do 5] nije se [značajno]⁴ promijenio u usporedbi s opisom danim u trenutku podnošenja zahtjeva za prijenos upravljanja (uzimajući u obzir promjene o kojima je Komisija bila obaviještena prethodnih godina);
- Poštovani su svi relevantni ugovorni odnosi koji bi mogli imati materijalne posljedice na prikazane izdatke [i podnijete račune]³ tijekom referentnog razdoblja u slučaju nepoštivanja. Nije bilo događaja nepoštivanja pravila Zajednice koji bi mogli imati materijalne posljedice na prikazane izdatke [i podnijete račune]³ u slučaju nepoštivanja.

Potvrđujem da sam, prema potrebi, poduzeo odgovarajuće mjere u vezi s izvješćima i mišljenjima tijela nadležnog za reviziju, koja su do danas izdana, u skladu s člankom 29. Provedbenih pravila IPA-e.

¹ po komponentama

² prema Članku 27. Provedbene uredbe o programu IPA

³ mogućnost koja se bira za komponentu 5

⁴ gdje je to prikladno

[Ovo jamstvo ipak podliježe sljedećim rezervacijama <opisati i mjere za ispravak >:

- ...
- ...].

Nadalje, potvrđujem da nisam upoznat s bilo kojim neobjavljenim pitanjem koje bi moglo štetiti financijskim interesima Zajednice.

(Mjesto i datum izdavanja

Potpis

(Ime i službeni naslov ili funkcija nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje)

DODATAK C

Okvirnom sporazumu između Komisije i , Vlade Republike Hrvatske Godišnje izvješće o obavljenim revizijama¹ Tijela u Republici Hrvatskoj nadležnog za reviziju²

dostavlja se

- Europskoj komisiji, Općoj upravi ...
- Dužnosniku nadležnom za akreditaciju (DNA) u Republici Hrvatskoj i
- [primjerak]³ Nacionalnom dužnosniku za ovjeravanje (NDO) u Republici Hrvatskoj

1. UVOD

- Utvrditi komponentu/program IPA-e koju izvješće pokriva
- Navesti tijela koja su bila uključena u pripremu izvješća, uključujući i samo Tijelo nadležno za reviziju
- Opisati korake koji su poduzeti za pripremu izvješća
- Navesti opseg obavljenih revizija (uključujući izdatke prikazane Komisiji za odnosnu godinu u vezi s relevantnim operacijama)
- Navesti razdoblje pokriveno ovim godišnjim izvješćem o obavljenim revizijama (prethodnih 12 mjeseci zaključno na dan 30. 09. 20xx.)

2. SAŽETAK NALAZA

- Opisati vrstu i opseg nalaza dobivenih i iz sustava i iz dokaznog ispitivanja. (Te nalaze podijeliti prema razini važnosti - "velika", "srednja" i "mala". Popis tih nalaza prikazan je u dodatku ovom izvješću). Navesti one pogreške, koje se smatraju sistemskim po svojoj prirodi i procijeniti vjerojatnost moguće daljnje kvalifikacije povezane s tim pogreškama. Opisati i količinski izraziti sve otkrivene nepravilnosti.

3. PROMJENE U SUSTAVIMA UPRAVLJANJA I KONTROLE

- Provjeriti je li opis sustava upravljanja i kontrole i organizacijske strukture u Izjavi o jamstvu nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje točan ili nije. Ukoliko nije, navesti sve značajne promjene u sustavima upravljanja i kontrole koje nisu uključene u Izjavi o jamstvu
- Provjeriti je li NDO navedene promjene proslijedio u skladu s Dodatkom A4) b) Okvirnog sporazuma.

¹ po komponentama

² prema Članku 29. stavku 2(b) Provedbene uredbe o programu IPA

³ mogućnost koja se bira za komponentu 5

4. PROMJENE U GODIŠNJEM PLANU REVIZIJE

- Navesti promjene koje su unijete u godišnjem planu revizije ili su predložene, uz objašnjenja i razloge.
- S obzirom na prethodno navedene promjene, opisati pristup revizije koji je usvojen kao odgovor. Naznačiti implikacije promjena i odstupanja, uključujući i naznaku osnove za odabir dodatnih postupaka revizije u kontekstu revidiranog godišnjeg plana revizije.

5. REVIZIJE SUSTAVA

- Navesti tijela koja su provela ispitivanje sustava u svrhu ovog izvješća, uključujući i samo tijelo zaduženo za reviziju.
- Priložiti sažeti popis obavljenih revizija; navesti primijenjene stupnjeve značajnosti i pouzdanosti (u %), gdje je prikladno, i datum kada je izvješće proslijeđeno Komisiji.
- Opisati osnovu za odabir revizija u kontekstu godišnjeg plana revizija.
- Opisati glavne nalaze i zaključke iz obavljenih revizija za sustave upravljanja i kontrole, uključujući adekvatnost tijeka revizije i poštivanje zahtjeva i politika Zajednice.
- Navesti sve financijske posljedice nalaza.
- Navesti podatke o praćenju nalaza revizije, a posebno o primijenjenim ili preporučenim mjerama ispravljanja i sprječavanja.

6. REVIZIJE UZORKA OPERACIJA

- Navesti tijela koja su provela dokazno ispitivanje u svrhu ovog izvješća, uključujući i samo Tijelo nadležno za reviziju.
- Priložiti sažeti popis s brojem obavljenih revizija, primijenjenih stupnjeva značajnosti i pouzdanosti (u %), gdje je prikladno, i iznos provjerenih izdataka, podijeljenih na komponente, osovine prioriteta programa i/ili mjere ukoliko je relevantno, razlikujući između uzorkovanja na osnovi rizika i statističke metode uzorkovanja, gdje je to prikladno. Navesti postotak provjerenih izdataka u odnosu na ukupne prihvatljive izdatke prijavljene Komisiji (i za predmetno razdoblje i kumulativno).
- Opisati osnovu za odabir provjerenih operacija.
- Opisati glavne rezultate dokaznog ispitivanja, posebno naznačiti ukupnu stopu financijskih pogrešaka u odnosu na ukupne izdatke nad kojima je obavljena revizija a koji su dobiveni iz uzorka.
- Navesti podatke o praćenju pogrešaka, primjeni financijskih ispravaka i/ili planu ispravaka.
- Navesti sve nastale financijske ispravke.

7. SURADNJA IZMEĐU REVIZIJSKIH TIJELA I NADZOR KOJI OBAVLJA TIJELO NADLEŽNO ZA REVIZIJU

- Opisati postupak za koordinaciju između različitih nacionalnih tijela za reviziju i samog tijela nadležnog za reviziju (ako je primjenjivo).
- Opisati postupak za nadzor koji primjenjuje tijelo nadležno za reviziju prema drugim revizijskim tijelima (ako je primjenjivo).

8. PRAĆENJE AKTIVNOSTI REVIZIJE IZ PRETHODNIH GODINA

- Navesti informacije, tamo gdje je prikladno, o praćenju preporuka revizije i rezultata obavljene revizije nad operacijama iz ranijih godina.

9. SREDSTVA KOJE JE KORISTILO TIJELO NADLEŽNO ZA REVIZIJU

- Opisati sredstva korištena u cilju izrade ovog godišnjeg izvješća o obavljenim revizijama

DODATAK: Godišnji plan revizija za referentnu godinu (prethodnih 12 mjeseci zaključno na dan 30. 09. 20xx.)

[Popis nalaza iz prethodne točke 2]

[Popis promjena iz prethodne točke 4]

[Sažeti popis iz prethodne točke 5 prema priloženom obrascu]

[Sažeti popis iz prethodne točke 6 prema priloženom obrascu]

[Sažeti popis iz prethodne točke 5] ZA REVIZIJE SUSTAVA

Datum obavljene revizije sustava	Program / sustav na kojem je obavljena revizija	Jedinica koja obavlja reviziju	Prikazani izdaci u referentnoj godini	Ukupni kumulativni prikazani izdaci	Osnova za odabir programa

[Sažeti popis iz prethodne točke 6] ZA PRIKAZANE IZDATKE I UZORKOVANE REVIZIJE

Fond	Referenca (CCI br.)	Program	Izdaci prikazani u ref. godini	Izdaci u ref. godini revidirani radi nasumičnog uzorka	Iznos postotak (stopa pogreške) neredovityh izdataka u nasumičnom uzorku (3)	i Ostali izdaci nad kojima je obavljena revizija (4)	Iznos neredovityh izdataka ostali izdaci iz uzorka	Ukupni izdaci prikazani kumulativno	Ukupni izdaci revidirani kumulativno kao postotak ukupnih izdataka prikazanih kumulativno	Stupanj značajnosti (%)	Stupanj povjerenosti (%)
			1.	2.	Amount	%	1.				

1. Visina izdataka nad kojima je obavljena revizija.
2. Postotak izdataka nad kojima je obavljena revizija u odnosu na izdatke prikazane Komisiji u referentnoj godini.
3. U slučaju u kojem nasumični uzorak pokriva više od jednog Fonda ili programa, informacije se daju za cijeli uzorak.
4. Izdaci iz dodatnog uzorka i izdaci iz nasumičnog uzorka koji nisu u referentnoj godini

DODATAK D

Okvirnom sporazumu između Komisije i Vlade Republike Hrvatske¹

Godišnje revizijsko mišljenje

Tijela u Republici Hrvatskoj nadležnog za reviziju² o sustavima upravljanja i kontrole

dostavlja se

- Europskoj komisiji, Općoj upravi ...
- Dužnosniku nadležnom za akreditaciju (DNA) u Republici Hrvatskoj i
- [primjerak]³ Nacionalnom dužnosniku za ovjeravanje (NDO) u Republici Hrvatskoj

Uvod:

Ja, (*prezime, ime, službeni naziv ili funkcija*), čelnik Tijela u Republici Hrvatskoj nadležnog za reviziju (*države*), (*naziv imenovanog Tijela nadležnog za reviziju*) ispitao/la sam rad sustava upravljanja i kontrole za operacije u okviru komponente [1 to 5] Instrumenta pretpristupne pomoći (IPA) tijekom prethodnog razdoblja od 12 mjeseci zaključno sa (*datumom*), kako bih izdao/la mišljenje o njihovoj usklađenosti s Okvirnim sporazumom i/ili drugim sporazumima između Komisije i Vlade Republike Hrvatske, u okviru programa IPA i o tome je li se tim sustavima upravljanja i kontrole – namijenjenim da doprinesu dobivanju pouzdanih [izjava o izdacima] [računa i izjava o izdacima]⁴ dostavljenih Komisiji i da pomognu u osiguranju, između ostalog, pravovaljanosti i ispravnosti transakcija na koje se te izjave odnose – upravljalo na efikasan način.

Odnosne odgovornosti nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje i revizora:

Nacionalni dužnosnik za ovjeravanje odgovoran je, između ostalog, za pripremu i realno prikazivanje Izjave o jamstvu u skladu sa člankom 25. Provedbene uredbe o programu IPA (IPA PU). Ta odgovornost uključuje davanje izjave u pogledu objektivnosti, potpunosti i točnosti prikazanih izdataka [i podnijetih računa]³ Komisiji, kao i o tome da li djelotvoran rad sustava upravljanja i kontrole u okviru programa IPA osigurava prihvatljivo jamstvo u pogledu pravovaljanosti i ispravnosti transakcija na koje se Izjava odnosi.

¹ po komponentama

² sukladno Članku 29. stavku 2.b) Provedbene uredbe o programu IPA

³ mogućnost koja se bira za komponentu 5

⁴ mogućnost koja se bira ovisno o komponenti

Nacionalni dužnosnik za ovjeravanje svoju procjenu treba temeljiti na svim informacijama koje su mu/joj na raspolaganju. To uključuje rad službe interne revizije.

Moja odgovornost u ovom izvješću – u skladu sa člankom 29. stavkom 2.b) 2. alineja Provedbene uredbe o programu IPA – je **izraziti mišljenje** o djelotvornom radu sustava upravljanja i kontrole uspostavljenih za operacije u okviru komponente programa IPA [1 do 5] tijekom prethodnog razdoblja od 12 mjeseci zaključno sa (datumom) u svakom materijalnom pogledu.

Naše revizije organiziraju se s tim ciljem (kao i s ciljem da se ujedno osiguraju mišljenja o prikazanim izdacima [i godišnji računi komponente 5]⁵ i završnim izjavama o zahtjevu). Organiziramo opći plan rada revizije radi ispunjenja svih naših odgovornosti prema članku 29. Provedbene uredbe o programu IPA. Naše revizije nismo planirali niti obavljali s ciljem da bismo mogli izraziti opće mišljenje o pouzdanosti Izjave o jamstvu nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje kao takve. No ipak navodimo svoje zaključke o tome da li rezultati obavljene revizije koju smo proveli značajno dovode u pitanje Izjavu o jamstvu. Posebno smo procijenili jesu li naši nalazi obavljene revizije u skladu s postojanjem ili izostankom rezervacija od strane nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje prema Izjavi o jamstvu. Revizije smo obavili u skladu s međunarodnim revizijskim standardima. Ti standardi zahtijevaju, između ostalog, poštivanje etičkih zahtjeva te da revizije planiramo i obavljamo kako bismo dobili prihvatljivo jamstvo na kojem možemo temeljiti naše mišljenje.

Vjerujem da obavljeni rad osigurava dobru osnovu za naše mišljenje.

Opseg ispitivanja:

Revizijski zadaci obavljeni su u skladu s godišnjim planom revizije u pogledu ove komponente u predmetnom razdoblju od 12 mjeseci i navedeni su u godišnjem izvješću o obavljenim revizijama koje pokriva razdoblje do ... (*datum*).

Naša revizija zasnovana na sustavu uključila je ispitivanje, na osnovi testiranja, strukture i rada sustava upravljanja i kontrole koji je korisnik uveo radi djelotvornog upravljanja onim rizicima koji mogu ugroziti izradu pouzdanih [izjava o izdacima] [računa i izjava o izdacima]³ dostavljenih Komisiji.

Navesti ograničenja opsega ispitivanja:

- Objasniti eventualna ograničenja

Mišljenje revizora:

[1. mogućnost – Bezuvjetno mišljenje

Na osnovi gore spomenutog ispitivanja, moje je mišljenje da su u razdoblju od 1. listopada 20xx. do 30 rujna 20xx.+1) sustavi upravljanja i kontrole uspostavljeni za komponentu [1 do 5] kao doprinos izradi pouzdanih [izjava o izdacima] [računa i izjava o izdacima]³ dostavljeni Komisiji pa time i da bi pomogli u osiguranju, između ostalog, pravovaljanosti i ispravnosti transakcija na koje se te izjave odnose, djelotvorno funkcionirali a, glede njihove namjene i rada, poštivali su u svakom materijalnom pogledu sve važeće zahtjeve Okvirnog sporazuma o programu IPA i/ili svih drugih sporazuma između Komisije i Vlade Republike Hrvatske u

⁵ mogućnost koja se bira za komponentu 5

okviru programa IPA. Bez izražavanja mišljenja o općoj pouzdanosti Izjave o jamstvu zaključujem da Izjava o jamstvu koju izdaje nacionalni dužnosnik za ovjeravanje ne sadrži izjave koje bi materijalno bile neusklađene s nalazima revizije i koje bi tako dale osnove za sumnju u ispravnost Izjave o jamstvu u skladu s važećim zakonima.

Revizije su obavljene u razdoblju između d/m/20.. i d/m/20.. . Izvješće o mojim nalazima dostavlja se s istim datumom kao i ovo mišljenje.

(Mjesto i datum izdavanja)

Potpis

Ime i službeni naziv ili funkcija čelnika imenovanog Tijela nadležnog za reviziju)

[2. mogućnost – Uvjetno mišljenje⁶

Na osnovi prethodno spomenutog ispitivanja, moje je mišljenje da su u razdoblju od 1. listopada 20xx. do 30 rujna 20xx.+1) sustavi upravljanja i kontrole uspostavljeni za komponentu [1 do 5] kao doprinos izradi pouzdanih [izjava o izdacima] [računa i izjava o izdacima]³ dostavljeni Komisiji pa time i da bi pomogli u osiguranju, između ostalog, pravovaljanosti i ispravnosti transakcija na koje se te izjave odnose, djelotvorno funkcionirali a, glede njihove namjene i rada, poštivali su u svakom materijalnom pogledu sve važeće zahtjeve Okvirnog sporazuma o programu IPA i/ili sve druge sporazume između Komisije i (države) u okviru programa IPA, osim u sljedećem:

- Iznijeti i objasniti kvalifikacije (bilo zbog neslaganja s nacionalnim dužnosnikom za ovjeravanje ili ograničenja opsega); posebno navesti odnosna tijela
- Navesti je li priroda kvalifikacija da se ponavljaju / sistemska ili jednokratna

Zbog toga, [(država)] [... tijelo] [i drugi sudionik(ci)] nije poštivao/la zahtjeve Okvirnog sporazuma o programu IPA i/ili druge sporazume između Komisije i Vlade Republike Hrvatske u okviru programa IPA.

Procjenjujem da **posljedica** kvalifikacija(e) iznosi ... EUR [%] od ukupnih prikazanih izdataka, što odgovara ... EUR [%] javnog doprinosa. Doprinos Zajednice koji je oštećen tako iznosi Bez izražavanja mišljenja o općoj pouzdanosti Izjave o jamstvu u cjelini, zaključujem da Izjava o jamstvu koju je izdao nacionalni dužnosnik za ovjeravanje sadrži izjavu(e) koja(e) je/su materijalno neusklađena(e) s našim nalazima revizije i koje bi tako dale osnove za sumnju u ispravnost Izjave o jamstvu u skladu s važećim zakonima u vezi s ovim. Ova/ove rezervacija(e) i neusklađenost(i) jest/jesu: <opisati rezervaciju>

Revizije su obavljene u razdoblju između d/m/20.. i d/m/20.. . Izvješće o mojim nalazima dostavlja se s istim datumom kao i ovo mišljenje.

(Mjesto i datum izdavanja)

⁶ primjenjuje se bilo zbog njihovog neslaganja s nacionalnim dužnosnikom za ovjeravanje ili ograničenja opsega.

Potpis

Ime i službeni naziv ili funkcija čelnika imenovanog Tijela nadležnog za reviziju)]

[3. mogućnost – Nepovoljno mišljenje

Na osnovi prethodno spomenutog ispitivanja, moje je mišljenje da u razdoblju od 1. listopada 20xx. do 30. rujna 20xx.+1) sustavi upravljanja i kontrole uspostavljeni za komponentu [1 do 5] kao doprinos izradi pouzdanih [izjava o izdacima] [računa i izjava o izdacima]³ dostavljeni Komisiji pa time i da bi pomogli u osiguranju, između ostalog, pravovaljanosti i ispravnosti transakcija na koje se te izjave odnose, nisu djelotvorno funkcionirali a, glede njihove namjene i rada, nisu poštivali, u značajnoj mjeri, važeće zahtjeve Okvirnog sporazuma o programu IPA i/ili sve druge sporazume između Komisije i Vlade Republike Hrvatske u okviru programa IPA.

Ovo negativno mišljenje temelji se na sljedećem(im) nalazu(nalazima):

- Opisati okolnosti uslijed kojih su nastale rezervacije – kao i značajne posljedice za poštivanje pravila Zajednice – i posebno navesti tijela na koja utječu, ukoliko je primjenjivo.

Zbog posljedica pitanja opisanih u prethodnom stavku, [(država)] [... tijelo] [i drugi sudionik(ci)] nije poštivao/la zahtjeve Okvirnog sporazuma o programu IPA i/ili drugih sporazuma između Komisije i Vlade Republike Hrvatske u okviru programa IPA.

Revizije su obavljene u razdoblju između d/m/20.. i d/m/20.. . Izvješće o mojim nalazima dostavlja se s istim datumom kao i ovo mišljenje.

(Mjesto i datum izdavanja

Potpis

Ime i službeni naziv ili funkcija čelnika imenovanog Tijela nadležnog za reviziju)]

[4. mogućnost – Suzdržano mišljenje

S obzirom na značaj predmeta rasprave u prethodnom odlomku, **ne izražavam mišljenje** o djelotvornosti sustava upravljanja i kontrole u okviru komponente programa IPA [1 do 5] za razdoblje od 1. listopada 20xx. do 30. rujna 20xx.+1 i njegovoj usklađenosti s Okvirnim sporazumom o programu IPA i/ili bilo kojim drugim sporazumima između Komisije i Vlade Republike Hrvatske u okviru programa IPA. Bez izražavanja mišljenja o općoj pouzdanosti Izjave o jamstvu u cjelini, zaključujem da Izjava o jamstvu koju izdaje nacionalni dužnosnik za ovjeravanje sadrži izjavu(e) koju(e) koja(e) jest/jesu materijalno neusklađene s našim nalazima revizije pa stoga daju osnovu(e) za sumnju u ispravnost Izjave o jamstvu u skladu s važećim zakonima u vezi s ovim. Ova/ove rezervacija(e) i neusklađenost(i) jest/jesu: <opisati rezervaciju>

Mjesto i datum izdavanja

Potpis
Ime i službeni naziv ili funkcija čelnika imenovanog Tijela nadležnog za reviziju)]

DODATAK E

Okvirnom sporazumu između Komisije i

Vlade Republike Hrvatske¹

Revizijsko mišljenje

**Tijela u Republici Hrvatskoj nadležnog za reviziju²
o završnoj izjavi o izdacima [programa s referencom: ...]
[o računima i izjavi o izdacima za komponentu 5]³
[dio ... programa s referencom: ...]
[uz podršku završnog Izvješća o obavljenim revizijama]⁴**

dostavlja se

- Europskoj komisiji, Općoj upravi ...
- Dužnosniku nadležnom za akreditaciju (DNA) u Republici Hrvatskoj i

1. Uvod

Ja, (*prezime, ime, službeni naziv ili funkcija*), čelnik Tijela u Republici Hrvatskoj nadležnog za reviziju, (*naziv imenovanog Tijela nadležnog za reviziju*), ispitao/la sam rezultate revizija obavljenih na programu (*navesti program – naziv, komponentu, razdoblje, poziv na broj (CCI)*) prema ili pod odgovornosti Tijela nadležnog za reviziju u skladu s planom rada revizije [a poduzeo/la sam i dodatne aktivnosti koje sam prema vlastitoj prosudbi smatrao/la potrebnim].

2. Odnosne odgovornosti nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje (NDO) i revizora:

U skladu sa člankom 25. Provedbene uredbe o programu IPA (IPA PU), priprema i istinito prikazivanje izjava o izdacima koje se podnose Komisiji, kao i osiguranje pravovaljanosti i ispravnosti transakcija na koje se te izjave odnose, u nadležnosti je nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje.

[Ta nadležnost uključuje: izradu, provedbu i održavanje interne kontrole koja se odnosi na pripremu i istinito prikazivanje godišnjih računa koji ne sadrže pogrešno prikazivanje, bilo zbog prijevare ili pogreške; odabir i primjenu odgovarajućih računovodstvenih politika; i izradu računovodstvenih procjena koje su realne u zadanim okolnostima]³.

Moja je odgovornost u ovom izvješću – u skladu sa Člankom 29. stavkom 2.b) 3. alineja Provedbene uredbe o programu IPA – izraziti mišljenje [o pouzdanosti završne izjave o izdacima] [o pouzdanosti izjave o izdacima i godišnjih računa]³ [i o valjanosti završnog zahtjeva za plaćanje] koje podnosi nacionalni dužnosnik za ovjeravanje. Revizije sam obavio/la u skladu s međunarodnim revizijskim standardima.

Ti standardi zahtijevaju da revizije planiram i obavljam kako bih dobio/la realna jamstva o tome je[su] li izjava(e) o izdacima [i godišnji računi]³ [i zahtjev za plaćanjem za konačni saldo

¹ po komponentama

² sukladno Članku 29. stavku 2. b) Provedbene uredbe o programu IPA

³ mogućnost koja se bira za komponentu 5

⁴ gdje je odgovarajuće u svakom slučaju nije primjenjivo na komponentu 5

doprinosa Zajednice programu] oslobođeni od pogrešnog prikazivanja [i djelotvornost postupaka interne kontrole]³.

Organiziramo opći plan rada revizije radi ispunjenja naših odgovornosti prema Članku 29. Provedbene uredbe o programu IPA. Revizije su uključile [ispitivanje, na osnovi testiranja, dokaza koji podupiru iznose i informacije objavljene u završnoj izjavi o izdacima i zahtjevu za plaćanjem za konačni saldo doprinosa Zajednice programu] [ispitivanje, na osnovi testiranja, dokaza koji podupiru informacije u godišnjim računima, ispitivanje procedura i odgovarajućeg uzorka transakcija da bi se dobio revizijski dokaz o iznosima i podacima objavljenim u izjavi o izdacima i godišnjim računima]³. [Revizije su obuhvatile usklađenost isplata s pravilima Zajednice samo u vezi sa sposobnosti akreditiranih administrativnih struktura da osiguraju provjeru takve usklađenosti prije izvršenja isplate]⁵.

Vjerujem da moje revizije osiguravaju realnu osnovu za moje mišljenje.

3. Opseg ispitivanja

Ispitivanje sam proveo/la u skladu sa Člankom 29. stavkom 2. b) Provedbene uredbe o programu IPA.

<Svrha našeg ispitivanja nije bila kreiranje mišljenja o pravovaljanosti i ispravnosti transakcija na koje se odnosi završna izjava o izdacima koja se podnosi Komisiji.>⁶ <Nije bilo ograničenja za opseg ispitivanja.>⁵

Opseg su nadalje ograničavali sljedeći faktori:

(a) ...

(b) ...

(c) ..., itd.

(Navesti sva ograničenja za opseg ispitivanja, na primjer sve sistemске probleme, slabosti u sustavu upravljanja i kontrole, nedostatak popratne dokumentacije, slučajeve u sudskim postupcima, itd. i procijeniti visine izdataka i doprinos Zajednice na koji to utječe. Ukoliko Tijelo nadležno za reviziju ne smatra da ograničenja utječu na završne prikazane izdatke, i to je potrebno navesti.)

4. Greške i nepravilnosti

[Stope pogrešaka i slučajevi nepravilnosti otkriveni prilikom obavljanja revizije nisu takvi da bi spriječili bezuvjetno mišljenje ukoliko ih nacionalni dužnosnik za ovjeravanje riješi na zadovoljavajući način i s obzirom na kretanje u razini njihovog pojavljivanja tijekom vremena.]

Ili

[Stope pogrešaka i nepravilnosti otkrivene prilikom obavljanja revizije i način na koji ih nacionalni dužnosnik za ovjeravanje rješava, su takve da ne sprječavaju bezuvjetno mišljenje. Popis tih slučajeva nalazi se u završnom izvješću o obavljenim revizijama uz naznaku njihovog eventualnog sistemskog karaktera i raspona problema.]

5. Mišljenje revizora o završnoj izjavi o izdacima

/1. mogućnost – Bezuvjetno mišljenje

⁵ nije obavezno za komponentu 5

⁶ mogućnost koja se bira ovisno o komponenti.

(Ukoliko nije bilo ograničenja glede opsega ispitivanja, a stopa pogrešaka i slučajevi nepravilnosti i način na koji ih nacionalni dužnosnik za ovjeravanje rješava ne sprječavaju bezuvjetno mišljenje)

[Na osnovi prethodno spomenutog ispitivanja koje pokriva reviziju obavljenju u skladu sa Člankom 29. stavkom 2.(b) Provedbene uredbe o programu IPA [i dodatnog rada koji sam obavio/la], moje je mišljenje da su računi podnijeti Komisiji za operacije u okviru komponente programa IPA [1 do 5] za razdoblje od (datuma) do (datuma) (posebno izjava o izdacima) prikazani istinito, u svakom materijalnom pogledu <, uključujući one koji se odnose na pravovaljanost i ispravnost transakcija na koje se odnose >⁷ [a procedure interne kontrole su djelovale na zadovoljavajući način]³.]

Ili

[Na osnovi gore spomenutog ispitivanja koje pokriva reviziju obavljenju u skladu sa Člankom 29. stavkom 2. (b) Provedbene uredbe o programu IPA [i dodatnog rada koji sam obavio/la], moje je mišljenje da završna izjava o izdacima prikazuje istinito, u svakom materijalnom pogledu - < uključujući one koji se odnose na pravovaljanost i ispravnost transakcija na koje se odnose >⁷ - izdatke plaćene u okviru operativnog programa s pozivom na:... komponente u okviru programa IPA [1 do 5] za razdoblje od (datuma) do (datuma), i da je zahtjev za isplatom završnog salda doprinosa Zajednice ovom programu valjan.]

Moje revizije obavljene su između D/M/20.. i D/M/20.. .

Mjesto i datum izdavanja

Potpis

Ime i službeni naziv ili funkcija čelnika imenovanog Tijela nadležnog za reviziju)]

[2. mogućnost – Uvjetno mišljenje

(Ukoliko su postojala ograničenja glede opsega ispitivanja i/ili stope pogrešaka i slučajeva nepravilnosti i načina na koji ih nacionalni dužnosnik za ovjeravanje rješava, to zahtjeva uvjetno mišljenje, ali ne opravdava nepovoljno mišljenje za sve predmetne izdatke)

[Na osnovi prethodno spomenutog ispitivanja koje pokriva reviziju obavljenju u skladu sa Člankom 29. stavkom 2.(b) Provedbene uredbe o programu IPA [i dodatnog rada koji sam obavio], moje je mišljenje da su računi podnijeti Komisiji za operacije u okviru komponente IPA [1 do 5] za razdoblje od (datuma) do (datuma) prikazani istinito, u svakom materijalnom pogledu - < uključujući one koji se odnose na pravovaljanost i ispravnost transakcija na koje se odnose>⁷ [a procedure interne kontrole su djelovale na zadovoljavajući način]³- osim u sljedećem:

(a) ...

(b) ...

(c) ..., itd.

(navesti kvalifikacije, posebno tijela na koja se odnose, i objasniti da li se ponavljaju / jesu li sistemski ili jednokratni)

⁷ uključiti po izboru za komponente za koje je to primjenjivo (pogledajte prethodnu fusnotu 6).

Procjenjujem da posljedica kvalifikacija(e) iznosi ... EUR [u %] od ukupnih prikazanih izdataka, [što odgovara ... EUR [%] javnog doprinosa]. Doprinos Zajednice koji je oštećen tako iznosi

III

[Na osnovi prethodno spomenutog ispitivanja koje pokriva reviziju obavljen u skladu sa Člankom 29. stavkom 2.(b) Provedbene uredbe o programu IPA [i dodatnog rada koji sam obavio/la], moje je mišljenje da završna izjava o izdacima prikazuje istinito, u svakom materijalnom pogledu -< uključujući one koji se odnose na pravovaljanost i ispravnost transakcija na koje se odnose >⁷ izdatke plaćene u okviru operativnog programa s pozivom na: ... komponente programa IPA [1 do 5] za razdoblje od (datuma) do (datuma), i da je zahtjev za isplatom završnog salda doprinosa Zajednice ovom programu valjan osim u pogledu pitanja iz gornje točke 3 i/ili primjedbi iz prethodne točke 4 u pogledu stopa pogrešaka i slučajeva nepravilnosti i načina na koji ih nacionalni dužnosnik za ovjeravanje rješava.

Procjenjujem da posljedica kvalifikacija(e) iznosi ... EUR [u %] od ukupnih prikazanih izdataka, [što odgovara ... EUR [u %] javnog doprinosa]. Doprinos Zajednice koji je oštećen tako iznosi

Moje revizije obavljene su između D/M/20.. i D/M/20.. .

Mjesto i datum izdavanja

Potpis

Ime i službeni naziv ili funkcija čelnika imenovanog Tijela nadležnog za reviziju)

[3. mogućnost – Nepovoljno mišljenje

(Ukoliko su vrsta i razmjer pogrešaka i slučajeva nepravilnosti i načina na koji ih nacionalni dužnosnik za ovjeravanje rješava tako opsežni da se kvalifikacija ne smatra odgovarajućom za objavljivanje obmanjujuće prirode završne izjave o izdacima u cjelini)

[Na osnovi prethodno spomenutog ispitivanja koje pokriva reviziju obavljen u skladu sa Člankom 29. stavkom 2.(b) Provedbene uredbe o programu IPA [i dodatnog rada koji sam obavio/la], a posebno u pogledu vrste i razmjera pogrešaka i slučajeva nepravilnosti i činjenice da ih nacionalni dužnosnik za ovjeravanje nije riješio na zadovoljavajući način iz prethodne točke 4, moje je mišljenje da računi podnijeti Komisiji za operacije u okviru komponente programa IPA [1 do 5] za razdoblje od (datuma) do (datuma) nisu istinito prikazani, u svakom materijalnom pogledu [a procedure interne kontrole nisu djelovale na zadovoljavajući način]³.]

III

[Na osnovi prethodno spomenutog ispitivanja koje pokriva reviziju obavljen u skladu sa Člankom 29. stavkom 2. (b) Provedbene uredbe o programu IPA [i dodatnog rada koji sam obavio/la], moje je mišljenje da završna izjava o izdacima ne prikazuje na istiniti način, u svakom materijalnom pogledu - < uključujući one koji se odnose na pravovaljanost i ispravnost transakcija na koje se odnose >⁷ izdatke plaćene u okviru operativnog programa s pozivom na: ... komponentne programa IPA [1 do 5] za razdoblje od (datuma) do (datuma), i da zahtjev za isplatom završnog salda doprinosa Zajednice ovom programu nije valjan.]

Moje revizije obavljene su između D/M/20.. i D/M/20.. .

Mjesto i datum izdavanja

Potpis

Ime i službeni naziv ili funkcija čelnika imenovanog Tijela nadležnog za reviziju)]

[4. mogućnost - – Suzdržano mišljenje

(Ukoliko je bilo velikih ograničenja u opsegu ispitivanja, koja su takva da se ne može doći do zaključka o pouzdanosti završne izjave o izdacima bez značajnog nastavka rada)

[Na osnovi prethodno spomenutog ispitivanja koje pokriva reviziju obavljen u skladu sa Člankom 29. stavkom 2.(b) Provedbene uredbe o programu IPA [i dodatnog rada koji sam obavio/la], a posebno u pogledu pitanja iz točke 3, nisam u mogućnosti izraziti mišljenje.

Mjesto i datum izdavanja

Potpis

Ime i službeni naziv ili funkcija čelnika imenovanog Tijela nadležnog za reviziju)]

[primjerak za: Nacionalni dužnosnik za ovjeravanje (NDO) Republike Hrvatske]6

FINANCING AGREEMENT

BETWEEN

THE GOVERNMENT OF THE REPUBLIC OF CROATIA

AND

**THE COMMISSION OF THE EUROPEAN
COMMUNITIES**

**CONCERNING THE "HUNGARY-CROATIA IPA CROSS-
BORDER PROGRAMME" UNDER THE
INSTRUMENT FOR PRE-ACCESSION ASSISTANCE**

Dated

(Shared Management)

CONTENTS

Preamble

- 1. The Programme**
- 2. Implementation of the Programme**
- 3. Structures and authorities with responsibilities**
- 4. Funding**
- 5. Automatic and final decommitment**
- 6. Treatment of receipts**
- 7. Eligibility of expenditure**
- 8. Public procurement**
- 9. Retention of documents**
- 10. Interpretation**
- 11. Partial invalidity and unintentional gaps**
- 12. Review and amendments**
- 13. Termination**
- 14. Settlement of differences**
- 15. Notices**
- 16. Number of originals**
- 17. Annexes**
- 18. Entry into force**

Annex A Hungary - Croatia IPA Cross Border Programme adopted by Commission decision C(2008) 911 of 13 March 2008

Annex B Framework Agreement between the Commission of the European Communities and the Government of Republic of Croatia, dated 27 August 2007

FINANCING AGREEMENT

THE GOVERNMENT OF THE REPUBLIC OF CROATIA

and

THE COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES

hereafter jointly referred to as "the Parties", or individually as "the beneficiary country" in the case of the Government of Republic of Croatia, or "the Commission", in the case of the Commission of the European Communities.

Whereas:

- (a) On 1 August 2006, the Council of the European Union adopted Regulation (EC) No 1085/2006 establishing an instrument for pre-accession assistance¹ (hereafter: "the IPA Framework Regulation"). With effect from 1 January 2007, this instrument constitutes the single legal basis for the provision of financial assistance to candidate countries and potential candidate countries in their efforts to enhance political, economic and institutional reforms with a view to their eventually becoming members of the European Union.
- (b) On 12 June 2007, the Commission adopted Regulation (EC) No 718/2007 implementing the IPA Framework Regulation, detailing applicable management and control provisions² (hereafter: "the IPA Implementing Regulation").
- (c) Community assistance under the instrument for pre-accession assistance should continue to support the beneficiary countries in their efforts to strengthen democratic institutions and the rule of law, reform public administration, carry out economic reforms, respect human as well as minority rights, promote gender equality, support the development of civil society and advance regional cooperation as well as reconciliation and reconstruction, and contribute to sustainable development and poverty reduction.

Community assistance for candidate countries should additionally focus on the adoption and implementation of the full *acquis communautaire*, and in particular prepare them for the implementation of the Community's agricultural and cohesion policy.

¹ OJ L 210, 31.7.2006, p. 82.

² OJ L 29.6.2007, p. 1.

- (d) The Parties have concluded on 27 August 2007 a Framework Agreement setting out the general rules for cooperation and implementation of the Community assistance under the Instrument for Pre-accession Assistance (hereafter: "the Framework Agreement").
- (e) The Commission adopted on 13 March 2008 the Hungary - Croatia IPA Cross-border Programme³ (hereafter: "the Programme") supporting cross-border co-operation between Republic of Hungary and Republic of Croatia (hereafter "the participating countries"). The Programme is to be implemented by shared management, in accordance with the provisions laid down in Article 53b and Title II of part two of Council Regulation (EC, Euratom) No 1605/2002 of 25 June 2002 on the Financial Regulation applicable to the general budget of the European Communities⁴ (hereafter: "the Financing Regulation").
- (f) It is necessary for the implementation of the Programme that the Parties conclude a Financing Agreement (hereafter: "this Agreement") to lay down
 - (i) the provisions by which the beneficiary country accepts the assistance of the Community and agrees to the rules and procedures concerning disbursement related to such assistance; and
 - (ii) the terms on which the assistance is managed, including the relevant methods and responsibilities for implementing the Programme.

HAVE AGREED ON THE FOLLOWING:

1 THE PROGRAMME

The Commission will contribute, by way of grant, to the financing of the Programme, which is set out in Annex A to this Agreement:

Programme number: 2007CB16IPO003

Title: Hungary – Croatia IPA Cross Border Programme

2 IMPLEMENTATION OF THE PROGRAMME

- (1) The Programme shall be implemented by shared management, in the meaning of Article 53b of the Financial Regulation.
- (2) The Programme shall be implemented in accordance with the provisions referred to in Section 2 of Chapter III of the IPA Implementing Regulation (Articles 101 to 138), those of the Framework Agreement, which is set out in Annex B to this Agreement and those of Commission Decision C (2008)911 of 13 March 2008 approving the Hungary – Croatia IPA Cross border Programme.

³ Commission Decision C (2008) 911

⁴ OJ L 248, 16.9.2002, p. 1. Regulation as last amended by Council Regulation (EC, Euratom) No 1525/2007, OJ L 343, 27.12.2007, p. 9.

- (3) The participating countries shall endeavour to ensure that all activities and objectives pursued with the implementation of the Programme are consistent with Community legislation and policies in force as may be applicable to the relevant sector and contribute to the progressive alignment with the *acquis communautaire*.
- (4) The participating countries shall ensure adequate coordination, consistency and complementarity of the assistance provided under the Programme with other forms of Community assistance, including but not limited to the other IPA components covered by the IPA Framework Regulation, as well as assistance financed by the European Investment Bank, other international financing institutions and bilateral donors.

3 STRUCTURES AND AUTHORITIES WITH RESPONSIBILITIES

- (1) The national IPA co-ordinator as referred to in Article 22 of the IPA Implementing Regulation and as designated in accordance with the Framework Agreement shall be responsible for co-ordinating the beneficiary country's participation in the relevant cross-border programmes as well as in the transnational, interregional or sea basins programmes under other Community instruments.
- (2) The beneficiary country shall set up a control system as described, pursuant to Article 108 of the IPA Implementing Regulation, in Chapter 8 of the Programme.
- (3) The participating countries shall set up a joint monitoring committee for the Programme, pursuant to Article 110 of the IPA Implementing Regulation.
- (4) The participating countries shall be responsible for the management and control of the Programme in particular through the measures set out in Article 114 of the IPA Implementing Regulation, including the recovery of amounts unduly paid.
- (5) The participating countries shall conclude a written agreement concerning the arrangements agreed between them to allow the programme authorities to exercise their duties arising from the IPA Implementing Regulation, pursuant to Article 118 of that Regulation and annexed to the description of the management and control systems referred to in Article 115 of that Regulation. In accordance with Article 121(2) of that Regulation, such written agreement shall also cover the provisions under Point 8 of this Agreement.

4 FUNDING

The total funding for the implementation of the Programme covered by this Agreement shall be as follows:

- (a) The Community contribution is fixed at a maximum of EUR 19,307,299, as detailed in Chapter 9 of the Programme. However, payment of the Community contribution by the Commission shall be made within the limits of the funds available.
- (b) The cost of the structures and authorities put in place by the beneficiary country for the implementation of the Programme shall be borne by the Beneficiary with the exception of the costs referred to in Article 94(1)(f) of the IPA Implementing Regulation, as detailed in the Programme.

5 AUTOMATIC AND FINAL DECOMMITMENT

According to Article 137 of the IPA Implementing Regulation and Article 166(3) of the Financing Regulation,

- (a) any portion of a budget commitment for the Programme shall be automatically decommitted where, by 31 December of the third year following year *n* being the one in which the budget commitment was made:
 - (i) it has not been used for the purpose of pre-financing; or
 - (ii) it has not been used for making intermediate payments; or
 - (iii) no declaration of expenditure has been presented in relation to it;
- (b) that part of budget commitments still open on 31 December 2017 for which a declaration of expenditure has not been made by 31 December 2018 shall be automatically decommitted.

6 TREATMENT OF RECEIPTS

- (1) According to Article 35 of the IPA Implementing Regulation, receipts for the purposes of IPA include revenue earned by an operation, during the period of its co-financing, from sales, rentals, service enrolment/fees or other equivalent receipts with the exception of:
 - (a) receipts generated through the economic lifetime of the co-financed investments in the case of investments in firms;
 - (b) receipts generated within the framework of a financial engineering measure, including venture capital and loan funds, guarantee funds, leasing;
 - (c) where applicable, contributions from the private sector to the co-financing of operations, which shall be shown alongside public contribution in the financing tables of the Programme.

- (2) Receipts as defined in paragraph 1 above represent income which shall be deducted from the amount of eligible expenditure for the operation concerned. No later than the closure of the Programme, such receipts shall be deducted from the relevant operation's eligibility expenditure in their entirety or pro-rata, depending on whether they were generated entirely or only in part by the co-financed operation.

7 ELIGIBILITY OF EXPENDITURE

- (1) Expenditure under the Programme shall be eligible for Community contribution if it has actually been incurred after the signature of this Agreement.
- (2) According to Article 34(3) and Article 89(2) of the IPA Implementing Regulation, the following expenditure shall not be eligible for Community contribution under the Programme:
- (a) taxes, including value added taxes;
 - (b) customs and import duties, or any other charges;
 - (c) purchase, rent or leasing of land and existing buildings;
 - (d) fines, financial penalties and expenses of litigation;
 - (e) operating costs;
 - (f) second hand equipment;
 - (g) bank charges, costs of guarantees and similar charges;
 - (h) conversion costs, charges and exchange losses associated with any of the component specific euro accounts, as well as other purely financial expenses;
 - (i) contributions in kind;
 - (j) interest on debt.
- (3) By way of derogation from paragraph 2 above and in accordance with Article 89(3) of the IPA Implementing Regulation, the Commission will decide on a case-by-case basis whether the following expenditure is eligible:
- (a) value added taxes, if the following conditions are fulfilled:
 - (i) they are not recoverable by any means,
 - (ii) it is established that they are borne by the final beneficiary, and
 - (iii) they are clearly identified in the project proposal.
 - (b) charges for transnational financial transactions;

- (c) where the implementation of an operation requires a separate account or accounts to be opened, the bank charges for opening and administering the accounts;
 - (d) legal consultancy fees, notarial fees, costs of technical or financial experts, and accountancy or audit costs, if they are directly linked to the co-financed operation and are necessary for its preparation or implementation;
 - (e) the cost of guarantees provided by a bank or other financial institutions, to the extent that the guarantees are required by national or Community legislation;
 - (f) overheads, provided they are based on real costs attributable to the implementation of the operation concerned. Flat-rates based on average costs may not exceed 25% of those direct costs of an operation that can affect the level of overheads. The calculation shall be properly documented and periodically reviewed;
 - (g) the purchase of land for an amount exceeding 10% of the eligible expenditure of the operation concerned.
- (4) In addition to the technical assistance for the Programme referred to in Article 94 and in accordance with Article 89(4) of the IPA Implementing Regulation, the following expenditure paid by public authorities in the preparation or implementation of an operation shall be eligible:
- (a) the costs of professional services provided by a public authority other than the final beneficiary in the preparation or implementation of an operation;
 - (b) the costs of the provision of services relating to the preparation and implementation of an operation provided by a public authority that is itself the final beneficiary and which is executing an operation for its own account without recourse to other outside service providers if they are additional costs and relate either to expenditure actually and directly paid for the co-financed operation.

The public authority concerned shall either invoice the costs referred to in point (a) of this paragraph to the final beneficiary or certify those costs on the basis of documents of equivalent probative value which permit the identification of real costs paid by that authority for that operation.

The costs referred to in point (b) of this paragraph must be certified by means of documents which permit the identification of real costs paid by the public authority concerned for that operation.

- (5) Without prejudice to the provisions of paragraphs 1 to 4, further rules on eligibility of expenditure may be laid down by the participating countries in the Programme.

8 PUBLIC PROCUREMENT RULES

In accordance with Article 121(1) of the IPA Implementing Regulation, procurement procedures in the whole area of the cross-border programme, both on Hungarian territory and on Croatian territory, shall follow the provisions of Chapter 3 of Part 2, Title IV of the Financial Regulation and Chapter 3 of Part 2, Title III, of Commission Regulation (EC, Euratom) No 2342/2002 of 23 December 2002 laying down detailed rules for the implementation of Council Regulation (EC, Euratom) No 1605/2002⁵, as well as Commission Decision C(2007)2034 on the 'Rules and procedures for services, supply and works contracts financed from the general budget of the European Communities for the purposes of cooperation with third countries'. However Section II.8.2 of Commission Decision C(2007) 2034 shall not apply to public administration bodies of the Republic of Hungary.

9 RETENTION OF DOCUMENTS

- (1) In accordance with Article 134 of the IPA Implementing Regulation, all documents relating to the Programme shall be kept available for a period of at least three years following the closure of the Programme as defined in Article 133(5) of that Regulation.

This period shall be interrupted either in the case of legal proceedings or at the duly motivated request from the Commission.

- (2) The documents and records shall be kept in accordance with the detailed provisions laid down in Article 134, paragraphs 2 to 7 of that Regulation.

10 INTERPRETATION

- (1) Subject to any express provision to the contrary in this Agreement, the terms used in this Agreement shall bear the same meaning as attributed to them in the IPA Framework Regulation and the IPA Implementing Regulation.
- (2) Subject to any express provision to the contrary in this Agreement, references to this Agreement are references to such Agreement as amended, supplemented or replaced from time to time.
- (3) Any references to Council or Commission Regulations are made to the version of those regulations as indicated. If required, modifications of these regulations shall be transposed into this Agreement by means of amendments.
- (4) Headings in this Agreement have no legal significance and do not affect its interpretation.

⁵ OJ L 31.12.2002, p. 1. Regulation as last amended by Commission Regulation (EC, Euratom) No 478/2007 of 23 April 2007, OJ L 111, 28.4.2007, p. 13.

11 PARTIAL INVALIDITY AND UNINTENTIONAL GAPS

- (1) If a provision of this Agreement is or becomes invalid or if this Agreement contains unintentional gaps, this will not affect the validity of the other provisions of this Agreement. The Parties will replace any invalid provision by a valid provision which comes as close as possible to the purpose of and intent of the invalid provision.
- (2) The Parties will fill any unintentional gap by a provision which best suits the purpose and intent of this Agreement, in compliance with the IPA Framework Regulation and the IPA Implementing Regulation.

12 REVIEW AND AMENDMENT

- (1) The implementation of this Agreement will be subject to periodic reviews at times arranged between the Parties.
- (2) Any amendment agreed to by the Parties will be in writing and will form part of this Agreement. Such amendment shall come into effect on the date determined by the Parties.

13 TERMINATION

- (1) Without prejudice to paragraph 2, this Agreement shall terminate three years after the date of closure of the Programme as defined in Article 133(5) of the IPA Implementing Regulation. This termination shall not preclude the possibility for the Commission making financial corrections in accordance with Article 56 of that Regulation.
- (2) This Agreement may be terminated by either Party by giving written notice to the other Party. Such termination shall take effect six calendar months from the date of the written notice.

14 SETTLEMENT OF DIFFERENCES

- (1) Differences arising out of the interpretation, operation and implementation of this Agreement, at any and all levels of participation, will be settled amicably through consultation between the Parties.
- (2) In default of amicable settlement, either Party may refer the matter to arbitration in accordance with the Permanent Court of Arbitration Optional Rules for Arbitration Involving International Organisations and States in force at the date of this Agreement.
- (3) The language to be used in the arbitration proceedings shall be English. The appointing authority shall be the Secretary General of the Permanent Court of Arbitration following a written request submitted by either Party. The Arbitrator's decision shall be binding on all Parties and there shall be no appeal.

15 NOTICES

- (1) Any communication in connection with this Agreement shall be made in writing and in the English language. Each communication must be signed and must be supplied as an original document or by fax.
- (2) Any communication in connection with this Agreement must be sent to the following addresses:

For the Commission:

European Commission
Directorate-General for Regional Policy
B-1049 Brussels
Belgium
Fax : +322 296 3290

For the Beneficiary Country:

Central Office for Development Strategy and Co-ordination of EU Funds
Radnička cesta 80
10000 Zagreb
CROATIA
Fax: + 385 1/ 6303 216

16 NUMBER OF ORIGINALS

This Agreement is drawn up in duplicate in the English language.

17 ANNEXES

The Annexes A and B shall form an integral part of this Agreement.

18 ENTRY INTO FORCE

This Agreement shall enter into force on the date of signature. Should the Parties sign on different dates, this Agreement shall enter into force on the date of signature by the second of the two Parties.

Signed, for and on behalf of the Commission, by	Signed, for and on behalf of the Government of the Republic of Croatia, by
--	---

Mr Dirk Ahner, Director General
(signed)

Mr Hrvoje Dolenec, State Secretary

Brussels,

Zagreb,

**ANNEX A HUNGARY - CROATIA IPA CROSS-BORDER PROGRAMME FOR
COMMUNITY ASSISTANCE FROM THE INSTRUMENT FOR PRE-
ACCESSION FOR THE CROSS-BORDER COOPERATION
COMPONENT ADOPTED BY COMMISSION DECISION C(2008) 911
of 13 March 2008**

HUNGARY-CROATIA IPA CROSS-BORDER CO-OPERATION PROGRAMME

***PROGRAMMING DOCUMENT
FOR THE PROGRAMMING PERIOD 2007-2013***

CCI NUMBER: 2007 CB16 IPO 003

1 INTRODUCTION..... 188

<i>1.1 The Hungary-Croatia IPA Cross-border Co-operation Programme 2007-2013.....</i>	<i>188</i>
<i>1.2 Eligible area.....</i>	<i>188</i>
<i>1.3 General features.....</i>	<i>189</i>
<i>1.4 Experience of previous programmes.....</i>	<i>190</i>
<i>1.5 Summary of the partnership and programming processes</i>	<i>193</i>
<i>1.6 The main findings of the ex ante evaluation.....</i>	<i>196</i>

2 SITUATION ANALYSIS..... 199

<i>2.1 Demography, spatial distribution and dynamics.....</i>	<i>199</i>
<i>2.1.1 Population dynamics.....</i>	<i>199</i>
<i>2.1.2 Spatial structure.....</i>	<i>201</i>
<i>2.2 Economy.....</i>	<i>201</i>
<i>2.2.1 Agriculture.....</i>	<i>201</i>
<i>2.2.2 Industry.....</i>	<i>202</i>
<i>2.2.3 Service and tourism.....</i>	<i>203</i>
<i>2.3 Labour market.....</i>	<i>205</i>
<i>2.4 Education and research.....</i>	<i>205</i>
<i>2.5 Cultural relations.....</i>	<i>207</i>
<i>2.6 Transport infrastructure.....</i>	<i>208</i>
<i>2.7 Environment.....</i>	<i>209</i>

3 SWOT ANALYSIS..... 213

<i>3.1 SWOT Table.....</i>	<i>212</i>
<i>3.2 Concluding remarks.....</i>	<i>214</i>

4 STRATEGY 216

4.1 Vision and the overall strategic aim.....216

4.2 Specific objectives for the period 2007-2013.....217

4.3 Horizontal objectives and principles of the Programme219

5 DESCRIPTION OF THE PRIORITIES AND AREAS OF INTERVENTIONS 226

Priority 1 Sustainable Environment and Tourism225

1.1 Area of intervention: Sustainable and Attractive Environment 225

1.2 Area of Intervention: Sustainable Tourism in the Mura-Drava-Danube River Area..... 227

Priority 2 Co-operative Economy and Intercommunity Human Resource Development228

2.1 Area of intervention: Co-operative Economy..... 229

2.2. Area of intervention: Intercommunity Human Resources Development 230

Priority 3 TECHNICAL ASSISTANCE231

6 EXPECTED RESULTS OF THE STRATEGY..... 234

7 COHERENCE WITH OTHER PROGRAMMES AND POLICIES 238

7.1 National Strategic Reference Framework (NSRF) of the Republic of Hungary for 2007-2013239

7.2 National Spatial Development Concept (NSDC) of Hungary.....239

7.3 Cohesion Fund projects, Hungary.....240

7.4 Transport Operational Programme for Hungary240

7.5 Social Renewal Operational Programme, Hungary.....240

7.6 Economic Development Operational Programme, Hungary241

7.7 Environment and Energy Operational Programme, Hungary	241
7.8 Schengen Facility	242
7.9 Regional Operational Programme of Southern Transdanubia	242
7.10 Regional Operational Programme of Western Transdanubia	242
7.11 Revised National Lisbon Action Programme Hungary – October 2007	245
7.12 Croatian Draft National Strategy for Regional Development (2005)	244
7.13 National Programmes of the Republic of Croatia	244
7.14 Community Strategic Guidelines 2007-2013	245
7.15 ESDP European Spatial Development Perspective	246
8 IMPLEMENTATION PROVISIONS	248
8.1. Programme management structure	247
8.1.1 Joint Monitoring Committee (JMC)	250
8.1.2. Managing Authority (MA)	251
8.1.3 Certifying Authority (CA)	253
8.1.4 Audit Authority (AA)	254
8.1.5 Joint Technical Secretariat (JTS) and Information Point (IP)	256
8.1.6 National level responsibilities	259
8.1.7. Control Bodies (CB)	259
8.2 Project development and selection	260
8.2.1 Overall concept of project development and selection	260
8.2.2 Project generation	260
8.2.3 Project selection	261
8.3 Information and publicity	262
8.3.1 Objectives and target groups	262

8.3.2 Tools and finances.....	262
8.3.3 Responsibilities and phases of implementation.....	263
8.3.4 Monitoring and evaluation of the communication plan.....	264
8.4 Implementation of projects, description of financial procedures and flows.....	264
8.4.1 Project level implementation.....	264
<i>The rules on eligibility of expenditure shall be defined in line with Article 89 of the Implementation Regulation.....</i>	
8.4.2 Control systems to validate expenditures.....	265
8.4.3 Description of IPA financial flows and procedures from project level to programme level.....	266
8.5 Monitoring and Evaluation.....	267
8.5.1 Monitoring.....	267
8.5.2 Programme Evaluation.....	269
8.6 Technical Assistance.....	269
8.6.1. Management of the Technical Assistance.....	270
8.6.2. INTERACT Programme.....	270
8.7 Audits.....	270
8.7.1. The Audits of the Operation.....	270
8.8 Irregularities and recovery of funds unduly paid.....	271
8.8.1 Definition.....	271
8.8.2 Reporting.....	271
8.8.3 Recovery.....	271
8.8.4 Irregularities related to TA projects.....	272
8.8.5 Errors which are system errors in nature.....	272
9 INDICATIVE FINANCIAL TABLE.....	273
10 ANNEXES.....	274
ANNEX 1 Name of entities participated in the consultations during the planning process.....	274

<i>ANNEX 2 Migration statistics of the eligible area</i>	275
<i>ANNEX 3 List of NUTS V codes, Croatia</i>	275
<i>ANNEX 4 Economic breakdown of economic output in the border region</i>	276
<i>ANNEX 5 Acronyms</i>	277
<i>ANNEX 6 Maps</i>	278
<i>Map 6.1 Age structure of the Hungarian microregions and the Croatian border municipalities</i>	278
<i>Map 6.2 Unemployment rate at microregional level in the eligible region</i> ...	279
<i>Map 6.3 Higher education qualifications in the eligible area</i>	280
<i>ANNEX 7 Main documents used</i>	280

1 INTRODUCTION

1.1 The Hungary-Croatia IPA Cross-border Co-operation Programme 2007-2013

The Hungary-Croatia IPA Cross-border Co-operation Programme will be implemented within the 2007-2013 European Union financial framework. This strategic document is based on a joint strategic planning effort of the Croatian and Hungarian parties. The outcome of the planning process is to be negotiated with the European Commission before final approval.

The Hungary-Croatia IPA Cross-border Co-operation Programme will be operating between 2007 and 2013 as a so called IPA Programme (Instrument for **P**re-accession **A**ssistance). According to the Council's Regulation No. 1085/2006 and to the Commission Regulation (EC) 718/2007 this new instrument for pre-accession assistance serves as financial resource both for candidate (Croatia, Turkey, FYR of Macedonia) and potential candidate countries (Albania, Bosnia-Herzegovina, Serbia, Montenegro) in the budgetary period 2007-2013. Assistance will be used to support both the adoption and implementation of the *acquis communautaire*; and the preparation for the implementation and management of the Community's common policies.

The assistance is implemented through five components shown below:

- (a) Transition Assistance and Institution Building;
- (b) Cross-Border Co-operation;
- (c) Regional Development;
- (d) Human Resources Development;
- (e) Rural Development.

The CBC component has the objective of promoting good neighbourly relations, fostering stability, security and prosperity in the mutual interest of all countries concerned, and of encouraging their harmonic, balanced and sustainable development. Croatia is going to co-operate among others with Hungary within a framework of a common programme based on a joint institutional background. The two countries lay down their strategic development priorities in a joint programming document. Calls for proposals will be available for non-profit organisations of both countries. Common financial resources available in the Programme will be used within a framework of an open call system. Implementation of the Programme will be carried out in joint structure through common projects and joint decision making.

1.2 Eligible area

The eligible area lies on the South-Western border of Hungary and North-Eastern border of Croatia. The two countries are separated by the River Drava forming the greatest part of the common border. On the Croatian side, in addition to border counties – Međimurska, Koprivničko-Križevačka, Virovitičko-Podravska and Osječko-Baranjska – four other counties expressed their interest to participate in the present Programme with Hungary. The bilateral Task Force of the Programme decided on its meeting on the 27th of September 2006 in Pécs (HU) that besides NUTS III level regions along land borders between Hungary and Croatia, in line with Article 97 of the draft IPA Implementing Regulation, the following four NUTS III level regions will participate in the Programme: the Counties of Varaždinska, Bjelovarsko-bilogorska, Požesko-slavonska and Vukovarsko-srijemska.

Incorporating the adjacent regions results in a single programming space with very similar geographic, demographic and economic characteristics and covers approximately the same size and the same population on both sides of the common border.

The proposed adjacent counties have a considerable interest in co-operating with Hungarian border counties which is either rooted in already existing co-operation projects or ensured by strategic focuses of the given county.

Varaždinska County has signed a co-operation agreement with Zala County and is already a participant in the CADSES IIIB 'Matriosca AAP' project together with Hungarian and Slovenian partners. Special attention will be given to the development and implementation of projects related to the preservation of the Mura and Drava river basins – to the protection of nature and joint waste- and waste-water management projects. The creation of a joint tourist offer has already started through the implementation of related Interreg IIIA projects and will continue.

Bjelovarsko-bilogorska County expressed interest to participate in the Hungary-Croatia IPA Cross-border Co-operation Programme based on the fact that cross-border co-operation is recognised as one of the priorities of the County's Regional Operational Programme.

Požesko-slavonska County and Vukovarsko-srijemska County are members of the Euro-regional co-operation Danube-Drava-Sava and co-operate with other Croatian counties and partners from Hungary within the framework of that initiative. Water connection through the Danube and the Drava offers many opportunities for further co-operation between these counties and bordering Hungarian regions.

The areas eligible on the Hungarian side are the NUTS III counties of Zala, Somogy and Baranya. They are currently administrative units with elected governments. County Zala is part of the Western Transdanubian Region, counties Somogy and Baranya of the Southern Transdanubian Region.

The eligible area with the Hungarian and Croatian counties is 31 028 km².

1.3 General features

The Croatian-Hungarian border region underwent several changes in the past. However, it has been relatively stable since the end of World War I, when the borderline between Hungary and her southern neighbour was established. Most of the international boundary follows the River Drava. As a result of the common history of the two nations, there are mutual minorities in each other's territories, most of whom are bilingual and are well rooted in local society. Now the relations between the two countries in all fields of life are excellent.

During the period after the Second World War the border constituted a strong line of separation between Hungary, part of the Soviet Block, and the constituent republic Croatia of the Yugoslav Federation, an independent, neutral communist state. Due to the political tensions between the two countries the border area was almost as heavily guarded and fortified as the famous Iron Curtain further to the North-West. As a result, the border strip on both sides remained a no man's land, with train and road connections severed and neighbouring settlements cut off from one another.

After the fall of communism Croatia became an independent state, and the borders opened up considerably. New border crossings were established, and transit was eased. During the 1991 war the Croatian side of the border was affected by armed conflict. In the same period Hungary struggled with the difficulties of transition to market economy. The increase in

regional disparities made certain microregions along the common border particularly disadvantaged. When the Slavonian economy was devastated by the war, there was considerable shopping tourism from Croatia to Hungary. This has decreased lately.

Map 1 Eligible area, major cities and road infrastructure (Source: Hungarian Central Statistical Office (HCSO; Republic of Croatia - Central Bureau of Statistics, CROSTAT; ESRI)

The emergence of mass tourism, inner and international goods traffic towards the Adriatic region has fostered the construction of the Budapest-Zagreb-Rijeka/Split highway system within a very short period of time. The completion of this main artery is said to be set for 2007 and it includes a new and modern crossing point on the River Drava. However, most passengers who travel this route use it only as a thoroughfare, and do not stop in the vicinity of the border.

The accession of Hungary to the EU in 2004 has not had yet a significant effect on the border area. However, Hungary is expected to accede to the Schengen area in January 2008, making the Croatian-Hungarian border an external Schengen one for a few years. This will then change in turn when Croatia enters the European Union, possibly at around the end of this decade. Once Croatia becomes a full fledged Schengen state a few years later, the border will be an internal one, and will thus be completely transparent. This means that by the end of the 2007-2013 programming period it is expected that administrative barriers will not hinder the socio-economic processes in the transit region along the Drava.

1.4 Experience of previous programmes

The Hungarian-Croatian cross-border co-operation started in 2002 when local actors along the border initiated the creation of the Hungary-Croatia Pilot Small Projects Fund within the framework of the Hungarian National Phare Programme. The Pilot Small Projects Fund was then launched in 2003 as well. Being so-called INTERREG Phare programmes, their main goal was to support non-profit cross-border co-operation and to prepare potential applicants for future INTERREG funding opportunities. 14 and 17 projects have been implemented respectively.

The Phare External Border Initiative Programme which supported flagship projects on all of Hungary's border sections supported two projects in the Hungarian-Croatian border region: the construction works of the bypass road that channels the heavy international traffic of road No. 58 away from the city centre of Harkány and the extension of the Miroslav Krleža Hungarian-Croatian Educational Centre with a dormitory, also involving the renovation of already existing wings of the school. The projects were co-financed by 1.5-2 million EUR from Phare sources.

The Neighbourhood Programme Slovenia-Hungary-Croatia 2004-2006 (NP) was prepared in 2004 in partnership among Slovenia, Hungary and Croatia. The Neighbourhood Approach meant a significant development in co-operation along the external borders of the European Union, incorporating external (CARDS/PHARE for Croatia) and internal (ERDF) EU financial sources in the same programme. A major step forward for the Croatian partner organisations was that in this case the funds were opened to them as well, making them applicants in their own right (whereas the Pilot Small Projects Fund only allowed for co-operation-type projects with funding only on the Hungarian side).

The Neighbourhood Programme was built on two priorities: economic and social cohesion and sustainable development. Within each priority there were three measures: Priority 1 contained the fields Joint economic space (1.1), Joint human resources development (1.2) and Joint tourism and culture space (1.3), while Priority 2 supported projects in the field of Sustainable use of natural resources and environmental protection (2.1), Nature protection (2.2) and Accessibility (2.3).

The first call for project proposals was launched in December 2004. The amount available under this call in Hungary was 8 366 680 EUR¹ (2 062 720 200 HUF) and in Croatia 2 000 000 EUR. In total 109 applications were submitted on time by Hungarian applicants and 85 applications by Croatian applicants. Out of the projects submitted in Hungary 77 involved Croatian partners; in Croatia, however 17 projects were focusing on Hungarian-Croatian co-operation out of the 85 that were handed in.

As a result of the decision of the responsible Committees, 28 projects are being implemented with partners involved both from Hungary and Croatia, two of these are even trilateral projects, establishing a broader, Slovenian-Hungarian-Croatian partnership. These projects altogether represent an amount of 5 857 379 EUR.

The following table sums up the first call's subsidized Hungarian-Croatian joint projects, the project type representing the highest level of co-operation, ensuring funding on both sides of the border:

Project title and objective	Amount of subsidy in EUR	Applicant HU	Applicant HR
'CB-RIS' The project aims to enable improved access to and the use of new information and communication technology thus providing local authorities in the border regions with a state-of-the-art water traffic and transport monitoring system.	HU – 237.674 HR – 170.013	National Association of Radio Distress-Signalling and Info Communications, Baranya County Member Organization	Inland Navigation Development Centre Ltd.
'CoCuCo OBP' The project supports the preparation of the UNESCO World Heritage application of Osijek and presents an interregional extension of the project 'European Capital of Culture 2010' of	HU - 200.873 HR – 149.101	General Assembly of Baranya County	Osijek-Baranja County

¹ Exchange rate: 246.54 HUF/EUR, 12/04 (Source: InforEuro)

Project title and objective	Amount of subsidy in EUR	Applicant HU	Applicant HR
the City of Pécs.			
'CrossboR&D' The objective of the project is to improve the transfer of technology, innovation and research results from the academic environment to SME-s and to enhance the innovative level of SME-s, strengthening the competitiveness of the cross-border region as a whole.	HU - 141.470 HR – 119.059	University of Pécs	Center For Entrepreneurship Osijek

Among the lessons from the first call for proposals of the Slo-Hu-Cro Neighbourhood Programme is the fact that co-operation in the field of tourism (measure 1.3) was the most popular both in Hungary and in Croatia. Common thinking and acting through tourism and culture projects is of great interest for the border region's organisations. Another significant proportion of the submitted applications focused on measure 1.2, Joint human resources development. Measure 2.1, Sustainable use of natural resources and environmental protection, also registered a significant number of applications on the Hungarian side. The division of applications between all measures was more balanced in the case of Croatia.

The second call for proposals of the Neighbourhood Programme was launched in November 2005. The amount available in Hungary was 6 078 840 EUR² (1 527 224 200 HUF) and in Croatia 6 000 000 EUR. Hungarian applicants submitted 179 project proposals, while Croatians submitted 112. In Hungary 103 projects had Croatian partners, while in Croatia 32 projects were built on co-operation with Hungarian organisations.

The following table introduces the Hungarian-Croatian joint projects of the second call for proposals granted a subsidy:

Project title and objective	Amount of subsidy in EUR	Applicant HU	Applicant HR
'Pannonian Tourism' The project carries out region-specific cross-border competence development activities for owners of rural tourism farms. It produces a curriculum and training manual that will both be in line with the sections of the European Curriculum for Training in Rural Tourism.	HU – 101.507 HR – 78.697	South-Transdanubian Regional Labour Centre	Croatian Employment Service, Regional Office Osijek
BP Net' The main objective of the project is to improve co-operation between regional supporting structures for SME development through creating and maintaining a Cross-border Business Park Network.	HU – 92.561 HR – 153.717	Municipality of Nagyatád City	Municipality of Križevci City
'Pannonian Palette' The main objective of the project is to establish stronger economic and social cohesion in the cross-border area through an increased level of co-operation between partners in the domain of culture, education, tourism and heritage.	HU – 78.371 HR - 109.342	Együd Árpád Culture House and Elementary Art School	Municipality of Koprivnica City

The second call for proposals generally brought a larger number of applications in all three participating countries. The project proposals aiming at Hungarian-Croatian co-operation gained a bigger share among the applications submitted in Croatia (from 20 per cent in the

² Exchange rate: 251.36 HUF/EUR

first call to almost 30 per cent). Still, given the opportunity, the majority of Croatian organisations preferred to establish links to Slovenian counterparts.

Measure 2.2, Nature protection, anew proved to be among the least frequented fields, whereas tourism, human resources and economic co-operation once again proved to be very popular among applicants. The sustainability and environmental issues covered by measure 2.1 also induced a substantial number of applications.

In general, the circle of potential and actual applicants did not change significantly between the two calls of the Neighbourhood Programme. In several cases, unsuccessful project proposals from the first call for proposals were – with changes and improvements – re-submitted to the second. Also the project partners awarded with subsidy often went on to create new projects for the second call together. Administratively and content-wise only a slight tendency of improvement could be observed between the calls. Several deficiencies (mostly affecting administrative and eligibility issues) repeatedly turned up in applications of the second call for proposals. However, the experience gathered by applicant organisations during the cross-border programmes of the border region to date and the newly acquired skills of those awarded a subsidy are sure to contribute to an increase in adequacy, precision and project quality in the period of 2007 to 2013.

1.5 Summary of the partnership and programming processes

The partnership process of the planning period was characterised by endeavours to include social and economic partners. The members of the Task Force represented the local administrative units in the eligible area, as well as the participating countries. These entities were actively involved in shaping the Programme.

Close co-operation was established from the first moment on with the Regional Development Agencies active in the eligible territory. Consultations were also held with line ministries, Road Management Agencies, national level Schengen authorities, with the main higher education institutions and diplomatic representations during the planning process in both countries. These took the form of partnership workshops, one-to-one meetings, e-mail and telephone exchanges, as well as the incorporation of written recommendations. The different versions of the draft Programme were continuously circulated amongst social partners during the planning process. A table summarising the different social and economic partners consulted can be found in Annex 1.

The bottom-up approach was strengthened by the active participation of the eligible area's local and territorial stakeholders, the municipalities and microregions, civil organisations, educational institutions, chambers and other entities. In this respect, the importance of the **partnership workshop** held with about 60 participants in Čakovec, Croatia, on the 29th of June 2006 has to be underlined, as a result of which the planners received numerous written comments as well, in addition to the suggestions made on the workshop.

The actual preparation of the HU-HR CBC Programme began with the organisation of a '**kick-off meeting**' between the National Office for Regional Development being the Managing Authority (legal successor of Managing Authority is the National Development Agency as of July, 2006), VÁTI Interreg Directorate, responsible for coordination of the programme, Ministry of Foreign Affairs and European Integration of Croatia, and contracted experts having the role of elaborating the Programme Document (VÁTI Strategic Planning and Evaluation Directorate) held on the 21st of April 2006 in Budapest. The participants discussed the work plan of the programming process, the institutional and financial framework and went through the findings of the preliminary analysis.

Starting from April 2006 the drafting of the future Programme Document was led by VÁTI Strategic Planning and Evaluation Directorate with an active involvement of the experts assigned to the new programme on the Croatian side through the Technical Assistance to the Central Office for Development Strategy and Co-ordination of EU Funds. A very first – indicative – draft, containing the spatial analysis of the border region, the SWOT analysis and the preliminary set of objectives and measures, was prepared for as early as June 2006, providing a basis for further specification and detailing.

From the management point of view, responsibility for cross-border co-operation in Croatia was institutionally transferred from the Central Office for Development Strategy and Co-ordination of EU Funds to the Ministry of the Sea, Tourism, Transport and Development (see MSTTD). Therefore all of the activities related to the programming process were transferred to, and from that point on, coordinated by the Directorate for Integrated Regional Development in the Ministry of the Sea, Tourism, Transport and Development.

The **1st Task Force** meeting took place on the 26th of July 2006 in Pécs, Hungary. Further steps were taken towards the finalisation of the situation and SWOT analysis and the proposed structure of objectives and measures were partially reviewed. The members also debated about financial allocations, the proposed share of co-financing, territorial eligibility issues and about the nature of the planned ecotourism measure (project or programme). In early September the second version of the Programme Document was sent to the 10 Croatian counties (border and adjacent), and to the interministerial working group for CBC. On the 18th September, a **workshop with all of those stakeholders** was organised to discuss the draft document and give feedback to the drafting team.

The **2nd Task Force** meeting on 27th of September 2006 was again organised in Pécs, with the participation of representatives of the Croatian border counties. The meeting decided on the inclusion of Croatian counties adjacent to the direct border counties into the new programme's eligible area. Besides, the future ex ante and SEA assessment, co-financing issues and various topics brought up by the participants (possible creation of 'special projects', possible eligibility of small- and medium size enterprises) were also on the agenda.

The **3rd Task Force** meeting, organised on the 22nd of November in Koprivnica, Croatia, mainly discussed the strategy of the Programme. The members concluded that the situation analysis and the SWOT analysis are to be considered suitable for presenting it to the ex ante and SEA assessors. On discussion were also the comprehensive plans foreseen in measure 1.2 and the maximum project size was proposed to be EUR 1 million. Further, the Task Force came to the decision that there should be no mention of 'special projects' in any of the Programme's documents, instead, all measures shall launch regular calls for proposals for all the allocated amounts.

The **4th Task Force** meeting on the 31st of January 2007 in Budapest took place after ex ante and SEA experts had compiled their comments on the draft Programme Document and have had discussions with the planners. With the help of presentations the members of the Task Force were introduced to the main findings and also learned how the planners adopted the suggested changes into the document. The meeting led to the regrouping of the intervention areas by keeping the original strategic lines and the members also decided to launch the call for proposals in all measures simultaneously. A decision was taken on the planned comprehensive plans of measure 1.2 to be a unified document.

The **5th Task Force** meeting held on 7th March 2007 in Osijek, Croatia went further in elaborating the programme document according to ex ante findings: defining proper indicators and discussing specific aims of the intervention areas. The implementation chapter and the first draft environmental report were also introduced and presented to the members.

The **6th Task Force** meeting of 11 April 2007 in Nagykanizsa, Hungary saw the completion of the programming process. The members of the Task Force approved the strategy of the programme with the relevant chapters in the document. Some specific issues were highlighted, such as the budget table and the system of indicators. Technical details about Information Points and Programme Committees were discussed, as well as the final ex ante report was presented. The meeting ended with the formulation of forthcoming steps regarding the finalisation and submission of the programme document.

The table below sums up the meetings, the participants and the main topics discussed:

Meeting	Participants	Incorporated suggestions, conclusions, changes to the Programme Document
Workshop for territorial stakeholders, 29 June 2006, Čakovec	Representatives of the Central Office for Development Strategy and Coordination of EU Funds, of the MSTTD, of the Croatian Employment Service, of Croatian counties, representatives of VÁTI, of the Hungarian Road Management and Coordination Directorate, of the South-Transdanubian Environmental Protection and Water Management Directorate, of the Labour Centres of Somogy and of Baranya County, of municipalities and microregions, of universities and chambers	• deepening of the analysis in several fields (e. g. tourism), broadening the scope with all eligible counties as well • the use of a material prepared by the Hungarian Road Management and Coordination Directorate on border crossings in the planning process • extending the scope of river tourism to the Mura also • establishing a distinct division between operations under regional OP-s and cross-border programmes • including road network development (with focus on local and cross-border roads) into the strategy
1 st Task Force meeting, 26 July 2006, Pécs	Members of the Task Force, representatives of VÁTI and of MSTTD	• suggestion that part of the document dealing with the economy should cover more • suggestion that priority 1 should be rethought as a priority on joint economic space, with Drava ecotourism being a component
Workshop for stakeholders, 18 September 2006, HR	All stakeholders in Croatia, representatives of MSTTD	• discussion on the draft Programme • feedback to the drafting team
2 nd Task Force meeting, 27 September 2006, Pécs	Members of the Task Force, representatives of the European Commission, of VÁTI and of MSTTD	• finalisation of the eligible programme area, involving 4 adjacent counties in Croatia
3 rd Task Force meeting, 22 November 2006, Koprivnica	Members of the Task Force, representatives of VÁTI and of MSTTD	• decision on the Programme Document being suitable for ex ante and SEA assessment • decision that no special projects shall be mentioned in the Programme's documents • maximum project size proposed to be EUR 1 million • adoption of the wording '85% EU- and 15% national funds', with the action plans detailing co-financing issues
4 th Task Force meeting, 31 January 2007, Budapest	Members of the Task Force, representatives of VÁTI and of MSTTD, ex ante assessors, SEA assessors	• proposal that one comprehensive plan (for several fields) should be prepared in measure 1.2 • suggestion that calls shall be launched for all measures simultaneously • suggestion to re-think common heritage management as an activity • restructuring of the intervention areas
5 th Task Force meeting, 7 March 2007, Osijek	Members of the Task Force, representatives of VÁTI and of MSTTD, ex ante assessors, SEA assessors	• elaborating the programme document according to ex ante findings: defining proper indicators and discussing specific aims of the intervention areas • presentation of the implementation chapter and the first draft environmental report
6 th Task Force meeting, 11 April 2007, Nagykanizsa	Members of the Task Force, representatives of VÁTI and of MSTTD	• approval of the programme strategy • budget table and of the system of indicators • discussion on Information Points and Programme Committees • presentation of the final ex ante report

The ex ante evaluation and the strategic environmental assessment of the Programme has been carried out by the consortium led by Vital-Pro Consulting Ltd. The main goal set out

was to improve the quality of the Programme by means of suggestions and proposals elaborated by ex ante evaluators as well as SEA assessors. Both expert groups participated at task force meetings to acquaint the members with the evaluation methods and to develop their programming skills. The evaluators/assessors and planners have been working in close co-operation, the results of which can be found in the relevant reports annexed to the programme document (see Appendix I and II).

According to the partnership based process it can be stated that common plans and strategies for joint vision and joint actions are missing in the region. That is why significant efforts should be made in order to promote joint planning activities and relevant researches and co-operation activities.

1.6 The main findings of the ex ante evaluation

The Hungary-Croatia IPA Cross-border Co-operation Programme 2007-2013 is a generally good Programme; the content, the structure of the Programme and the logic of the interventions are appropriate, yet a few deficiencies can still be identified in it. The ex ante evaluators are confident that on the whole the Programme is of appropriate quality, which both formally and in terms of its content meets the requirements of a CBC Programme and which is a professionally good basis for the start of negotiations with the European Commission.

The ex ante evaluation proved to have played a significant role in the development of the content of the Programme, its technical substance, the logic of the interventions and their feasibility. The planners were open to the opinions of the evaluators and agreed with the majority of the issues identified, accepting a significant portion of the proposals and by the end of the evaluation process drawing similar conclusions to those of the evaluators.

The situation analysis was significantly improved through the process of ex ante evaluation, in particular with regards to the structure and volume as well as depth and accuracy of the analysis; the link between the different subchapters is also stronger now. The quality of **the SWOT analysis** has also strongly developed after a workshop focusing on methodology. It can be stated that the link between the SWOT and the situation analysis has improved a lot, too. Both chapters are – despite some weaknesses – adequate to build a strategy on. **The vision** defined in the Programme is logical and relevant to the situation described. An attempt to maximise the benefits and opportunities of the natural heritage as the most important common resource is realistic, thus building a long-term vision on it is relevant. The chapter about **horizontal objectives and principles** contains both objectives and principles; the naming of some of the elements is recommended to be changed to “cross cutting themes” which better suits their nature. Additionally, some of the horizontal objectives and principles lack concrete details in terms of the implementation, it is not entirely clear how these objectives will become tangible on the project level. As to the relevance of the specific objectives, these are generally justified. The inner consistency and the structure of the strategy are good.

The structure of the priorities (target, justification, eligible activities) is clear and easy to follow. As a result of the iterative collaboration between planners and evaluators, **the indicator system** improved significantly in terms of its structure and quality, thus in general terms it meets the requirements. Finally, **the presented budget** meets the requirements of concentration and feasibility and the budget allocations for the priorities seem reasonable and balanced. **The external coherence of the programme** significantly improved throughout the process of the ex ante evaluation; the depth of the presentation of coherence varies depending on the programmes concerned. **The implementation chapter** of the Programme provides a detailed, thorough picture of the planned implementation mechanisms to be used in the implementation period. In fact, the chapter is a bit too detailed for a CBC Programme: it describes mechanisms that would belong to an implementation guide.

The described **monitoring and evaluation system** is in line with the relevant Regulation, however, it lacks the concrete details of operation. Concerning the risks of implementing such a programme with so many actors involving two countries are numerous, therefore the evaluators suggest that **a risk analysis** be carried out whereby the major risks, their probability and their possible impact are identified. Finally, the evaluators underlined that the **indicator system** presented in the Programme can in itself not ensure sound measurement and monitoring. According to lessons learnt from earlier programmes, a detailed design of the monitoring system is strongly required.

The following chart lists the most important comments made by the evaluators during the course of the ex ante evaluation and the answers or solutions provided by the Programme's planners in the finalised Programme Document.

Ex ante remarks and suggestions	Status in the OP
Situation analysis	
Tourism, as a service sector, should be a part or a sub-chapter of the chapter on the economy.	Accepted. Tourism restructured.
Individual chapters should be concluded by summaries.	Slightly different solution. Summary and an outline of the major issues follow the SWOT as concluding remarks.
No analysis goes beyond the county level, it is suggested to at least highlight the micro-regions that have extreme figures.	Accepted. More focused data were highlighted where applicable.
The absolute number of enterprises is misleading, a specific index is suggested to compare data from areas of different size.	Accepted. Specific rates are indicated in the relevant table.
Concerning the ratio of the three sectors, just as in connection to tourism, a sub-chapter should be dedicated to agriculture and industry.	Accepted. Sub-chapters 2.2.1 and 2.2.2 added.
A more detailed description of tourism and its potentials along the Drava is necessary, linking it with the chapter on the area's natural characteristics.	Accepted. The Drava riverside and relevant tourism destinations have been outlined.
A short description of co-operation initiatives (e. g. Euro-regions) is missing.	Accepted. Euro-regions are being mentioned.
There is no mention of the cycling paths in the situation analysis.	Accepted. Cycling paths are integrated into the text.
SWOT	
It is recommended that the topics dealt with in the SWOT analysis closely follow the chapters defined in the situation analysis.	Accepted. The SWOT analysis is structured accordingly.
A very short summary has been provided of the SWOT and of the entire situation analysis.	Accepted. Concluding remarks have been expanded.
Strategy	
In case of Area of intervention 2.1 it is not necessary to underline the connection to Objective 5 since this link exists in other cases as well.	Not accepted. The link to Objective 5 is to be underlined and it remains in the OP.
In case of Area of intervention 2.2 it is not necessary to underline the connection to Objective 2.	Not accepted. The reference to Objective 2 remains in the OP.

Priorities and areas of intervention	
Area of intervention 1.2 contains a number of activities that give room to environment- and nature protection components besides the eco-tourism elements, therefore, the term 'Economic' is too restrictive in case of this priority.	Accepted. The priority and the measures have been renamed, Priority 1 is called 'Sustainable and attractive environment' and Area of intervention 1.2 is titled 'Sustainable tourism in the Mura-Drava-Danube river area'.
Beyond the areas of intervention, the priorities contain a detailed description of the activities as well. This is not actually required to be done in an OP but rather in the Action Plan later on.	Considered. After discussions in the Task Force, however, the description of eligible activities remained part of the OP.
Horizontal objectives	
Only one sentence is dedicated to the issue of equal opportunities for women, ethnic minorities and people with disabilities and a description of the situation of these target groups in the region is missing. Such a description would be of special significance in the case of the Roma minority.	Accepted. The importance of the improvement of the Roma minority's situation has been underlined and also constitutes an indicator.
A more complex interpretation of sustainability is necessary, a socio-economic-environmental approach shall be applied throughout the entire scope of priorities, not only in case of the environment-related ones.	Accepted. Social aspects of sustainability have also been outlined.
External coherence	
External coherence has not been demonstrated with regard to CSG and ERDF.	Accepted. The coherence with these programmes has been incorporated.

2 SITUATION ANALYSIS

2.1 Demography, spatial distribution and dynamics

2.1.1 Population dynamics

The total population of the eligible border area is 2 302 552 people (2001), distributed almost equally on both sides. As the following table demonstrates both sides of the border region are characterised by a net natural population decrease (Table 1). This decrease is somewhat faster on the Croatian side and it is quite fast in certain counties (such as the county of Bjelovarsko-Bilogorska).

COUNTY	POPULATION		POPULATION CHANGE	LIVE BIRTHS	DEATHS	NATURAL INCREASE PER 1000 INHABITANTS
	1991	2001	100% = 1991	2001		
Somogy	344 708	335 237	97.2	3 172	4 600	-4.25
Baranya	417 400	407 448	97.6	3 705	5 209	-3.69
Zala	306 398	297 404	97.1	2 465	3 924	-4.91
Total Hungarian side	1 068 506	1 040 089	97.3	9 342	13 733	-4.22
HU Total	10 381 959	10 076 994	97.1	96 138	131 530	-3.51
Koprivničko-Križevačka	129 397	124 467	96.2	1 104	1 708	-4.85
Viroviticko-podravska	104 625	93 389	89.3	843	1 273	-4.60
Osječko-Baranjska	367 193	330 506	90.0	2 794	4 030	-3.74
Medijimurska	119 886	118 426	98.8	1 249	1 272	-0.19
Požesko-slavonska	99 334	85 831	86.4	822	1 006	-2.14
Vukovarsko-Srijemska	231 241	204 768	88.6	1 901	2 249	-1.70
Varaždinska	187 853	184 769	98.4	1 683	2 492	-4.38
Bjelovarsko-Bilogorska	144 042	133 084	92.4	1 129	1 958	-6.23
Total Croatian side	1 383 571	1 275 240	92.2	11 525	15 988	-3.50
HR Total	4 774 635	4 437 460	92.9	40 094	50 569	-2.36
TOTAL BORDER REGION	2 453 077	2 302 552	93.9	20 451	29 836	-4.08

Table 1 Population dynamics (Source: CROSTAT, Census 1991, 2001; HCSO, Census 1991, 2001)

Migration to and from the region, including migration from other counties and abroad, is balanced in the entire border region, and does not cause a significant distortion to the natural balance (-0.84). Only Zala and Somogy counties were able to present positive migration balance according to the census of 2001. (For more data see Annex 2.) However, in Požesko-slavonska, Vukovarsko-Srijemska and even Bjelovarsko-Bilogorska and Viroviticko-podravska counties the values of out-migration are rather high. According to the ageing index in Zala and Bjelovarsko-Bilogorska, the ratio of young and the elder generation has been balanced, and only Medijimurska, Požesko-slavonska, and Vukovarsko-Srijemska showed up younger age structure. If we consider that in these counties the ratio of young generation has been the highest, (except Bjelovarsko-Bilogorska) the threat of depopulation is predictable as a real social problem. Table 2 presents the net migration together with the ageing data.

COUNTY	NET MIGRATION (per 1000 inhabitants)	PROPORTION OF POPULATION < 15 YS.	PROPORTION OF POPULATION > 65 YS.	AGEING INDEX ³
2001				
Baranya	-0.58	16.17	14.92	0,92
Somogy	0.06	16.90	15.47	0.92
Zala	0.32	15.76	16.11	1.02
<i>Hungary</i>	-0.11	16.62	15.16	0.91
Varaždinska	-0.22	17.21	15.26	0,89
Koprivničko-Križevačka	-0.68	16.92	16.49	0,97
Bjelovarsko-Bilogorska	-2.17	17.14	17.29	1.01
Viroviticko-podravski	-2.07	18.16	16.13	0.89
Požeško-slavonska	-3.64	19.77	15.78	0,80
Osječko-Baranjska	0.08	17.77	14.94	0,84
Vukovarsko-Srijemska	-4.66	19.22	14.44	0.75
Medijumska	0.19	18.55	13.62	0.73
<i>Croatia</i>	-1.43	17.01	15.63	0.92

Table 2 Overview of net migration and young and elder population in the eligible area (Source: CROSTAT, Census 2001; HCSO, Census 2001)

As Table 2 demonstrates the age structure of the border region on the whole region is similar to the national average on both sides. On the Croatian side there is a somewhat higher proportion of young people than the national average. However, the demographic structure of certain (rural) microregions within the eligible area is markedly different from the entire region. Many of these microregions are along the common Mura-Drava border. The presence of a high ratio of young people in the border area is explained with a high ratio of the local Roma population.

Interestingly enough, there is a rather low ratio of elderly people on the Hungarian side of the common Mura-Drava border area. The same trend is not repeated on the Croatian side, where there is a rather high ratio of elderly citizens, clearly clustered in the immediate vicinity of the border (Annex 6, Map 6.1).

In terms of personal and people to people connections, the presence of minorities is very important. They connect the two sides of the border. There are small ethnic minorities of the two countries in each others' territories, roughly equal in size. However, nowadays the level of people to people connections is quite low in the border region according to the Regional Development Agency of Southern Transdanubia.

The total Hungarian minority in all of Croatia is 0.37%. 16 595 people declared to be of Hungarian origin at the 2001 census. The ratio of the Hungarian minority on the Croatian side of the eligible area is 0.56%, although the figure is 2.96% for Osječko-Baranjska, 1.0% for Vukovarsko-Srijemska and 0.89 percent for Bjelovarsko-Bilogorska County. In Hungary, 15 620 individuals declared to belong to the Croatian minority in 2001. More than half of them live in the eligible area (Zala 36.38%, Baranya 16.23%, Somogy 6.21%).

³ Population 65 and over per population 0 to 15 years

2.1.2 Spatial structure

Both sides of the eligible area can be characterised as rural regions of peripheral location. The only major urban centres in the region are Pécs and Osijek, other urban centres are of more local importance. Small villages prevail in the settlement structure of the area (particularly in two Hungarian counties, Baranya and Zala, where there are a large number of micro villages).

In the urban hierarchy Pécs (155 205 inhabitants), Kaposvár (67 662), Zalaegerszeg (60 061), Nagykanizsa (51 694), Komló (27 387) are the most important settlements. On the Croatian side the major towns are Osijek (114 616), Koprivnica (25 776), Čakovec (15 885), Virovitica (15 683), Varaždin (49 075) and Bjelovar (41 869). The Croatian capital of Zagreb, although not in the region, is also close by. The eligible area is characterised on both sides by a loose network of smaller towns, as shown on Map 1 in chapter 1.3.

A large number of rural microregions on the Hungarian side is characterised by tiny settlements (Ormánság, Zselic, Hegyhát, many areas of Somogy). These areas demonstrate low employment potential, ageing population, higher presence of the Roma minority and high propensity of outward migration. The bad state of the internal transport routes makes the accessibility of intraregional centres and main international thoroughfares very difficult. 96 settlements in Baranya and 74 in Somogy are cul-de-sac settlements (settlements without transit road).

2.2 Economy

The public sector is responsible for quite a large share of economic output on both sides of the border. It is even more important on the Hungarian side, where it constitutes the largest share of GDP. Since the private sector is unable to provide enough jobs, imbalance may occur in the employment capacity of private and public sector.

Both Croatia and Hungary have shown relatively intensive economic growth in the last decade. The Croatian economy has recovered the economic backsliding caused by the war. Counties in the eligible area have shown lower GDP figures than the national averages. However the dynamics of development is more significant – at least in the Hungarian counties. Between 2002 and 2004 only Požesko-slavonska could converge to the national average. Generally it can be stated that the underdeveloped Hungarian counties are producing a slight development while the Croatian counties are lagging behind. It is obvious that the national Croatian economy is still concentrated on Zagreb and the Coastal Area which is causing that lagging process mentioned above.

County	2002 ⁴	2003	2004	Index 2004/2002
Zala	53.6	59.1	58.2	108.6
Somogy	41.9	43.4	43.8	104.5
Baranya	46.0	47.6	47.5	103.3
HUNGARY	61.8	63.4	64.0	103.6
Viroviticko-podravska	36.0	36.4	35.7	99.2
Osječko-Baranjska	36.9	36.3	37.8	102.4
Međimurska	39.1	38.6	38.2	97.7
Koprivničko-Križevačka	46.9	46.2	44.5	94.9
Vukovarsko-Srijemska	26.9	27.7	27.9	103.7

⁴ Estimated value for Croatia

County	2002 ⁴	2003	2004	Index 2004/2002
Varaždinska	45.3	45.4	42.1	92.9
Požeško-slavonska	32.8	34.8	34.9	106.4
Bjelovarsko-Bilogorska	36.8	36.0	36.4	98.9
CROATIA	46.1	48.2	49.1	106.5

Table 3 GDP per inhabitants in percentage of EU25 average in current price at PPP (Source: EuroStat)

As the data in the table below demonstrate the number of firms on the Hungarian side is significantly higher than on the Croatian side. This is true in the category of single entrepreneurs (called “crafts” in Croatia) with the exception of Osječko-Baranjska County. It is especially true of non-single companies, where the number of enterprises on the Hungarian side is strikingly higher. Although the number of dormant enterprises might play a role on both sides (statistical sources naturally cannot specify the extent of this role), this in itself is unlikely to explain the difference between entrepreneurial activities.

COUNTY	Number of single entrepreneurs (HU) / crafts (HR) per 1000 inhabitants	Number of non-single companies per 1000 inhabitants	Number of employed in business sector per 1000 inhabitants
Somogy	50	39	-
Baranya	45	51	-
Zala	53	46	-
Total Hungarian side	49	45	
Koprivničko-Križevačka	17	9	149
Viroviticko-podravska	52	6	113
Osječko-Baranjska	50	10	132
Medijimurska	34	15	190
Požeško-slavonska	51	8	186
Vukovarsko-Srijemska	52	5	77
Varaždinska	55	11	182
Bjelovarsko-Bilogorska	29	8	117
Total Croatian side	43	9	143
TOTAL BORDER REGION	46	27	

Table 4 Ratio of enterprises (Source: Croatian County Chambers of Commerce, 2004. Chamber of Commerce 2005, Chamber of Crafts 2005, Hungarian Census 2001)

2.2.1 Agriculture

Agriculture is quite significant in the Croatian counties, unlike in the Hungarian ones, where the importance of the agricultural sector was greatly reduced after economical transition. Nevertheless the vast majority of the land is used for agricultural activity in all of the three counties on the Hungarian side: proportion of crop land shows high values (almost 85% in Baranya, 86% in Somogy and 84% in Zala) out of which the arable land and forests are the most frequent land use categories – for instance the rate of forest cover exceeds 20% in all three counties.

Out of the other categories vineyards have to be mentioned. Although their proportion is below 1% of the total area in all counties, the area is famous for its wine regions (Villány-Siklós) and production.

The situation is different on the Croatian side, where the proportion of arable lands varies between 50 and 60 percent. Generally more than the half of the land is arable land, although the ratio of pastures is much higher than on the Hungarian side, see Table 5. The area of meadows is rather small in Osječko-Baranjska, Požeško-Slavonska and Vukovarsko-srijemska Counties. Koprivničko-križevačka and Bjelovarsko-bilogorska can count significant bovine stock. According to the agricultural census in 2003 one third of the bovine stock in Croatia was bred here.

The agricultural production on both sides takes place on small farms and the parcels are mainly in private ownership.

	Agricultural land in %	Arable land ⁵	Horticulture ⁶	Pastures	Meadows	Orchards ⁷	Vineyards
	% of all agricultural land						
Baranya	84.80	52.03	0.83	0.22	7.30		0.77
Somogy	85.95	44.96	1.35	0.86	9.07		0.71
Zala	84.02	33.78	1.52	0.06	16.14		0.96
Međimurska	68.26	50.61		0.00	11.27	4.11	1.57
Bjelovarsko-bilogorska	46.39	28.93		1.53	14.00	1.39	0.55
Varaždinska	51.34	34.96		0.77	10.80	1.86	2.94
Koprivničko-križevačka	56.88	38.45		1.22	14.40	1.33	1.49
Virovitičko-podravska	53.79	43.31		3.73	4.98	0.96	0.81
Osječko-baranjska	57.62	50.98		3.99	1.30	0.82	0.53
Požeško-slavonska	36.53	21.11		6.69	6.74	1.35	0.64
Vukovarsko-srijemska	59.38	56.08		1.73	0.40	0.67	0.50

Table 5 Types of land use on the eligible area (Source: HCSO, 2003, CROSTAT, Agricultural Census 2003).

2.2.2 Industry

The manufacturing sector accounts for quite a significant proportion of the value added in the border area. The table in Annex 4 demonstrates the breakdown of the economic output in the border area according to branches of industry. The Hungarian side is characterised by an industrial sector with relatively strong multinational presence, especially in the tobacco sector. Porcelain manufacturing is a traditional branch in Pécs. The Croatian industry is characterised by firms in the food processing sectors, some of which are internationally recognised brands. In both countries the energy sector occupies a large share, but this statistical category includes public utilities as well. There is a potential in the region for underground natural gas and oil, although no serious plans exist to explore and exploit them.

⁵ Arable land and gardens together in Croatia

⁶ Horticultural activity contains small and nursery gardens, orchard in Hungary;

⁷ Only for Croatia

2.2.3 Service and tourism

The eligible area has significant endowments for developing different types of ecotourism⁸ and establishing a specific joint tourism brand for the whole border region. One of the most important natural assets in the eligible area is the Mura-Drava-Danube river system with its special landscape and ecosystem. Besides, typical hilly and woody areas of Southern-Transdanubia accompanied by elements of scenery and specific land use (vineyards) provide a good potential for environmentally oriented tourism such as eco-, water-, and several other kinds of active tourism (mounted tours, cycling, hiking, hunting) as well. Due to the settlement structure of Baranya and Zala counties characterised by areas of micro villages there are opportunities for rural tourism, too.

A certain amount of these branches of tourism already exists in the region, especially in the Danube-Drava National Park (DDNP). Due to the strong border control regime, licensing from DDNP and the shortage of tourism facilities the river area has been hugely underutilised so far, resulting in a lack of serious tourism related revenues for the microregions in the border area. The wider vicinity of the river area encompasses key touristic destinations on both sides, some of which are already developed touristic products. Examples of these are discussed below.

Urban tourism is highly concentrated in certain microregions within the eligible area. The architectural heritage of **Pécs** includes among others Roman and Turkish sites, and has been enrolled on the UNESCO World Heritage list. The city attracts a considerable flow of tourists, both domestic and foreign. However, there has been a steady decline in the number of visitors in the city since 2002, and visitors only spend an average of 2.1 nights there. Pécs will become the Cultural Capital of Europe in 2010, an event which is expected to attract a larger number of visitors. Ethnotourism⁹ is strong in the town of **Mohács**. In addition, tourism shows a sizeable presence in Kaposvár.

Thermal tourism is already strongly present, and a further potential exists in the region. The two sides are currently mostly competitors in this sector, although there is a potential for joint marketing and other forms of co-operation. **Hévíz**, **Kehidakustány** and **Zalakaros** are important destinations in Zala County. Near Pécs, the **Harkány-Siklós-Villány** area is rapidly developing into a very **strong centre of internationally recognised thermal tourism**. Furthermore, the vineyards and wines of Villány can be viewed as strong attraction for gastro-tourism. **St. Martin Spa** in Međimurska County is an important destination with 10 200 overnights per year. Further overnight figures for two famous spas are: **Bizovačke Spa** in Osječko-Baranjska County 34 767 and **Varaždinske Spa** in Varaždinska County 80 177.

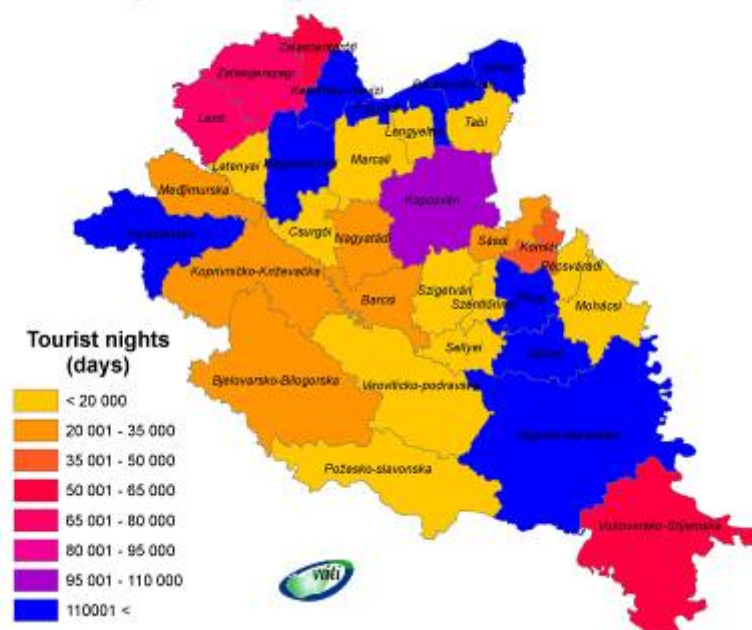
The **town of Osijek** has significant built heritage. The city has 39 179 overnights per year. The castle of **Trakošćan** is probably the most popular destination in Varaždinska county, but the town of **Varaždin** counts 42 759 overnights per year.

Tourism related training and education is widely available in the region (e.g. Nagykanizsa, Pécs, Osijek). Unfortunately there is a continuous threat of the deterioration of built and other cultural heritage due to inadequate financing in this field.

⁸ **Ecological tourism**, usually shortened to **ecotourism**, is a form of tourism which aims to be ecologically and socially conscious. Generally speaking, ecotourism focuses on local culture, wilderness adventures, volunteering, personal growth, and learning new ways to live on the planet; typically involving travel to destinations where the flora, fauna, and cultural heritage are the primary attractions.

⁹ **Ethnotourism**: special kind/type of cultural tourism with the aim of attracting tourists/visitors interested in the cultural heritage (folklore, traditions, popular customs, architecture, clothing or maybe regional cuisine etc.) either of a given (micro)region or of an ethnic group(s)

Tourist nights in the eligible area

Map 2 All tourist (domestic and foreign) nights in the eligible area (Source: CROSTAT, HCSO 2005)

2.3 Labour market

The eligible area is characterised by higher unemployment rates relative to the national average. In Hungary the situation is clearly more disadvantageous in the South than in the North. The Hungarian economy was characterised by full employment during the former regime. After the collapse of communism, some areas of Hungary managed to recover. However, revival in the eligible Hungarian counties has been minor. As the figures below illustrate, the labour market situation improved from 1995 to 2000, but then deteriorated again towards 2005.

The Hungarian counties register (according to the Hungarian Central Statistical Office) very unfavourable unemployment statistics for 2005. Deeper analysis reveals even greater problems. Microregions along the border register rather high rates of unemployment (see Annex 6, Map 6.2).

The counties on the Croatian side are hit by even higher rates of unemployment. The Croatian average unemployment rate is 17.3%. Almost all Croatian counties in the eligible area have registered higher rates, some critically high, approaching or above 30%.

County	Unemployment rate ¹⁰ 1995	Unemployment rate 2000	Unemployment rate 2005
Baranya	12.0	7.1	8.4
Somogy	12.3	8.3	9.3
Zala	8.7	3.8	6.4
HUNGARY	10.3	6.4	7.2
Viroviticko-podravaska	n.a	n.a	20.2
Osječko-Baranjska	n.a	n.a	24.2
Međimurska	n.a	n.a	12.1

¹⁰ Represents unemployed persons as a percentage of the labour force (paid employment or unemployed persons classified by economic activity in the reference week)

County	Unemployment rate ¹⁰ 1995	Unemployment rate 2000	Unemployment rate 2005
Koprivničko-Križevačka	n.a	n.a	15.9
Vukovarsko-Srijemska	n.a	n.a	26.5
Požeško-slavonska	n.a	n.a	19.7
Bjelovarsko-Bilogorska	n.a	n.a	15.9
Varaždinska	n.a	n.a	16.6
TOTAL Croatian eligible area			22.6
CROATIA	-	16.1	17.3

Table 6 Unemployment rate (Source: CROSTAT, Year Book 2005; HCSO, 2005)

The employment rate is also disadvantageous: in most parts of the region it is below or close to 50%, with sometimes dramatically low figures. This is a very disadvantageous situation compared to the EU average, which exceeds 60%.

	Employment rate 1995	Employment rate 2000	Employment rate 2005	Activity rate ¹¹ 1995	Activity rate 2000	Activity rate 2005
Baranya	46.2	42.2	47.0	48.0	49.8	51.4
Somogy	46.9	42.6	45.6	48.6	51.1	50.3
Zala	54.8	49.8	55.6	54.5	57.0	59.4
HUNGARY	49.6	46.6	50.5	52.0	53.0	54.5
Viroviticko-podravska	n.a	n.a	46.2			51.5
Osječko-Baranjska	n.a	n.a	49.2			50.9
Međimurska	n.a	n.a	54.1			63.7
Koprivničko-Križevačka	n.a	n.a	48.9			55.4
Vukovarsko-Srijemska	n.a	n.a	40.5			50.3
Požeško-slavonska	n.a	n.a	48.7			51.0
Bjelovarsko-Bilogorska	n.a	n.a	47.8			58.2
Varaždinska	n.a	n.a	57.1			53.2
CROATIA	-	42.6	43.3			53.3
EU27	-	62.1	63.3	-	68.5	69.6
EU25	-	62.3	63.7	-	68.7	70.1

Table 7 Employment and activity rate (Source: CROSTAT, Year Book 2005; HCSO, 2005; EuroStat)

2.4 Education and research

The education and training system is an inseparable element of the labour market, while research is the catalyst of the economy in a modern knowledge based society. Therefore it is important to cover these fields.

The primary and secondary education system is well developed in both countries. The recent structural changes of the education system on the Hungarian side might have impact on primary education in the short run.

¹¹ Represents the labour force as a percentage of the working age population (all persons aged 15years and over)

Higher education is advanced in the region. As the figures below demonstrate, degrees in virtually all fields of studies can be earned in the university centres of the region. The University of **Pécs** is the main higher education centre on the Hungarian part of the region, serving not only the Southern Transdanubian labour market, but also beyond, on the national scale. The university teaches a wide range of disciplines in ten faculties. There are also smaller university institutions in Kaposvár (agriculture and pedagogy), Keszthely (agricultural sciences) and Zalaegerszeg (finance and accounting studies).

J.J. Strossmayer University in **Osijek** is the main educational centre on the Croatian side teaching in a wide range of faculties. (It should be mentioned that the university institutions of Zagreb, although outside of the eligible territory, are relatively close.) There are also developing higher education institutions in Požega, Križevci, Vukovar, Čakovec and Varaždin.

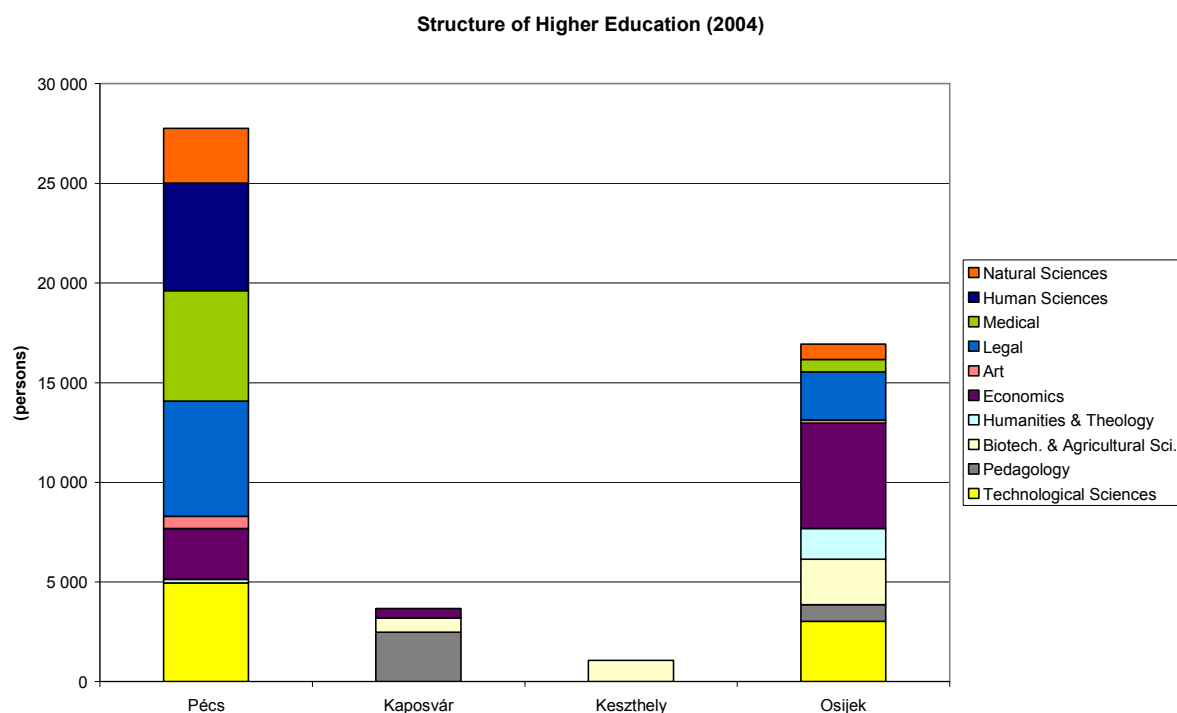

Figure 1 Higher education structure of the region (Source: CROSTAT, HCSO, 2004)

Koprivničko-Križevačka County has two higher educational institutions: the Agricultural College in Križevci and the Faculty of Economy Zagreb has an expert studies for business economy and pre-graduate studies of business economy in co-operation with the Open University in Koprivnica.

In terms of the ratio of those possessing a degree of higher education, microregions with centres of learning are clearly in a more advantageous situation than the rural ones. The Hungarian counties are in a somewhat more disadvantageous situation than the national average. (National: 10.14%, Baranya: 7.73%, Somogy: 6.5%, Zala: 7.12% according to the census of 2001.) As Map 6.3 (in Annex 6) shows, non-urban microregions are in a rather unfavourable position in this respect. The microregions and municipalities on both sides of the River Mura-Drava border area are in the same position.

Bilingualism is not typical in the eligible area. In the Hungarian side only a low proportion of population speaks Croatian language, mainly the Croatian minority in the Southern parts of Baranya. This statement is based on notification of civic partners involved into the planning process in absence of numerical data which could substantiate the fact. Mutual language skills are to be strengthened in the future.

The labour market on both sides of the border region is hindered by an **inflexible educational sector**, where educational institutions are extremely slow to respond to the demand of the local economy.

The only research institute on the Croatian side is the Institute for Agriculture in Osijek. The Hungarian side counts two medical and two agricultural scientific institutes and one for social sciences. The average number of scientists in these institutes is around 20-25.

The above mentioned institutions include a research base of the National Milk Research Institute in Pécs, the Vinocultural Research Institute of the Ministry of Agriculture and Rural Development in Pécs, and the Centre for Regional Studies of the Hungarian Academy of Sciences in Pécs. Baranya county employs 3 928 researchers, 7.9% of the national pool. Somogy County employs 719 researchers, 1.5% of the national pool. Zala County employs 295 researchers, 0.5% of the national pool.

2.5 Cultural relations

As for cultural co-operation, an agreement on cultural, educational and scientific co-operation was signed between the governments of the Republic of Croatia and the Republic of Hungary in 1994 to regulate co-operation in those areas. Implementation of the agreement is achieved through three-year programmes signed by line ministries of both countries. The last programme was approved for the 2006-2008 period. As the list below indicates, co-operation is achieved in a number of areas, although not all co-operation takes place strictly within the cross-border eligible area:

Co-operation of Archives:

- State Archive from Osijek co-operates with State Archive from Pécs

Co-operation of Libraries:

- Public library from Beli Manastir (under which there is a Central Hungarian Library) co-operates with libraries in Baja, Pécs and Mohács

Co-operation of Museums:

- The Museum in Osijek co-operates with the Archeological Museum in Pécs.

Co-operation in Arts:

- Gallery in Osijek co-operates with Institute for the Protection of Cultural Heritage in Budapest, Gallery from Pécs and Modern Gallery from Pécs.

Co-operation of Theatres:

- Croatian National Theatre in Osijek and Croatian Theatre in Pécs
- Children's Theatre from Osijek and Children's Theatre from Pécs
- Croatian National Theatre from Osijek and National Theatre from Pécs

Co-operation of Universities:

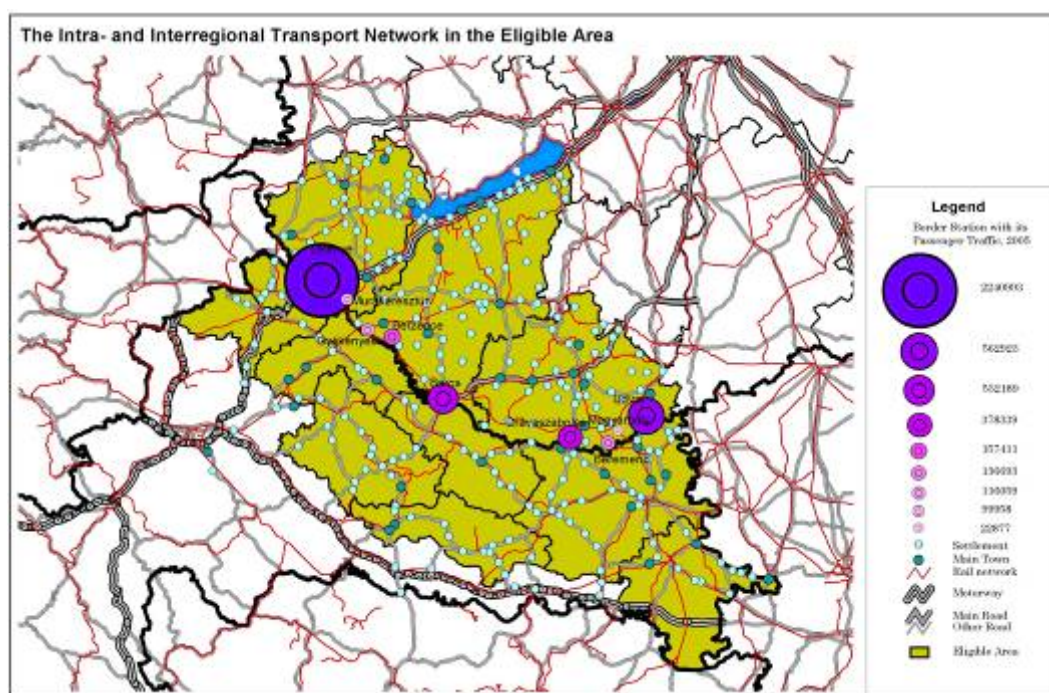
- The University of Pécs is planning to open up a degree programme in Hungarian in Osijek, in co-operation with the University of Osijek
- The Department of Philosophy of the University of Osijek and the Department of Philosophy of the University of Pécs established Croatian studies in Pécs University and Hungarian studies in Osijek University

In addition, Euroregional co-operation has been run (Mura-Drava and Danube-Drava-Sava) since 1998.

2.6 Transport infrastructure

The eligible area lies along the Trans European corridors V, X and VII, and the river Danube. The main thoroughfare passing at right angles through the region is the Budapest-Zagreb-Rijeka/Split highway system, constructed within a very short period of time. The Zagreb-Belgrade highway runs just south of the eligible border area, attracting traffic southwards on the Croatian side. The accessibility of the Hungarian part from Budapest will be greatly increased by the construction of the Budapest-Osijek-Sarajevo Trans-European corridor. The first part, a Budapest-Dunaújváros highway has already been completed. An express road connecting Dunaújváros with Pécs is said to be implemented in the 2007-2013 programming period. These transnational developments will greatly enhance transport to and from this region vis-à-vis the national capitals, Zagreb and Budapest (possible Belgrade as well in the longer run). They will also facilitate communication with ports in the Adriatic.

Transport links to the economic heart of Europe would also be crucial for this border region. Thus the construction of the Zagreb-Maribor and Nagykanizsa-Maribor highway sections would be of crucial importance for economic development in the area.

Map 3 Transport network in the eligible area

The low quality of the internal road system makes the accessibility of major intraregional centres and main international thoroughfares very difficult. 96 settlements in Baranya and 74 in Somogy are **cul-de-sac** settlements. The **scarcity of international border crossings** greatly hinders intraregional communication (average distance is 62 km in the Southern Hungarian Region, the highest amongst Hungary's borders).

Major international railway lines converge in the Northern part of the border region. The Nagykanizsa-Murakeresztúr/Kotoriba-Čakovec line and a Kaposvár-Gyékényes/Botovo-Koprivnica line both run in the North. The Northern line used to connect Hungary and Slovenia before the establishment of railway connections recently. The major metropolitan centre of Pécs is connected towards the South only by non-electrified lines.

An examination of Hungarian Government Decree No. 2291/2004 (XI. 17.) on planned new border crossings, and Hungarian Government Decree No. 305/2001. (XI. 27.) on the development of border crossings reveals that there are few planned developments on this border area. These developments have been negotiated with the Croatian side as well.

The intraregional rail system in Hungary is undergoing a major renovation programme. The renovation of domestic railway lines will be financed from domestic resources. The airport at Sármellék (Zala) serves international destinations, both charter and low cost airlines. An airport at Pécs-Pogány opened up in March of 2006. There is also a regional airport in Osijek. The former American military base in Taszár base has a renovated concrete landing strip and a service building, but is currently without any function.

River ports exist on the Drava, but the amount of traffic on the river is insignificant. This is partly due to lack of demand, partly due to a desire to preserve the natural heritage of the area. The River Danube has an international significance as a transport route, but it is currently underutilised due to problems of transfer capacity.

The construction of bicycle roads has been supported by previous EU financed and domestic programmes in the region, and will continue to be supported. There is already an extensive network, yet there is a need for more coherent planning in this field to avoid disjointed paths and atomised developments.

2.7 Environment

The border region is characterised by the fact that it runs along the River Drava, flowing into the Danube. This valuable environmental treasure is protected within the framework of the Danube-Drava National Park, encompassing 49 000 hectares.

The area of the Danube-Drava National Park (DDNP) stretches over 1 285 646 ha including territories from both Bács-Kiskun and Tolna counties and parts of two counties of the eligible area (Baranya and Somogy). The Park was established in 1996. Its greatest values are the woods on the floodplain with several protected bird species residing along the rivers. Within the area of the NP 8 specific bird reserves (SPA, see annex 5) and 64 specific nature conservation areas (pSCI, see annex 5) have been identified.

The Directorate of DDNP has good relations with Nature Park Kopački rit on the Croatian side. According to the Development Plan of the DDNP, the establishment of a joint National Park is a long term objective of both parks. To achieve this goal the two directorates have been elaborating common programmes. Particularly good co-operation can be observed in the fields of protecting specific species (e.g. black stork, steppe eagle), tourism and education.

Along both main rivers of the area there are service houses which are able to serve as accommodation facilities for ecotourism. The two rivers provide a good base for water tourism. According to the Park's Unit of Tourism, the NP has 70-80 000 visitors per annum, who come for hiking, and cycling. At least 50 000 passengers travel by resort train yearly and 5 000 children take part in conservationist education per year. Besides ecotourism, the main functions of the DDNP are nature preservation and protection, trusteeship and other administrative tasks.

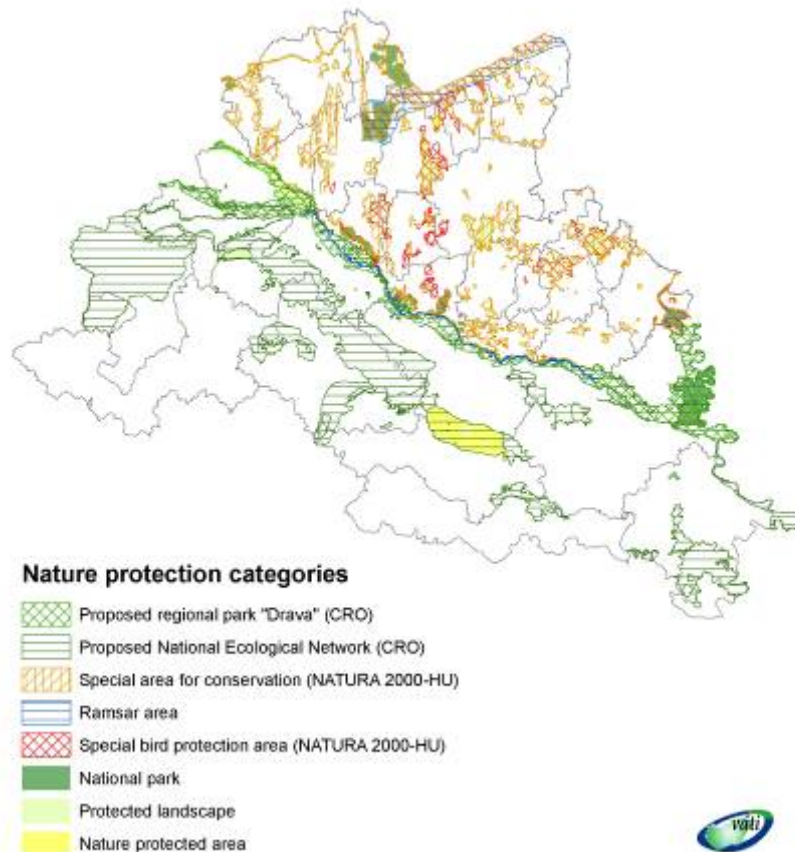
There is a number of protected areas on the Croatian side of the eligible area as well. The most important are:

- Nature Park Papuk

- Nature Park Kopački Rit
- Special botanic reserve Đurđevači pijesci
- Ornithology reserves Kopački rit and Podpanj
- Water landscapes along river Mura.

Establishment of a regional park along the rivers of Mura and Drava is under way. After the formal establishment, Ministries of Environment in Hungary and Croatia intend to request special protection under UNESCO.

Nature protection in the eligible area

Map 4 Nature protection in the eligible area (Source: national authorities)

The edges of the eligible area are characterised by more fresh water ecosystems, Lake Balaton, the Smaller Balaton and the River Sava. However, these have less cross-border significance.

The quality of ground water is fairly good. Higher arsenic concentration (between 10 and 50 µg/l) can be measured in South-West Baranya and South-Somogy (Csongó microregion). Higher concentration of ammonium and nitrite (in both cases above 0,5 µg/l) can be found only sparsely in the eligible area. Highly sensitive groundwater areas are in the karst territories of the Mecsek and Villányi-mountains.

According to the data from the Environmental Statistics Atlas of Hungary, rather strong surface water contamination can be observed in the case of the River Danube and its tributary streams. Water quality of the Danube South of the Sió canal's estuarine is in the third-fifth quality class (fifth class is the negative pole) in case of all parameters (oxygen and nutrient balance, microbiological parameters and micro pollutants). Tributaries, such as the

Kapos and the Koppány show even higher value of pollution (in case of almost all parameters: nutrient balance, oxygen balance, microbiological parameters and micro pollutants). Some positive indices can be observed in the cases of Drava and Mura, where oxygen and nutrient balance are the second best classes. Tributaries (Pécs, Rinya etc.) show higher pollution, too.

The proportion of households supplied from public water works was above 95 % in all three eligible Hungarian counties in 2005 (Baranya-97.6%, Somogy-95.9%, Zala-96.3%); contrary to it, the proportion of dwellings connected to public sewerage shows weaker results (Baranya-71.8%, Somogy-61.2%, Zala-67.3%). Data shows that improvement is necessary in the field of sewerage disposal and treatment. The ratio of non-treated waste water was below 15% on the Hungarian side (except for the Mohács microregion, where the index was above 45%) according to the Environmental Statistical Atlas of Hungary. At county level, the ratio of waste water treated at least with mechanical treatment was above 90% in all three counties in 2005 (TelR). The rate of biologically treated waste water and rate of sewage water treated also with advanced treatment technologies is low in several micro-regions. All in all, the situation of treatment of waste water collected by sewage system is positive.

For the analysis of the situation of flood and inland water protection data were used from the Environmental Statistical Atlas of Hungary. The source of classification was a governmental regulation from 2003. In accordance with it, vast majority of micro-regions of Somogy and Baranya counties are characterized by high or medium environmental hazards. Similarly hazardous territories are located along the Drava and Mura (Csurgó, Lenti and Letenye microregions).

Air pollution is not very high in the eligible area. Concerning the emission from industry, the micro-regions in all the three Hungarian counties are moderately polluted, due to the decline of the formerly thriving heavy industry. The picture is similar if we analyse the situation of air pollution originating from road transport; the majority of the Hungarian counties' micro-regions are less or moderately polluted except for the microregions housing county centres (Pécs and Zalaegerszeg) and for the Pécsvárad micro-region. The reason of these high values is more intensive traffic (source: Environmental Statistics Atlas of Hungary).

In 2005 there were only two operating power stations based on renewable resources on the Hungarian side (a sawdust power station in Pécs and a wind power station in Szigetvár); but several microregions were classified as being "territories suited for the construction of geoelectric power stations (Southern-Zala and the vast majority of Somogy county with the exception of Csurgó and Siófok microregions). Microregions of Pécs, Pécsvárad, Komló and Balatonföldvár are mentioned as territories suited for construction of wind power stations. (Data reflect the situation of the year 2005. Source on information: Environmental Statistics Atlas of Hungary).

About the Croatian environmental situation data were not accessible. There are undetonated landmines remaining on the Croatian side of the border region as a result of the military activity in the early 1990s.

3 SWOT ANALYSIS

3.1 SWOT Table

STRENGTHS		WEAKNESSES	
DEMOGRAPHY & SPATIAL STRUCTURE	- Attractive, unique, traditional rural space (e.g. small villages) for tourism - Two major urban centres in the border region (Pécs, Osijek)	DEMOGRAPHY & SPATIAL STRUCTURE	- Depopulation in certain border areas - Ageing small villages - Most settlements in a peripheral position
ECONOMY AND TOURISM	- The economic performance of the eligible border area has increased - Rich nature and culture assets (e.g. settlement structure, land use, landscape etc.) attract tourism - The Mura-Drava-Danube border region has enormous potential for ecologically minded cross-border tourism - Famous wine regions and thermal tourism destinations on both sides of the border (e.g. Villány, Hévíz, Zalakaros, St. Martin, Bizovačke, Varaždinske) - Pécs, Osijek, Varaždin have a potential for urban tourism and Mohács for ethno-tourism - Rich cultural heritage utilisable to increase tourism potential - Pécs will be European Cultural Capital in 2010, boosting tourism potential - Demand for co-operation and joint development in the field of tourism	ECONOMY AND TOURISM	- Regions being less developed and lagging behind regions - Shortage of tourism infrastructure (e.g. hotel beds) in the Mura-Drava-Danube border region - Weak tourism marketing in the region - Low number of tourists and the region being a relatively unknown destination - A lack of serious tourism related revenues for the microregions in the border area - Weak co-operation activity
LABOUR MARKET	Demand for co-operation and joint human resources development according to the previous Neighbourhood Programme	LABOUR MARKET	High unemployment rate on both sides of the border, especially in the rural microregions and in many microregions along the common border

EDUCATION and RDI	Major universities in Pécs and Osijek and developing university institutions in Križevci, Čakovec, Varaždin, Vukovar, Keszthely and Kaposvár	EDUCATION and RDI	- Low level of co-operation between educational institutions - Lower ratio of higher education qualifications compared to national average - Low level of mutual language teaching - Inflexible educational system with institutions being slow at responding to market demand - Low level of RDI co-operation with firms - Underdeveloped RTD/RDI sector in the region (low number of researchers, research institutions etc.)
CULTURE, SOCIETY AND RELATIONS	- Multiethnic communities in certain areas of the eligible area could connect the two sides - There is a tradition of co-operating in the field of archives, libraries, museums and arts - Euroregional co-operation	CULTURE, SOCIETY AND	- Low level of mutual language skills hinders cross-border co-operation according to the experience of previous programmes - Existing social segregation in the most underdeveloped microregions
TRANSPORT INFRASTRUCTURE	- Budapest-Zagreb highway strengthening accessibility - Regional airport in Pécs and in Osijek	TRANSPORT INFRASTRUCTURE	- Most passengers who travel on the Budapest-Zagreb highway use it only as a thoroughfare and do not stop in the vicinity of the border - Non-electrified international railway connections from Pécs and from Osijek - Bad state of internal road system makes accessibility of intraregional centres and interregional thoroughfares difficult - Scarcity of international border crossings - Minimal local presence of bicycle routes
ENVIRONMENT AND NATURE	- Rich nature assets - The existence of cross-border natural preservation activities (Danube-Drava National Park), together with the River Mura - Good relation between the Nature Parks on both sides - Rich water resources and good average groundwater quality - Good quality of ground water - Few contaminant agents in the River Drava and Mura - Air pollution is not very strong in the eligible area	ENVIRONMENT AND NATURE	- Danube and its tributary system polluted - Undetonated landmines remaining from 1991 war

OPPORTUNITIES	THREATS
• Growing demand for environmentally oriented tourism • Due to the start of the accession process of Croatia to the EU the country became more popular for multinational companies and foreign investments • Increasing accessibility due to the further extension of the motorway system (in connection with Budapest-Osijek-Sarajevo Trans-European corridor and the construction of the Zagreb-Maribor and Nagykanizsa-Maribor highway sections) attracts foreign investors and is of crucial importance for economic development in the area • Croatia's entry into the single internal market provides opportunities for cross-border employment • Gradual elimination of the common border after Croatia's EU entry into the Schengen framework • Potential for vertical integration in processed agriculture • Increasing volume of people to people contacts • Increasing demand for agro forestry products	• Processes of social exclusion and segregation deepen in peripheral rural areas • Increasing depopulation and aging rural communities have a negative potential effect on economic activity • Possible continued deterioration of Drava ecosystem by insufficient waste management • Climate change may have unfavourable impact on microregions along the river border due to increasing flood risk • Non-sustainable forms and extent of tourism could be harmful for environmental values • Inadequate national financing leads to the deterioration of built cultural heritage • Lack of coherent planning between municipalities and sectoral state bodies could lead to incoherent development strategies

3.2 Concluding remarks

The situation analysis and the SWOT analysis have identified a number of potential intervention areas, which could be helpful for the facilitation of the development of a lively and organic region. It is quite clear from the analysis and the SWOT that:

- The area currently suffers from a considerable degree of labour market problems. There is a shortage of jobs since the transition of both countries to a market economy.
- The Mura-Drava-Danube river ecosystem is underutilised in comparison to its potential, and it has been a dividing rather than a connecting factor. It can nevertheless form the basis of a sustainable form of development for both sides of the border. Both construction and the eventual establishment of tourism infrastructure would create job opportunities for the inhabitants of the region. However in order to be successful, the river border region needs to be marketed as a single unitary product on the European tourism scene. Tourism related education and trainings are widely available in the eligible area (e.g. Nagykanizsa, Pécs, Osijek), making this development effort sustainable.
- All the developments in the river border area need to observe the principle of environmental and social sustainability, and special efforts have to be undertaken to co-ordinate the environmental maintenance activity of the two sides. Surface and underground water quality is of utmost importance.
- Since most of the area is threatened by floods, cross-border efforts need to be undertaken to alleviate this situation.
- After the entry of Croatia into the European Union, the border between the two countries will become an internal Schengen border. All roads and railway lines crossing the

common border will be international crossing points without customs and border control. This will allow more intensive co-operation.

- Croatia's entry into the single internal market will provide cross-border job opportunities if this process is underpinned by a developed system of labour market facilitation.
- There is a plenty of opportunities for the establishment of cross-border business contacts and supplier networks if this is underpinned by a developed network of business facilitation.
- The opportunity to make use of the common built and other heritage to boost tourism will become evident by the second half of the programme period. In this area, the common cultural heritage is well identified and forms the basis of development. Unfortunately there is a threat of the deterioration of cultural heritage due to the underfinancing of maintenance activities.
- There is a potential for more intense interaction between members of the business community, as well as the research and educational sectors.
- There are strong and traditional institutions of education in the border region, but cross-border co-operation between them is weak. There is an opportunity to exploit this potential through common educational, training and exchange programmes.
- The RDI potential of the border region is weak, as is cross-border RDI activity. Co-operation with the business sector is also needs improvements. Cross-border RDI, with the inclusion of the business sector, should be supported from public resources.
- The experience of previous programmes indicates an enormous potential for people to people actions. These contacts should be strengthened and deepened.
- The experience of previous programmes demonstrates that an increase in bilingualism or the knowledge of third languages has the potential of greatly boosting the willingness and the capability of actors on both sides of the border region to co-operate with each other.

4 STRATEGY

4.1 Vision and the overall strategic aim

The regions linked by the border river Drava have very similar preconditions for development which are not fully exploited. The dominance of rural and natural character, the underdeveloped position and the common natural heritage around the rivers Drava and the Danube provide a rich basis for co-operation. The most important common resource is the natural heritage around the Danube-Drava zone and their rural surroundings which are not only common values but carry the potential of being eco-, active and rural tourism destinations as a possible source of economic development. The cultural heritage of rural areas and major towns presents not sufficiently utilised assets.

Nature oriented and rural sustainable tourism is not only a sector of economy but also a good tool for supporting natural and cultural heritage. Thus the core of the co-operation strategy is the common natural and cultural heritage. These factors make this region unique not only in Hungary and Croatia, but can draw the attention on a European level, too.

In our **vision** the Hungarian-Croatian border zone will be the:

‘SUCCESSFUL CO-OPERATION REGION OF JOINT HERITAGE’

where:

intense and sustainable eco oriented tourism is an important source of income for inhabitants of border settlements;

the natural and cultural values are well identified, maintained and utilised actively in a sustainable way;

people have strong regional identity and environmental responsibility, have wide knowledge on the natural values of their region and global climato-environmental processes, and are proud of their region, thus being committed to protect and develop the local regional heritage;

more and more people have regular personal contacts crossing the border due to business, job-related, cultural or private life motivations;

an increasing proportion of the citizens on both sides readily use each other's languages, and where the area is visitor friendly in terms of bilingual information provision;

on the basis of intense cultural interactions there is remarkable multicultural activity in arts and other elements of cultural life, which is increasing tourism and deepening regional identity of the inhabitants;

co-operation among businesses, academics and public authorities covers various fields of region specific traditions, innovations, joint products, natural values, and other activities, which utilise special features of the region;

on the basis of heritage based growing economy the living standard is significantly increasing and the underdeveloped microregions make good progress in closing up.

The developments of the future ought to contribute to those processes which lead to the fulfilment of this vision.

Thus the **long term overall objective** of the 2007-2013 Cross-border Co-operation Programme is the facilitation of:

Culture and knowledge based development on the basis of successful management of natural and cultural heritage and intense socio-economic interactions between the two sides in the eligible area

In order to approach this vision the border location, which has been a disadvantage up to now, must be turned into an advantage for the villages and towns of the region. Thus the Programme must solve the common problems, utilise the common potentials, and take up common opportunities with a strong synergy. The main way of achieving these aims is co-operation itself.

It is important to state that the scope of the 2007-13 Cross-border Co-operation Programme is limited by the availability of funding and the community level regulations behind it. Additionally, the majority of activities that can lead to accomplishing the vision lie outside of the scope of the Programme. These can be financed from national and other community resources. (See chapter on “Coherence with other programmes and policies” in this document.) Thus strong co-operation with other relevant programmes will be of high importance during the implementation of the Programme especially when elaborating action plans or proceeding evaluations.

4.2 Specific objectives for the period 2007-2013

In order to achieve the overall strategy five specific aims and five horizontal aims are defined.

1 Increasing environmental stability and attractiveness of the Drava Valley and surrounding natural and rural areas

The natural heritage of the region should not only be protected but also has to be developed from the sustainability and attractiveness point of view in order to extend the ecological, touristic and local benefits of this resource. Moreover common responsibility must be taken for the protection and improvement of biodiversity.

To achieve an environmentally sound and longer term development planning which identifies the limits and potential for environmentally sustainable development, in particular for tourism, legal and agreed management requirements for the Drava Valley as well as possible risks that could derive from climato-environmental challenges have to be taken into account.

Indicator for evaluation: Increase of size of natural and semi-natural sites visited regularly by tourists in a sustainable way

2 Creating sustainable joint regional tourism product of the Mura-Drava-Danube zone and in surrounding natural and rural areas

The rich natural and rural heritage of the region can be utilised if the services provided for visitors and proper infrastructure will be established. It is also important that they are organised in a single harmonic system along with the elements of attractions of the landscape. This system can make the region an attractive destination on the market of eco-, active and rural tourism. However only sustainable and environmentally friendly ways of tourism can be supported and made possible in the area (e.g. motorized activities of tourism must be forbidden).

Indicator for evaluation: Dynamically increasing revenues from the eco-, active and rural tourism sector in the region

3 Synergetic and co-operative economies of both sides

Nowadays co-operation in the field of economics is essential for competitiveness. In a border region cross-border co-operation between SMEs provides added value and the transfer of individual and organisational knowledge and experience can be very fruitful. Creating joint products, learning from each other, along with beneficial information transfer, joint marketing should be the main elements of a more co-operative economy in the border region.

Indicator for evaluation: Increasing revenues of co-operations on both sides due to the interventions of the Programme

4 Developing and managing common cultural heritage to promote cultural values, traditions and to develop tourism

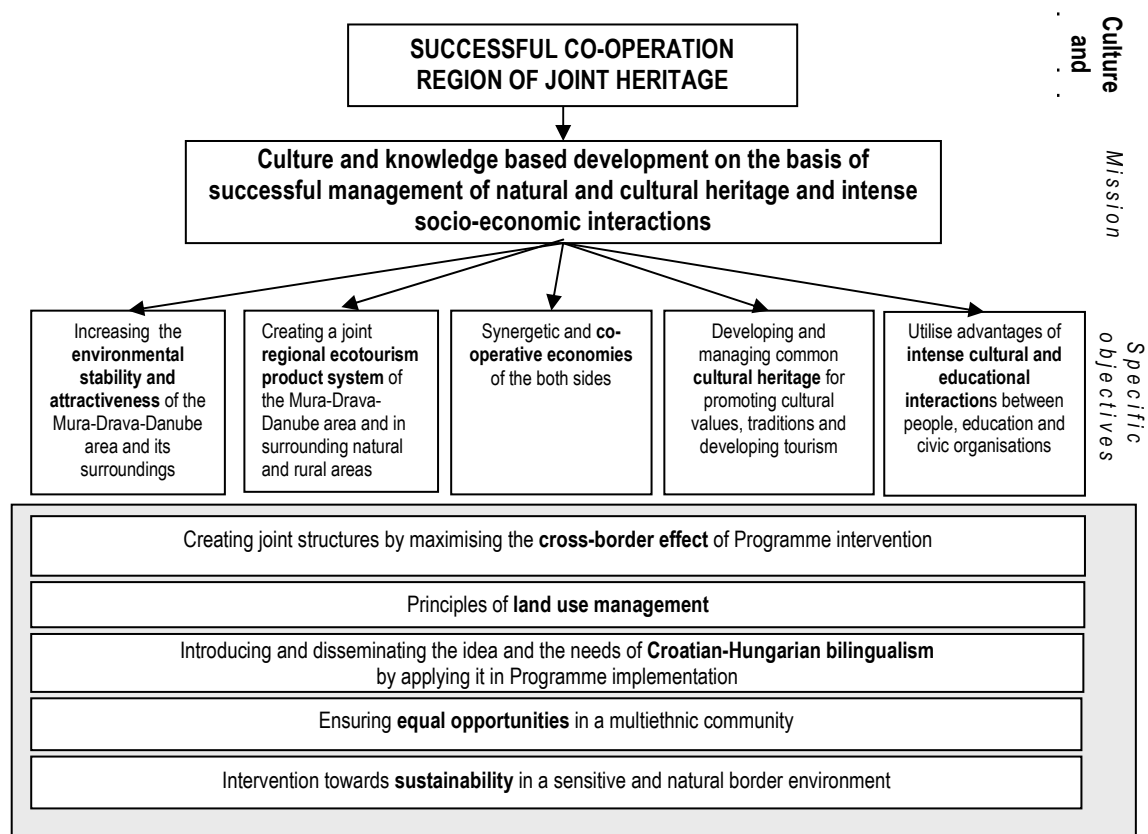
The cultural heritage should not only be a value to be protected but should also be a basis for development that makes the region more attractive for visiting, living and working. If both sides of the region co-operate, heritage can be better managed and their complex joint thematic networks can be more competitive.

Indicator for evaluation: Growing revenues of the cultural tourism and the cultural sector in general in the region

5 Utilising advantages of intense cultural and educational interaction between people, educational and civic organisations

Increasing the number of interactions among the citizens, organisations and micro regions of the both sides will result in added value by enriching cultural and personal life, promoting competitiveness and shared values.

Indicator for evaluation: Number of existing formalised or contracted operating co-operations after the end of implementation of the Programme

4.3 Horizontal objectives and principles of the Programme

The Hungary-Croatia IPA Cross-border Co-operation Programme has a structure of *horizontal objectives*. These horizontal objectives are related to the special physical planning scope, the cross-border situation, but are also tailored to the specific Hungarian-Croatian conditions. The *horizontal* objectives ought to be contributed to by all interventions and have to be traceable in all supported activities similarly to the Community horizontal policies.

1 Creating joint structures by maximizing cross-border effect

The interconnecting natural, human and economic structures over the Hungarian–Croatian border have to be established and strengthened by the increase of cross-border effects of the Programme.

This is the most crucial horizontal issue of the Programme. All interventions must aim at developing joint structures. The dimension of cross-border effects ensures that overlaps between this Programme and other EU financed programmes (e.g. Hungarian NSRF, see annex 5) are avoided even if the thematic contents are sometimes similar.

The support of un-coordinated, isolated action has to be avoided. The actions need to have synergies with the national and international treaties and measures. Therefore during the Programme's implementation the required cross-border effect has to be precisely defined in the given call for proposals and in other project development support activities.

The general **requirements of cross-border effects** of interventions are the following:

- The *interventions* have to incorporate partners from both the Hungarian and the Croatian sides of the border region. Among the *beneficiaries* of a project both sides of the Hungarian-Croatian border region have to be represented.
- The *geographical scope of an intervention* should not necessarily contain the whole Hungarian-Croatian border region, but it always has to cover or at least significantly influence areas on both sides of the border. The area of implementation of projects also has to encompass territories on both sides of the border, or at least the development has to utilise or has to be supported by resources from both sides.
- In order to promote territorial effects and regional importance of interventions regionally (micro regionally) integrated, complex projects should be supported, which include numerous regionally co-ordinated activities; involve several actors; are preferably elaborated by a consortium with several members; have wider geographic scope (having more locations of the implementation).

The intervention-specific requirements of cross-border effects are indicated in Chapter 5 in the descriptions of the priorities.

Indicator: Increase in the number of existing formalised or contracted operating co-operations after the end of Programme implementation

2 Principles of land use

Environmentally sustainable development of land use has to be aimed through implementation of the Programme. In this interest the following principles of land use must be put into practice:

- besides safeguarding the natural and cultural wealth, wealth and public utilities have to be – within supportable limits – available and accessible;
- the selection of locations of development areas and the organization of public utilities serve the interests of sustainability and the safeguarding values;
- the spatial grouping of urban and rural functions should serve the prevention of sprawl; and preferred locations of development are brownfield sites vis-a-vis greenfield sites;
- fundamental requirements of the service of local environmental awareness, responsibility for the value of landscape and the development of the local economy and society in line with local attributes.

3 Introducing and disseminating the idea and the needs of Croatian–Hungarian bilingualism

The basic cultural condition of collaboration and interactions is the ability to communicate with each other. The actors involved in strategy building and the elaboration of the Programme consider bilingualism to be a cultural value and also an asset for the competitiveness of individuals in the border region.

Strengthening Hungarian and Croatian language skills is an objective of the Programme. All results of cross-border co-operation projects must be made available to the public in at least in Croatian and Hungarian. Efforts to use other minority and world languages are also **encouraged**. As bilingualism is a key aspect of co-operation, it appears as a horizontal issue as well as being a specific area of intervention.

Indicator: Significantly growing number of people speaking both Hungarian and Croatian

4 Ensuring equal opportunities in a multi-ethnic community

The projects must demonstrate their efforts to create equal opportunities for genders, ethnicities and the disabled according to the principles of the European Union. Especially strongly affected is the Roma minority, which has a strong presence in the eligible region. They are mostly in an underprivileged situation on the Hungarian side, which is not the same in all cases on the Croatian side. Job creation and economic growth in the Mura-Drava microregions, where there is a strong presence of Roma, will provide greater opportunities for this minority. The relations between the small communities of other minorities (German, small south Slavic religious or national groups) living on both sides of the border in the region and the use of their native languages and culture also have to be strengthened in order to ensure equal opportunities in organising cultural and community life. Projects supporting equal opportunities must be favoured.

Indicator: Positive change in employment rate of Roma minority

5 Sustainability in a natural and sensitive border environment

The overall strategic goal and the areas of intervention in the Hungary-Croatia IPA Cross-border Co-operation Programme are fully in line with the principle of sustainability as outlined in the Gothenburg Strategy of the European Union. The Programme shall be pursued in the framework of sustainable development and the Community promotion of the goal of protecting and improving the environment as set out in Article 6 of the Treaty.

Appropriate management arrangements shall ensure at all levels of the programme implementation cycle, that – besides respecting the legally required absolute minimum standards – possible effects which are unsustainable or unfavourable to environment, especially as concerns impacts on climate change, the maintaining of biodiversity and ecosystems, and the drawing on natural resources, are avoided or kept as low as possible, so that the environmental effects / charges of the OP in total, will in the end be climate- and resource-neutral. The OP's positive effects and potentials for synergies in the sense of optimising its contribution to an environmentally sustainable development shall be exploited at best and, wherever possible, be strengthened.

The carrying out of such environmental management function includes, among others, activities such as environmental assessment and implementation guidelines, structured experience sharing and capacity development, indicators, environmentally friendly project design and the use of effective selection criteria.

Sustainability is not only a basic principle but a horizontal objective as well for the Cross-border Co-operation Programme and sustainability is especially important in case of the Mura-Drava border region, where the protection of natural values and the management of natural heritage is only possible in strong co-operation between Hungary and Croatia. The contribution to sustainability has specific rules in the Programme:

The locally manageable resources and the environmental givens serve the benefits of local communities preliminarily.

During the planning, building, renovation and operation of infrastructural elements, objects etc. the specification of sustainable construction technology, energy effective operation, low-waste and selective waste management methods are prioritised.

The use of renewable energy resources, preservation and improvement of the status of the conditionally renewable environmental elements and systems are supported and increased, while the amount of emitted greenhouse gases has to be reduced locally

- In order to increase the population holding ability of the border area positive discrimination can be supported.
- Developments should turn from intensive products and technologies in terms of material and energy to the production and consumption that is poor in terms of material and energy and based on knowledge and culture.
- During the implementation of the programme and its monitoring special attention has to be paid to region specific issues of climate change such as, aridification, wind erosion, changes of green areas, extremities in surface and subsurface water level, emission of greenhouse gases (by transport, industries, etc.)

In case of **Priority 1** each project must serve the sustainability of the relevant area. Thus:

Only environmentally friendly ways of tourism and recreation can be supported (and allowed in natural and semi-natural areas), motorized activities must be forbidden (e.g. quad, motorboat, jet-ski, off-road activities with motorbike and cars, other damaging open air technical activities).

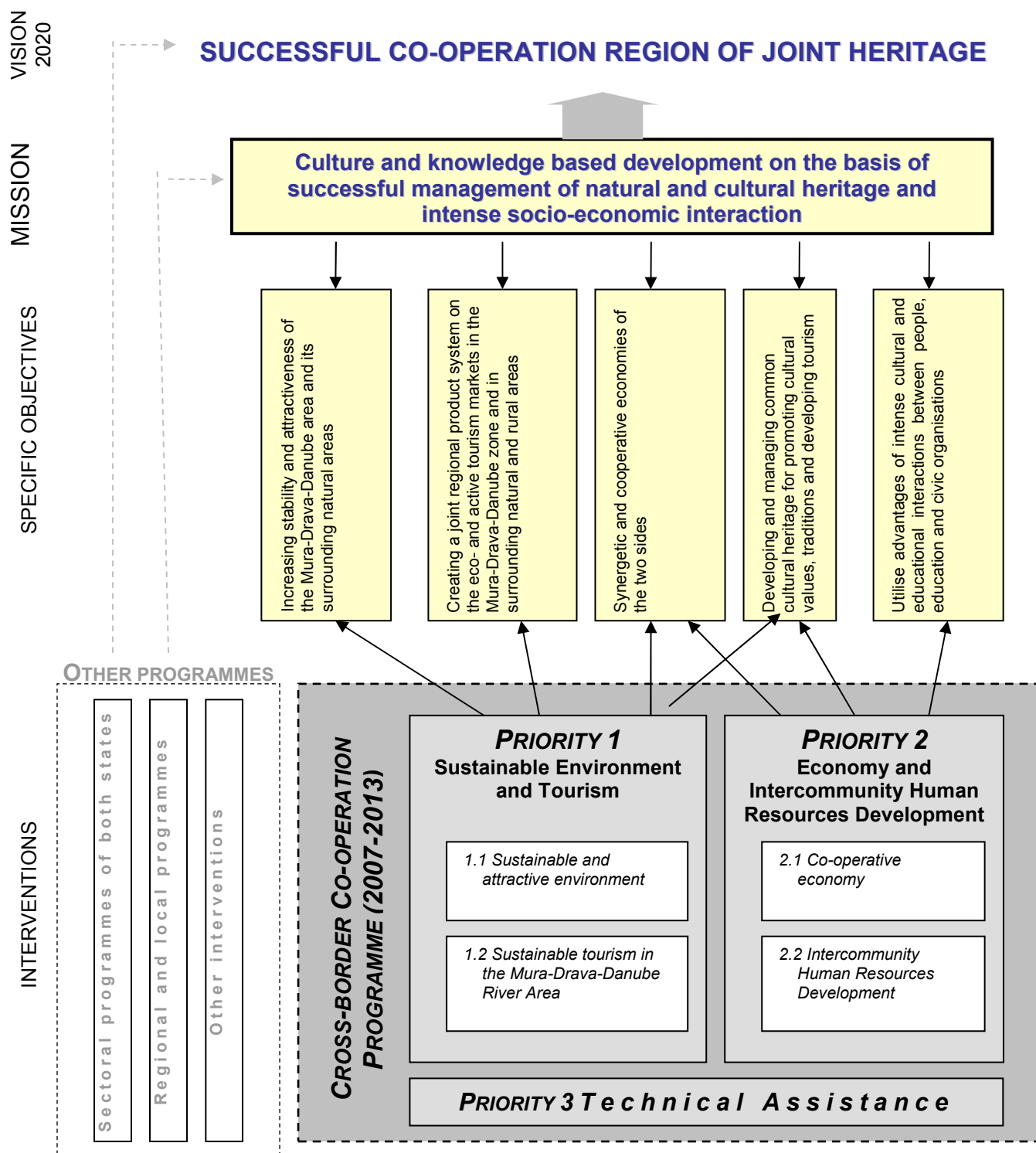
In natural areas only endogenous species can be planted or supported to spread.

All results of the activities must be disseminated to the local community and their relevant organisations in order to increase environmental awareness and knowledge.

In case of **Priority 2** the activities must not be against sustainability and those ones must be preferred which directly contribute to it.

The social dimension of sustainability is also important. Horizontally, during the implementation of the Programme those projects must be given preference which will be implemented in the most underdeveloped areas.

Indicator: Progressing ecological stability measured by footprint analysis; halted increase of social territorial differences measured in differences of income per head.

In the Cross-border Co-operation Programme based on the situation analysis and the SWOT analysis, two priorities with a number of potential intervention areas have been identified.

The strategy of the Programme therefore will be constituted as follows:

Priority 1 Sustainable Environment and Tourism

1.3 Sustainable and Attractive Environment

1.1.1. Development of landscapes in the Mura-Drava-Danube area (and its natural and rural surroundings) in order to create a more sustainable and naturally valuable environment and more attractive locations for ecotourism

1.1.2 Environmental planning activities and minor public actions to improve the quality of the environment in the natural areas; reconstruction of habitats

1.4 Sustainable Tourism in the Mura-Drava-Danube River Area

1.2.1 Elaboration of a regional tourism product plan

1.2.2 Development of infrastructure for active and ecotourism: visitor centres, forest schools, water sport infrastructure, bicycle routes, trekking-hiking paths, rentals

1.2.3. Thematic routes of cultural heritage

1.2.4 Promotion of the river area as a single touristic product

1.2.5 Private investment attraction

Priority 2 Co-operative Economy and Intercommunity Human Resources Development

2.1 Co-operative Economy

2.1.1 Cross-border business partner finding

2.1.2 Cross-border labour mobility promotion

2.1.3. Joint research, development and innovation (R&D&I)

2.1.4. Joint local planning, strategies, programmes

2.2 Intercommunity Human Resources Development

2.2.1 Cross-border education, training and exchange projects

2.2.2 People to people connections

2.2.3. Bilingualism actions

Priority 3 TECHNICAL ASSISTANCE

5 DESCRIPTION OF THE PRIORITIES AND AREAS OF INTERVENTIONS

The following is a detailed description of how the priorities and areas of intervention of the Programme will facilitate the achievement of the main strategic objective of the Hungarian-Croatian border region.

Priority 1 Sustainable Environment and Tourism

TARGET:

The aim of this priority is to foster environmental sustainability and safety in the border region, as well as the complex ecotourism development of the Mura-Drava-Danube River Area and its immediate surroundings. As a result a joint ecotourism product will be created on the basis of sustainable rich natural and cultural heritage contributing to the achieving of specific Objectives 1, 2, and 4. All actions within this priority have to emphasise the awareness of minimalization of global climate change effects (e.g. reduction of greenhouse gas emission), and this effort has to be made evident through special and specific indicators defined by the beneficiaries.

JUSTIFICATION:

The situation analysis and the SWOT analysis have highlighted the potential for co-operation arising from the entry of Croatia into the European Union and especially the existence of an underutilised, immensely valuable common potential asset, the Mura-Drava-Danube border area. These rivers and their surroundings are the main common feature of both sides. At the same time the sustainability of the environment is a key concern for the future of the inhabitants of the border region.

Special requirements of achieving cross-border impact are as follows:

Environmental intervention has to be related to border-crossing ecological systems. An environmental intervention can also be driven by the intention of preventing or mitigating cross-border environmental pollution and damage. Environmental intervention has to deepen the knowledge of landscape ecosystems and the responsibility towards the common Hungarian-Croatian landscape values.

Special attention has to be paid to actions which incorporate the application of renewable energies and energy efficiency measures, sustainable and carbon-proofed transport development and cooperation in the field of other important aspects of climate change (prevention, adaptation and mitigation), especially in areas where cross-border cooperation and coordinated approaches are essential and indispensable for effective action (e.g. coordinated risk management and civil protection).

The improvement and maintenance of landscapes of both sides needs common actions (e.g. reduction of allergen agents).

1.1 Area of intervention: Sustainable and Attractive Environment

TARGET:

The main aim of the Area of intervention 1.1 is to protect and enhance the natural heritage of the border region to achieve specific Objective 1 (*Increasing environmental stability and attractiveness of the Drava-Danube zones and its surroundings*) and utilisation of the common natural and cultural heritage to achieve special Objective 2 (*Creating sustainable*

joint regional tourism product system of Drava-Danube zone and in surrounding natural and rural areas). The intervention includes rehabilitation/development of landscape, development of the background of environmentally oriented tourism, environmental planning activities and minor actions as well. These local environmental maintenance and improvement actions complemented by landscape development are the basis of appropriate utilisation of common natural heritage of the Mura-Drava-Danube river area for the purpose of eco-, active and rural tourism.

JUSTIFICATION:

The situation analysis clearly highlights the natural heritage of the region as the key strength. It needs to be preserved in its current form for future generations. Even though it might serve as a source of livelihood for local inhabitants in the form of nature related and ecotourism, there is a clear need to ensure that natural assets are not abused in the process.

- 1.1.1 Development of landscapes in the Mura-Drava-Danube area (and its natural and rural surroundings) in order to create a more sustainable and naturally valuable environment and more attractive locations for ecotourism.** The protection and development of river landscape and other connected valuable natural sites through planning and minor landscape protection and rejuvenation actions of unprotected areas, river zones of neighbouring areas with valuable natural and rural landscape character and heritage. Special attention has to be paid to those actions which support sustainable water management measures and also support WFD targets.

Activities: support of more ecologic and traditional land use forms; developing unique landscape values; minor reforestation in the surroundings of touristic sites.

- 1.1.2 Environmental planning activities and minor public actions to improve the quality of the environment in the natural areas**

Activities: environmental rehabilitation and landscape rehabilitation plans; assessment and database of landscape values, landscape characters and attractions; environmental risk prevention planning; minor environmental actions with local impact outside of built up areas with relevance to the border river ecosystem (e.g. local cleaning of waterways, forests and meadows; elimination of illegal waste dumps, protection and reconstruction of habitats along rivers and in the surrounding of sites of tourism). The nature protection actions have to adapt biodiversity elements as well (e.g. joint BD action plans). As a general rule, partnership with environmental authorities and associations, and participatory approach are preferable.

Criteria of achieving cross-border effect:

Environmental interventions have to be related to border crossing landscape ecological systems stretching over borders. In case of the Hungarian–Croatian border region the river valleys and connecting lowlands form these systems (Mura, Drava and Danube). Hilly areas are also characteristic elements of the border region's Pannonian landscape but they are not directly along the border. Therefore, in case of hilly landscapes, twinned actions have to be realised on both sides to achieve real cross-border effect. An environmental intervention can also be driven by the intentions of preventing or mitigating cross-border environmental pollution and damage. Environmental interventions have to deepen the knowledge about landscape ecosystems and the responsibility for the common Hungarian–Croatian landscape values.

1.2 Area of Intervention: Sustainable Tourism in the Mura-Drava-Danube River Area

TARGET:

The main aims of the Area of intervention 1.2 are the development of different kinds of environmentally oriented tourism such as eco-, rural or active tourism which are based on the natural and cultural values of the region. Through the improvement of background tourism infrastructure and of touristic product development and promotion activities of the border region, the area of intervention contributes to achieve specific Objective 2 (*Creating sustainable joint regional tourism product system of Drava Danube zone and in surrounding natural and rural areas*). Besides, another important target is to make common cultural heritage the basis of development activities through joint thematic networks, by means of supporting common projects in the field of heritage management. The Area of intervention supports specific Objective 4 (*Developing and managing common cultural heritage for promoting cultural values, traditions and developing tourism*).

The projects of this area of intervention have to be strongly co-ordinated according to Activity 1.2.1 and should meet the following principles:

- **Already existing relevant projects** should be coordinated and built upon,
- **Awareness** of the unitary Mura-Drava-Danube eco-touristic region should be created,
- The Programme should focus on **infrastructural** developments (such as bicycle roads, river ports, boat docks etc.),
- The Programme should support the attraction of **private investors**,
- Developments should be coordinated with the Drava-Danube National Park to ensure that the ecological heritage of the river system is preserved and its **environmental value enhanced** through investments into natural heritage maintenance.

JUSTIFICATION:

As the situation analysis demonstrates the Drava border region is exactly the area most in need of an economic development projects, as the characteristics of these local rural microregions are markedly more unfavourable than those of the rest of the eligible area. The justification of the area of intervention includes the following:

- It is a real cross-border programme, focusing on the most significant common opportunities of the two countries,
- It is based on previous projects (many former and present initiatives in this topic),
- It satisfies the EU cohesion policy priority principle of concentration,
- It directly contributes to the emergence of a sustainable territorial development priority,
- It creates jobs in deprived border microregions,
- It focuses on bilateral co-operation,
- It supports sustainable development (Lisbon and Gothenburg Strategies),
- It is in line with the strategies of Regional Operational Programmes of the regions affected, and
- It encompasses main touristic sites in the region (river Drava, Čakovec, Siklós-Harkány, Mohács, etc).

ELIGIBLE ACTIVITIES:

The complex development programme should support the following activities:

- 1.2.1 **Elaboration of a regional tourism product plan.** This will include: (1) Marketing strategy; (2) Private investment attraction; (3) Database of touristic attractions and services; (4) Comprehensive bicycle track plan; (5)

- Comprehensive territorial usage plan for water sports, tracking, hunting, angling, and other recreational plan. All other activities within this area of intervention must be in line with the single common comprehensive product plan. As a general rule, partnership with environmental authorities and associations, and participatory approach are preferable.
- 1.2.2 **Development of infrastructure for active and ecotourism in the river border area.** Activities: Construction of visitor centres; forest schools. ports; walking paths, cycling routes; village museums; information points; maps; other ecotourism specific services. Development, establishment of rentals: bicycle, boats, other relevant equipment of active and ecotourism.
 - 1.2.3 **Development of thematic routes of cultural heritage** Support for networked projects in the field of heritage management, including common marketing, creation of thematic routes, as well as related (built and other) heritage reconstruction to ensure growth of tourist capacity in the border area. Minimum three settlements should be involved.
 - 1.2.4. **Promotion of the river area as single touristic product**, plus sectoral, thematic and microregional attractions. (Website, programmes, facilitation of networking between businesses in the tourism sector).
 - 1.2.5 **Private investment attraction.** Promotion of private capital investment in the river border region, especially in hospitality, rental, etc.

Criteria for achieving cross-border effect:

Interventions in tourism have to be related to destinations crossing the border and to the landscape of the Mura, Drava, Danube river valleys. Because of the weak human influence and the unpolluted natural state of these landscapes, an ecotourism approach has to drive all tourism development activities. For cross-border tourism products the related network building must be ensured as well.

Cultural interventions have to uphold traditional cultural values, especially the common values of the Hungarian and Croatian ethnic groups of the border region and the culture of minorities living in both countries along the border (German, small south Slavic ethnic groups, Roma), besides deepening the common cultural-historical identity.

Priority 2 Co-operative Economy and Intercommunity Human Resource Development

TARGET:

The aim of this priority is the facilitation of economic ties, including business contacts, cross-border employment opportunities and cross-border RDI activity. The priority will also promote the establishment of educational and cultural connections, as well as bilingualism in the Hungarian-Croatian border region. Measures in this priority will support local actors who rebuild the severed ties in the border region to create organic and coherent, vibrant socio-economic relations. In its entirety the priority contributes to achieve specific Objectives 3, 5 and partly 2.

JUSTIFICATION:

Due to the relatively low level of co-operation, there is a potential in the border region for business and labour market co-operation. This shall be further facilitated by the entry of Croatia into the single European market, which will guarantee the free movement of labour, goods, services and capital across the common border. There are strong educational

institutions in the border regions, and since the current level of co-operation is relatively low, there is a potential for improvement.

As the situation analysis and the SWOT analysis indicate, there are a number of cultural and educational institutions in the region with the potential to co-operate. However, an increase in the level of co-operation could still release extra potential and synergies from either side of the border region. A bilingual and even multilingual border region makes it easy for members of the communities, as well as leaders of institutions to co-operate. The experience of previous cross-border programmes suggests that a common linguistic platform can greatly enhance the willingness to co-operate and exploit possible synergies.

2.1 Area of intervention: Co-operative Economy

TARGET:

The main aim is to enhance co-operation in the field of economy to improve competitiveness of the region. By developing business relations between SMEs from the two sides of the border economic performance (derived from cross-border co-operations) by transfer of organisational knowledge, or by learning from each other. Accordingly the 2.1. Area of Intervention is in line with specific Objective 3 (*Synergetic and co-operative economies of the two sides*). On top of that it intends to achieve specific Objective 5 (*Utilise potential advantages of intense cultural and educational interaction between people, educational and civic organisations*).

JUSTIFICATION:

With the accession of Croatia into the European Union, there is a chance to create an organic economic space at the meeting point of the two countries. With both countries gradually entering the single internal market, there is a chance to utilise synergies between the two sides of the border in the areas of business co-operation and labour market mobility. Once Croatia becomes a member state of the European Union, it is expected that there will be a free flow of labour between the two countries. Private and public sector entities can do a lot to facilitate and promote information exchange about job opportunities on the other side of the border. Such activities serve the common good by helping to reduce unemployment in a border area where it is a key problem.

According to the situation analysis the connection between the Hungarian and Croatian enterprises, municipalities is weak, there is no common knowledge about economic possibilities. In order to promote real co-operation and to gain information for more efficient local development programmes planning activities and related researches should be financed from the Programme. These planning activities must involve several municipalities and key economic actors, and must be implemented in a networking way.

ELIGIBLE ACTIVITIES:

This area of intervention supports in the domain of economic development the following actions (indicative list):

- 2.1.1 **Cross-border business partner finding.** By the setting up of business partner finding facilities, including supplier fairs, data bases, websites. Projects should contribute significantly to the development of business contacts across the border.
- 2.1.2 **Cross-border labour market mobility promotion services.** By the setting up of labour market mobility services, including job fairs, data bases, websites, employment pacts. Projects should contribute significantly to the development of labour market mobility across the border.
- 2.1.3 **Joint research, development and innovation** efforts by university and non-university institutions, as well as private firms in co-operation with R&D centres in order to increase the joint RDI capacity of the border region. There should be a bias

towards sustainable, environmentally friendly technologies in case of natural science projects. Such co-operations have to take the advantage of technological development from a sustainable perspective.

2.1.4 Joint local-regional planning, strategies drawn up jointly by municipalities and/or deconcentrated state bodies in order to contribute to the joint planning capacity of the region and to the continuity in the planning of developments in the common socio-economic space of the border area. Intermediary level plans drawn up by several settlements; territorial plans with cross-border relevance and sectoral plans for the whole border region are envisaged. Major infrastructural planning with cross-border relevance is also supported. As a general rule, partnership with environmental authorities and associations, and participatory approach are preferable.

Criteria for achieving cross-border effect:

Economical intervention has to result in production, commercial, investment, promotion, PR, employment or professional co-operation between firms, non-profit organisations and employees of the Hungarian–Croatian border region. The co-operations directly have to make the labour force, the products, the capital, the income and the information stream from one side of the border to the other.

2.2. Area of intervention: Intercommunity Human Resources Development

TARGET:

The aims of this priority include enhancement of interactions between citizens and organisations from the two sides of the border as well as the improvement of synergetic economic co-operation. These interactions are supported by activities which are listed below (joint training projects, bilingualism, people to people actions organised by municipalities and civic organisations in a wide range of fields) and contribute to achieve specific Objective 5 (*Utilise potential advantages of intense cultural and educational interaction between people, educational and civic organisations*). Bilingualism and people to people actions are activities which make connections between actors from the two sides of the border, and they assist the realisation of specific Objective 3 (*Synergetic and co-operative economies of the two side*). The priority also aims to improve the attractiveness of the region through supporting touristic events and festivals and through promoting a visitor friendly border destination, where citizens are able to use each other's languages in everyday practice. These goals are in line with specific Objective 2 (*Creating sustainable joint regional tourism product system of Drava Danube zone and in surrounding natural and rural areas*).

JUSTIFICATION:

A large number of strong educational institutions at all levels in the border region have shown relatively low potential for interactions. However, many of these institutions have indicated their plans to engage in co-operation in the near future. Joint training activities can contribute to more intensive co-operation among firms, institutions, local governments and citizens of the two sides.

The experience of previous programmes indicates that there is a great and growing potential for the population on either side of the border to co-operate with each other in the form of people to people actions.

It is the experience of cross-border co-operation programmes the lack of common language to communicate greatly hinders the likelihood and the efficiency of the development of intensive relations between the two sides of the border. Also, the existence of signs, forms

and other sources of information for visitors on the other side of the border can help the creation of a visitor friendly border region where both sides feel at home on each others' territories.

ELIGIBLE ACTIVITIES:

This area of intervention supports the following activities:

- 2.2.1 **Joint cross-border education and other training projects between educational institutions** and other organisations in order to strengthen co-operation in the educational sector and to develop local and regional development capacities of the border area. Activities include common training programmes, staff and student exchanges, as well as the harmonisation of curricula especially in the field of issues which are relevant to the development of the region (environmental actions, ecotourism).
- 2.2.2 **People to people actions**, organised by municipalities and civic organisations in order to facilitate interaction between citizens and to strengthen the common identity of the border region. Projects must last longer than a single event and have to involve a large number of organisations and participants, with the involvement of numerous local governments and communities. Cultural, sports, and touristic events, gastronomic festivals are envisaged. Events promoting sustainable lifestyle and consumption are not supported.
- 2.2.3 **Bilingualism actions**: the promotion of each other's language in the border region in order to help ease the reluctance to co-operate with partners from the other side of the border, as well as to create a visitor friendly border area and to help share cultural goods in all languages spoken in the area. The promotion of language training particularly in Hungarian and Croatian on the other side of the border (but also minority and world languages) is recommended. The bilingualisation of communicative tools such as signs, forms and broadcasts is to be supported along with the translation of art, popular science and documentary pieces relevant to the border area.

Criteria for achieving cross-border effect:

A human resource development intervention has to involve the public, the trainees and the trainers from both sides of the border. The development activities have to result in knowledge that is applicable in the entrepreneurship and in the educational environment of both countries. Investments in human resources should cover elements increasing the common identity of the border regions.

Priority 3 TECHNICAL ASSISTANCE

TARGET:

To assure the successful operation of the Programme and to contribute to effective project generation, thus increasing the quality of projects funded from the Programme. Priority 3 contributes to achieve all five specific objectives due to assuring successful operation of the Programme.

JUSTIFICATION:

In order to ensure the efficient operation of programme structures, Technical Assistance will be used to prepare, manage, implement, monitor, control and evaluate the Programme. Furthermore, the Technical Assistance budget should be used for tasks aimed at improving and ensuring proper programme implementation at project generation level (e.g. thematic seminars, information and publicity measures, evaluation) and at increasing the overall quality of funded projects.

ELIGIBLE ACTIVITIES:

The following activities are to be carried out within the scope of TA:

- activities in connection with the preparation, selection, evaluation and support of projects;
- activities in connection with the support to joint structures;
- management and work of the Joint Technical Secretariat, Info Point, Intermediary Bodies and Certifying Authority;
- activities involving meetings of the Monitoring and Steering Committee in connection with interventions;
- control activities carried out by controllers at national level;
- examination of control activities;
- examination of control and on-the-spot checks of operations;
- the setting up and operation of a common Monitoring and Information System for the administration, support and evaluation of the Programme;
- preparation of reports and studies (e.g. annual reports, mid-term evaluation etc.);
- evaluation according to indicators defined for priorities and specific objectives;
- information and publicity activities;
- promotion and assistance to potential final beneficiaries.

6 EXPECTED RESULTS OF THE STRATEGY

For an assessment of the results of the Programme, the following indicators will be used:

For the assessment of the results of the Programme, the following indicators will be used. The table presents output and result indicators for measuring the achievement. Output indicators refer to outcomes which are related to the activity itself in the shortest time horizon; while result indicators apply to a longer time scale, but they still refer to direct consequences. It is to note that the values apply above the baseline.

Strategic element	Type	Indicator	Baseline		Target		Source of information
			Year	Value	Year	Value	
Priority 1 Sustainable environment and tourism							
1.1.1	Result	Area of developed and improved landscape by the programme	2007	0	2015	200 km2	- Programme monitoring - Landscape scenery assessment in the frame of evaluations - National Parks - Other nature protection authorities
1.1.2	Output	Number of plans and actions	2007	0	2015	20	Programme monitoring
1.1.2	Result	Number of settlements influenced by action	2007	0	2015	250	Programme monitoring
1.2.1	Output	Number of accepted product plan	2007	0	2015	1	Programme monitoring

Strategic element	Type	Indicator	Baseline		Target		Source of information
			Year	Value	Year	Value	
1.2.1	Result	Percentage of activities of the area of intervention 1.2 facilitate the implementation of the plan	2007	0	2015	100 %	Programme management
1.2.2	Output	Length of bicycle path paved	2007	0	2015	50 km	Programme monitoring
1.2.2	Output	Number of visitor centres	2007	0	2015	3	Programme monitoring
1.2.2	Output	Number of forest schools established by the programme	2007	0	2015	2	Programme monitoring
1.2.2	Output	Length of existing bicycle paths designated by signs by the programme	2007	0	2015	200 km	Programme monitoring
1.2.2	Output	Length of hiking path signed by the programme	2007	0	2015	300 km	Programme monitoring
1.2.2	Output	Number of projects on water sport infrastructure development in the programme	2007	0	2015	20	Programme monitoring
1.2.2	Result	Increase in number of visitors	2007	0	2015	25 000 pers.*	- Central Statistical Office - Beneficiaries
1.2.3	Output	Number of thematic routes projects	2007	0	2015	15	Programme monitoring
1.2.3	Result	Increase in the number of tourists visiting the attractions included in the 1.2.3 projects	2007	0	2015	25 000 pers.*	- Central Statistical Office - Beneficiaries
1.2.4	Output	Number of potential customers belong to the target group reached by multiple channels	2007	0	2015	200 000 *	Programme monitoring

Strategic element	Type	Indicator	Baseline		Target		Source of information
			Year	Value	Year	Value	
1.2.4	Result	Increase in the number of tourists in river and eco tourism area of the region	2007	0	2015	75 000 pers.*	- Central Statistical Office - Ex post evaluation of the Programme
1.2.5	Output	Number of potential investors reached	2007	0	2015	300*	Programme monitoring
Priority 2 Cooperative Economy and Intercommunity Human Resources Development							
2.1.1	Output	Number of businesses and business associations reached	2007	0	2015	2 500 *	Programme monitoring
2.1.1	Result	Number of business entities involved in new business contacts established due to the projects	2007	0	2015	200*	Programme monitoring
2.1.2	Output	Number of citizens reached	2007	0	2015	10 000 *	Programme monitoring
2.1.2	Result	New jobs created	2007	0	2015	300 *	Programme monitoring
2.1.3	Output	Number of joint RDI projects	2007	0	2015	10*	Programme monitoring
2.1.4	Output	Joint territorial documents accepted	2007	0	2015	30*	Programme monitoring
2.1.4	Result	Number of participating local governments in joint planning	2007	0	2015	25-25 partners from each countries*	Programme monitoring
2.2.1	Result	Number of persons participated in exchange projects	2007	0	2015	80*	Programme and project monitoring
2.2.1	Output	Number of common training projects	2007	0	2015	15*	Programme and project monitoring

Strategic element	Type	Indicator	Baseline		Target		Source of information
			Year	Value	Year	Value	
2.2.1	Output	Number of curricula developed	2007	0	2015	10*	Programme and project monitoring
2.2.1	Result	Number of institutional contacts established through common educational projects	2007	0	2015	50*	Programme and project monitoring
2.2.2	Output	Number of cooperative actions	2007	0	2015	60*	Programme monitoring
2.2.2	Result	Number of people involved	2007	0	2015	10 000 *	Programme and project monitoring
2.2.3	Output	Number of bilingualisation projects	2007	0	2015	50*	Programme monitoring
Priority 3 Technical Assistance							
Programme implementation, support and control activities	Output	Funds allocated to the programme disbursed	2007	0	2015	90%	Programme monitoring
Programme implementation, support and control activities	Result	Number of implemented projects	2007	0	2015	200	Programme monitoring
Information and publicity activities	Output	IT platform developed (webpage)	2007	0	2015	1	Annual report
Information and publicity activities	Result	Number of visitors of webpage per day per new call	2007	0	2015	100	Annual report

*: Total amount until 2015

7 COHERENCE WITH OTHER PROGRAMMES AND POLICIES

Coherence with policy documents and other development programmes has been observed during the preparation of this Programme. Careful attention has also been paid to a clear division of targeted support in the Cross-border Co-operation Programme and the national level EU co-financed support schemes. Planners have also aimed to ensure the synergies with both domestic and EU co-financed resources. The dimension of cross-border effects ensures that overlaps between this Programme and other EU financed programmes (e.g. Hungarian NSRF) are avoided even if the thematic contents are sometimes similar. As it is stated in the strategy (Chapter 4.3.) all interventions of the Programme must aim at developing joint structures.

The Hungary-Croatia IPA Cross-border Co-operation Programme relatively differs from other Hungarian operative programmes in terms of general criteria, the first of them being the **narrower geographic focus**: only three NUTS III regions (and eight on the Croatian side) are eligible for support from the Programme. This is a basic circumstance that – for both countries – will instantly limit the circle of potential applicants and partners to organisations operating in the border region. Thus, it is automatically ensured that the benefits of individual projects and operations will be tangible in the Programme's eligible area, unlike in other OP-s that do not apply a geographic selection criterion and that are open for organisations operating in other locations in the country or on a national scale of operation.

Another dimension of delimitation is the **explicit need for joint projects** – joint co-operations resulting in joint projects represent the essence of a cross-border programme. With cross-border impact being a basic requirement, it is possible to establish an objective distinction between the cross-border Programme and other (sectoral and regional) OP-s that in turn do not require projects to have any extra-territorial impacts and that are directed towards funding operations entailing benefit only for organisations residing in the specific country or region. Sectoral and regional OP-s do not encourage cross-border cooperation and cannot fund elements outside of their territorial focus. The above mentioned circumstances can automatically ensure that cross-border projects will be different from sectoral and regional operations and that they will particularly focus on cooperation not achievable through the other programmes. (As to Area of intervention 1.2 of the Programme – Sustainable tourism in the Mura-Drava-Danube river area –, which is closely connected to tourism, the relevant chapter of the Regional Operational Programme of Southern Transdanubia – on page 84. of the English text – explicitly states that: „Cross-border tourism development are supported by the Hu-Cro OP”, giving a good example for a clear division between programmes.)

A third distinguishing feature of cross-border projects is their relatively **limited financial scope**. Regional and sectoral OP-s can offer another dimension of funding, while the cross-border Programme will finance relatively smaller but clearly cross-border oriented projects. Potential applicants are therefore encouraged to use funding from internal sources for their large-scale (mostly infrastructural) projects and will be benefiting from the cross-border funding possibility with projects that are strongly of a joint a cross-border nature.

Based on the above detailed differences and special features it will be possible to clearly differentiate between the cross-border Programme and the other relevant OP-s on the project planning level. Applicant organisations as well as policy-makers will be aware of the different possibilities offered by the development programmes and will be able to channel their project ideas into the particular programme (cross-border or sectoral/regional) most suited to support their efforts. As it has been the case in previous programming periods, the cross-border cooperation programme will be visibly outlined as a special opportunity that serves the joint development of the whole border area.

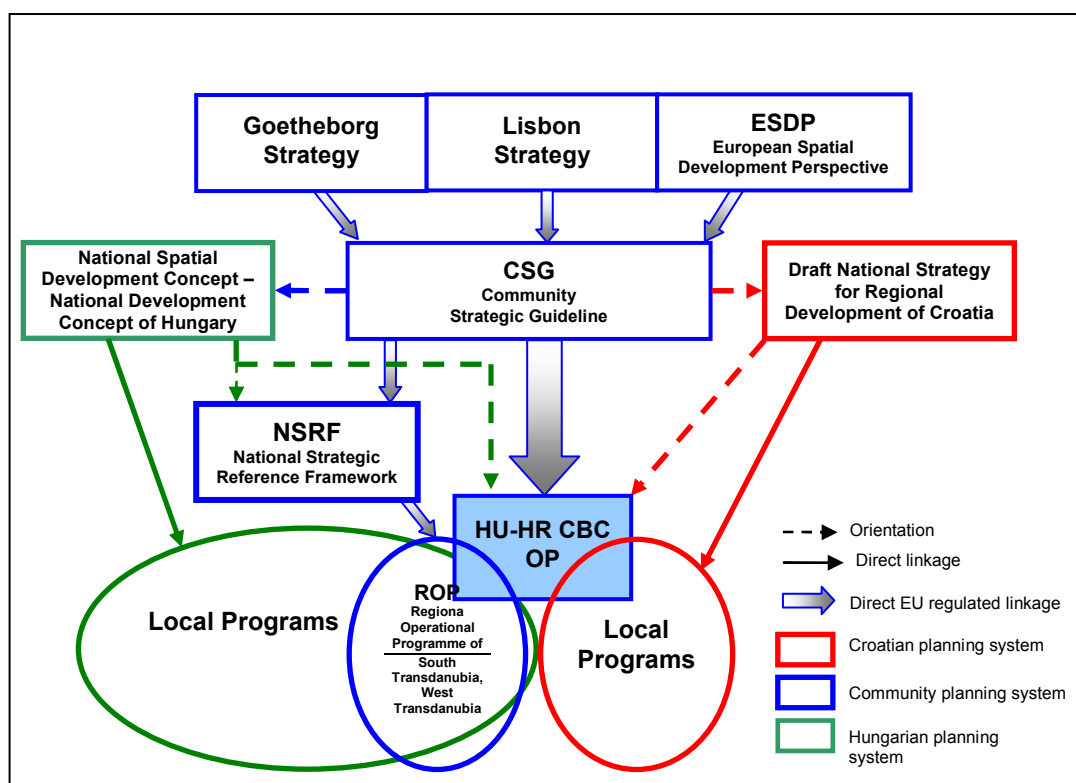
Next to the basic differentiation factors referred to, the Programme should at interventional level still be prepared to handle cases of possible overlapping with the regional and sectoral OP-s. In order to avoid these, **special criteria will have to be defined in the Implementation Manual** in the first place.

Secondly and from the institutional point of view, it has to be underlined that **organisations to be represented in the future Joint Monitoring Committee** will have an important role in the coordination between different funding instruments. The relevant representatives of the ministries from both sides of the JMC will take part in the process of revealing overlapping with national development programmes. Besides the line ministries involved in the JMC's work a substantial part of this task will be carried out by the Managing Authority. The delegate of the Managing Authority of the Hungary-Croatia IPA Cross-border Co-operation Programme ensures the co-ordination with the Managing Authorities of the other development programmes in Hungary, including the New Hungary Rural Development Programme. The National Development Agency hosts not only the Managing Authority of the present CBC Programme, but in separate organisational units the Managing Authorities of the Economic Development Operational Programme, the Environment and Energy Operational Programme, the Transport Operational Programme, the Social Renewal Operational Programme and the Social Infrastructure Operational Programme of the Republic of Hungary and the operative programmes of the two Hungarian regions involved, thus the information on previously and parallelly funded projects (and on development policy in a broader sense) will be available within a closed organisational system.

Finally, it is planned to involve the **representatives of the concerned Regional Development Agencies** into the meetings of the JMC as observers. This, too, will help to avoid overlapping with the regional development programmes.

The differences in nature between the Hungary-Croatia IPA Cross-border Co-operation Programme and other development programmes on one hand and the coordination efforts to be undertaken in the Implementation Manual as well as through the organisations participating in decision-making on the other the expected complementarity of activities between different funding instruments can and will be effectively secured during the operation of the Programme.

The following flow diagram presents the relations to and the relevance of other programmes and main policies for the Programme.

The efforts of the CBC Programme will contribute to the EU priorities related to climate change prevention, mitigation and adaptation, biodiversity, waste and water management by the achievement of horizontal objective no. 5 and by the implementation of Actions 1.1.1, 1.1.2, 1.2.1, 1.2.2, 2.1.3 and 2.1.4.

7.1 National Strategic Reference Framework (NSRF) of the Republic of Hungary for 2007-2013

The overall strategic aims of the NSRF are job creation and economic growth. The overall strategic objective of the present Programme is perfectly in line with these overall strategic aims, as it strives to create sustainable, knowledge and culture based growth and jobs in the border region. The Programme therefore carries the cross-border dimension of the Hungarian National Strategic Reference Framework for the respective border section.

7.2 National Spatial Development Concept (NSDC) of Hungary

The NSDC can be considered as the spatial policy document of Hungary. It defines long-term spatial and medium-term territorial objectives for the development of the country. Concerning the development directions of the eligible area one can find among the long term objectives “**levelling up of backward regions**” (by the socio-economic levelling up of areas of Southern Transdanubia and North-eastern Hungary that are persistently lagging behind in developmental terms), “**sustainable territorial development and protection of heritage**” (ensuring the preservation of traditional land use, the town/village system, and the archaeological and folk heritage) and “**regional integration to Europe**” (increasing cross-border co-operation through encouraging institutional, business and civic links between towns/villages). Furthermore, the National Spatial Policy emphasizes the necessity of territorial cohesion. In connection with it out of the medium-term goals the following objectives must be mentioned:

Levelling up of socio-economically backward areas: according to the NSDC socio-economically underdeveloped areas can be found in the Southern parts of the eligible area;

where the living environment and infrastructural conditions of every settlement in disadvantaged areas must be guaranteed.

Increasing the co-operation between border regions: the objective comprises the increase of accessibility by side road networks as well, the establishment of border crossing points, the development of the system of common tourism products; the building up of cross-border nature- and environmental protection, joint spatial planning and regional programmes, joint investments, the strengthening of co-operation with organizations and institutions, etc.

Most of the “**Development priorities for rural areas**” defined in NSDC are relevant to the cross-border region: There are territories having rich natural and cultural heritage in the eligible area where sustainable utilisation of resources is promoted by the NSDC. This suits directly the first Priority of the Programme. Furthermore in connection to rural areas the NSDC emphasises the importance of preserving values, functional change, and equal opportunities in regions characterized by the predominance of small villages (situated in Baranya and Zala County) and developing regions with a large Roma population. In the latter type of regions it is necessary to develop and implement programmes promoting the preservation of culture and the integration of the Roma population into society and employment.

The NSDC mentions **developing regions of national significance** as well: in connection with the eligible counties the objective „developing the Danube River” emphasises the importance of sustainable and environment-conscious development. Furthermore the NSDC emphasises the importance of the representation of ethnic minorities’ interests during development planning.

The same coherence can be found in the **National Development Concept (NDC)** which describes overall objectives of development policy of the country. One of its strategic objectives („Balanced territorial development”) focuses on spatial goals of Hungary, which is based on the NSDC, which Concept can be considered as the spatial perspective of the NDC.

7.3 Cohesion Fund projects, Hungary

Extraregional accessibility, namely the development of highway and rail connections to the region will take place from domestic development resources on both sides and with resources from the Cohesion Fund on the Hungarian side. These larger projects will open up the border region towards the outside world and provide accessibility for tourist and visitors. The accessibility of the border region to be improved by the development of the Budapest-Osijek-Sarajevo corridor is a coherent part of the overall strategy of this document, even though it will be realised from national and EU level development resources.

7.4 Transport Operational Programme for Hungary

The improvement of intraregional road infrastructure is financed from domestic funding and the Operational Programme for Transport on the Hungarian side, and from domestic sources on the Croatian side. The Hungary-Croatia IPA Cross-border Co-operation Programme will support the planning of transport projects with a cross-border effect.

7.5 Social Renewal Operational Programme, Hungary

Support to educational and research institutions in the Hungary-Croatia IPA Cross-border Co-operation Programme are targeted at cross-border co-operative projects. This is complementary to the goals of the Social Renewal Operation Programme, which aims at training and employment measures to increase the employability of the workforce in Hungary. Measures in the SROP show great synergy in training individuals in the Hungarian counties for job profiles that will be created within the framework of the present Cross-border Co-operation Programme. The latter Programme will also contribute to employment and job creation with an additional cross-border dimension.

7.6 Economic Development Operational Programme, Hungary

Support to small and medium sized enterprises is available in Hungary from the Economic Development Operational Programme. The Hungary-Croatia IPA Cross-border Co-operation Programme will support cross-border partner finding, cross-border RDI, as well as the involvement of private investors in the Mura-Drava-Danube ecotouristic development area. Measures within the Economic Development OP will help SMEs take advantage of the opportunities created within the present Cross-border Co-operation Programme.

7.7 Environment and Energy Operational Programme, Hungary

In connection to the field of environment the **first priority** of the Hungary-Croatia IPA Cross-border Co-operation Programme must be mentioned. The aim of this priority **is to facilitate environmental sustainability and safety** in the border region (beside complex ecotourism development activities). The priority is divided into two parts: The “Sustainable Environment” part focuses on the protection and development of the river landscape and other connected valuable natural sites through planning and minor landscape protection and rejuvenation actions; and “Environmental maintenance” contains planning activities (e.g. landscape rehabilitation plans or environmental risk prevention) and minor civic actions for protecting the environment. The second half of the priority deals with “sustainable tourism in the Mura-Drava-Danube River Area”. The measures of that priority support joint projects in the field of heritage management.

The Environment and Energy Operational Programme of the National Strategic Reference Framework of Hungary comprises 3 main goals (Development of the standard of living with diminishing environment pollution; Protection and preservation of values; Prevention, sparing and efficiency). The Programme describes objectives in connection with environment and natural heritage in its first three priority axes.

The first priority axis of the sectoral OP („Healthy, Clean Settlements”) concentrates on waste management, sewage treatment and the improvement of drinking water quality. The Hungary-Croatia IPA Cross-border Co-operation Programme concentrates rather on other types of minor actions (support of more ecologic and traditional land use forms; developing unique landscape values; minor reforestation in the surroundings of touristic sites, support of civic initiatives for protection) and planning in connection with these issues.

The water management priority axis focuses on major projects such as development in the field of **flood prevention along the Danube and Tisza rivers**. Besides them the priority mentions the importance of improving the flood protection system along tributaries of the Danube, such as the Drava. This development means **building** new river **banks** or **improving / renovating of existing objects**.

In connection to natural and cultural heritage the **sectoral Operational Programme focuses** on development in the NATURA 2000 areas and other protected territories to preserve the **specialities and the uniqueness of the Pannonian bio-geographical region**: habitat and inanimate natural elements of environment, special landscape values, methods of traditional land use, more natural silviculture etc. (“Good usage of natural assets”). As another measure of this priority axis, the development of the network of open-air schools could be connected to ecologically sustainable tourism in the Mura-Drava-Danube River Area.

A degree of overlaps can be observed in the field of protection of natural assets and water management but the principle is that the priorities of the Hungary-Croatia IPA Cross-border Co-operation Programme are local scale and have mainly cross-border effects.

7.8 Schengen Facility

Border management is financed from the Schengen Facility. No new borders crossings will be established before Croatia's entry into the EU. Planning for access roads to international crossing points (i.e. all transport routes leading across the border to the border) will be supported from this Cross-border Co-operation Programme.

7.9 Regional Operational Programme of Southern Transdanubia

The Hungary-Croatia IPA Cross-border Co-operation Programme is completely in line with the Regional Operational Programme of Southern Transdanubia, the specific aims of which are the establishment of a high environmental quality model region, a competitive economy based on local strengths, as well as the slowing of the decrease in population and the strengthening of social solidarity. The Cross-border Co-operation Programme complements these aims perfectly with a cross-border dimension.

7.10 Regional Operational Programme of Western Transdanubia

The Hungary-Croatia IPA Cross-border Co-operation Programme is also in line with the overall aims of the Regional Operational Programme of Western Transdanubia, the specific aims of which include the utilisation of Pannonian heritage, as well as health related tourism.

In the following table coherences and synergies of the CBC Programme with the Hungarian sectoral and regional OP-s are summed up:

Strategic element	Relevant sectoral or regional OP
Priority 1 SUSTAINABLE ENVIRONMENT AND TOURISM	
1.1 Sustainable environment	
1.1.1 Development of the landscape in order to create a more sustainable and valuable environment and more attractive natural locations for ecotourism (traditional land use forms, unique landscape values, minor reforestations)	SecOP (KEOP): Similar activities are supported but only on protected and NATURA 2000 areas. West Transdanubia ROP supports the preservation of cultural heritage natural areas for touristic purposes, but the agricultural and forestry aspect is not mentioned.
1.1.2 Environmental planning activities and minor public actions to improve the quality of the environment in the natural areas; reconstruction of habitats (planning, research, minor development actions (e.g. cleaning, eliminations), protection and regeneration of habitats)	Such activities are not mentioned in the OP-s.
1.2 Sustainable tourism in the Mura-Drava-Danube River Area	
1.2.1 Elaboration of regional tourism product plan	West and South Transdanubia ROP concentrate on attractions in the regions which have the highest visitor-drawing power. They also focus on a cluster-based co-operation. The aim of the CBC programme is to promote environmentally oriented tourism.
1.2.2 Development of infrastructure for active and ecotourism in the river border area	West Transdanubia ROP does not support such actions.

1.2.3 Development of thematic routes of cultural heritage	West Transdanubia ROP does not support such actions; South Transdanubia ROP supports development of touristic cycle routes among touristic destinations.
1.2.4 Promotion of the river area as a single touristic product	West Transdanubia ROP does not support such actions; South Transdanubia ROP supports water tourism as activity, but not the promotion of the river area.
1.2.5 Private investment attraction	SecOP (GOP) : similar action is supported but only for domestic beneficiaries.
	ROP-s do not support such actions.
Priority 2. Cooperative Economy and Intercommunity Human Resources Development	
2.1 Cooperative economy	
2.1.1 Cross-border business partner finding	SecOP (GOP) does not support such actions.
	Both ROP-s support establishment of business cooperation.
2.1.2 Cross-border labour mobility promotion	SecOP (GOP) does not support such activity.
2.1.3 Joint research, development and innovation	SecOP (GOP) : only domestic networking is supported.
	In the Western Transdanubia ROP only domestic and regional cooperations are supported.
2.1.4 Joint local regional planning, strategies, programmes	Such activities are not mentioned in the OP-s.
2.2 Intercommunity Human Resources Development	
2.2.1 Cross-border education training and exchange projects	SecOP (TAMOP) supports cooperation to assist in education playing its role in mediating cultural diversity, the facilitation of integrating ethnic minority and migrant students, the joint development and adapting of pedagogical-methodological materials, and joint pedagogical training courses. The CBC Programme aims to enhance interaction between the two sides of the border, thus the main goal is to build as many relations among educational institutions as possible.
2.2.2 People to people connections	SecOP (TAMOP) : supports social programmes on sustainable life style and consumption. These types of activities are excluded from the CBC OP.
2.2.3 Bilingualism actions	SecOP (TAMOP) : only bilingual education is supported for minorities and migrants.
Priority 3 Technical Assistance	
Programme implementation, support and control activities	Not relevant
Information and publicity activities	Not relevant

7.11 Revised National Lisbon Action Programme Hungary – October 2007

Hungary's Revised National Lisbon Action Programme, setting out the priorities and actions for implementing the Lisbon Strategy in Hungary, was submitted to the European Commission in October 2006. The Revised National Action Programme identified as its principal goal the restoration of macroeconomic balance, a precondition of economic growth and employment.

CBC Programme contributes the achievements of the objectives of the Action Programme, along the guidelines listed below:

Field	Guideline No.
<i>Microeconomy</i>	7 (R&D)
	9 (ICT)
	11 (Sustainable use of resources)
	14 (Competitive Business Environment)
<i>Employment</i>	18 (Life-cycle approach to work)
	19 (Inclusive labour markets and make work pay)
	23 (Human capital)
	24 (Education and training)

7.12 Croatian Draft National Strategy for Regional Development (2005)

The overall strategic goal of the draft is sustainable regional development and competitiveness. The present Programme contributes to this goal, as it aims at sustainable growth in the Hungarian-Croatian border area through enhancing features of the local economy such as knowledge, education and culture, which are in line with the long term principle of competitiveness.

7.13 National Programmes of the Republic of Croatia

With regard to the **Strategic Development Framework 2006-2013 for Croatia**, regional development is one of its essential parts. Therefore special emphasis is put on cross-border cooperation as one of the instruments of regional development, which implies not only investment into infrastructure but also demands activities geared to improving the investment climate, development of entrepreneurship, education, development of tourism and conservation of space and environment. Cross-border cooperation should also be stimulated in order to minimize the influence of borders on development and to allow citizens and the business sector to take advantage and to exploit the potential of the EU market.

The **Draft National Strategy for Regional Development of Croatia** gives cross-border cooperation as an individual priority in Chapter 4.3.7. – Cross-border Cooperation, which includes the following priorities:

- Development of urban, rural and coastal cross-border areas;
- Improvement of entrepreneurship and SMEs;
- Tourism;
- LDEI (Local Development and Employment Initiative);
- Equal opportunities for both men and women;
- Nature, culture and environment protection;
- Use of renewable energy sources;
- Improvement of transport and telecommunication infrastructure and water and energy supply.

Draft IPA Operational Programme Regional Competitiveness (RCOP) has 2 objectives: (i) to achieve higher competitiveness and balanced regional development by supporting SME competitiveness and improving economic conditions in Croatia's lagging areas; (ii) to develop the capacity in Croatian institutions to programme and implement activities supported by the ERDF upon accession. This programme focuses on improvement in the Croatian border regions through economic diversification and complements the RCOP priority 'Improving development potential of lagging areas'. It will also build institutional capacity for the future management of ERDF territorial cooperation programmes under objective 3 of the Structural Funds and is thus in line with both RCOP objectives.

Draft IPA Operational Program Human Resource Development (HRDOP) has 3 priorities: Enhancing access to employment and sustainable inclusion in the labour market; Reinforcing social inclusion and integration of people at a disadvantage; Expanding and enhancing investment in human capital. These priorities are in line with this programme which will support actions which contribute toward increasing the employability of the border region population and improving access to social services.

Draft IPA Operational Program Environment Protection (EPOP) has 2 priorities: Developing waste management infrastructure for establishing an integrated waste management system in Croatia; Protecting Croatia's water resources through improved water supplies & wastewater integrated management systems. This programme will support small-scale infrastructure which is in line with both these priorities.

Regional Operational Programmes (ROP-s) of Koprivničko-križevačka, Međimurska, Osječko-baranjska, Virovitičko-podravska and Vukovarsko-srijemska County

This Programme objectives and priorities are fully in line with the Regional Operational Programmes of the bordering counties, and as such will be contributing to achievement of the main development goals of eligible border counties.

Furthermore, the Programme is in line with main national strategies in Croatia (e.g. National Employment Action Plan for the period of 2005 to 2008, Education Sector Development Plan 2005-2010, Adult Learning Strategy and Action Plan; Strategic Goals of Development of Croatian Tourism by 2010; National Environmental Strategy and National Environmental Action Plan, Waste Management Strategy of the Republic of Croatia; National Biodiversity and Landscape Strategy; Pre-Accession Economic Programme 2006-2008 etc.) and the Government Programme 2003-2007 which states that the development of border regions is one of high national priorities, given that 18 out of 21 counties have external borders.

It can be concluded that this Programme is complementary with the mainstream programmes and does not overlap with them due to its focus on strengthening first and foremost on those activities that are recognized as important for both partner countries.

7.14 Community Strategic Guidelines 2007-2013

According to Article 23 of the General Regulation, "The Council establishes at Community level concise strategic guidelines on economic and social [...] 4 cohesion defining a framework for the intervention of the Funds, taking account of other relevant Community policies." The Community Strategic Guidelines (CSG) therefore provide a strategic framework for any intervention financed from the Funds – including territorial co-operation programmes. This means that – when designing the Programme – the objectives and proposals in the CSG needed to be strongly taken into account.

According to the CSG – under cohesion policy, geography matters – when developing the programmes, Member States and regions should pay particular attention to geographical circumstances. Under the territorial dimension, the CSG focuses on:

- The contribution of cities to growth and jobs.
- Support for the economic diversification of rural areas, fisheries areas and areas with natural handicaps.
- Co-operation.
- Cross-border co-operation.
- Trans-national co-operation.
- Interregional co-operation.

Chapter 5.4 of the CSG presents the specific guidelines to orientate the content of cross-border co-operation programmes. The aim of cross-border co-operation in Europe is to integrate areas divided by national borders that face common problems requiring common solutions. "The cross-border co-operation should focus on strengthening the competitiveness of the border regions. It should contribute to economic and social integration where there are wide economic disparities on either side. Actions include promoting knowledge and know-how transfer, the development of cross-border business activities, cross-border education/training and health care potential and integrating the cross-border labour market; and joint management of the environment and common threats. Where the basic conditions for cross-border co-operation are already in place, cohesion policy should focus assistance on actions that bring added value to cross-border activities."

The overall strategic goal of the Hungarian-Croatian CBC Programme – sustainable, culture and knowledge based economic growth and job creation with intense socio-economic interaction – is fully in line with the objective proposed in Chapter 5.4. of the CSG. The strategy addresses the issues highlighted in the document; it is built upon the elimination of the obstacles created by the borders by improving the cross-border transport and communication infrastructure and by promoting the co-operation in various areas.

7.15 ESDP European Spatial Development Perspective

The ESDP serves as a policy framework for the Member States, their regions and local authorities and the European Commission in their own respective spheres of responsibility. The present Programme reflects all the policy content of the ESDP document accepted by EU ministers responsible for spatial planning in Potsdam, 1999. This Cross-border Co-operation Programme complements the aims of the ESDP, especially for those spatial development issues that can be resolved through cross-border co-operation between neighbouring countries.

(The relation of the Programme to other European policies is described in chapter 4.3.)

8 IMPLEMENTATION PROVISIONS

The implementation chapter of the Hungary-Croatia IPA Cross-border Co-operation Programme 2007-2013 was developed based on

- available EC Regulations concerning programmes financed by the Instrument for Pre-accession Assistance with special regard to Commission Regulation (EC) 718/2007 of 12 June 2007 implementing Council Regulation 1085/2006 establishing an instrument for pre-accession assistance (hereinafter referred to as *Implementation Regulation*);
- discussions at Task Force and management level on the implementation of the Programme;
- experience gained during the implementation of the Slovenia-Hungary-Croatia Neighbourhood Programme 2004-2006.

8.1. Programme management structure

In line with *Article 98 of the IPA Implementation Regulation*, the Hungary-Croatia IPA Cross-border Co-operation Programme will be implemented through shared management under the responsibility of the following institutions: a single Managing Authority, a single Certifying Authority and a single Audit Authority. The participating countries regulate their relations and the operation of the programme in a written agreement (Memorandum of Understanding). The following structures will be created for the management of the Programme:

Joint structures

- **Joint Monitoring Committee (JMC):** supervising and monitoring the programme implementation; selecting operations;

The Joint Monitoring Committee may decide to form a Joint Steering Committee and to delegate the function of project selection to this body.

- **Managing Authority (MA):** bearing overall responsibility for the management and implementation of the Programme towards the European Commission;
- **Certifying Authority (CA):** certifying declarations of expenditure and applications for payment before they are sent to the Commission;
- **Audit Authority (AA):** functionally independent body of the Managing Authority and the Certifying Authority, responsible for verifying the effective functioning of the management and control system;
- **Joint Technical Secretariat (JTS):** assisting the Managing Authority, the Joint Monitoring Committee and in carrying out their respective duties. An Information Point in the Croatian eligible area will be established and will particularly be responsible for the efficient project development in that area by giving direct assistance to potential project applicants.

Besides the above mentioned structures, the participating countries will bear responsibility for setting up the control system in order to validate the expenditures at national level and for ensuring co-financing.

Competent Authorities in the HU-HR Programme

Managing Authority	National Development Agency, Hungary
Certifying Authority	Ministry of Finance, Hungary
Audit Authority	Government Audit Office, Hungary
Joint Technical Secretariat	set up within VÁTI Kht, Hungary
JTS Information Point	contracted by the Ministry of the Sea, Tourism, Transport and Development, Croatia
Control Bodies	VÁTI Kht (Budapest, Pécs, Zalaegerszeg), Hungary designated by the Ministry of the Sea, Tourism, Transport and Development Croatia

8.1.1 Joint Monitoring Committee (JMC)

A Joint Monitoring Committee will be set up within three months from the date of the notification to the participating countries of the decision on programme approval. Its overall tasks are to ensure the quality and effectiveness of implementation and accountability of the programme operations. The Joint Monitoring Committee will draw up its own rules of procedure within the institutional, legal and financial framework and will adopt them in agreement with the Managing Authority. The Joint Monitoring Committee will work in accordance with the followings:

*Implementation Regulation Article 110
Tasks of the Joint Monitoring Committee*

The monitoring committee shall satisfy itself as to the effectiveness and quality of the implementation of the operational programme, in accordance with the following provisions:

- (a) it shall consider and approve the criteria for selecting the operations financed by the cross-border programme and approve any revision of those criteria in accordance with programming needs;
- (b) it shall periodically review progress made towards achieving the specific targets of the cross-border programme on the basis of documents submitted by the managing authority ...;
- (c) it shall examine the results of implementation, particularly achievement of the targets set for each priority axis and the evaluations referred to in Article 57(4) and Article 109;
- (d) it shall consider and approve the annual and final reports on implementation referred to in Article 112 and, in the case of a programme implemented according to the transitional arrangements referred to in Article 99, it shall examine the reports referred to in Article 144;
- (e) it shall be informed of the annual control report, referred to in Article 105 (1)(c) and, as applicable in the case of a programme implemented according to the transitional arrangements referred to in Article 99, of the annual audit activity report(s) referred to in Article 29(2)(b) first indent, and of any relevant comments the Commission may make after examining those reports;
- (f) it shall be responsible for selecting operations but may delegate this function to a steering committee;
- (g) it may propose any revision or examination of the cross-border programme likely to make possible the attainment of the objectives referred to in Article 86(2) or to improve its management, including its financial management;
- (h) it shall consider and approve any proposal to amend the content of the cross-border programme.

The members of the Joint Monitoring Committee will be represented by regional, local and national level actors to ensure efficiency and broad representation. National level actors include line ministries from sectors targeted by the interventions of the Programme (e.g. environment, economy, regional development). When defining the composition of the Committee, the principle of the partnership will be respected through the inclusion of competent authorities, socio-economic partners as well as any other appropriate bodies representing civil society, environmental partners and non-governmental organisation and bodies responsible for promoting equality between men and women. The respective members shall be appointed within 30 days of the approval of the Programme. Members of the Joint Monitoring Committee can invite additional advisors to the meetings of the Committee with an observatory status (participation of advisors has to be communicated in advance to the Chair). The chairmanship and the rights and duties of the chairman will be defined in the Rules of Procedure of the Committee.

Representatives of the European Commission (including DG Regio) will participate in the work of the committee in an advisory capacity, according to the respective legal framework. The Managing Authority will attend the committee meetings and will safeguard the regularity, efficiency and effectiveness of the programme. The Joint Technical Secretariat will provide the secretariat function towards the Joint Monitoring Committee, including the preparation of documents, decisions and minutes.

The Joint Monitoring Committee will meet at least twice a year. Decision-making in the Committee will be by consensus. Decisions may be taken via written procedure regulated by the Rules of Procedure.

8.1.2. Managing Authority (MA)

The designated Managing Authority of the Programme:

National Development Agency, Budapest, Hungary

The Managing Authority shall be responsible for managing and implementing the Programme in accordance with the followings:

*Implementation Regulation Article 103
Functions of the managing authority*

The managing authority shall be responsible for managing and implementing the cross-border programme in accordance with the principle of sound financial management and in particular for:

- a) ensuring that operations are selected for funding in accordance with the criteria applicable to the cross-border programme and that they comply with applicable Community and national rules for the whole of their implementation period;
- b) ensuring that there is a system for recording and storing in computerised form accounting records of each operation under the cross-border programme and that the data on implementation necessary for financial management, monitoring, verifications, audits and evaluation are collected;
- c) verifying the regularity of expenditure. To this end, it shall satisfy itself that the expenditure of each final beneficiary participating in an operation has been validated by the controller referred to in Article 108;
- d) ensuring that the operations are implemented according to the public procurement provisions referred to in Article 121;
- e) ensuring that final beneficiaries and other bodies involved in the implementation of operations maintain either a separate accounting system or an adequate accounting code for all transactions relating to the operation without prejudice to national accounting rules;
- f) ensuring that the evaluations of cross-border programmes are carried out in accordance with Article 109;
- g) setting up procedures to ensure that all documents regarding expenditure and audits required to ensure an adequate audit trail are held in accordance with the requirements of Article 134;
- h) ensuring that the certifying authority receives all necessary information on the procedures and verifications carried out in relation to expenditure for the purpose of certification;
- i) guiding the work of the joint monitoring committee and providing it with the documents required to permit the quality of the implementation of the cross-border programme to be monitored in the light of its specific goals;
- j) drawing up and, after approval by the joint monitoring committee, submitting to the Commission the annual and final reports on implementation referred to in Article 112;
- k) Ensuring compliance with the information and publicity requirements laid down in Article 62.

According to Articles 103 and 108 of the Implementation Regulation the Managing Authority shall satisfy itself that each beneficiaries' expenditure participating in an operation has been validated by the controllers. For this purpose each participating country shall designate the controllers responsible for verifying the legality and regularity of the expenditure declared by each beneficiary participating in the operation.

The Managing Authority will be directly supported by the Joint Technical Secretariat as the latter carries out the operational management for the whole Programme. Although the MA bears overall responsibility for the Programme, certain horizontal tasks (employment of JTS members, setting up and operation of the programme's Monitoring and Information System, legal services) will be delegated to a separate unit of VÁTI Public Nonprofit Company. Delegation of tasks will be prescribed in the description of the management and control system and will be regulated by a specific framework agreement (contract) stipulated by the MA.

Regions for Economic Change

If regions in the programme area are involved in the Regions for Economic Change Initiative the Managing Authority commits itself to:

- a) make the necessary arrangement to support innovative operations with cross-border/transnational impact that are related to the results of the networks,
- b) foresee a point in the agenda of the Joint Monitoring Committee at least once a year to discuss relevant suggestions for the programme, and to invite representatives of the networks (as observers) to report on the progress of the networks' activities;
- c) describe in the Annual Report actions included within the Regions for Economic Change Initiative."

8.1.3 Certifying Authority (CA)

The designated Certifying Authority of the Programme:

Ministry of Finance, Budapest, Hungary

The Certifying Authority will be responsible for drawing up and submitting to the Commission certified statements of expenditure and applications for payment and for receiving payments from the Commission.

The Certifying Authority will act in accordance with the respective regulation:

Implementation Regulation Article 104

Functions of the certifying authority

The certifying authority of an operational programme shall be responsible in particular for:

- (a) drawing up and submitting to the Commission certified statements of expenditure and applications for payment;
- (b) certifying that:
 - (1) the statement of expenditure is accurate, results from reliable accounting systems and is based on verifiable supporting documents;
 - (2) the expenditure declared complies with applicable Community and national rules and has been incurred in respect of operations selected for funding in accordance with the criteria applicable to the programme and complying with Community and national rules;
- c) ensuring for the purposes of certification that it has received adequate information from the managing authority on the procedures and verifications carried out in relation to expenditure included in statements of expenditure;
- d) taking account for certification purposes of the results of all audits carried out by or under the responsibility of the audit authority;
- e) maintaining accounting records in computerised form of expenditure declared to the Commission. The managing authorities and the audit authorities shall have access to this information. At the written request of the Commission, the certifying authority shall provide the Commission with this information, within ten working days of receipt of the request or any other agreed period for the purpose of carrying out documentary and on the spot checks;
- f) keeping an account of amounts recoverable and of amounts withdrawn following cancellation of all or part of the contribution for an operation. Amounts recovered shall be repaid to the general budget of the European Union prior to the closure of the cross-border programme by deducting them from the next statement of expenditure;
- g) sending the Commission, by 28 February each year, a statement, identifying the following for each priority axis of the cross-border programme:
 - (i) the amounts withdrawn from statements of expenditure submitted during the preceding year following cancellation of all or part of the public contribution for an operation;
 - (ii) the amounts recovered which have been deducted from these statements of expenditure;
 - (iii) a statement of amounts to be recovered as at 31 December of the preceding year classified by the year in which recovery orders were issued.

In accordance with *Article 122 (3.) of the Implementation Regulation*, the Certifying Authority by 30 April each year at the latest shall send the Commission a provisional forecast of its likely payment applications for the current financial year and the subsequent financial year.

8.1.4 Audit Authority (AA)

The designated Audit Authority of the Programme:

Government Audit Office, Budapest, Hungary

The Audit Authority prepares the report and opinion on the compliance of the management and control systems.

The responsibilities of the Audit Authority are set out in the following regulation:

Implementation Regulation Article 105
Functions of the audit authority

1. The audit authority of a cross-border programme shall be functionally independent of the managing authority and the certifying authority and shall be responsible in particular for:
 - (a) ensuring that audits are carried out to verify the effective functioning of the management and control system of the cross-border programme;
 - (b) ensuring that audits are carried out on operations on the basis of an appropriate sample to verify expenditure declared;
 - (c) by 31 December each year from the year following the adoption of the cross-border programme to the fourth year following the last budgetary commitment:
 - (i) submitting to the Commission an annual control report setting out the findings of the audits carried out during the previous 12 month period ending on 30 June of the year concerned and reporting any shortcomings found in the systems for the management and control of the programme. The first report, to be submitted by 31 December of the year following the adoption of the programme, shall cover the period from 1 January of the year of adoption to 30 June of the year following the adoption of the programme. The information concerning the audits carried out after 1 July of the fourth year following the last budgetary commitment shall be included in the final control report supporting the closure declaration referred to in point (d) of this paragraph. This report shall be based on the systems audits and audits of operations carried out under points (a) and (b) of this paragraph;
 - (ii) issuing an opinion, on the basis of the controls and audits that have been carried out under its responsibility, as to whether the management and control system functions effectively, so as to provide a reasonable assurance that statements of expenditure presented to the Commission are correct and as a consequence reasonable assurance that the underlying transactions are legal and regular.
 - (d) submitting to the Commission at the latest by 31 December of the fifth year following the last budgetary commitment a closure declaration assessing the validity of the application for payment of the final balance and the legality and regularity of the underlying transactions covered by the final statement of expenditure, which shall be supported by a final control report. This closure declaration shall be based on all the audit work carried out by or under the responsibility of the audit authority.
2. The audit authority shall ensure that the audit work takes account of internationally accepted audit standards.
3. Where the audits and controls referred to in paragraph 1 points (a) and (b) are carried out by a body other than the audit authority, the audit authority shall ensure that such bodies have the necessary functional independence.
4. If weaknesses in management or control systems or the level of irregular expenditure detected do not allow the provision of an unqualified opinion for the annual opinion referred to in paragraph 1 point (c) or in the closure declaration referred to in paragraph 1 point (d), the audit authority shall give the reasons and estimate the scale of the problem and its financial impact.

Group of Auditors

According to Article 102 of the Implementation Regulation, a Group of Auditors will be set up to assist the Audit Authority. The representatives of the Group of Auditors will be appointed by the concerned participating country. Auditors from Croatia will be nominated by the Ministry of Finance, while auditors from Hungary will be nominated by the Audit Authority directly. The Group of Auditors will be set up within three months from the approval of the programme. It will draw up its own rules of procedure and will be chaired by the Audit Authority. The Audit Authority and the auditors appointed to the Group of Auditors shall be independent of the management and control system of the Programme. If necessary, the

Joint Technical Secretariat of the programme can support the activities of the Audit Authority (e.g. providing support in organizing the meeting of the Group Aditors, etc).

8.1.5 Joint Technical Secretariat (JTS) and Information Point (IP)

The Programme will have a single Joint Technical Secretariat in accordance with *Article 102 of the Implementation Regulation*. The Joint Technical Secretariat will support the Managing Authority in programme co-ordination and implementation.

*Implementation Regulation Article 102
Designation of authorities*

.... The managing authority, after consultation with the countries participating in the programme, shall set up a joint technical secretariat. The joint technical secretariat shall assist the managing authority and the joint monitoring committee referred to in Article 110 and, where appropriate, the audit authority and the certifying authority, in carrying out their respective duties. ***The joint technical secretariat may have antennae established in other participating countries.***

The tasks of the Joint Technical Secretariat are:

- *General programme co-ordination tasks*
 - a) necessary data and information collection in the programming process;
 - b) co-operate with the administrative, central, regional and local organizations (in the programme area) with the view to collect data and information necessary in the process of the program implementation;
 - c) co-ordinate the promotion activities related to the Programme;
 - d) co-ordinate the organization of workshops addressed to potential beneficiaries;
 - e) participate in the working groups set up for elaborating/revising the programming documents;
 - f) prepare proposals for programme amendments.
- *Secretariat tasks for the Joint Monitoring Committee*
 - a) fulfil the usual work of a secretariat;
 - b) co-ordinate the process of project evaluation and contract external experts on a case by case basis;
 - c) based on the results of point b) submit its proposal for decision-making to the JMC;
 - d) provide the JMC with background documentation and reports in English on the implementation of the programme, including minutes of meetings organised to assist decision-making;
 - e) implement operational decisions of the JMC, including running written procedures;
 - f) assistance and technical co-ordination in the elaboration of the annual report for the European Commission.
- *Administrative activities*
 - a) ensure the administrative management of (external) tasks and services;
 - b) support the Audit Authority in its activities.

- *Programme monitoring and information system*
 - a) contribute to set up the Monitoring and Information System;
 - maintain regularly and update the Monitoring and Information System; insert data into the system.
- *Programme evaluation*
 - co-ordinate ex ante and on-going evaluation.
- *Project development (generation) and selection*
 - a) co-ordinate the support of project generation and development;
 - b) manage the project application process: prepare and make available documents necessary for project application and selection; provide information and advice to applicants; receive and register project applications;
 - c) co-ordinate the evaluation process of the applications;
 - d) carry out the formal, eligibility and quality assessment of proposals by internal staff or external experts;
 - e) co-ordinate the exchange of information on different project proposals; between the JTS and IP;
 - f) support the Information Point (IP) in its activities;
 - g) monitor the joint projects/partner search database.
- *Implementation*
 - a) prepare material necessary for programme implementation;
 - b) assist project partners in project implementation: provide advice and assistance to project partners as to the implementation of project activities and financial administration;
 - c) prepare IPA subsidy contracts (see also 8.4.1.);
 - d) check the progress and financial reports elaborated by the Lead Beneficiary;
 - e) verify the existence of the declaration on the validation of the expenditures issued by the controllers;
 - f) assist the Lead Beneficiary in preparing IPA payment claims;
 - g) monitor project progress through collecting and checking project monitoring reports, monitoring outputs etc.;
 - h) prepare progress and verification reports on programme and project implementation and submit them to the JMC and MA;
 - i) prepare any other documents required by the European Commission (e.g. annual report).
- *Information and publicity*

Activities will be carried out according to the Information and Publicity Plan adopted by the Joint Monitoring Committee. Detailed description of the activities will be included in the Implementation Manual.

The Joint Technical Secretariat will work in close co-operation with the Managing Authority. The two institutions will be set up in a structure most securing their co-operation on one hand and their independence from national structures on the other. The work plans of the Joint Technical Secretariat have to be approved by the Joint Monitoring Committee. The Joint Technical Secretariat will be funded from the Technical Assistance budget.

The Joint Technical Secretariat will be set up in Budapest. One full-time member of the JTS will be located in Pécs, his/her main role will be to provide information and consultancy service to potential applicants. On the Croatian border one full-time member of the Information Point will operate in order to manage the information at regional level and to support project development in Croatia. The Information Point will start working in Zagreb and will be relocated to Osijek later on. The Information Point will work in close co-operation with the JTS members in Budapest and Pécs. In order to create equal opportunities for potential applicants on both sides of the border, the Programme intends to focus on the role of the Information Point in Croatia. As the bilateral task force meetings revealed, Croatia is in need of support of project generation activities.

The Joint Technical Secretariat will have staff from both participating countries. They will be employed by VATI Hungarian Public Nonprofit Company on the basis of a framework contract with the MA. The number and qualification of staff shall correspond to the tasks defined above.

The Joint Technical Secretariat will ensure that all of the operational implementation tasks of the Programme, including co-ordination of project development and project selection process are fulfilled.

The main tasks of the Information Point:

- to assist the applicants in project generation;
- to contribute to information and publicity actions at regional and local level in Croatia;
- to present and represent the Programme at regional level so that partners are able to collect information necessary for developing projects;
- to develop and deliver country specific information to the JTS for use e.g. on the Programme's website;
- to serve as a contact point for project applicants and partners at regional level;
- to respond to requests by JTS in the project selection and evaluation process according to the programme procedures;
- to assist the JTS in the preparation of contracts with the Lead Beneficiary and in providing advice and assistance to project partners in project implementation and financial administration.

Activities of the Information Point will be financed from the TA budget of the Programme.

8.1.6 National level responsibilities

The Ministry of the Sea, Tourism, Transport and Development of Croatia will support the Managing Authority in the co-ordination of programme relevant activities in Croatia. The relations between the Managing Authority and the Ministry of the Sea, Tourism and Development of Croatia will be defined in the Memorandum of Understanding.

Participating countries ensure the following functions:

- signing agreement or Memorandum of Understanding regulating responsibilities;
- contributing on behalf of the concerned participating country to the programme planning and modification;
- supporting dissemination of information about the programme, implementing national level publicity actions;
- being responsible for the development of guidelines for specific national control, based on the programme level guidelines developed by the JTS;
- setting up a control system to validate the expenditures at national level (project partner level and TA expenditure);
- ensuring co-financing according to the approved allocation of funds;
- operating the payment system of national co-financing including verification of the expenditures; providing information on national co-financing payment flows;
- detecting and correcting irregularities, recovering amounts unduly paid;
- participating in the elaboration of the programme document;
- participating in JMC meetings;
- accessing the programme's Monitoring and Information System.

8.1.7. Control Bodies (CB)

In line with *Article 108 of the Implementation Regulation*, each participating country shall set up a control system making it possible to verify the delivery of the products and services co-financed, the soundness of the expenditure declared for operations or parts of operations implemented on its territory, and the compliance of such expenditure and of related operations, or parts of those operations, with Community, when relevant, and its national rules. The designation of controllers is detailed in *paragraphs 2 and 3 in Article 108 (1.) of the Implementation Regulation*, see chapter 8.4.2.

The main activity of the Control Bodies will be verification for validation of the expenditures at partner level in the respective national territory. Related further tasks may include updating the Monitoring and Information System of the Programme, and other tasks which are related to their control activities.

The designated controllers of the Programme will work in the frame of:

- VÁTI Kht. in Hungary
- the Ministry of the Sea, Tourism, Transport and Development in Croatia

Control Bodies in VÁTI Kht. will be completely independent functionally of the Joint Technical Secretariat. There will be no conflict of interest among Joint Technical Secretariat members and controllers.

Each participating country shall ensure that the expenditure can be validated by the controllers within a period of three months from the date of its submission by the lead beneficiary to the controllers.

8.2 Project development and selection

8.2.1 Overall concept of project development and selection

The overall aim of the Programme is to develop and select high quality, result orientated genuine cross-border projects of clear added value and strategic character relevant for the programme area.

The JMC should support the strategic character of the project selection and ensure the competition between project proposals and at the same time avoid the overload of both the programme management structures and applicants. It also has to facilitate that the aggregated outputs of the selected projects contribute to achieve the overall objective of the Programme. The JMC might consider introducing top-down elements to project generation in order to achieve high quality cross-border projects. Details about project development and selection will be provided in the **Implementation Manual**, to be approved by the JMC.

The Cross-border Programme defines the specific fields of interventions, which can clearly contribute to the overall objectives. The JMC has the right to fine-draw the available activities within the definition included in the priority descriptions, should the successful implementation of the Programme requires it; or when more focus of the activities is needed to safeguard the project development and selection to reach the declared objectives. This could result in specific calls for proposals to be included in the **Implementation Manual** and approved by the JMC.

8.2.2 Project generation

Generation of cross-border projects will be the task of the Joint Technical Secretariat and the Information Point. The latter will ensure to spread information to potential applicants in Croatia – with the co-ordination and support of the Joint Technical Secretariat.

While generating projects the following have to be secured:

- giving the same information to all potential applicants and project partners wherever they might be located in the eligible programme area;
- assisting the establishment of partnerships by helping to find interested actors, e.g. by means of a database or partner search events;
- providing technical assistance to projects (e.g. best practice models, sample contracts).

8.2.3 Project selection

*Implementation Regulation Article 95, Point 2-3-4.
Selection of operations*

- (1) Operations selected for cross-border program memes shall include final beneficiaries from at least two participating countries which shall co-operate in at least one of the following ways for each operation: joint development, joint implementation, joint staffing and joint financing.
- (2) For cross-border programmes ... operations selected shall include beneficiaries for at least one of the participating Member States and one of the participating beneficiary countries.
- (3) The selected operations fulfilling the above-mentioned conditions may be implemented in a single country provided that they deliver a clear cross-border benefit.

Final decision on approval/rejection of projects is the responsibility of the Joint Monitoring Committee. The meetings of the Joint Monitoring Committee are organised by the Joint Technical Secretariat. The background documentation which forms the basis of decision-making is sent to the members of the Committee beforehand. The evaluation procedure is co-ordinated by the Joint Technical Secretariat (see relevant tasks in point 8.1.5.) Sets of criteria (including eligibility, coherence and quality criteria) used in course of project selection will be developed by the JTS in co-operation with other programme management bodies from both participating countries to be described in the Implementation Manual. These criteria will be approved by the Joint Monitoring Committee. The Joint Monitoring Committee has the right to restrict the scope of eligible applicants in certain Calls for Proposals taking into account the specific arrangements of the given Call.

Project applications will be sent directly to the Joint Technical Secretariat in Budapest where they will be registered. The JTS will be responsible for the assessment of project proposals; for the needs of technical (quality) evaluation of proposals, external assessors will be used if necessary. After applying a mutually agreed selection procedure, the JMC will approve a list of assessors. It is foreseen that external assessors need to have an in-depth knowledge and extensive experience on the issues they will be responsible for in project evaluation. Assessors will sign a declaration of confidentiality and impartiality.

The selection of projects can be performed through open calls for proposals either in a one-step approach or in a two-step approach. Determining the project selection model according to the type of the activities in a certain Call for proposals (CfP) is the responsibility of the JMC. Both models will be developed with the involvement of the Joint Monitoring Committee and will be described in details in the Implementation Manual.

In the one-step approach the applications will be submitted in an open call and evaluated against the pre-defined set of criteria included in the Implementation Manual. The applications always have to be submitted to the JTS, which organises the evaluation with possible use of external expertise. The JTS prepares a proposal for the JMC with regard to each application highlighting its weaknesses and strengths. The two-step approach contains a pre-selection stage. Applicants submit "expressions of interest" based on which the proposals will be pre-selected to offer the opportunity for applicants to further develop their projects. The pre-selection step is to be organised by the JTS and the decision is to be made by the JMC. Pre-selected and further developed projects will be re-submitted to the JTS and evaluated against the relevant pre-defined set of quality criteria set out in the Implementation Manual.

The reasons for choosing the two-step selection process are manifold. Primarily it will be used in case of complex projects, particularly those including construction / investment-type actions with relatively high grant request. Thus, applicants whose proposals had been turned down would not have to submit costly permits and feasibility studies; rather, it allows them to elaborate more on the content of their proposal. Consequently, filtering of proposals ensures that higher quality projects are selected. Besides it also has a beneficial impact on the capacities of the Joint Technical Secretariat, since evaluation as well as project development activities will be more focused than in the one-step approach.

The responsibility of fulfilling the State Aid rules during the implementation is directed to each Member State by the treaty. For this purpose each Member State has to define a State Aid Authority and contact person who will be able to provide the MA with proper data about aid schemes in their Country until the end of the implementation of the Programme. Parallely, each MS bears the responsibility of threatening and infringement of State aid rules and the common market towards the EC.

8.3 Information and publicity

The information and publicity strategy of the Programme will be carried out in accordance with *Articles 62 and 63 of the Implementation Regulation*. The activities and tasks will be described in details in the Implementation Manual.

8.3.1 Objectives and target groups

The objectives of information and publicity are twofold:

- spreading information on the opportunities of this Programme and ensuring transparency for the target groups of the Programme;
- making the general public aware of the results and benefits achieved by cross-border co-operation projects and of the role played by the European Union in cross-border programmes.

Communication primarily should be directed towards potential and final beneficiaries to ensure that they are properly and in time informed about the opportunities of funding, about calls for proposals and simultaneously to make sure that they understand the administrative processes. The second target group is the general public who should be aware of the results and benefits achieved by the projects. Information on the results of the projects should also be provided to institutions involved in policy-making in the fields related to the priorities of the Cross-border Co-operation Programme.

8.3.2 Tools and finances

The information and publicity measures will be presented in the form of a communication plan, designed:

- to inform the general public about the role that the European Union, Hungary and Croatia play in the respective interventions and of their results;
- to guarantee transparency vis-à-vis potential and final beneficiaries by providing information on the Hungary-Croatia IPA Cross-border Co-operation Programme 2007-2013, furthermore to give an overview of competencies, organisational structures and project selection procedures.
- to inform the public about the start of the programme in the media. Ongoing communication on the stages of programme implementation and presentation of the final results of the Programme will be ensured.

In order to create a uniform public image which should achieve the status of a brand name or a “corporate identity” a common logo will be used on printed materials, publications and also in the printed and electronic media. For the strategic implementation of the communication plan the following tools will be used:

- **A programme-specific website** providing ongoing information to the general public, to potential and final beneficiaries - The homepage is the key source of up-to-date information. All relevant documentation such as the application pack or the programme documents will be available as downloads. It will provide information about calls for proposals, it will have a news section, a back-office section and an electronic partner forum.
- **Programme document** - The Hungary-Croatia IPA Cross Border Co-operation Programme 2007-2013 document forms the basis for cross-border co-operation in the Hungarian-Croatian border region from 2007 to 2013.
- **Leaflets** - are symbolic business cards of the programme; they are appetisers in so far as they contain general information about the programme. They are aimed at encouraging a wide participation in the Programme as well as at helping to spread information about the Programme.
- **Brochures** - If leaflets are the business cards, brochures are the product catalogues of the programme, which give a comprehensive survey of a given programme period with a handful of projects summarising the activities, the results and the outcomes.
- **Advertisements** - Calls for proposals published in nationwide and in regional daily papers will make the Hungary-Croatia IPA Cross-border Co-operation Programme transparent in the programme area to the general public.
- **Regional and local information events, seminars** - Contacts between actors involved in the programme as well as proper information flow to potential applicants and to the general public are ensured by means of information events held in the frame of the programme.
- **Partner search forums** - To help potential applicants to develop their projects and to search for partners, partner search forums will be organised by the JTS and the Information Point. These occasions will give way to discuss project ideas, management and implementation issues, to meet potential applicants and to facilitate partner search.
- **Kick-off event at the start of the Programme** – will spread information about the Programme.
- **Closing conference at the end of the programme** – will present results and outcomes of implemented projects.

According to the preliminary TA budget plan, approximately 2% of the total programme budget will be spent for the above activities.

8.3.3 Responsibilities and phases of implementation

The responsibility of carrying out information and publicity measures lies with the Managing Authority. External suppliers will be selected (via public procurement procedure) to design the logo, the website, publications and to organise seminars, partner search forums, kick off events and the closing conference of the Programme in close co-operation with JTS staff and the Information Point.

The above-mentioned information and publicity measures will be implemented by three phases, each of which has different requirements:

- Announcement of the Hungary-Croatia IPA Cross-border Co-operation Programme 2007-2013: The objective of this phase is to spread information as widely as possible about the programme, about contact details and Info Point, about procedures and decision-making structures. Communication means: Kick-off events, leaflets, press releases.
- Ongoing information, communication and presentation: In this phase the public is regularly informed about the current status of the implementation of the Programme and about the completion of successful projects. Furthermore, clear information about the administrative procedures and information about the selection criteria and evaluation mechanisms are provided at regional and local level. Communication means: Brochures, information events, press releases.
- Presentation of results and review: As of the end of the programming planning period, results and outcomes of implemented projects will be presented. Communication means: Brochures, final events.

8.3.4 Monitoring and evaluation of the communication plan

The MA/JTS has to inform the JMC on the progress of implementing the communication plan, of information and publicity measures carried out and of the means of communication used. According to *Article 112 of the Implementation Regulation* the annual reports and the final report on the implementation of the Programme have to contain the information and publicity measures taken which had been defined in the communication plan. The communication plan is prepared by the Joint Technical Secretariat and approved as well as monitored by the Joint Monitoring Committee by means of the above mentioned annual and final reports.

8.4 Implementation of projects, description of financial procedures and flows

8.4.1 Project level implementation

The project implementation will be executed according to the regulations and rules relevant for the Programme.

The Lead Beneficiary principle

The Lead Beneficiary principle is a basic requirement in all operations financed from the Programme. *Article 96 of the Implementation Regulation* specifies the responsibilities of the Lead Beneficiary. The project will be presented by the Lead Beneficiary, who will act as the only direct contact between the project and the joint management bodies of the Programme. It is the responsibility of the Lead Beneficiary to create a well working consortium based on a partnership agreement.

Contracting procedures

Based on the formal project approval by the Joint Monitoring Committee, the JTS prepares the subsidy contract (subject to approval by the JMC) with the Lead Beneficiary. The MA bears the legal responsibility for the subsidy contract from the side of the Programme and delegates formally (in writing) the power of signing the contracts to the head of JTS. The MA/JTS will use an ERDF subsidy contract form approved by the JMC. The legally binding subsidy contract of a project shall be reported by the JTS to the Monitoring and Information System of the Programme.

If applicable, national co-financing will be ensured for the projects approved by the Joint Monitoring Committee. Contracts for national co-financing will be concluded separately from community funds after the signature of subsidy contracts between MA and Lead Beneficiary and the partnership agreement between the project partners. The subsidy contracts for national co-financing will be concluded at project partner level. Procedures for the disbursement of national co-financing to beneficiaries will be defined separately from those of the IPA procedures. National co-financing sources will be paid to project partners separately from IPA Funds. More details will be described in the Implementation Manual.

Project reporting

Progress reports and payment claims will be linked during the project implementation period and should be submitted as stipulated in the subsidy contract.

Eligibility of expenditure

The rules on eligibility of expenditure shall be defined in line with Article 89 of the Implementation Regulation.

8.4.2 Control systems to validate expenditures

According to *Article 108 of the Implementation Regulation*, participating countries shall set up a control system to validate the expenditures at national level:

Implementation Regulation Article 108 Control system

- (1) In order to validate the expenditure, each participating country shall set up a control system making it possible to verify the delivery of the products and services co-financed, the soundness of the expenditure declared for operations or parts of operations implemented on its territory, and the compliance of such expenditure and of related operations, or parts of those operations, with Community, when relevant, and its national rules.

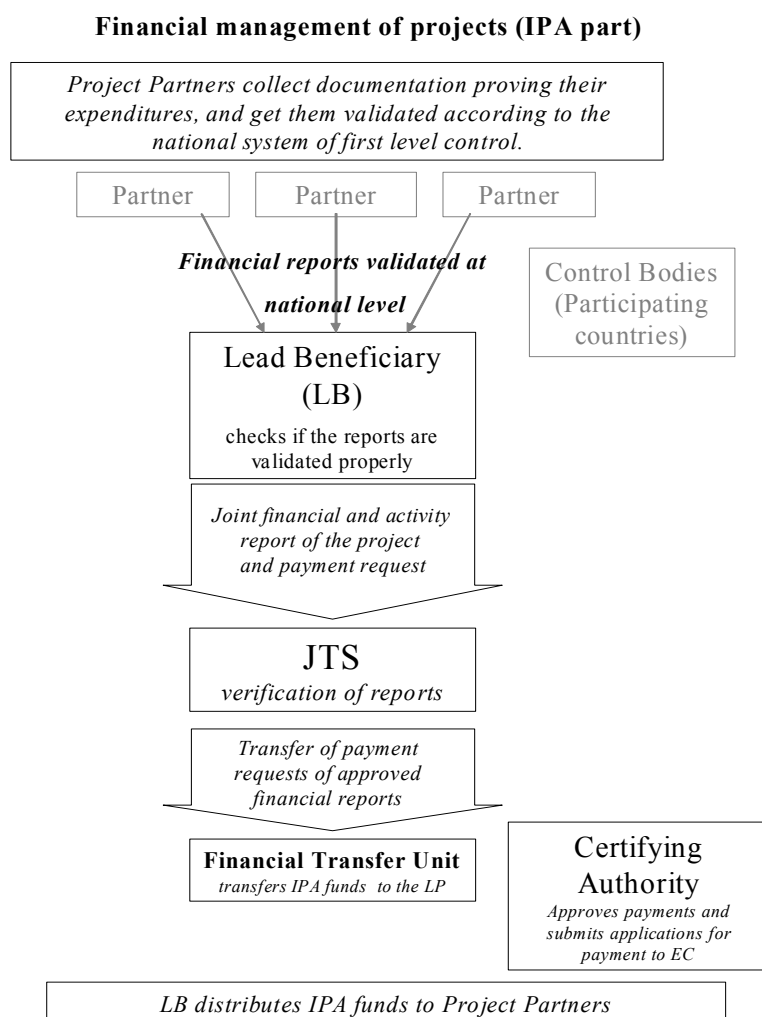
For this purpose each participating country shall designate the controllers responsible for verifying the legality and regularity of the expenditure declared by each final beneficiary participating in the operation. Participating countries may decide to designate a single controller for the whole programme area. Where the verification of the delivery of the products and services co-financed can be carried out only in respect of the entire operation, such verification shall be performed by the controller of the participating country where the lead beneficiary is located or by the managing authority.

- (2) Each participating country shall ensure that the expenditure can be validated by the controllers within a period of three months from the date of its submission by the lead beneficiary to the controllers.

In line with *Article 28. 2. (j). of the Implementation Regulation* verifications to be carried out at national level shall cover administrative, financial, technical and physical aspects of operations. Verifications shall ensure that the expenditure declared is real, that the products and services have been delivered in accordance with the approval decision, and the payment requests by the final beneficiary are correct.

In order to ensure common understanding of the rules applied for control at national level *Guidelines for control* will be developed at programme level in line with the relevant EC and national regulations. It will be made available on the programme homepage as well. The MA, the JTS and the CA should be regularly informed on the operation of the control system set up by both participating countries.

8.4.3 Description of IPA financial flows and procedures from project level to programme level

Flow of payments

- a) The responsible controller checks the invoices or accounting documents of equivalent probative value submitted by the Beneficiary and verifies the delivery of the products and services co-financed, the soundness of the expenditure declared, and the compliance of such expenditure and related (parts of) operations with Community rules and relevant national rules.
- b) Upon receipt of the validated payment claims the Lead Beneficiary draws up and submits the project-level payment claim to the Joint Technical Secretariat.
- b) Following the checks on the payment claim and the relating progress report the JTS forwards the payment claims to the Financial Transfer Unit (FTU). The FTU is a separate and functionally independent department of VÁTI Public Nonprofit Company responsible for the technical management of IPA funds to Lead Beneficiaries. In the course of the requests of funds, the Financial Transfer Unit draws payment requests for the transfer of IPA contribution through the Monitoring and Information System from the Certifying Authority (CA). Following the approval of payment requests, the CA transfers the IPA

contribution drawn from the programme account to the technical disposal bank account kept by the Financial Transfer Unit.

Following the approval of the Certifying Authority, the Financial Transfer Unit transfers the payment of the IPA contribution to the Lead Beneficiaries. The implementation of the payment process is supported by the Monitoring and Information System. The project payment claims and the specific stages of the process are entered into the Monitoring and Information System so that they can be traced back afterwards.

d) The Lead Beneficiary transfers the IPA contribution to partners participating in the operation.

Programme level financial procedures (IPA), certification process

The IPA contribution is paid into a single account opened and managed by the Certifying Authority. Payments made by the European Commission take the form of pre-financing, interim payments and payment of the final balance.

Based on validated eligible expenditure verified by the Joint Technical Secretariat, which can be supported by invoices or accounting documents of equivalent probative value, the Managing Authority draws up the statement of expenditure. The statement of expenditure will include for each priority axis the total amount of eligible expenditure paid by the Lead Beneficiaries or partners in implementing the operations and the corresponding public contribution. Based on the statement of expenditure submitted by the Managing Authority the Certifying Authority draws up the application for payment and the certification of expenditure and submits them together with the certified statement of expenditure to the European Commission.

In support of the certification activity of the Certifying Authority the Managing Authority operates a verification reporting system. Before compiling the statement of expenditure the Managing Authority prepares a verification report on the procedures and verifications carried out in relation to expenditure included in the statements of expenditure. In order to have adequate information on the validation and verification of expenditure the Managing Authority will request information in the form of a verification report from the participating countries.

In order to support its certification activity, the Certifying Authority performs system controls, carries out so-called fact-finding visits at the joint management structures (MA/JTS/FTU) involved in the financial management of the Programme.

8.5 Monitoring and Evaluation

8.5.1 Monitoring

Programme level monitoring

According to the *Article 111 of the Implementation Regulation* the Managing Authority and the Joint Monitoring Committee shall carry out monitoring by reference to the indicators specified in Chapter 6 of the Programme.

Indicator system

A full set of indicators will be further developed in the *Implementation Manual* to serve as an indispensable basis for responding to the reporting and communication needs in order to make the programme achievements visible to the programme partners and to the broader public. The indicator system will include output indicators which measure the number of projects that represent either two or three or four of the following criteria: joint development, joint implementation, joint staffing and joint financing.

Targets of the indicators should be quantified ex ante for internal programme management use if appropriate. One of the most important overall objectives of the programming system is to facilitate the creation of a results-oriented system. The categories of output, result and impact indicators should be an instrument for this purpose. Indicators need quantified targets because otherwise the extent to which the original objectives are being met cannot be measured. To quantify the targets the use of historic time series will be the primary method, that is comparing progress in relation to the baseline situation. The use of benchmark values drawn from prior monitoring or evaluation exercises could be a possibility, but these data have to be used with caution as specific conditions for different programmes may not be the same.

Annual report on implementation

In accordance with *Article 112 of the Implementation Regulation* annual reports and a final report on the implementation have to be prepared. The annual reports will be drafted by the Joint Technical Secretariat and will be verified by the Managing Authority and approved by the Joint Monitoring Committee before submitting them to the Commission.

Project level monitoring

The purpose of the project monitoring is to keep track of how the project is progressing in terms of expenditure, resource use, implementation of activities and delivery of results and management of risks. The monitoring activity of the project presumes the systematic and continuous collection of information, loading data into the Monitoring and Information System, analysis of the indicators defined in the project in order to support effective decision-making. The Joint Technical Secretariat may review project progress and performance on a periodic basis by monitoring the indicators and take the necessary decisions and corrections to keep the project on track.

Programme Monitoring and Information System

The Managing Authority is responsible for setting up a system to gather reliable financial and statistical information on implementation for the monitoring of indicators and for evaluation. It is also responsible for forwarding these data in accordance with arrangements agreed between the Participating Countries and the Commission using computer systems permitting the exchange of data.

The common Monitoring and Information System of the Programme (IMIS 2007-2013) will be based on a management information system which allows for data collection and monitoring at programme level. The system will provide the competent bodies (Managing Authority, Certifying Authority, Audit Authority, Joint Monitoring Committee, Joint Technical Secretariat, Information Point, and Financial Transfer Unit) with a practical tool to perform their tasks and should also foster communication and flow of information among the two participating countries by supporting both the project cycle and the programme implementation, thus:

- project selection (registration of applications and the results of evaluation),
- project management (from contracting to closure, partner level data also included),
- financial management (management of IPA funds, payment to LP, preparation of application for payment to be submitted to the EC),
- programme-level monitoring,
- management of TA projects,
- storing of data of irregularities,
- reporting functions.

The system is scheduled to be operating from the third quarter of 2008. The development and implementation of the Programme Monitoring and Information System will be financed from the TA budget.

Exchange of Computerised Data

Electronic data exchange between the Commission and the programme management institutions is a requirement according to *Articles 103 and 111 of Implementing Regulation*.

The computerised system for data exchange will be developed as a tool to transfer all necessary data related to the implementation of the Programme. The computer system used must meet accepted security standards and comply with national legal requirements to ensure that the data can be relied on for audit purposes.

8.5.2 Programme Evaluation

The aim of the programme evaluation is to improve the quality, effectiveness and consistency of the use of assistance, the strategy as well as the implementation of the Programme. Evaluation shall be carried out before (ex ante evaluation) and **during (on-going) the programme implementation period**. It is to be decided once the programme is operating whether carrying out limited evaluation activities each year or carrying out an evaluation at the programme mid-point or a combination of these approaches should be used to gain proper information on how the programme achieves its results. The most important consideration is to have enough data provided for evaluators with material for analysis. Both participating countries shall provide the resources necessary for carrying out evaluations, organise and contribute to the gathering of the necessary data and use the various types of information provided by the Monitoring and Information System. The results of the evaluations will be published on the website of the Programme.

In accordance with Article 109 of the Implementation Regulation, during the programming period, the participating countries shall carry out evaluations linked to the monitoring of the cross-border programme in particular where monitoring reveals **a significant departure from the goals initially set** or where proposals are made for the revision of the cross-border programme. These “ad hoc evaluations” will be based either on the analysis of data provided by the Monitoring and Information System or on other information sources such as project applications or project reports. They should be carried out by independent assessors, in co-operation with other actors if necessary (e.g. JTS). Additional analysis can also be undertaken by means of questionnaires or interviews. The results of the evaluation will be sent to the Joint Monitoring Committee and to the European Commission.

Ex ante, on-going and ad hoc evaluations will lead to the establishment of a comprehensive Management Information System which combines different elements detailed above.

Evaluations will be financed from the TA budget.

8.6 Technical Assistance

Technical Assistance is necessary for the joint structures to facilitate the implementation of the Programme. Taking into consideration the size and diversity of the programming area 10 % of the community funds allocated to this Programme will be used for the priority “Technical Assistance”. The co-financing rate will be 50%. The participating countries will transfer their national co-financing share to a separate bank account on a yearly basis. The Certifying Authority will be responsible for transferring the community funding from the Commission appropriate to the national contributions provided by the participating countries.

Technical Assistance budget will be used for assistance required to prepare, manage, implement, monitor, control and evaluate the Programme. The JTS should provide support for efficient programme implementation by co-ordinating the cross-border co-operation at

programme level. Furthermore, TA budget should be used for tasks aimed to improve and assure proper project implementation and project generation (e.g. thematic seminars, information and publicity measures, evaluation) as well to increase the overall quality of funded projects.

8.6.1. Management of the Technical Assistance

Activities covered by the TA will be financed using the project management approach. All programme management activities to be reimbursed by TA shall be prepared in the form of "TA project proposals". The proposals have to be approved by the Joint Monitoring Committee. Detailed information on the management of TA will be included in the Implementation Manual.

8.6.2. INTERACT Programme

Special attention shall be given to the services provided by the INTERACT II Programme. This EU-wide Programme focuses on the good governance of territorial co-operation and provides needs-based support to stakeholders involved in implementing programmes under the European Territorial Co-operation Objective. The target groups for INTERACT are primarily the authorities to be established according to Council Regulations 1083/2006 and 1080/2006 as well as other bodies involved in programme implementation. In order to ensure maximum benefit from the INTERACT Programme for the implementing bodies of this Programme, the use of INTERACT services and documentation as well as the participation in INTERACT seminars will be encouraged. Related costs are eligible under Technical Assistance.

8.7 Audits

8.7.1. The Audits of the Operation

*Implementation Regulation Article 107
Audits of the Operations*

(1) The audits referred to in Article 105 (1) (b) shall be carried out each year from the year following the adoption of the cross-border programme on a sample of operations selected by a method established or approved by the audit authority.

The audits shall be carried out on the spot based on the documentation and records held by the final beneficiary.

The audits shall verify that the following conditions are fulfilled:

- The operation meets the selection criteria for the cross-border programme and is being/has been implemented in accordance with the approval decision and fulfils any applicable conditions concerning its functionality and use or the objective to be attained.
- The expenditure declared corresponds to the accounting records and supporting documents held by the final beneficiary.
- The expenditure declared by the Final Beneficiary is in compliance with the Community and national rules.
- Public contribution has been paid to the Final Beneficiary.

Where problems detected appear to be systemic in nature and therefore entail a risk for other operations under the cross-border programme, the Audit Authority shall ensure that further examination is carried out, including additional audits where necessary, to establish the scale of such problems. The necessary preventive and corrective action shall be taken by the relevant authorities. The Group of Auditors comprising representatives of participating countries will assist the Audit Authority as described in point 8.1.4.

8.8 Irregularities and recovery of funds unduly paid

8.8.1 Definition

Implementation Regulation Article 2 (6)

- (1) 'irregularity': any infringement of a provision of applicable rules and contracts resulting from an act or an omission by an economic operator which has, or would have, the effect of prejudicing the general budget of the European Union by charging an unjustified item of expenditure to the general budget;

The responsibilities related to handling irregularities contain two main duties, one is the reporting to the Commission and the other is the recovery of the amounts unduly paid.

8.8.2 Reporting

Implementation Regulation Article 114 (1)

(1) Participating countries shall be responsible for the management and control of cross-border programmes in particular through the following measures:

- (b) preventing, detecting and correcting irregularities and recovering amounts unduly paid together with interest on late payments where appropriate. They shall notify these to the Commission, and keep the Commission informed of the progress of administrative and legal proceedings.

The participating countries shall send a copy of their quarterly reports to the MA. The MA shall make a register for these reports so that it can inform the EC about the irregularities at programme level.

8.8.3 Recovery

The MA can recover money only from natural or legal persons which are in contractual legal relation with the MA.

In the implementation phase of the cross-border programme two types of responsibilities can occur:

1. Contractual liability between the MA and the Lead Beneficiary (in parallel there is also contractual liability between the Lead Beneficiary and the Project Partners);
2. Legal liability between the EC and the concerned Participating Country.

The steps of recovery when irregularity is committed by the Lead Beneficiary are the following:

1. If the Lead Beneficiary commits the irregularity, the MA initiates a recovery procedure by a recovery order. In parallel, it suspends any other payments to the concerned Lead Beneficiary.
2. The recovery procedure can have two outcomes:
 - The Lead Beneficiary pays back the amounts unduly paid (the irregularity procedure ends).
 - The Lead Beneficiary doesn't pay back the amounts unduly paid.
3. In case the amounts unduly paid are not reimbursed by the Lead Beneficiary the following cases can occur:
 - If there is contractual collateral¹², the MA can enforce it to collect the unduly paid amounts.
 - If there is no collateral or the collateral is un-enforceable, the MA requests the participating country to initiate a legal procedure against the Lead Beneficiary and sends the documentation of the recovery procedure (prepared by the MA itself) (**this is the limit of the contractual liability**).
4. The Participating Country initiates a legal procedure against the Lead Beneficiary which can result in the following:
 - The legal procedure is successful and the Lead Beneficiary pays back the amounts unduly paid (the irregularity procedure ends).
 - The legal procedure is unsuccessful, the participating country takes further legal steps and bears the financial responsibility towards the EC (**legal liability**).

8.8.4 Irregularities related to TA projects

Irregularity can be committed by those who benefit from the TA budget. If any control or audit activity detects an irregularity related to a TA project, the institution being the Beneficiary of TA funds has to pay back the unduly paid amount to the Certifying Authority (or to the Financial Transfer Unit).

8.8.5 Errors which are system errors in nature

During the running of the system, errors can occur which make it impossible to detect irregularities or which cause irregularities themselves. (For example a mistake in the Call for proposals indicates irregularities). In this case the MA/CA submits the whole documentation in which the error had been perceived to the participating country / JMC together with a recommendation on the necessary corrective action to be taken.

¹² The Lead Beneficiary can grant collateral to safeguard the fulfilment of its contractual relation related to the subsidy contract. Available collaterals are: bank guarantee, mortgage, and prompt collection order.

9 INDICATIVE FINANCIAL TABLE

The financing of this Programme is contained in the tables below:

Annual commitment of IPA funds in the Programme (in Euro):

Year	Community funding (IPA)
2007	4 219 237
2008	7 208 564
2009	7 879 498
Total	19 307 299

Share of Priorities in the financing of the Programme:

Name of Priority	Share of Priority in Total Programme
PRIORITY 1: Sustainable Environment and Tourism	60%
PRIORITY 2: Co-operative Economy and Intercommunity Human Resource Development	30%
PRIORITY 3: Technical Assistance	10%

Priority axes by source of funding (in Euro):

						For information	
Name of Priority	Community funding (a)	National Public funding (b)	National Private funding (c)	Total funding (d)= (a)+(b)+ (c)	Co-financing rate % (e)=(a)/(d)	EIB contributions	Other funding
PRIORITY 1 Sustainable Environment and Tourism	11 584 379	2 044 302	0	13 628 681	85%		
PRIORITY 2 Co-operative Economy and Intercommunity Human Resource Development	5 792 190	1 022 151	0	6 814 341	85%		
PRIORITY 3 Technical Assistance	1 930 730	1 930 730	0	3 861 460	50%		
TOTAL	19 307 299	4 997 183	0	24 304 482			

10 ANNEXES

ANNEX 1 Name of entities participated in the consultations during the planning process

Balaton National Park	Local Government of Somogy County
Bjelovarsko-bilogorska County	Local Government of Zalaegerszeg
Brodsko-posavska County	Međimurje County
Bureau of the General Assembly of Zala County	Ministry of the Sea, Tourism, Transport and Development, Croatia
Central Office for Development Strategy and Coordination of EU Funds, Croatia	Multipurpose Microregional Association of "Rinyamenti" Microregion
Chamber of Commerce and Industry of Pécs and Baranya County	National Agricultural Office
Council of Csurgói Microregion	National Association of Wireless Emergency and ICT
Council of Nagyatádi Microregion	National Forestry Service
Croatian Central Statistical Office	National Health Service
Croatian Employment Service	Pannon University Keszthely
Croatian Fund for Regional Development	Public Administration Office of Zala County
Drava Association	Regional Development Council of Zalaegerszeg
Državna samouprava Hrvata Rep. Mađarske	Regional Resource Center of Southern Transdanubia
Duna-Drava National Park	Representation of Croatian Regions in Brussels
European Commission Delegation Croatia	Representation of Western Transdanubia in Brussels
Experts in Minority Languages, University of Pécs	Schengen Department, Ministry of Justice, Hungary
Experts in Roma issues, Department of Sociology, Budapest University of Technical and Economic Sciences	Southern Transdanubian Regional Development Agency
Grad Slavonski Brod	South-Transdanubian Water Management Directorate
Hungarian Central Statistical Office	State Service for Public Health
Hungarian Embassy in Zagreb	Traffic Co-ordination Centre
Hungarian Public Road Nonprofit Company Zalaegerszeg Unit	University of Kaposvar
Koprivnica City Government	University of Pecs
Koprivnica-Križevci County	Varaždin County
Labour Centre of Baranya County	Varaždin County Development Agency
Labour Centre of Somogy County	Vukovar City Government
Lake Balaton Development Council	Vukovarsko- Srijemska County
Local Government of Mohács	Western Transdanubian Regional Development Agency
Local Government of Pécs	Western Transdanubian Water Management Directorate

ANNEX 2 Migration statistics of the eligible area

COUNTY	IMMIGRANTS		EMIGRANTS		NET MIGRATION (persons)	NET MIGRATION (per 1000 inhabitants)
	From another County	From abroad	Into another County	Abroad		
Somogy	3 073	n.a	3 053	n.a	20	0.06
Baranya	2 365	n.a	2 589	n.a	-224	-0.55
Zala	1 969	n.a	1 874	n.a	95	0.32
Total Hungarian side	7 407	-	7 516	-	-109	-0.10
Koprivničko-Križevačka	601	156	755	87	-85	-0.68
Viroviticko-podravska	463	298	734	220	-193	-2.07
Osječko-Baranjska	1 426	781	1 707	474	26	0.08
Medijumska	343	192	384	128	23	0.19
Varaždinska	600	207	739	108	-40	-0.22
Bjelovarsko-Bilogorska	757	267	1 151	163	-290	-2.17
Vukovarsko-Srijemska	1 094	618	2 255	411	-954	-4.66
Požeško-slavonska	408	210	771	159	-312	-3.64
Total Croatian side	5 692	2 729	8 496	1 750	-1 825	-1.43
TOTAL BORDER REGION	13 099	2 729	16 012	1 750	-1 934	-0.84

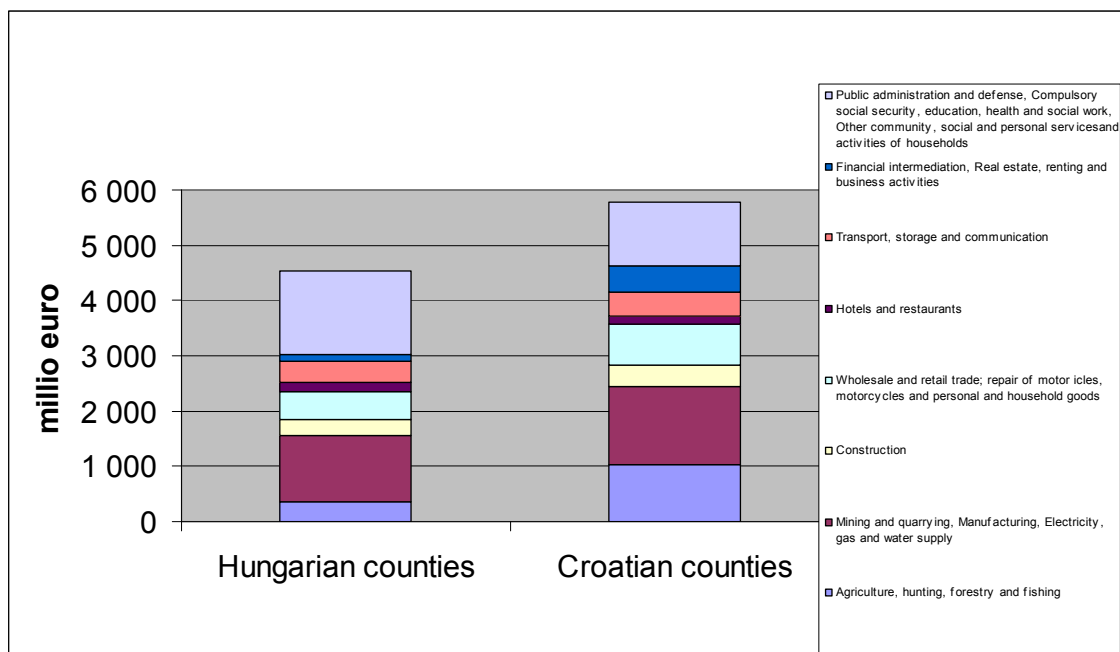
(Source: Croatian Bureau of Statistics, Census 1991, 2001); Central Statistical Bureau, Census 1991, 2001)

ANNEX 3 List of NUTS V codes, Croatia

ID	Name	ID	Name
27	Antunovac	2836	Nova Bukovica
132	Beli Manastir	2925	Novigrad Podravski
159	Belica	3077	Orahovica
167	Belisce	3123	Osijek
213	Bilje	3247	Peteranec
230	Bizovac	3255	Petlovac
540	Crnac	3271	Petrijevci
566	Cacinci	3328	Pitomaca
574	Cadavica	3409	Podgorac
604	Čakovec	3425	Podturen
647	Ceminac	3468	Popovac
655	Cepin	3557	Prelog
663	Darda	3611	Punitovci
752	Domasinec	3662	Rasinja
787	Donja Dubrava	3816	Satnica Dakovacka
825	Donji Kraljevec	3859	Selnica
868	Donji Miholjac	3867	Semeljci
892	Donji Vidovec	3956	Slatina
914	Draz	4057	Sokolovac
949	Drenje	4073	Sopje
965	Drnje	4219	Strizivojna
1031	Dakovo	4243	Suhopolje
1040	Delekovec	4391	Sveti Ivan Zatno
1066	Durdenovac	4405	Sveti Juraj na Bregu
1074	Durdevac	4413	Sveti Martin na Muri
1104	Erdut	4421	Sveti Petar Orehovec
1112	Ernestinovo	4499	Spisic Bukovica
1155	Ferdinandovac	4529	Strigova
1163	Fericianci	4618	Trnava

1228	Gola	4715	Valpovo
1236	Gorican	4855	Viljevo
1244	Gorjani	4901	Virje
1368	Gradina	4910	Virovitica
1457	Hlebine	4944	Viskovci
1945	Klostar Podravski	4995	Vocin
1953	Knezevi Vinogradi	5045	Vratisinec
2011	Koprivnica	5177	Vuka
2020	Koprivnicki Bregi	5240	Zdenci
2038	Koprivnicki Ivanec	5592	Kalinovac
2054	Koska	5606	Kalnik
2062	Kotoriba	5614	Novo Virje
2143	Krizevci	5762	Donja Moticina
2143	Krizevci	5789	Magadenovac
2275	Legrad	5797	Vladislavci
2305	Levanjska Varos	6033	Dekanovec
2453	Lukac	6041	Gornji Michaljev
2500	Mala Subotica	6050	Orehovica
2577	Marijanci	6068	Strahoninec
2666	Mikleus	6076	Sveta Marija
2704	Molve	6084	Senkovec
2712	Podravska Moslavina	6092	Jagodnjak
2763	Mursko Sredisce	6149	Sodolovci
2780	Nasice	6165	Podravske Sesvete
2798	Nedelisce	6181	Gornja Rijeka

ANNEX 4 Economic breakdown of economic output in the border region

Source: Croatian Bureau of Statistics, Hungarian Central Statistical Bureau 2003

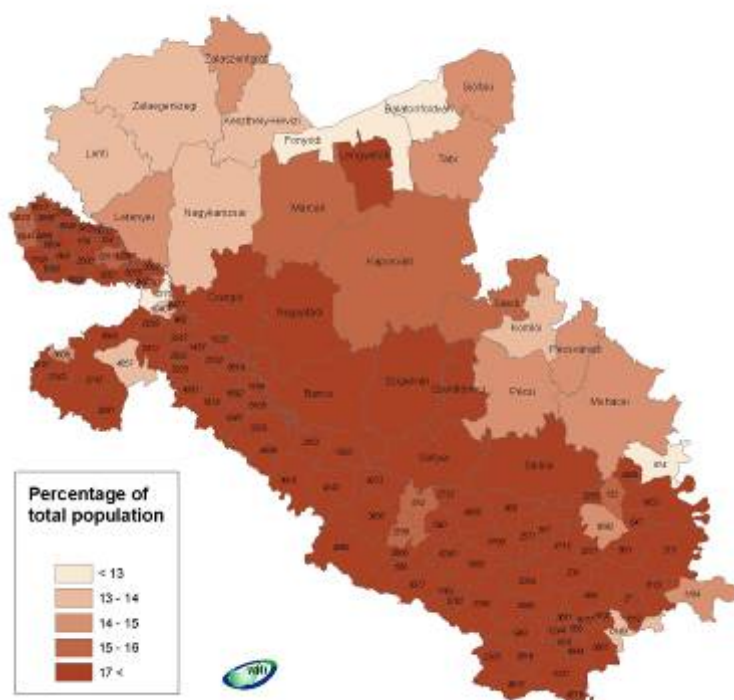
ANNEX 5 Acronyms

AA	Audit Authority
CA	Certifying Authority
CARDS	Community Assistance for Reconstruction, Development and Stabilisation
CBC	Cross-border Co-operation
CROSTAT	Republic of Croatia - Central Bureau of Statistics (Republika Hrvatska - Državni Zavod za Statistiku)
CSG	Community Strategic Guidelines
DDNP	Danube-Drava National Park
EC	European Commission
ERDF	European Regional Development Fund
FTU	Financial Transfer Unit
FYROM	Former Yugoslav Republic of Macedonia
GDP	Gross Domestic Product
GOP	Economic Development Operational Programme
HCSO	Hungarian Central Statistical Office (Központi Statisztikai Hivatal)
HR	Croatia
HU	Hungary
IP	Information Point
IPA	Instrument for Pre-Accession
JMC	Joint Monitoring Committee
JTS	Joint Technical Secretariat
KEOP	Environment and Energy Operational Programme
KÖZOP	Transport Operational Programme
LB	Lead Beneficiary
MA	Managing Authority
MIS	Monitoring and Information System
MSTTD	Ministry of the Sea, Tourism, Transport and Development
NP	National Park
NSRF	National Strategic Reference Framework
MSTTD	Ministry of the Sea, Tourism, Transport and Development
NUTS	Nomenclature of Territorial Units for Statistics
OP	Operational Programme
PHARE	Poland and Hungary Assistance for the Reconstruction of the Economy
PPPM	Public Private Partnership Model
pSCI	specific nature conservation areas
PTE TTK	University of Pécs Faculty of Science
R&D	Research & Development
RDI	Research, Development and Innovation
RTD	Research and Technological Development
SEA	Strategic Environmental Assessment
SLO	Slovenia
SME	small and medium enterprises
SPA	specific bird reserves
TA	Technical Assistance
TÁMOP	Social Renewal Operational Programme
TelR	National Regional Development and Spatial Planning Information System
UKIG	Public Road Management and Coordination Directorate
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation

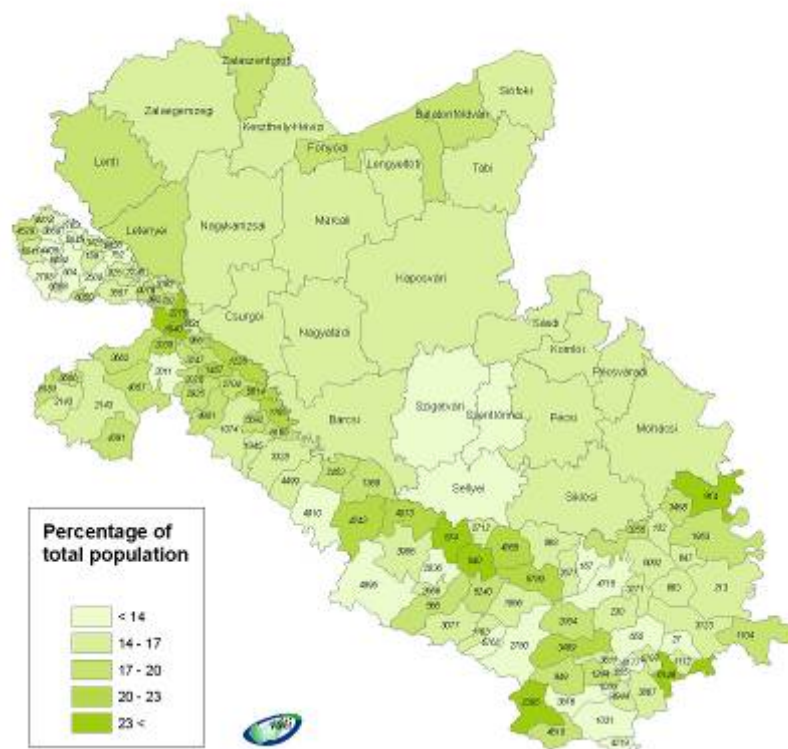
ANNEX 6 Maps

Map 6.1 Age structure of the Hungarian microregions and the Croatian border municipalities

0-14 population in the eligible area

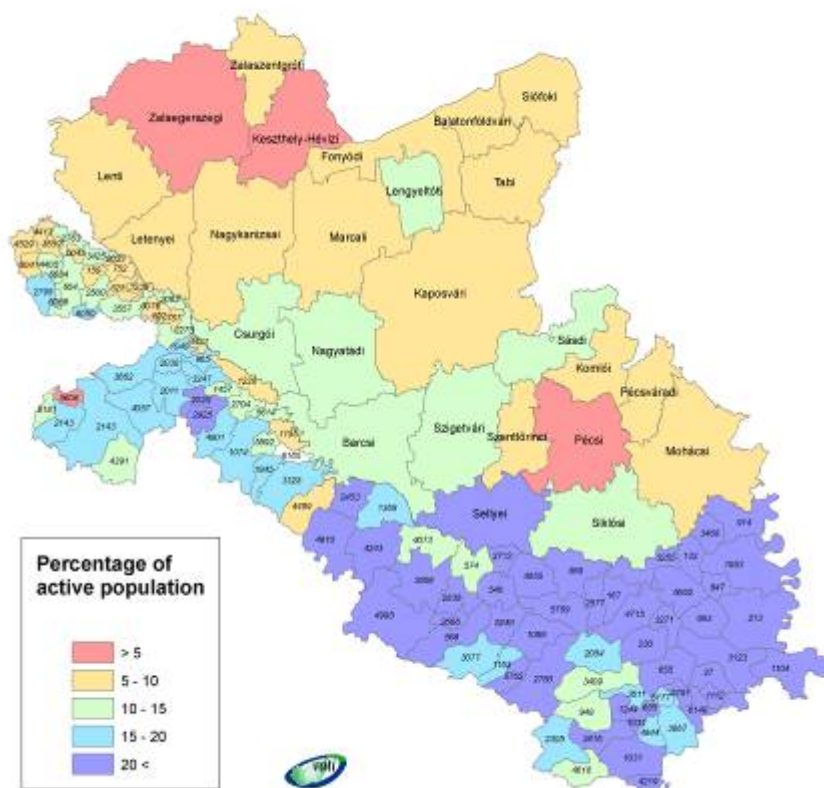

65+ population in the eligible area

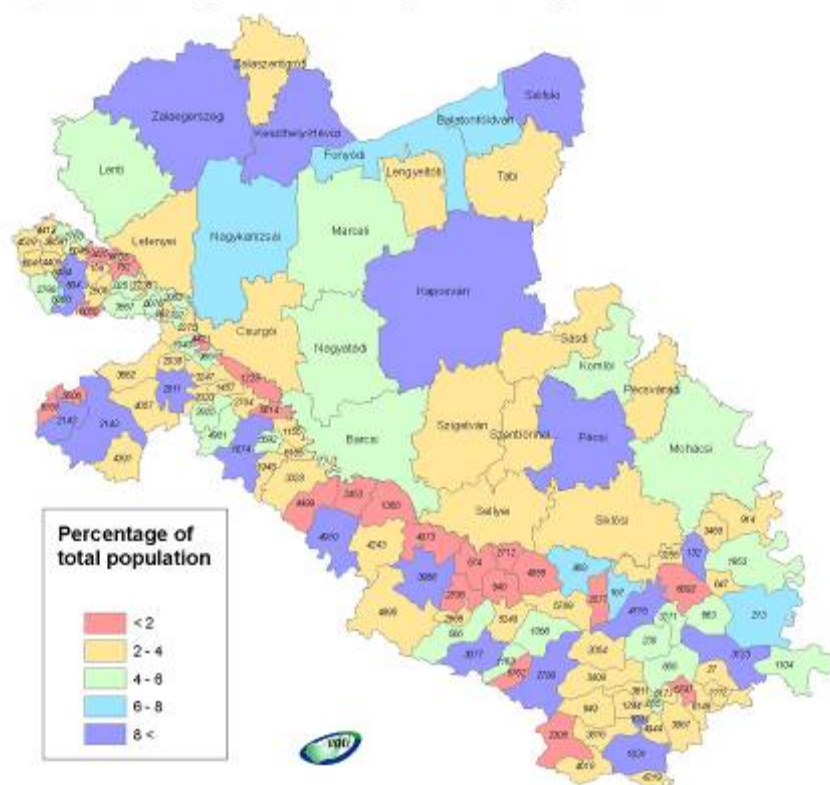

Map 6.2 Unemployment rate at microregional level in the eligible region

Unemployment in the eligible area

Map 6.3 Higher education qualifications in the eligible area
Population with higher education degree in the eligible area

ANNEX 7 Main documents used

A horvát-magyar határmenti kapcsolatok speciális területei, Felsőoktatás – kutatás, kisebbségi kapcsolatok, területi tervezés és területi politika (Pécsi Tudományegyetem, Pécs, 2002, PTE TTK Földrajzi Intézet Kelet-Mediterrán és Balkán Tanulmányok Központja) – *Special focuses of Hungarian-Croatian cross-border relations*

CROST Project (Hungary-Croatia Pilot Small Projects Fund 2003, project No. HU 2003/004-347-05-02-03 Hu-Cro/03/52 1.)

CROSTAT REPUBLIC OF CROATIA - CENTRAL BUREAU OF STATISTICS,

Draft IPA Operational Programme Environment 2007 – 2013

Draft IPA Operational Programme Transport 2007 – 2013

Draft National Strategy for Regional Development, Republic of Croatia, 2005

Draft Strategic Coherence Framework 2007 – 2013, Republic of Croatia

Slovenia-Hungary-Croatia Neighbourhood Programme 2004-2006

Jelentés a területi folyamatok alakulásáról – *Report on territorial processes*

KSH quarterly reports Baranya County

KSH quarterly reports Somogy County

KSH quarterly reports Zala County

National Environmental Programme, 2003-2008, Hungary

National Tourism Development Strategy by 2010, Republic of Croatia

Natura 2000 Network, Hungary

Project ideas of the Southern Transdanubian Environmental and Water Management Directorate, submitted into the planning process of the 2nd National Development Plan of Hungary

Regional Operational Programme Koprivničko-Koprivnicko-Križevačka County

Regional Operational Programme Međimurska County

Regional Operational Programme Osječko-Baranjska County

Regional Operational Programme Virovitičko-Podravska County

Regional Operational Programme Vukovarsko-Vukovarsko-Srijemska County

Sectoral Operational Programmes, Draft National Strategic Reference Framework, Hungary, 2007-13

Southern Transdanubian Region Operational Programme 2007-2013 draft

UKIG study on the possible development of roads leading up to border crossings in Zala County

UKIG study on the possible development of roads leading up to border crossings in Somogy and Baranya counties

Western Transdanubian Region Operational Programme 2007-2013 draft

**ANNEX B FRAMEWORK AGREEMENT BETWEEN THE COMMISSION OF
THE EUROPEAN COMMUNITIES AND THE GOVERNMENT OF
REPUBLIC OF CROATIA, DATED 27 AUGUST 2007**

FRAMEWORK AGREEMENT

BETWEEN

THE GOVERNMENT OF THE REPUBLIC OF CROATIA

AND

THE COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES

ON

**THE RULES FOR CO-OPERATION CONCERNING EC-FINANCIAL
ASSISTANCE TO THE REPUBLIC OF CROATIA IN THE
FRAMEWORK OF THE IMPLEMENTATION OF THE ASSISTANCE
UNDER THE INSTRUMENT FOR PRE-ACCESSION ASSISTANCE
(IPA)**

DATED 27 AUGUST 2007

Annexes:

- ANNEX A: Functions and common responsibilities of the structures, authorities and bodies in accordance with Article 8 of the Framework Agreement between the Commission and the Government of the Republic of Croatia of 27 August 2007
- ANNEX B: Model Statement of Assurance of the national authorising officer in accordance with Article 17 of the Framework Agreement between the Commission and the Government of the Republic of Croatia of 27 August 2007
- ANNEX C: Model Annual Audit Activity Report of the audit authority of the Republic of Croatia in accordance with Article 29(2)(b) of the IPA Implementing Regulation
- ANNEX D: Model Annual Audit Opinion of the audit authority of the Republic of Croatia in accordance with Article 29(2)(b) of the IPA Implementing Regulation
- ANNEX E: Model Audit Opinion of the audit authority of the Republic of Croatia on the final statement of expenditure for the closure of a programme or parts of a programme in accordance with Article 29(2)(b) of the IPA Implementing Regulation

The Commission of the European Communities, hereinafter referred to as “**the Commission**”, acting for and on behalf of the European Community, hereinafter referred to as “the Community”

on the one part,

and

the Government of the Republic of Croatia, acting on behalf of the Republic of Croatia, hereinafter referred to as “**the Beneficiary**”

and together, jointly referred to as “the Contracting Parties”

Whereas

- (1) On 1 August 2006, the Council of the European Union adopted Regulation (EC) No 1085/2006 of 17 July 2006⁽¹⁾ establishing an instrument for pre-accession assistance (hereinafter referred to as “IPA Framework Regulation”). With effect from the 1 January 2007, this new instrument constitutes the single legal basis for the provision of financial assistance to candidate countries and potential candidate countries in their efforts to enhance political, economic and institutional reforms with a view to become members of the European Union;
- (2) On 12 June 2007, the Commission has adopted the regulation implementing the IPA Framework Regulation, detailing applicable management and control provisions;
- (3) The new instrument for pre-accession assistance (IPA) replaces the five previously existing pre-accession instruments: Regulation (EEC) No 3906/1989 on economic aid to certain countries of Central and Eastern Europe, Regulation (EC) No 1267/1999 on the establishment of an instrument for structural policies for pre-accession, Regulation (EC) No 1268/1999 on the support for pre-accession measures for agriculture and rural development, Regulation (EC) No 2666/2000 on assistance for Albania, Bosnia and Herzegovina, Croatia, the Federal Republic of Yugoslavia and the Former Yugoslav Republic of Macedonia, repealing Regulation (EC) No 1628/96 and amending Regulations (EEC) No 3906/89 and (EEC) No 1360/90 and Decisions 97/256/EC and 1999/311/EC and Regulation (EC) No 2500/2001 on the financial assistance to Turkey;
- (4) The Beneficiary is eligible under IPA as provided for in the IPA Framework Regulation and in Commission Regulation (EC) No 718/2007 of 12 June 2007⁽²⁾ implementing the IPA Framework Regulation (hereinafter referred to as “IPA Implementing Regulation”);
- (5) The Beneficiary figures in Annex I of the IPA Framework Regulation, and should therefore have access to the 5 components established under IPA, i.e. the Transition Assistance and Institution Building Component, the Cross-Border Co-operation

¹ OJ L 210, 31 July 2006, p. 82

² OJ L 170, 29 June 2007, p.1

Component, the Regional Development Component, the Human Resources Development Component and the Rural Development Component;

- (6) It is therefore necessary to set out the rules for co-operation concerning EC financial assistance with the Beneficiary under IPA;

HAVE AGREED AS FOLLOWS:

SECTION I GENERAL PROVISIONS

Article 1 Interpretation

- (1) Subject to any express provision to the contrary in this Framework Agreement, the terms used in this Agreement shall bear the same meaning as attributed to them in the IPA Framework Regulation and the IPA Implementing Regulation.
- (2) Subject to any express provision to the contrary in this Framework Agreement, references to this Agreement are references to such Agreement as amended, supplemented or replaced from time to time.
- (3) Any references to Council or Commission Regulations are made to the version of those regulations as indicated. If required, modifications of these regulations shall be transposed into this Framework Agreement by means of amendments.
- (4) Headings in this Agreement have no legal significance and do not affect its interpretation.

Article 2 Partial invalidity and unintentional gaps

If a provision of this Agreement is or becomes invalid or if this Agreement contains unintentional gaps, this will not affect the validity of the other provisions of this Agreement. The Contracting Parties will replace any invalid provision by a valid provision which comes as close as possible to the purpose of and intent of the invalid provision. The Contracting Parties will fill any unintentional gap by a provision which best suits the purpose and intent of this Agreement in compliance with the IPA Framework Regulation and the IPA Implementing Regulation.

Article 3 Purpose

- (1) In order to promote co-operation between the Contracting Parties and to assist the Beneficiary in its progressive alignment with the standards and policies of the European Union, including, where appropriate the *acquis communautaire*, with a view to membership, the Contracting Parties agree to implement activities in the various fields as specified in the two regulations mentioned above and as applicable to the Beneficiary.

- (2) The assistance activities shall be financed and implemented within the legal, administrative and technical framework laid down in this Agreement and as further detailed in Sectoral Agreements and/or Financing Agreements, if any.
- (3) The Beneficiary takes all necessary steps in order to ensure the proper execution of all assistance activities and to facilitate the implementation of the related programmes.

Article 4 General rules on financial assistance

- (1) The following principles shall apply to financial assistance by the Community under IPA:
 - a) Assistance shall respect the principles of coherence, complementarity, co-ordination, partnership and concentration;
 - b) Assistance shall be coherent with EU policies and shall support alignment to the *acquis communautaire*;
 - c) Assistance shall comply with the budgetary principles laid down in Council Regulation (EC, Euratom) No 1605/2002 of 25 June 2002³) on the Financial Regulation applicable to the general budget of the European Communities (hereinafter referred to as "Financial Regulation") and its Implementing Rules⁴;
 - d) Assistance shall be consistent with the needs identified in the enlargement process and absorption capacities of the Beneficiary. It shall also take account of lessons learned;
 - e) The ownership of the programming and implementation of assistance by the Beneficiary shall be strongly encouraged and adequate visibility of EU intervention shall be ensured;
 - f) Operations shall be properly prepared, with clear and verifiable objectives, which are to be achieved within a given period; the results obtained should be assessed through clearly measurable and adequate indicators;
 - g) Any discrimination based on sex, racial or ethnic origin, religion or belief, disability, age or sexual orientation shall be prevented during the various stages of the implementation of assistance;
 - h) The objectives of pre-accession assistance shall be pursued in the framework of sustainable development and the Community promotion of the goal of protecting and improving the environment.
- (2) Assistance for the Beneficiary shall be based on the priorities identified in the existing documents, i.e. the European Partnership, the Accession partnership, the national programme for the adoption of the *acquis communautaire*, the reports and strategy paper contained in the annual enlargement package of the Commission, the Stabilisation and Association Agreement and the negotiation framework.

³ OJ L 248, 16 September 2002, p.1, as amended by Regulation No 1995/2006 of 13 December 2006 (OJ L 390, 30 December 2006, p.1)

⁴ Commission Regulation (EC, Euratom) No 2342/2002 of 23 December 2002 laying down detailed rules for the implementation of Council Regulation (EC, Euratom) No 1605/2002 (OJ L 357, 31.12.2002, p. 1) as last amended by Commission Regulation No 478/2007 of 23 April 2007 (OJ L 111, 28.4.2007)

- (3) All operations receiving assistance under IPA shall in principle require co-financing by the Beneficiary and the Community, unless otherwise agreed upon in a Sectoral Agreement or Financing Agreement.
- (4) Where the execution of activities depends on financial commitments from the Beneficiary's own resources or from other sources of funds, the funding of the Community shall become available at such time as the financial commitments of the Beneficiary and/or the other sources of funds themselves become available.
- (5) The provision of Community financing under IPA shall be subject to the fulfilment by the Beneficiary's obligations under this Framework Agreement and under Sectoral Agreements and Financing Agreements, if any.

Article 5 Implementation methods

- (1) For the implementation of assistance under IPA in the Republic of Croatia, decentralised management, whereby the Commission confers the management of certain actions on the Beneficiary, while retaining overall final responsibility for general budget execution in accordance with Article 53c of the Financial Regulation and the relevant provisions of the EC Treaties, shall apply as a rule. Decentralised management shall cover at least tendering, contracting and payments by the national administration of the Beneficiary. Operations shall be implemented in accordance with the provisions laid down in Article 53c of the Financial Regulation and the ones referred to in this article.
- (2) However, the Contracting Parties may agree to make use of
 - a) centralised management as defined in Article 53a of the Financial Regulation under the Transition Assistance and Institution Building Component, in particular for regional and horizontal programmes, and under the Cross-Border Co-operation Component. It may also be used for technical assistance under any of the IPA components. Operations shall be implemented in accordance with the provisions laid down in Articles 53 point (a), 53a and 54 to 57 of the Financial Regulation.
 - b) joint management as defined in Article 53d of the Financial Regulation for the Transition Assistance and Institution Building Component, in particular for regional and horizontal programmes, and for programmes involving international organisations. Operations shall be implemented in accordance with the provisions laid down in Articles 53 point (c) and 53d of the Financial Regulation.
 - c) shared management as defined in Article 53b of the Financial Regulation under the Cross-Border Co-operation Component, for cross-border programmes involving Member States of the European Union. Operations shall be implemented in accordance with the provisions laid down in Articles 53 point (b), 53b and Title II of Part two of the Financial Regulation. The following particular provision shall be taken into account in the implementation of cross-border programmes with Member States.

Where one or more Member States of the European Union and the Beneficiary participating in a cross-border programme are not yet ready for implementation of the whole programme under shared management, the part of the programme concerning the Member State(s) shall be implemented in accordance with Title II (Cross-Border Co-operation Component), Chapter III, Section 2 of the IPA Implementing Regulation (Articles 101 to 138) and the part of the programme

concerning the Beneficiary shall be implemented in accordance with Title II, Chapter III, Section 3 of the IPA Implementing Regulation. (Articles 139 to 146 IPA Implementing Regulation, with the exception of Article 142. The provisions concerning the joint monitoring committee of Article 110 shall apply).

- (3) If required by the related Financing Decision, the Commission and the Beneficiary shall conclude a Financing Agreement in accordance with Article 8 of the IPA Implementing Regulation on multi-annual or annual programmes. Financing Agreements may be concluded between the Commission and several beneficiary countries under IPA including the Beneficiary for assistance for multi-country programmes and horizontal initiatives.
- (4) This Framework Agreement shall apply to all Financing Agreements concluded between the Contracting Parties for the financial assistance under IPA. Where they exist, Sectoral Agreements related to a given component shall apply to all Financing Agreements concluded under that component. Where there is no Financing Agreement, the rules included in this Framework Agreement apply together with Sectoral Agreements, if any.

SECTION II MANAGEMENT STRUCTURES AND AUTHORITIES

Article 6 Establishment and designation of structures and authorities for decentralised management

- (1) The following structures and authorities must be designated by the Beneficiary in the event of decentralised management:
 - a) The competent accrediting officer (CAO);
 - b) The national IPA co-ordinator (NIPAC);
 - c) The strategic coordinator for the Regional Development Component and the Human Resources Development Component;
 - d) The national authorising officer (NAO);
 - e) The national fund (NF);
 - f) Operating structures per component or programme to deal with the management and implementation of assistance under the IPA Regulation;
 - g) The audit authority.
- (2) Specific bodies may be established within the overall framework defined by the bodies and authorities described above within or outside the operating structures initially designated. The Beneficiary shall ensure that the final responsibility for the functions of operating structures shall remain with the operating structure initially designated. Such a restructuring shall be formalised in written agreements or governmental acts and shall be subject to accreditation by the national authorising officer and the conferral of management by the Commission.

- (3) The Beneficiary shall ensure that appropriate segregation of duties applies to the bodies and authorities mentioned under paragraph 1 and 2 above in accordance with Article 56 of the Financial Regulation. Duties are segregated when different tasks related to a transaction are allocated to different staff, thereby helping to ensure that each separate task has been properly undertaken.

Article 7 Establishment and designation of structures and authorities for centralised or joint management

- (1) In the event of centralised or joint management the national IPA co-ordinator shall act as the representative of the Beneficiary vis-à-vis the Commission. He shall ensure that a close link is maintained between the Commission and the Beneficiary with regard both to the general accession process and to EU pre-accession assistance under IPA.
- (2) The national IPA co-ordinator shall also be responsible for co-ordinating the Beneficiary's participation in the relevant cross-border programmes, both with Member States and with other Beneficiary countries, as well as in the trans-national, interregional or sea basins programmes under other Community instruments. He may delegate the tasks relating to this latter responsibility to a cross-border co-operation co-ordinator.
- (3) In the case of the Cross-border Co-operation Component, operating structures shall be designated and put in place by the Beneficiary, in accordance with Article 139 of the IPA Implementing Regulation.

Article 8 Functions and common responsibilities of the structures, authorities and bodies

- (1) The bodies and authorities mentioned in Article 6 above shall be allocated the functions and common responsibilities as set out in **ANNEX A** to this Framework Agreement.
- (2) Component-related specific allocations of functions and responsibilities may be set out in Sectoral Agreements or Financing Agreements. They must not be in contradiction to the basic approach chosen for the allocation of functions and common responsibilities as shown in **ANNEX A**.
- (3) Where under decentralised management specific persons have been given responsibility for an activity in relation to the management, implementation and control of programmes, the Beneficiary shall enable such persons to exercise the duties associated with that responsibility including in cases where, there is no hierarchical link between them and the bodies participating in that activity. The Beneficiary shall, in particular, provide those persons with the authority to establish, through formal working arrangements between them and the bodies concerned:
 - a) an appropriate system for the exchange of information, including the power to require information and a right of access to documents and staff on the spot, if necessary;
 - b) the standards to be met;
 - c) the procedures to be followed.

SECTION III ACCREDITATION AND CONFERRAL OF MANAGEMENT POWERS UNDER DECENTRALISED MANAGEMENT

Article 9 Common requirements

Management relating to a component, a programme or a measure can only be conferred on the Republic of Croatia, if and when the following requirements are fulfilled:

- a) The Beneficiary meets the conditions set to Article 56 of the Financial Regulation, in particular as regards the management and control systems. The management and control systems set up in the Republic of Croatia shall provide for effective and efficient control in at least the areas set out in the Annex to the IPA Implementing Regulation and as listed under No 1 c) of **ANNEX A** to this Framework Agreement. The Contracting Parties may define further provisions in Sectoral Agreements or Financing Agreements.
- b) The competent accrediting officer has given accreditation to the national authorising officer both
 - as the head of the national fund bearing overall responsibility for the financial management of EU funds in the Republic of Croatia and being responsible for the legality and regularity of the underlying transactions;
 - with regard to national authorising officer's capacity to fulfil the responsibilities for the effective functioning of management and control systems under IPA.

The accreditation of the national authorising officer shall also cover the national fund as described in Annex A, 5.

- c) The national authorising officer has given accreditation to the relevant operating structures.

Article 10 Procedure for accreditation of the national authorising officer and the national fund by the competent accrediting officer

- (1) Accreditation of the national authorising officer in accordance with Article 11 of the IPA Implementing Regulation is subject to his fulfilment of the applicable requirements set out in Article 11 of the said regulation and as further defined in Annex A, 4. This accreditation shall be supported by an audit opinion drawn up by an external auditor functionally independent from all actors in the management and control system. The audit opinion shall be based on examinations conducted according to internationally accepted auditing standards.
- (2) The competent accrediting officer shall notify the Commission of the accreditation of the national authorising officer, not later than the notification of the accreditation of the first operating structure. The competent accrediting officer shall provide all relevant supporting information required by the Commission.
- (3) The competent accrediting officer shall immediately inform the Commission of any changes concerning the national authorising officer or the national fund. Where a change affects the national authorising officer or the national fund in relation to the applicable requirements as set out in Article 11 of the IPA Implementing Regulation, the competent accrediting officer shall send to the Commission an assessment of the consequences of such a change on the validity of the accreditation. Where such a change is significant, the competent accrediting officer shall also notify the Commission of his decision concerning the accreditation.

Article 11 Procedure for accreditation of operating structures by the national authorising officer

- (1) Accreditation of an operating structure is subject to its fulfilment of the requirements set out in Article 11 of the IPA Implementing Regulation. This assurance shall be supported by an audit opinion drawn up by an external auditor functionally independent from all actors in the management and control system. The audit opinion shall be based on examinations conducted according to internationally accepted auditing standards.
- (2) The national authorising officer shall notify the Commission of the accreditation of the operating structures and shall provide all relevant supporting information required by the Commission, including a description of the management and control systems.

Article 12 Procedure for conferral of management powers by the Commission

- (1) The Commission shall confer management powers on the Beneficiary, only after the bodies and authorities referred to in Article 6 above have been designated and put in place and the conditions laid down in this article are fulfilled.
- (2) Before the conferral of management powers, the Commission shall review the accreditations of the national authorising officer and the operating structures as laid down in Articles 10 and 11 above and examine the procedures and structures of any of the bodies or authorities concerned within the Republic of Croatia. This may include on-the-spot verifications by the services of the Commissions or subcontracted to an audit firm.
- (3) The Commission may, in its decision to confer management powers, set further conditions, with a view to ensuring that the requirements referred to in Article 11 of the IPA Implementing Regulation are met. These further conditions must be fulfilled within a fixed period determined by the Commission for the conferral of management powers to remain effective.
- (4) The Commission Decision on the conferral of management powers shall lay down the list of the *ex ante* controls, if any, to be performed by the Commission on the tendering of contracts, launch of calls for proposals and the award of contracts and grants. This list may vary with the component or the programme. The *ex ante* controls shall apply, depending on the component or programme, until the Commission allows for decentralised management without *ex ante* controls as referred to in Article 16 below.

Article 13 Withdrawal or suspension of the accreditation of the national authorising officer and the national fund

- (1) After the conferral of management powers by the Commission, the competent accrediting officer shall be responsible for monitoring the continuing fulfilment of all the requirements for this accreditation to be maintained and shall inform the Commission of any significant change related thereto.
- (2) If any of the applicable requirements set out in Article 11 of the IPA Implementing Regulation, are not, or are no longer, fulfilled, the competent accrediting officer shall either suspend or withdraw the accreditation of the national authorising officer, and shall immediately inform the Commission of his decision and of the reasons for his decision. The competent accrediting officer shall assure himself that those requirements are again fulfilled before restoring the accreditation. This assurance shall be supported by an audit opinion as specified in Article 10(1) above.
- (3) Where the accreditation of the national authorising officer is withdrawn or suspended by the competent accrediting officer, the following provisions shall apply:
 - The Commission shall cease to make transfers of funds to the Beneficiary during the period when the accreditation is not in force;
 - During the period when the accreditation is not in force, all the euro accounts or the euro accounts for the components concerned shall be blocked and no payment made by the National Fund from those euros accounts which are blocked shall be considered eligible for Community funding;
 - Without prejudice to any other financial corrections, the Commission may make financial corrections as laid down in Article 30 below against the Beneficiary in respect of its past non-compliance with the requirements for the conferral of management powers.

Article 14 Withdrawal or suspension of the accreditation of the operating structures

- (1) After the conferral of management powers by the Commission, the national authorising officer shall be responsible for monitoring the continuing fulfilment of all the requirements for this accreditation to be maintained and shall inform the Commission and the competent accrediting officer of any significant change related thereto.
- (2) If any of the requirements set out in Article 11 of the IPA Implementing Regulation are not, or are no longer, fulfilled, the national authorising officer shall either suspend or withdraw the accreditation of the operating structure concerned, and shall immediately inform the Commission and the competent accrediting officer of his decision and of the reasons for his decision.

The national authorising officer shall assure himself that those requirements are again fulfilled before restoring the accreditation concerned. This assurance shall be supported by an audit opinion as referred to in Article 11(1) above.

- (3) Where the accreditation of an operating structure is withdrawn or suspended by the national authorising officer, the following provisions shall apply.
- The Commission shall make no transfers to the Beneficiary of funds relating to programmes or operations implemented by the operating structure concerned while its accreditation is suspended or withdrawn;
 - Without prejudice to any other financial corrections, the Commission may make financial corrections as laid down in Article 30 below against the Beneficiary in respect of its past non-compliance with the requirements and conditions for the conferral of management powers;
 - No new legal commitments made by the operating structure concerned shall be considered eligible during the period when the accreditation is not in force;
 - The national authorising officer shall be responsible for taking any appropriate safeguard measures regarding payments made or contracts signed by the operating structure concerned.

Article 15 Withdrawal or suspension of conferral of management powers

- (1) The Commission shall monitor compliance with the requirements set out in Article 11 of the IPA Implementing Regulation.
- (2) Irrespective of the decision by the competent accrediting officer to maintain, suspend or withdraw the accreditation of the national authorising officer, or of the decision by the national authorising officer to maintain, suspend or withdraw the accreditation of the operating structure, the Commission may withdraw or suspend the conferral of management powers at any time, in particular in the event that any of the requirements mentioned in Article 11 of the IPA Implementing Regulation are not, or no longer, fulfilled.
- (3) Where the conferral of management powers is withdrawn or suspended by the Commission, the following provisions shall apply:
- The Commission shall cease to make transfers of funds to the Beneficiary;
 - Without prejudice to any other financial corrections, the Commission may make financial corrections as laid down in Article 30 below against the Beneficiary in respect of its past non-compliance with the requirements for the conferral of management powers.

The Commission may lay down other consequences of such a suspension or withdrawal in a specific Commission Decision

- (4) The Commission Decision may lay down provisions concerning the suspension or withdrawal of the conferral of management powers in relation to specific bodies or authorities.

Article 16 Decentralisation without ex-ante control by the Commission

- (1) Decentralisation without ex-ante control by the Commission shall be the objective for the implementation of all IPA components where assistance is implemented on a decentralised basis in accordance with Article 5 above. The timing for attainment of this objective may vary depending on the IPA Component concerned.
- (2) Before dispensing with the *ex-ante* controls laid down in the Commission Decision on conferral of management, the Commission shall satisfy itself of the effective functioning of the management and control system concerned in accordance with the relevant Community and national rules. In particular, the Commission shall monitor the implementation, by the Beneficiary, of the roadmap included in the Financing Agreement, which may refer to a phased waiver of different types of ex-ante controls. The Commission shall take due account of the results achieved by the Beneficiary in this context, in particular in the provision of assistance and in the negotiation process.

Article 17 Statement of assurance by the national authorising officer

- (1) The national authorising officer shall make an annual management declaration covering
 - his overall responsibility, in his function as head of the national fund, for the financial management of EU funds in the Republic of Croatia and for the legality and regularity of the underlying transactions;
 - his responsibility for the effective functioning of management and control systems under IPA.

This management declaration shall take the form of a statement of assurance to be presented to the Commission by 28 February each year with a copy to the competent accrediting officer.

- (2) The Statement of Assurance shall be based on the national authorising officer's actual supervision of the management and control system throughout the financial year.
- (3) The Statement of Assurance shall be drawn up according to the model attached in **ANNEX B** to this Framework Agreement.
- (4) If the confirmations regarding the effective functioning of the management and control systems and the legality and regularity of underlying transactions required through the Statement of Assurance are not available, the national authorising officer shall inform the Commission, copy to the competent accrediting officer, of the reasons and potential consequences as well as of the actions being taken to remedy the situation and to protect the interests of the Community.

Article 18 Establishment of reports and opinions by the audit authority and follow up by the national authorising officer and the Commission

- (1) Subject to the detailed functions and responsibilities of the audit authority as set out **ANNEX A** to this Framework Agreement, the audit authority shall in particular establish the following reports and opinions:

- a) An annual audit activity report according to the model in **ANNEX C** to this Framework Agreement;
 - b) An annual audit opinion on the management and control system according to the model in **ANNEX D** to this Framework Agreement;
 - c) An audit opinion on the final statement of expenditure for the closure of a programme or parts of a programme according to the model in **ANNEX E** to this Framework Agreement.
- (2) Following receipt of the annual audit activity report and the annual audit opinion referred to in paragraph 1, the national authorising officer shall:
- a) decide whether any improvements to the management and control systems are required, record the decisions in that respect and ensure the timely implementation of those improvements;
 - b) make any necessary adjustments to the payment applications to the Commission.
- (3) The Commission may decide either to take follow-up action itself in response to the reports and opinions, for example by initiating a financial correction procedure, or to require the Beneficiary to take action, while informing the national authorising officer and the competent accrediting officer of its decision.

SECTION IV GENERAL RULES FOR COMMUNITY FINANCIAL ASSISTANCE

Article 19 Eligibility of expenditure

- (1) In the event of decentralised management, notwithstanding accreditations by the competent accrediting officer and the national authorising officer, contracts and addenda signed, expenditure incurred and payments made by the national authorities shall not be eligible for funding under IPA prior to the conferral of management by the Commission on the concerned structures and authorities. The end date for the eligibility of expenditure shall be laid down in Financing Agreements, where necessary.
- (2) By way of derogation from paragraph 1,
- a) technical assistance to support the setting up of management and control systems may be eligible prior to the initial conferral of management, for expenditure incurred after 1 January 2007;
 - b) expenditure following the launch of calls for proposals or calls for tenders may also be eligible if the call is launched prior to the initial conferral of management, subject to this initial conferral of management being in place within the time limits defined in a reserve clause to be inserted in the operations or calls concerned, and subject to prior approval of the documents concerned by the Commission. The calls for proposal or calls for tender concerned may be cancelled or modified depending on the decision on conferral of management.
- (3) Expenditure financed under IPA shall not be the subject of any other financing under the Community budget.

- (4) In addition to paragraph 1 to 3 above, more detailed rules on eligibility of expenditure may be set out in Financing Agreements or Sectoral Agreements.

Article 20 Property of interest

Any interest earned on any of the component-specific euro accounts remains the property of the Beneficiary. Interest generated by the financing by the Community of a programme shall be posted exclusively to that programme, being regarded as a resource for the Beneficiary in the form of a national public contribution, and shall be declared to the Commission, at the time of the final closure of the programme.

Article 21 Audit trail

The national authorising officer shall ensure that all the relevant information is available to ensure at all times a sufficiently detailed audit trail. This information shall include documentary evidence of the authorisation of payment applications, of the accounting and payment of such applications, and of the treatment of advances, guarantees and debts.

Article 22 Aid intensities and rate of Community contribution

- (1) The Community contribution shall be calculated in relation to the eligible expenditure, as defined in Part II of the IPA Implementing Regulation for each IPA component.
- (2) Financing decisions adopting the annual or multi-annual programmes for each IPA component shall set the maximum indicative amount of the Community contribution and the subsequent maximum rate for each priority axis.

SECTION V GENERAL RULES FOR IMPLEMENTATION

Article 23 Rules on procurement

- (1) Assistance under all IPA components shall be managed in accordance with the rules for External Aid contained in the Financial Regulation. This shall not apply to assistance implemented under the transitional arrangements of Article 99 IPA Implementing Regulation regarding the Cross-Border Co-operation Component to that part of the programme that is implemented on Member States' territory, unless otherwise decided by the participating Member State.
- (2) Results of tender procedures shall be published according to the rules referred to in paragraph 1 above and as further specified in Article 24(3) below.
- (3) The rules of participation and origin as laid down in Article 19 of the IPA Framework Regulation shall apply to all contract award procedures under IPA.
- (4) All service, supplies and work contracts shall be awarded and implemented in accordance with the procedures and standard documents laid down and published by the Commission for the implementation of external operations, in force at the time of the launch of the procedure in question, unless otherwise provided for in Sectoral or Financing Agreements.

Article 24 Publicity and visibility

- (1) In the case of centralised and joint management, information on programmes and operations shall be provided by the Commission with the assistance of the national IPA co-ordinator as appropriate. In the case of decentralised management and in all cases for programmes or part of programmes under the cross-border co-operation component not implemented through shared management, the Beneficiary, in particular the national IPA co-ordinator, shall provide information on and publicise programmes and operations. In the case of shared management, the Member States and the Beneficiary shall provide information on and publicise programmes and operations. The information shall be addressed to the citizens and beneficiaries, with the aim of highlighting the role of the Community and ensuring transparency.
- (2) In the case of decentralised management, the operating structures shall be responsible for organising the publication of the list of the final beneficiaries, the names of the operations and the amount of Community funding allocated to the operations by means of the award of grants in the following way:
 - a) The publication shall be made according to a standard presentation, in a dedicated and easily accessible place of the Beneficiary's internet site. If such internet publication is impossible, the information shall be published by any other appropriate means, including the national official journal.
 - b) Publication shall take place during the first half of the year following the closure of the budget year in respect of which the funds were attributed to the Beneficiary.
 - c) The Beneficiary shall communicate to the Commission the address of the place of publication. If the information is published otherwise, the Beneficiary shall give the Commission full details of the means used.
 - d) The operating structures shall ensure that the final beneficiary is informed that acceptance of funding is also an acceptance of their inclusion in this list of beneficiaries published. Any personal data included in this list shall nevertheless be processed in accordance with the requirements of Regulation (EC) No 45/2001 of the European Parliament and the Council of 18 December 2000 on the protection of individuals with regard to the processing of personal data by the Community institutions and bodies and on the free movement of such data ⁽⁵⁾, and with due observance of the requirements of security.
- (3) In the case of decentralised management, the relevant bodies shall prepare a contract award notice, once the contract has been signed, and send it to the Commission for publication. The contract award notice may also be published by the beneficiary in the appropriate national publications.
- (4) The Commission and the relevant national, regional or local authorities of the Beneficiary shall agree on a coherent set of activities to make available, and publicise, in the Republic of Croatia information about assistance under IPA. The procedures for implementing such activities shall be specified in the Sectoral or Financing Agreements.

⁵ OJ L 8, 12 January 2001, p. 1

- (5) Implementation of the activities referred to in paragraph 4 shall be the responsibility of the final beneficiaries, and might be funded from the amount allocated to the relevant programmes or operations.

Article 25 Granting of facilities for the implementation of programmes and execution of contracts

- (1) In order to ensure the effective implementation of programmes under IPA, the Beneficiary shall take all necessary measures to ensure:
- a) that, in the case of service, supplies or works tender procedures, natural or legal persons eligible to participate in tender procedures pursuant to Article 23 above shall be entitled to temporary installation and residence where the importance of the contract so warrants. This right shall be acquired only after the invitation to tender has been launched and shall be enjoyed by the technical staff needed to carry out studies and other preparatory measures to the drawing up of tenders. This right shall expire one month after the decision of contract award;
 - b) that personnel taking part in Community financed activities and members of their immediate family are accorded no less favourable benefits, privileges and exemptions than those usually accorded to other international staff employed in the Republic of Croatia, under any other bilateral or multilateral agreement or arrangements for assistance and technical co-operation;
 - c) that personnel taking part in Community financed activities and members of their immediate family are allowed to enter the Republic of Croatia, to establish themselves in the Republic of Croatia, to work there and to leave the Republic of Croatia, as the nature of the underlying contract so justifies;
 - d) the granting of all permits necessary for the importation of goods, above all professional equipment, required for the execution of the underlying contract, subject to existing laws, rules and regulations of the Beneficiary;
 - e) that imports carried out under IPA will be exempted from customs duties, import duties and other fiscal charges;
 - f) the granting of all permits necessary for the re-export of the above goods, once the underlying contract has been fully executed;
 - g) the granting of authorisations for the import or acquisition of the foreign currency necessary for the implementation of the underlying contract and the application of national exchange control regulations in a non-discriminatory manner to contractors, regardless of their nationality or place of establishment;
 - h) the granting of all permits necessary to repatriate funds received in respect of the activity financed under IPA, in accordance with the foreign exchange control regulations in force in the Republic of Croatia.

- (2) The Beneficiary shall ensure full co-operation of all relevant authorities. It will also ensure access to state-owned companies and other governmental institutions, which are involved or are necessary in the implementation of a programme or in the execution of the contract.

Article 26 Rules on taxes, customs duties and other fiscal charges

- (1) Save where otherwise provided for in a Sectoral Agreement or a Financing Agreement, taxes, customs and import duties or other charges having equivalent effect are not eligible under IPA.
- (2) The following detailed provisions shall apply:
- a) Customs duties, import duties, taxes or fiscal charges having equivalent effect in the case of the import of goods under a Community financed contract are not eligible under IPA. The imports concerned shall be released from the point of entry into the Republic of Croatia for delivery to the contractor, as required by the provisions of the underlying contract and for immediate use as required for the normal implementation of the contract, without regard to any delays or disputes over the settlement of the above mentioned duties, taxes or charges;
 - b) Community financed contracts for services, supplies or works carried out by contractors registered in the Republic of Croatia or by external contractors shall not be subject in the Republic of Croatia to value added tax, documentary stamp or registration duties or fiscal charges having equivalent effect, whether such charges exist or are to be instituted. EC contractors registered in the Republic of Croatia shall be exempted from VAT for services rendered, goods supplied and/or works executed by them under EC contracts with the right of the contractors to offset or deduct input VAT paid in connection with the services rendered, the goods supplied and/or the works executed against any VAT collected by them for any of their other transactions. Should EC contractors not be able to make use of this possibility, they shall be entitled to obtain VAT refund for VAT paid in the Republic of Croatia directly from the tax authorities upon submission of a written request accompanied by the necessary documentation required under the national/local law for refund and by a certified copy of the underlying EC contract.

For the purposes of this Framework Agreement, the term "EC contractor" shall be construed as natural and legal persons, rendering services and/or supplying goods and/or executing works and/or executing a grant under an EC contract. The term "EC contractor" shall also cover pre-accession advisors, also known as resident twinning advisors, and experts included in a twinning covenant or contract. The term "EC contract" means any legally binding document through which an activity is financed under IPA and which is signed by the EC or the Beneficiary.

At least the same procedural privileges shall apply to such contractors as applicable to contractors under any other bilateral or multilateral agreement or arrangements for assistance and technical co-operation.

- c) Profit and/or income arising from EC contracts shall be taxable in the Republic of Croatia in accordance with the national/local tax system. However, natural and legal persons, including expatriate staff, from the Member States of the European Union or other countries eligible under IPA, executing Community financed contracts shall be exempted from those taxes in the Republic of Croatia.
- d) Personal and household effects imported for personal use by natural persons (and members of their immediate families), other than those recruited locally, engaged in carrying out tasks defined in technical co-operation contracts, shall be exempted from customs duties, import duties, taxes and other fiscal charges having equivalent effect, the said personal and household effects being re-exported or disposed of in the state, in accordance with the regulations in force in the Republic of Croatia after termination of the contract.

Article 27 Supervision, control and audit by the Commission and the European Court of Auditors

- (1) All Financing Agreements as well as all resulting programmes and subsequent contracts shall be subject to supervision and financial control by the Commission including the European Anti-Fraud Office (OLAF) and audits by the European Court of Auditors. This includes the right of the Delegation of the Commission in the Republic of Croatia to carry out measures such as ex-ante verification of tendering and contracting carried out by the related operating structures, as long as ex-ante control has not been waived in accordance with Article 16 above. The duly authorised agents or representatives of the Commission and of OLAF shall have the right to carry out any technical and financial verification that the Commission or OLAF consider necessary to follow the implementation of a programme including visits of sites and premises at which Community financed activities are implemented. The Commission shall give the national authorities concerned advance notice of such missions.
- (2) The Beneficiary shall supply all requested information and documents including any computerised data and take all suitable measures to facilitate the work of the persons instructed to carry out audits or inspections.
- (3) The Beneficiary shall maintain records and accounts adequate to identify the services, supplies, works and grants financed under the related Financing Agreement in accordance with sound accounting procedures. The Beneficiary shall also ensure that the agents or representatives of the Commission including OLAF have the right to inspect all relevant documentation and accounts pertaining to items financed under the related Financing Agreement and assist the European Court of Auditors to carry out audits relating to the use of Community funds.
- (4) In order to ensure the efficient protection of the financial interests of the Community, the Commission including OLAF may also conduct documentary and on-the-spot checks and inspections in accordance with the procedural provisions of Council Regulation (EC, Euratom) No 2185/1996 of 11 November 1996 ⁽⁶⁾. These checks and inspections shall be prepared and conducted in close collaboration with the competent authorities designated by the Beneficiary, which shall be notified in good time of the object, purpose and legal basis of the checks and inspections, so that they can provide all the requisite help. The Beneficiary shall identify a service which will assist at OLAF's request in conducting investigations in accordance with Council Regulation (EC, Euratom) No 2185/1996. If the Beneficiary wishes, the on-the-spot checks and

⁶ OJ L 292, 15 November 1996, p. 2

inspections may be carried out jointly with them. Where the participants in Community financed activities resist an on-the-spot check or inspection, the Beneficiary, acting in accordance with national rules, shall give Commission/OLAF inspectors such assistance as they need to allow them to discharge their duty in carrying out an on-the-spot check or inspection.

The Commission/OLAF shall report as soon as possible to the Beneficiary any fact or suspicion relating to an irregularity which has come to its notice in the course of the on-the-spot check or inspection. In any event, the Commission/OLAF shall be required to inform the above-mentioned authority of the result of such checks and inspections.

- (5) The controls and audits described above are applicable to all contractors and sub-contractors who have received Community funds including all related information to be found in the documents of the national fund of the Beneficiary concerning the national contribution.
- (6) Without prejudice to the responsibilities of the Commission and the European Court of Auditors, the accounts and operations of the National Fund and, where applicable, operating structures may be checked at the discretion of the Commission by the Commission itself or by an external auditor assigned by the Commission.

Article 28 Prevention of irregularity and fraud, measures against corruption

- (1) The Beneficiary shall ensure investigation and effective treatment of suspected cases of fraud and irregularities and shall ensure the functioning of a control and reporting mechanism equivalent to that foreseen in the Commission Regulation (EC) No 1828/2006 of 8 December 2006 ⁽⁷⁾. In the case of suspected fraud or irregularity, the Commission shall be informed without delay.
- (2) Furthermore, the Beneficiary shall take any appropriate measure to prevent and counter any active or passive corruption practices at any stage of the procurement procedure or grant award procedure or during the implementation of corresponding contracts.
- (3) The Beneficiary, including the personnel responsible for the implementation tasks of the Community financed activities, undertakes to take whatever precautions are necessary to avoid any risk of conflict of interests and shall inform the Commission immediately of any such conflict of interest or any situation likely to give rise to any such conflict.
- (4) The following definitions shall apply:
 - a) *Irregularity* shall mean any infringement of a provision of applicable rules and contracts resulting from an act or an omission by an economic operator which has, or would have, the effect of prejudicing the general budget of the European Union by charging an unjustified item of expenditure to the general budget.

⁷ OJ L 371, 27 December 2006, p. 4

- b) *Fraud* shall mean any intentional act or omission relating to: the use or presentation of false, incorrect or incomplete statements or documents, which has as its effect the misappropriation or wrongful retention of funds from the general budget of the European Communities or budgets managed by, or on behalf of, the European Communities; non disclosure of information in violation of a specific obligation with the same effect; the misapplication of such funds for purposes other than those for which they are originally granted.
- c) *Active corruption* is defined as the deliberate action of whosoever promises or gives, directly or through an intermediary, an advantage of any kind whatsoever to an official for himself or for a third party for him to act or to refrain from acting in accordance with his duty or in the exercise of his functions in breach of his official duties in a way which damages or is likely to damage the financial interests of the European Communities.
- d) *Passive corruption* is defined as the deliberate action of an official, who, directly or through an intermediary, requests or receives advantages of any kind whatsoever, for himself or a third party, or accepts a promise of such advantage, to act or to refrain from acting in accordance with his duty or in the exercise of his functions in breach of his official duties in a way which damages or is likely to damage the financial interests of the European Communities.

Article 29 Recovery of funds in case of irregularity or fraud

- (1) Any proven case of irregularity or fraud discovered at any time during the implementation of assistance under IPA or as the result of an audit will lead to the recovery of the funds by the Commission from the Beneficiary.
- (2) The national authorising officer shall recover the Community contribution paid to the Beneficiary from those who committed the irregularity, fraud or corruption or benefited from it, in accordance with national recovery procedures. The fact that the national authorising officer does not succeed in recovering all or part of the funds shall not prevent the Commission from recovering the funds from the Beneficiary.

Article 30 Financial corrections

- (1) In the case of decentralised management, in order to ensure that the funds are used in accordance with the applicable rules, the Commission shall apply clearance-of-accounts procedures or financial correction mechanisms in accordance with Article 53b(4) and 53c(2) of the Financial Regulation and as detailed in Sectoral Agreements or Financing Agreements.
- (2) A financial correction may arise following either:
- identification of a specific irregularity, including fraud;
 - identification of a weakness or deficiency in the management and control systems of the Beneficiary;

-
- (3) If the Commission finds that expenditure under the programmes covered by IPA has been incurred in a way that has infringed applicable rules, it shall decide what amounts are to be excluded from Community financing.
- (4) The calculation and establishment of any such corrections, as well as the related recoveries, shall be made by the Commission, following the criteria and procedures provided for in Articles 32, 33 and 34 below. Provisions on financial corrections which have been set down in Sectoral Agreements or Financing Agreements shall apply in addition to this Framework Agreement.

Article 31 Financial adjustments

In the case of decentralised management the national authorising officer, who bears in the first instance the responsibility for investigating irregularities, shall make the financial adjustments where irregularities or negligence are detected in operations or operational programmes, by cancelling all or part of the Community contribution to the operations or the operational programmes concerned. The national authorising officer shall take into account the nature and gravity of the irregularities and the financial loss to the Community contribution.

Article 32 Criteria for financial corrections

- (1) The Commission may make financial corrections, by cancelling all or part of the Community contribution to a programme, in the situations referred to in Article 30(2) above.
- (2) Where individual cases of irregularity are identified, the Commission shall take into account the systemic nature of the irregularity to determine whether flat-rate corrections, punctual corrections or corrections based on an extrapolation of the findings should be applied. For the Rural Development Component, criteria for financial corrections are set out in Financing Agreements or Sectoral Agreements.
- (3) When deciding the amount of a correction, the Commission shall take into account the nature and gravity of the irregularity and/or the extent and financial implications of the weaknesses or the deficiencies found in the management and control system in the programme concerned.

Article 33 Procedure for financial corrections

- (1) Before taking a decision on a financial correction, the Commission shall inform the national authorising officer of its provisional conclusions and request his comments within two months.

Where the Commission proposes a financial correction on the basis of extrapolation or at a flat rate, the Beneficiary shall be given the opportunity to establish the actual extent of the irregularity, through an examination of the documentation concerned. In agreement with the Commission, the Beneficiary may limit the scope of this examination to an appropriate proportion or sample of the documentation concerned. Except in duly justified cases, the time allowed for this examination shall not exceed a period of two months after the two-month period referred to in the first subparagraph.

- (2) The Commission shall take account of any evidence supplied by the Beneficiary within the time limits mentioned in paragraph 1.
- (3) The Commission shall endeavour to take a decision on the financial correction within six months after opening the procedure as set out in paragraph 1.

Article 34 Repayment

- (1) Any repayment to the general budget of the European Union shall be effected before the due date indicated in the recovery order drawn up in accordance with Article 72 of the Financial Regulation. The due date shall be the last day of the second month following the issuing of the order.
- (2) Any delay in repayment shall give rise to interest on account of late payment, starting on the due date and ending on the date of actual payment. The rate of such interest shall be one-and-a-half percentage points above the rate applied by the European Central Bank in its main refinancing operations on the first working day of the month in which the due date falls.

Article 35 Re-use of Community contribution

- (1) The resources from the Community contribution cancelled following financial corrections pursuant to Article 30 shall be paid to the Community Budget, including interest thereon.
- (2) The contribution cancelled or recovered in accordance with Article 31 above may not be re-used for the operation or operations that were the subject of the recovery or the adjustment, nor, where the recovery or adjustment is made for a systemic irregularity, for existing operations within the whole or part of the priority axis in which the systemic irregularity occurred.

Article 36 Monitoring in the case of decentralised management, monitoring committees

- (1) In the case of decentralised management, the Beneficiary shall, within six months after the entry into force of the first financing agreement, set up an IPA monitoring committee, in agreement with the Commission, to ensure coherence and coordination in the implementation of the IPA components.
- (2) The IPA monitoring committee shall be assisted by sectoral monitoring committees set up under the IPA components. They shall be attached to programmes or components. They may include representatives of civil society, where appropriate. More detailed rules may be provided for in Financing Agreements or Sectoral Agreements.
- (3) The IPA monitoring committee shall satisfy itself as to the overall effectiveness, quality and coherence of the implementation of all programmes and operations towards meeting the objectives set out in the multi-annual indicative planning documents and the financing agreements.

- (a) The IPA monitoring committee may make proposals to the Commission, the national IPA co-ordinator and the national authorising officer for any actions to ensure the coherence and co-ordination between the programmes and operations implemented under the different components, as well as for any cross-component corrective measures needed to ensure the achievement of the global objectives of the assistance provided, and to enhance its overall efficiency. It may also make proposals to the relevant sectoral monitoring committee(s) for decisions on any corrective measures to ensure the achievements of programme objectives and enhance the efficiency of assistance provided under the programmes or IPA component(s) concerned;
- (b) The IPA monitoring committee shall adopt its internal rules of procedure in compliance with a monitoring committee mandate established by the Commission, and within the institutional, legal and financial framework of the Republic of Croatia;
- (c) Unless otherwise provided in the monitoring committee mandate set out by the Commission, the following provisions shall apply:
 - aa) The IPA monitoring committee shall include among its members representatives of the Commission, the national IPA co-ordinator, the national authorising officer, representatives of the operating structures, and the strategic co-ordinator.
 - bb) A representative of the Commission and the national IPA co-ordinator shall co-chair the IPA monitoring committee meetings;
 - cc) The IPA monitoring committee shall meet at least once a year. Intermediate meetings may also be convened on a thematic basis.

Article 37 Monitoring in the case of centralised and joint management

In the case of centralised and joint management, the Commission may undertake any actions it deems necessary to monitor the programmes concerned. In the case of joint management, these actions may be carried out jointly with the international organisation(s) concerned.

Article 38 Annual and final reports on implementation

- (1) The operating structures shall draw up a sectoral annual report and a sectoral final report on the implementation of the programmes for which they are responsible, in compliance with the procedures defined for each IPA component in Part II of the IPA Implementing Regulation.

The sectoral annual reports on implementation shall cover the financial year. The sectoral final reports on implementation shall cover the whole period of implementation and may include the last sectoral annual report.

- (2) The reports referred to in paragraph 1 shall be sent to the national IPA co-ordinator, the national authorising officer and to the Commission, after examination by the sectoral monitoring committees.
- (3) On the basis of the reports referred to in paragraph 1, the national IPA co-ordinator shall send to the Commission and the national authorising officer, after examination by the IPA monitoring committee, annual and final reports on the implementation of assistance under the IPA Regulation.

- (4) The annual report on implementation referred to in paragraph 3, which shall be sent by 31 August each year and for the first time in 2008, shall synthesise the different sectoral annual reports issued under the different components and shall include information about:
- a) progress made in implementing Community assistance, in relation to the priorities set up in the multi-annual indicative planning document and the different programmes;
 - b) financial implementation of Community assistance.
- (5) The final report on the implementation as referred to in paragraph 3 shall cover the whole period of implementation and may include the latest annual report mentioned in paragraph 4.

Article 39 Closure of programmes under decentralised management

- (1) After an application for final payment has been received by the Commission from the Beneficiary, a programme is considered closed as soon as one of the following occurs:
- payment of the final balance due by the Commission;
 - issuance of a recovery order by the Commission;
 - de-commitment of appropriations by the Commission.
- (2) The closure of a programme does not prejudice the right of the Commission to undertake a financial correction at a later stage.
- (3) The closure of a programme does not affect the obligations of the Beneficiary to continue to retain related documents.
- (4) In addition to paragraph 1 to 3 above, more detailed rules on the closure of programmes may be set out in Financing Agreements or Sectoral Agreements.

Article 40 Closure of programmes under centralised and joint management

- (1) A programme is closed when all the contracts and grants funded by this programme have been closed.
- (2) After a final payment application has been received, a contract or grant is considered closed as soon as one of the following occurs:
- payment of the final amount due by the Commission;
 - issuance of a recovery order by the Commission following receipt of the final payment application;
 - de-commitment of appropriations by the Commission.
- (3) The closure of a contract or grant does not prejudice the right of the Commission to undertake a financial correction at a later stage.

- (4) In addition to paragraph 1 to 3 above, more detailed rules on the closure of programmes may be set out in Financing Agreements or Sectoral Agreements.

SECTION VI FINAL PROVISIONS

Article 41 Consultation

- (1) Any question relating to the execution or interpretation of this Framework Agreement shall be the subject of consultation between the Contracting Parties leading, where necessary, to an amendment of this Framework Agreement.
- (2) Where there is a failure to carry out an obligation set out in this Framework Agreement which has not been the subject of remedial measures taken in due time, the Commission may suspend the financing of activities under IPA after consultation with the Beneficiary.
- (3) The Beneficiary may renounce in whole or in part the implementation of activities under IPA. The Contracting Parties shall set out the details of the said renunciation in an exchange of letters.

Article 42 Settlement of differences, arbitration

- (1) Differences arising out of the interpretation, operation and implementation of this Framework Agreement, at any and all levels of participation, will be settled amicably through consultation as provided for under Article 41.
- (2) In default of amicable settlement, either Contracting Party may refer the matter to arbitration in accordance with the Permanent Court of Arbitration Optional Rules for Arbitration Involving International Organisations and States in force at the date of this Framework Agreement.
- (3) The language to be used in the arbitral proceedings shall be English. The appointing authority shall be the Secretary-General of the Permanent Court of Arbitration following a written request submitted by either Contracting Party. The Arbitrator's decision shall be binding on all Parties and there shall be no appeal.

Article 43 Disputes with third parties

- (1) Without prejudice to the jurisdiction of the court designated in a contract as the competent court for disputes arising out of that contract between the parties to it, the European Community shall enjoy in the territory of the Republic of Croatia immunity from suit and legal process with respect to any dispute between the European Community and/or the Beneficiary and a third party, or between third parties, which directly or indirectly relates to the provision of Community Assistance to the Beneficiary under this Framework Agreement, except in so far as in any particular case the European Community has expressly waived its immunity.
- (2) The Beneficiary shall in any legal or administrative proceedings before a court, tribunal or administrative instance in the Republic of Croatia defend this immunity and take a position which takes duly account of the interests of the European Community. Where necessary, the Beneficiary and the European Commission shall proceed with consultations on the position to take.

Article 44 Notices

- (1) Any communication in connection with this Framework Agreement shall be made in writing and in the English language. Each communication must be signed and must be supplied as an original document or by fax.
- (2) Any communication in connection with this Framework Agreement must be sent to the following addresses:

For the Commission:

European Commission
Directorate-General Enlargement
Brussels
BELGIUM
Fax: +32 (2) 295.95.40

For the Beneficiary:

Central Office for Development
Strategy and Co-ordination of 1049
EU Funds
Radnička cesta 80
10000 Zagreb
CROATIA
Fax: +385 (1) 4569 150

Article 45 Annexes

The Annexes shall be deemed an integral part of this Framework Agreement.

Article 46 Entry into force

This Framework Agreement shall enter into force on the date on which the Contracting Parties inform each other in writing of its approval in accordance with the existing internal legislation or procedure of each of the Parties.

Article 47 Amendment

Any amendment agreed to by the Contracting Parties will be in writing and will form part of this Agreement. Such amendment shall come into effect on the date determined by the Contracting Parties.

Article 48 Termination

- (1) This Framework Agreement shall continue to be in force for an indefinite period unless terminated by written notification by one of the Contracting Parties.
- (2) On termination of this Framework Agreement, any assistance still in the course of execution shall be carried out to its completion in accordance with this Framework Agreement and any Sectoral Agreement and Financing Agreement.

Article 49 Language

This Framework Agreement is drawn up in two originals in the English language.

Done at Zagreb on 27 August 2007

Done at Zagreb on 27 August 2007

For the Government of the
Republic of Croatia

For the Commission

Martina Dalić
State Secretary and National IPA Co-ordinator
Central Office for Development Strategy
and Co-ordination of EU Funds

Vincent Degert
Head of Delegation
of the European Commission
to the Republic of Croatia

ANNEX A

Allocation of functions and common responsibilities to the structures, authorities and bodies in accordance with Article 8 of the Framework Agreement between the Commission and the Beneficiary of 27 August 2007

Preliminary remark:

This list shows the main functions and common responsibilities of the structures, authorities and bodies concerned. It is not to be considered exhaustive. It supplements the core part of this Framework Agreement.

1) The Competent Accrediting Officer (CAO):

- a) The CAO shall be appointed by the Beneficiary. He shall be a high-ranking official in the government or the state administration of the Republic of Croatia.
- b) The CAO shall be responsible for issuing, monitoring and suspending or withdrawing the accreditation of the national authorising officer (NAO) both
 - as the head of the national fund bearing overall responsibility for the financial management of EU funds in the Republic of Croatia and being responsible for the legality and regularity of the underlying transactions;
 - with regard to the NAO's capacity to fulfil the responsibilities for the effective functioning of management and control systems under IPA.

The accreditation of the NAO shall also cover the national fund (NF).

The CAO shall notify the Commission of the accreditation of the NAO and shall inform the Commission of any changes regarding the accreditation of the NAO. This includes the provision of all relevant supporting information required by the Commission.

- c) Prior to accrediting the NAO, the CAO shall satisfy himself that the applicable requirements set out in Article 11 of the IPA Implementing Rules are fulfilled. This includes the verification of the compliance of the management and control system set up by the Beneficiary for effective controls in at least the areas set out in the Annex to the IPA Implementing Regulation (accreditation criteria). This annex provides for the following overall requirements:
 - Control environment (establishment and management of the organisation and the staff) comprising ethics and integrity policies, irregularity management and reporting, staff planning, recruitment, training and appraisal including sensitive post management, sensitive functions and conflicts of interest, establishment of legal bases for bodies and individuals, formal establishment of accountability, responsibility, delegated responsibility and any necessary related authority for all tasks and positions throughout the organisation);
 - Planning and risk management comprising risk identification, assessment and management, objective setting and allocation of resources against objectives, planning of the implementation process;

- Control activities (implementation of interventions) comprising verification procedures, procedures for supervision by accountable management of tasks delegated to subordinates, including annual statements of assurance from subordinate actors, rules for each type of procurement and calls for proposals, procedures including checklists for each step of procurement and calls for proposals, rules and procedures on publicity, payment procedures, procedures for monitoring the delivery of co-financing, budgetary procedures to ensure the availability of funds, procedures for continuity of operations, accounting procedures, reconciliation procedures, reporting of exceptions, amongst others exceptions to normal procedures approved at appropriate level, unapproved exceptions and control failures whenever identified, security procedures, archiving procedures, segregation of duties and reporting of internal control weaknesses;
- Monitoring activities (supervision of interventions), comprising internal audit with handling of audit reports and recommendations, evaluations;
- Communication (ensuring all actors receive information necessary to fulfil their role) comprising the regular coordination meetings between different bodies to exchange information on all aspects of planning and implementation and the regular reporting at all appropriate levels on efficiency and effectiveness of internal control.

2) The National IPA Coordinator (NIPAC):

- a) The NIPAC shall be appointed by the Beneficiary. He shall be a high-ranking official in the government or the state administration of the Beneficiary.
- b) He shall ensure the overall coordination of assistance under IPA.
- c) The NIPAC shall ensure partnership between the Commission and the Beneficiary and close link between the general accession process and the use of pre-accession assistance under IPA. He shall bear the overall responsibility for
 - the coherence and coordination of the programmes provided under IPA;
 - the annual programming for the Transition Assistance and Institution Building Component at national level;
 - the co-ordination of the participation of the Beneficiary in the relevant cross-border programmes both with Member States and with other Beneficiary countries, as well as the transnational, interregional or sea basins programmes under other Community instruments. The NIPAC may delegate the tasks relating to this co-ordination to a cross-border co-operation co-ordinator.
- d) The NIPAC shall draw up and, after examination by the IPA monitoring committee, submit to the Commission the IPA annual and final reports on implementation as defined in Article 38 of this Framework Agreement and in Article 61(3) of the IPA Implementing Regulation. He shall send a copy of these reports to the NAO.

3) The Strategic Co-ordinator:

- a) A strategic co-ordinator shall be appointed by the Beneficiary to ensure the co-ordination of the Regional Development Component and Human Resources Development Component under the responsibility of the national IPA co-ordinator. The strategic co-ordinator shall be an entity within the state administration of the Beneficiary with no direct involvement in the implementation of components concerned.
- b) The strategic co-ordinator shall in particular:
 - co-ordinate assistance granted under the Regional Development Component and the Human Resources Development Component;
 - draft the strategic coherence framework as defined in Article 154 of the IPA Implementing Regulation;
 - ensure co-ordination between sectoral strategies and programmes.

4) The National Authorising Officer (NAO):

The NAO shall be appointed by the Beneficiary. He shall be a high-ranking official in the government or the state administration of the Beneficiary.

The NAO shall fulfil the following functions and assume the following responsibilities:

- a) As the head of the national fund, bearing overall responsibility for the financial management of EU funds in the Republic of Croatia and being responsible for the legality and regularity of the underlying transactions. The NAO shall in particular fulfil the following tasks as regards these responsibilities:
 - providing assurance about the regularity and legality of underlying transactions;
 - drawing up and submitting to the Commission certified statements of expenditure and payment applications; he shall bear overall responsibility for the accuracy of the payment application and for the transfer of funds to the operating structures and/or final beneficiaries;
 - verifying the existence and correctness of the co-financing elements;
 - ensuring the identification and immediate communication of any irregularity;
 - making the financial adjustments required in connection with irregularities detected, in accordance with Article 50 of the IPA Implementing Regulation;
 - being the contact point for financial information sent between the Commission and the Beneficiary.
- b) being responsible for the effective functioning of management and control systems under IPA. The NAO shall in particular fulfil the following tasks as regards these responsibilities:
 - being responsible for issuing, monitoring and suspending or withdrawing the accreditation of the operating structures;

- ensuring the existence and effective functioning of systems of management of assistance under IPA;
- ensuring that the system of internal control concerning the management of funds is effective and efficient;
- reporting on the management and control system;
- ensuring that a proper reporting and information system is functioning;
- following-up the findings of audit reports from the audit authority, in accordance with Article 18 of this Framework Agreement and Article 30(1) of the IPA Implementing Regulation;
- immediately notifying the Commission, with a copy of the notification to the CAO, any significant change concerning the management and control systems.

As corollary to the responsibilities under a) and b) above, the NAO shall establish an Annual Statement of Assurance as defined in Article 17 of this Framework Agreement and following **ANNEX B** to this Agreement, which shall include:

- a) a confirmation of the effective functioning of the management and control systems;
- b) a confirmation regarding the legality and regularity of the underlying transactions;
- c) information concerning any changes in systems and controls, and elements of supporting accounting information.

If the confirmations regarding the effective functioning of the management and control systems and the legality and regularity of underlying transactions (a) and b) above) are not available, the NAO shall inform the Commission, copy to the CAO, of the reasons and potential consequences as well as of the actions being taken to remedy the situation and to protect the interests of the Community.

5) The National Fund (NF):

- a) The NF shall be a body located in a State level Ministry of the Beneficiary and shall have central budgetary competence and act as central treasury entity.
- b) The NF shall be in charge of tasks of financial management of assistance under IPA, under the responsibility of the NAO.
- c) The NF shall in particular be in charge of organising the bank accounts, requesting funds from the Commission, authorising the transfer of funds from the Commission to the operating structures or to the final beneficiaries and the financial reporting to the Commission.

6) The Operating Structures:

- a) An operating structure shall be established for each IPA component or programme to deal with the management and implementation of assistance under IPA. The operating structure shall be a body or a collection of bodies within the administration of the Beneficiary.

b) The operating structure shall be responsible for managing and implementing the IPA programme or programmes concerned in accordance with the principle of sound financial management. For those purposes, the operating structure shall carry a number of functions that include:

- drafting the annual or multi-annual programmes;
- monitoring programme implementation and guiding the work of the sectoral monitoring committee as defined in Article 36(2) of this Framework Agreement and in Article 59 of the IPA Implementing Regulation, notably by providing the documents necessary for monitoring the quality of implementation of the programmes;
- drawing up the sectoral annual and final implementation reports defined in Article 38(1) and (2) of this Framework Agreement and in Article 61(1) of the IPA Implementing Regulation and, after their examination by the sectoral monitoring committee, submitting them to the Commission the NIPAC and the NAO;
- ensuring that operations are selected for funding and approved in accordance with the criteria and mechanisms applicable to the programmes, and that they comply with the relevant Community and national rules;
- setting up procedures to ensure the retention of all documents regarding expenditure and audits required to ensure an adequate audit trail;
- arranging for tendering procedures, grant award procedures, the ensuing contracting, and making payments to, and recovery from, the final Beneficiary;
- ensuring that all bodies involved in the implementation of operations maintain a separate accounting system or a separate accounting codification;
- ensuring that the NF and the NAO receive all necessary information on the procedures and verifications carried out in relation to expenditure;
- setting up, maintaining and updating the reporting and information system;
- carrying out verifications to ensure that the expenditure declared has actually been incurred in accordance with the applicable rules, the products or services have been delivered in accordance with the approval decision, and the payment requests by the final Beneficiary are correct: These verifications shall cover administrative, financial, technical and physical aspects of operations, as appropriate;
- ensuring internal audit of its different constituting bodies;
- ensuring irregularity reporting;
- ensuring compliance with the information and publicity requirements.

c) The heads of the bodies constituting the operating structure shall be clearly designated and shall be responsible for the tasks assigned to their respective bodies, in accordance with Article 8(3) of this Framework Agreement and with Article 11(3) of the IPA Implementing Regulation.

7) The Audit Authority:

- a) The audit authority shall be designated by the Beneficiary and shall be functionally independent from all actors in the management and control system and comply with internationally accepted audit standards.
- b) The audit authority shall be responsible for the verification of the effective and sound functioning of the management and control systems.
- c) The audit authority, under the responsibility of its head, shall in particular fulfil the following functions and assume the following responsibilities:

- During the course of each year, establishing and fulfilling an **annual audit work plan** which encompasses audits aimed at verifying:

- the effective functioning of the management and control systems;
- the reliability of accounting information provided to the Commission.

The audit work shall include audits of an appropriate sample of operations or transactions, and an examination of procedures.

The annual audit work plan shall be submitted to the NAO and the Commission before the start of the year in question.

- submitting reports and opinions as follows:
 - an **annual audit activity report** following the model in **ANNEX C** to this Framework Agreement and setting out the resources used by the audit authority, and a summary of any weaknesses found in the management and control system or in transaction findings from the audits carried out in accordance with the annual audit work plan during the previous 12 month period, ending on 30 September of the year concerned. The annual audit activity report shall be addressed to the Commission, the NAO and the CAO by 31 December each year. The first such report shall cover the period 1 January 2007 - 30 November 2007.
 - an **annual audit opinion** following the model set out in **ANNEX D** to this Framework Agreement as to whether the management and control systems function effectively and conform to the requirements of this Framework Agreement and the IPA Implementing Regulation and/or any other agreements between the Commission and the Beneficiary. This opinion shall be addressed to the Commission, the NAO and the CAO. It shall cover the same period and have the same deadline as the annual audit activity report.
 - an **opinion on any final statement of expenditure** submitted to the Commission by the NAO, for the closure of any programme or of any part thereof. Where appropriate, the final statement of expenditure may include payment applications in the form of accounts submitted annually. This opinion shall address the validity of the final payment application, the accuracy of the financial information, and, where appropriate, be supported by a final audit activity report. It shall follow the model provided in **ANNEX E** to this Framework Agreement. It shall be sent to the Commission and to the CAO at the same time as the relevant final statement of expenditure submitted by the NAO, or at least within three months of the submission of that final statement of expenditure.

- Further specific requirements for the annual audit work plan and/or the reports and opinions mentioned under the previous bullet point may be set out in the Sectoral Agreements or Financing Agreements.
- With regard to the methodology for the audit work, reports and audit opinions, the audit authority must comply with international standards on auditing in particular as regards the areas of risk assessment, audit materiality and sampling. That methodology may be complemented by any further guidance and definitions from the Commission, notably in relation to an appropriate general approach to sampling, confidence levels and materiality.

ANNEX B

to the Framework Agreement between the Commission and the Government of the Republic of Croatia

Statement of Assurance¹

of the National Authorising Officer of the Republic of Croatia²

I, (*name, first name, official title or function*), National Authorising Officer of the Republic of Croatia herewith present to the Commission the [statement of expenditure] [accounts and statement of expenditure]³ of the Instrument for Pre-accession (IPA) for the Republic of Croatia for the financial year 01/01/20xx to 31/12/20xx.

I declare that I have put in place, and supervised the operation of, a management and internal control system relating to the IPA component [1 to 5] (Annual Management Declaration).

I confirm, based on my own judgment and on the information at my disposal, including, *inter alia*, the results of the work of the internal audit, that:

- The expenditure declared [and the accounts submitted]³ to the Commission during the financial year 01/01/20xx to 31/12/20xx give³[s], to the best of my knowledge, a true, complete and accurate view of the expenditure and receipts related to the IPA component [1 to 5] for the financial year mentioned above;
- The management and control system has functioned effectively to provide reasonable assurance on the legality and regularity of the underlying transactions including, *inter alia*, the adherence to the principles of sound financial management;
- The management and control system in operation for component [1 to 5] was not [significantly]⁴ changed as compared to the description provided at the moment of submitting the application for conferral of management (taking into account of changes notified to the Commission in previous years);
- All relevant contractual agreements which could have a material effect on the expenditure declared [and the accounts submitted]³ during the reference period in the event of non-compliance have been complied with. There have been no incidences of non-compliance with Community rules that could have a material effect on the expenditure declared [and the accounts submitted]³ in the event of non-compliance.

I confirm that, where necessary, I have taken appropriate actions in respect of the reports and opinions from the audit authority issued to date in accordance with Article 29 of the IPA Implementing Rules.

¹ per component

² pursuant to Article 27 of the IPA Implementing Regulation

³ option to be selected for component 5

⁴ where appropriate

[This assurance is, however, subject to the following reservations *<also describe remedial actions>*:

- ...
- ...].

Furthermore, I confirm that I am not aware of any undisclosed matter which could be damaging to the financial interest of the Community.

(Place and date of issue

Signature

Name and official title or function of the National Authorising Officer)

ANNEX C

to the Framework Agreement between the Commission and the Government of the Republic of Croatia

Annual Audit Activity Report¹ of the Audit Authority of the Republic of Croatia²

addressed to

- the European Commission, Directorate-General ...
- the Competent Accrediting Officer (CAO) of the Republic of Croatia and
- [copy to]³ the National Authorising Officer (NAO) of the Republic of Croatia

1. INTRODUCTION

- Identify the component/programme of IPA covered by the report
- Indicate the bodies that have been involved in preparing the report, including the Audit Authority itself
- Describe the steps taken for the preparation of the report
- Indicate the scope of the audits (including the expenditure declared to the Commission for the year concerned in respect of the relevant operations)
- Indicate the period which is covered by this annual audit activity report (*previous 12 months ending on 30/09/20xx*)

2. SUMMARY OF FINDINGS

- Describe the nature and extent of findings arisen from both systems and substantive testing. (Categorise these findings by reference to their level of importance - "major", "intermediate" and "minor". The list of these findings is shown in the annex to this report). Indicate those errors, which are considered systemic in nature and assess the probability of a possible subsequent qualification linked to the errors. Describe and quantify any irregularities encountered.

3. CHANGES IN MANAGEMENT AND CONTROL SYSTEMS

- Indicate any significant changes in the management and control systems as compared to the description provided for at the moment of submitting the application for conferral of management (decentralised management) and since the last annual audit activity report.
- Confirm whether or not the changes referred to have been communicated by the NAO in accordance with Annex A 4) b) of the Framework Agreement.

¹ per component

² pursuant to Article 29(2)(b) of the IPA Implementing Regulation

³ option to be selected

4. CHANGES TO THE ANNUAL AUDIT WORK PLAN

- Indicate any changes that have been made to the annual audit work plan or are proposed, giving explanations and reasons.
- Given the changes listed above, describe the audit approach adopted in response. Outline the implications of the changes and deviations, including an indication of the basis for selection of any additional audits in the context of the revised annual audit work plan.

5. SYSTEMS AUDITS

- Indicate the bodies that have carried out systems testing for the purpose of this report, including the Audit Authority itself.
- Attach a summary list of the audits carried out; indicate the materiality and confidence levels applied (%), where appropriate, and the date on which the audit report was forwarded to the Commission.
- Describe the basis for selection of the audits in the context of the annual audit work plan.
- Describe the principal findings and the conclusions drawn from the audit work for the management and control systems, including the adequacy of the audit trail and compliance with Community requirements and policies.
- Indicate any financial impact of findings.
- Provide information on the follow-up of the audit findings and in particular any corrective and preventive measures applied or recommended.

6. AUDITS OF SAMPLE OF OPERATIONS

- Indicate the bodies that have carried out substantive testing for the purpose of this report, including the Audit Authority itself.
- Attach a summary list indicating the number of audits carried out, the materiality and confidence levels applied (%), where appropriate, and the amount of expenditure checked, broken down by components, programme priority axis and/or measure if relevant, distinguishing between risk-based and statistical sampling, where appropriate. Provide the percentage of expenditure checked in relation to total eligible expenditure declared to the Commission (both for the period in question and cumulatively).
- Describe the basis for selection of the operations inspected.
- Describe the principal results of the substantive testing, indicating in particular, the overall rate of financial errors in proportion to the total expenditure audited resulting from the sample.
- Provide information on the follow-up of errors the application of any financial adjustments and/or any remedial action plan.
- Indicate any resulting financial corrections.

7. CO-ORDINATION BETWEEN AUDIT BODIES AND SUPERVISORY WORK OF THE AUDIT AUTHORITY

- Describe the procedure for co-ordination between different national audit bodies and the audit authority itself (if applicable).
- Describe the procedure for supervision applied by the audit authority to other audit bodies (if applicable).

8. FOLLOW-UP OF PREVIOUS YEARS' AUDIT ACTIVITY

- Provide information, where appropriate, on the follow-up to audit recommendations and results of audits of operations from earlier years.

9. RESOURCES USED BY THE AUDIT AUTHORITY

- Describe the resources used in order to establish this Annual Audit Activity Report

ANNEX: Annual audit work plan for the reference year (*previous 12 months ending on 30/09/20xx*)

[List of findings according to point 2 above]

[List of changes according to point 4 above]

[Summary list according to point 5 above following the model enclosed]

[Summary list according to point 6 above following the model enclosed]

[Summary list according to point 5 above] FOR SYSTEMS AUDITS

Date of performance of the systems audit	Programme / system audited	Auditing entity	Expenditure declared in reference year	Total cumulative expenditure declared	Basis of selection of the programme

[Summary list according to point 6 above] FOR DECLARED EXPENDITURE AND SAMPLE AUDITS

Fund	Reference (CCI no)	Programme	Expenditure declared in ref year	Expenditure in ref year audited for the random sample	Amount and percentage (error rate) of irregular expenditure in random sample (3)	Other expenditure audited (4)	Amount of irregular expenditure in other expenditure sample	Total expenditure declared cumulatively	Total expenditure declared cumulatively as a percentage of total expenditure declared cumulatively	Materiality level (%)	Confidence level
				1.	2.	Amount	%				

1. Amount of expenditure audited.
2. Percentage of expenditure audited in relation to expenditure declared to the Commission in the reference year.
3. Where the random sample covers more than one Fund or programme, the information is provided for the whole sample.
4. Expenditure from complementary sample and expenditure for random sample not in reference year.

ANNEX D

to the Framework Agreement between the Commission and the Government of the Republic of Croatia¹

Annual Audit Opinion

of the Audit Authority of the Republic of Croatia² on the management and control systems

addressed to

- the European Commission, Directorate-General ,
- the Competent Accrediting Officer (CAO) of the Republic of Croatia and
- [copy to]³ the National Authorising Officer (NAO) of the Republic of Croatia

Introduction:

I, (*name, first name, official title or function*), Head of the Audit Authority of the Republic of Croatia, (*name of Audit Authority designated*), have examined the functioning of the management and control systems for the operations under component [1 to 5] of the Instrument for pre-accession (IPA) during the previous 12-month period ended on (*date*), as presented in the description sent to the Commission on (*date*) at the moment of submitting the application for conferral of management (taking into account of changes notified to the Commission in previous years on (*date*) together with the changes identified in the annual audit activity report accompanying this opinion).

The objective of this examination is to issue an opinion on the conformity of the management and control systems with the Framework Agreement and/or any other agreements between the Commission and the Government of the Republic of Croatia in the framework of IPA and as to whether these management and control systems - designed to contribute to the production of reliable [statements of expenditure] [accounts and statements of expenditure]⁴ presented to the Commission and therefore to help to ensure, inter alia, the legality and regularity of the transactions underlying those statements - were operated effectively.

Respective responsibilities of the NAO and the auditors:

The NAO is responsible, inter alia, for the preparation and fair presentation of the Statement of Assurance in accordance with Article 25 of the IPA Implementing Regulation (IPA IR). This responsibility includes the expression of a representation as regards the truth, completeness and accuracy of the expenditure declared [and the accounts submitted]³ to the Commission, as well as whether the effective functioning of the management and control systems under IPA provides reasonable assurance as to the legality and regularity of transactions underlying the Statement.

¹ per component

² pursuant to Article 29(2)(b) of the IPA Implementing Regulation

³ option to be selected

⁴ option to be selected depending on the component

The NAO should base his/her assessment upon all information at his/her disposal. This includes the work of the internal audit service.

My responsibility in this report – in accordance with Article 29(2)(b) 2nd indent of the IPA IR - is to **express an opinion** on the effective functioning of the management and control systems established for the operations under the IPA component [1 to 5] during the previous 12-month period ended on *(date)* in all material respects.

Our audits are organised with this objective in mind (together with the objective of also providing opinions on expenditure declared [and annual accounts of Component 5]⁵ and final statements of claim). We organise an overall audit work plan to fulfil all our responsibilities under Article 29 IPA IR. We did not plan and perform our audits with a view to be able to express an overall opinion on the reliability of the NAO's Statement of Assurance as such. However, we do state our conclusions whether the results of the audit work that we have carried out give rise to any significant doubts in respect of the Statement of Assurance. In particular we have assessed whether our audit findings are consistent with the presence or absence of reservations by the NAO to the Statement of Assurance. We conducted our audits in accordance with international auditing standards. Those standards require, inter alia, that we comply with ethical requirements, and that we plan and perform the audits to obtain reasonable assurance on which to base our opinion.

I believe that the work carried out provides a sound basis for our opinion.

Scope of the examination:

The audit assignments were carried out in accordance with the annual audit work plan in respect of this component during the 12-month period in question and reported in the annual audit activity report covering the period until ... *(date)*.

Our system-based audit included an examination, on a test basis, of the design and operation of the management and control systems put in place by the beneficiary to effectively manage those risks which threaten the production of reliable [statements of expenditure] [accounts and statements of expenditure]³ presented to the Commission.

Indicate any limitations on the scope of the examination:

➤ Explain any limitations

Auditors' Opinion:

[Option 1 - Unqualified opinion]

Based on the examination referred to above, it is my opinion that for the period 1 October 20xx until 30 September 20xx+1) the management and control systems established for the component [1 to 5] to contribute to the production of reliable [statements of expenditure] [accounts and statements of expenditure]³ presented to the Commission and, therefore, to help to ensure, inter alia, the legality and regularity of the transactions underlying those statements, functioned effectively and, concerning its design and operation, complied in all material respects with all applicable requirements of the IPA Framework Agreement and/or any other agreements between the Commission and the Government of the Republic of Croatia in the framework of IPA. Without expressing an opinion on the overall reliability of the Statement of Assurance I conclude that the Statement of Assurance issued by the NAO did not contain any representations that would be materially inconsistent with our audit findings and which would

⁵ option to be selected for component 5

therefore provide any reason to doubt that the Statement of Assurance has been correctly drawn up in accordance with the applicable legislation.

The audits were conducted between DD/MM/20YY and DD/MM/20YY. A report on my findings is delivered at the same date as the date of this opinion.

(Place and date of issue

Signature

Name and official title or function of the Head of the Audit Authority designated))]

[Option 2 - Qualified opinion⁶

Based on the examination referred to above, it is my opinion that for the period 1 October 20xx until 30 September 20xx+1) the management and control systems established for the component [1 to 5] to contribute to the production of reliable [statements of expenditure] [accounts and statements of expenditure]³ presented to the Commission and, therefore, to help to ensure, inter alia, the legality and regularity of the transactions underlying those statements, functioned effectively and, concerning its design and operation, complied in all material respects with all applicable requirements of the IPA Framework Agreement and/or any other agreements between the Commission and Government of the Republic of Croatia in the framework of IPA except in the following respects:

- State and explain the qualifications (whether due to disagreement with the NAO or scope limitation); in particular, indicate the bodies concerned
- Indicate whether the qualifications are of a recurring / systemic nature or one-off

As a consequence, [the Republic of Croatia] [the ... authority] [any other actor(s)] has **failed** to comply with the requirements of the IPA Framework Agreement and/or any other agreements between the Commission and the Government of the Republic of Croatia in the framework of IPA.

I estimate the **impact** of the qualification(s) to be ... EUR [%] of the total expenditure declared, corresponding to ... EUR [%] of the public contribution. The Community contribution affected is thus..... Without expressing an opinion on the overall reliability of the Statement of Assurance as a whole, I conclude that the Statement of Assurance issued by the NAO contained representation(s) that is / are materially inconsistent with our audit findings and which therefore provide(s) some reason to doubt that the Statement of Assurance has been correctly drawn up in accordance with the applicable legislation in this respect. This/These reservation(s) and inconsistency(ies) is / are: <describe reservation>

The audits were conducted between DD/MM/20YY and DD/MM/20YY. A report on my findings is delivered at the same date as the date of this opinion.

(Place and date of issue

Signature

Name and official title or function of the Head of the Audit Authority designated))]

⁶ applicable due to either disagreement with the NAO or scope limitation.

[Option 3 - Adverse opinion

Based on the examination referred to above, it is my opinion that for the period 1 October 20xx until 30 September 20xx+1) the management and control systems established for the IPA component [1 to 5] to contribute to the production of reliable [statements of expenditure] [accounts and statements of expenditure]³ presented to the Commission and, therefore, to help to ensure, inter alia, the legality and regularity of the transactions underlying those statements, did **not** function effectively and, concerning its design and operation, **failed** to comply, in significant respects, with applicable requirements of the IPA Framework Agreement and/or any other agreements between the Commission and the Government of the Republic of Croatia in the framework of IPA.

This adverse opinion is based on the following observation(s):

- Describe the circumstances giving rise to the reservations – together with its significant compliance implications with Community rules - and name in particular the bodies affected, if applicable.

Because of the effects of the matters described in the preceding paragraph [*Republic of Croatia*] [the ... authority] [any other actor(s)] has **failed** to comply with the requirements of the IPA Framework Agreement and/or any other agreements between the Commission and (*country*) in the framework of IPA.

The audits were conducted between DD/MM/20YY and DD/MM/20YY. A report on my findings is delivered at the same date as the date of this opinion.

(Place and date of issue

Signature

Name and official title or function of the Head of the Audit Authority designated)]

[Option 4 - Disclaimer of opinion

Because of the significance of the matter discussed in the preceding paragraph, **I do not express an opinion** on the effectiveness of the management and control systems under the IPA component [1 to 5] for the period 1 October 20xx until 30 September 20xx+1 and its conformity with the IPA Framework Agreement and/or any other agreements between the Commission and the Government of the Republic of Croatia in the framework of IPA. Without expressing an opinion on the overall reliability of the Statement of Assurance as a whole, I conclude that the Statement of Assurance issued by the NAO contained representation(s) that is / are materially inconsistent with our audit findings and which therefore provide(s) some reason to doubt that the Statement of Assurance has been correctly drawn up in accordance with the applicable legislation in this respect. This/These reservation(s) and inconsistency(ies) is / are: <describe reservation>

(Place and date of issue

Signature
Name and official title or function of the Head of the Audit Authority designated)]

ANNEX E

to the Framework Agreement between the Commission and the Government of the Republic of Croatia¹

Audit Opinion

of the Audit Authority of the Republic of Croatia²
on the final statement of expenditure of the [programme with reference: ...]
[on the accounts and statement of expenditure of component 5]³
[part ... of the programme with reference: ...]
[as supported by the final Audit Activity Report]⁴

addressed to

- the European Commission, Directorate-General
- the Competent Accrediting Officer (CAO) of the Republic of Croatia

1. Introduction

I, (*name, first name, official title or function*), Head of the Audit Authority of the Republic of Croatia, (*name of Audit Authority designated*), have examined the results of the audit work carried out on the programme (*indicate programme - title, component, period, reference (CCI) number*) by or under the responsibility of the Audit Authority in accordance with the audit work plan [and have carried out additional work as I judged necessary].

2. Respective responsibilities of the National Authorising Officer (NAO) and the auditors

In accordance with Article 25 of the IPA Implementing Regulation (IPA IR) the preparation and fair presentation of the expenditure statements submitted to the Commission, as well as ensuring the legality and regularity of the transactions underlying those statements, rest with the NAO.

[This responsibility includes: designing, implementing and maintaining internal control relevant to the preparation and fair presentation of annual accounts that are free from material misstatement, whether due to fraud or error; selecting and applying appropriate accounting policies; and making accounting estimates that are reasonable in the circumstances]³.

My responsibility in this report – in accordance with Article 29(2)(b) 3rd indent of the IPA IR - is to express an opinion [on the reliability of the final statement of expenditure] [on the reliability of statement of expenditure and annual accounts]³ [and the validity of the final payment application] submitted by the NAO. I conducted the audits in accordance with international auditing standards.

¹ per component

² pursuant to Article 29(2)(b) of the IPA Implementing Regulation

³ option to be selected for component 5

⁴ where appropriate, in any case not applicable to component 5

Those standards require that I plan and perform the audits in order to obtain reasonable assurance about whether the statement of expenditure [and the annual accounts]³ [and the payment application for the final balance of the Community contribution to the programme] is [are] free of material misstatement [and the effectiveness of internal control procedures]³.

We organise an overall audit work plan to fulfil all our responsibilities under Article 29 of the IPA IR. The audits included [examination, on a test basis, of evidence supporting the amounts and disclosures in the final statement of expenditure and the payment application for the final balance of the Community contribution to the programme] [examination, on a test basis, of evidence supporting the information in the annual accounts, an examination of procedures and of an appropriate sample of transactions to obtain audit evidence about the amounts and disclosures in the statement of expenditure and the annual accounts]³. [The audits covered compliance of payments with Community rules only as regards the capability of the accredited administrative structures to ensure that such compliance has been checked before payment is made]⁵.

I believe that my audits provide a reasonable basis for my opinion.

3. Scope of the examination

I have conducted my examination in accordance with Article 29(2)(b) IPA IR.

<The scope of our examination was not designed to form an opinion on the legality and regularity of the transactions underlying the final statement of expenditure submitted to the Commission.>⁶ <There were no limitations on the scope of the examination.>⁵

The scope was further limited by the following factors:

- (a) ...
- (b) ...
- (c) ..., etc.

(Indicate any limitation on the scope of the examination, for example any systemic problems, weaknesses in the management and control system, lack of supporting documentation, cases under legal proceedings, etc., and estimate the amounts of expenditure and the Community contribution affected. If the Audit Authority does not consider that the limitations have an impact on the final expenditure declared, this should be stated.)

4. Errors and irregularities

[The error rates and cases of irregularity found in the audit work are not such as to preclude an unqualified opinion given the satisfactory way they have been dealt with by the NAO and the trend in the level of their occurrence over time.]

Or

[The rate of errors and irregularities found in the audit work and the way, they have been dealt with by the NAO, are such as to preclude an unqualified opinion. A list of these cases is provided in the final audit activity report together with an indication of their possible systemic character and the scale of the problem.]

5. Auditors' opinion on the final statement of expenditure

[Option 1 - Unqualified opinion]

⁵ optional for component 5

⁶ option to be selected

(If there have been no limitations on the scope of the examination, and the error rates and cases of irregularity and the way they have been dealt with by the NAO do not preclude an unqualified opinion)

[Based on the examination referred to above covering the audit work carried out in accordance with Article 29(2)(b) IPA IR [and the additional work I have performed], it is my opinion that the accounts submitted to the Commission for the operations under the IPA component [1 to 5] for the period from (date) to (date) (in particular, the statement of expenditure) are **presented fairly, in all material respects** <, including those pertaining to the legality and regularity of the underlying transactions>⁷ [and the internal control procedures have operated satisfactorily]³.]

Or

[Based on the examination referred to above covering the audit work carried out in accordance with Article 29(2)(b) IPA IR [and the additional work I have performed], it is my opinion that the final statement of expenditure presents fairly, in all material respects - <including those pertaining to the legality and regularity of the underlying transactions>⁷ - the expenditure paid under the operational programme with reference:... of the IPA component [1 to 5] for the period from (date) to (date), and that the application for payment of the final balance of the Community contribution to this programme is valid.]

My audits were conducted between DD/MM/20YY and DD/MM/20YY.

(Place and date of issue

Signature

Name and official title or function of the Head of the Audit Authority designated))

[Option 2 - Qualified opinion

(If there have been limitations on the scope of the examination and/or the error rates and cases of irregularity and the way they have been dealt with by the NAO calls for a qualified opinion but do not justify an unfavourable opinion for all the expenditure concerned)

[Based on the examination referred to above covering the audit work carried out in accordance with Article 29(2)(b) IPA IR [and the additional work I have performed], it is my opinion that the accounts submitted to the Commission for the operations under the IPA component [1 to 5] for the period from (date) to (date) are presented fairly in all material respects - <including those pertaining to the legality and regularity of the underlying transactions>⁷ [and the internal control procedures have operated satisfactorily]³ - **except** in the following respects:

- (a) ...
- (b) ...
- (c) ..., etc.

(state the qualifications, in particular the bodies concerned, and explain, e.g. whether they are of a recurring / systemic nature or one-off)

⁷ to be included optionally for components where applicable (see foot-note 6 above).

I estimate the impact of the qualification(s) to be [EUR] [%]... of the total expenditure declared, [corresponding to [EUR] [%] of the public contribution]. The Community contribution affected is thus].

Or

[Based on the examination referred to above covering the audit work carried out in accordance with Article 29(2)(b) IPA IR [and the additional work I have performed], it is my opinion that the final statement of expenditure presents fairly, in all material respects -<including those pertaining to the legality and regularity of the underlying transactions>⁷ the expenditure paid under the operational programme with reference:... of the IPA component [1 to 5] for the period from (date) to (date), and that the application for payment of the final balance of the Community contribution to this programme is valid **except** with regard to the matters referred to at point 3 above and/or to the observations at point 4 regarding the error rates and cases of irregularity and the way they have been dealt with by the NAO.

I estimate the impact of the qualification(s) to be [EUR] [%]... of the total expenditure declared, [corresponding to [EUR] [%] of the public contribution]. The Community contribution affected is thus].

My audits were conducted between DD/MM/20YY and DD/MM/20YY.

(Place and date of issue

Signature

Name and official title or function of the Head of the Audit Authority designated))]

[Option 3 - Adverse opinion

(If the nature and extent of the errors and of the cases of irregularities and the way they have been dealt with by the NAO are so pervasive that a qualification is deemed inadequate to disclose the misleading nature of the final statement of expenditure as a whole)

[Based on the examination referred to above covering the audit work carried out in accordance with Article 29(2)(b) IPA IR [and the additional work I have performed], and in particular in view of the nature and extent of the errors and of cases of irregularities and the fact that they have not been dealt with satisfactorily by the NAO as disclosed under point 4, it is my opinion that that the accounts submitted to the Commission for the operations under the IPA component [1 to 5] for the period from (date) to (date) are **not** presented fairly, in all material respects [and the internal control procedures have not operated satisfactorily]³.]

OR

[Based on the examination referred to above covering the audit work carried out in accordance with Article 29(2)(b) IPA IR [and the additional work I have performed], it is my opinion that the final statement of expenditure does **not** present fairly, in all material respects - <including those pertaining to the legality and regularity of the underlying transactions>⁷ the expenditure paid under the operational programme with reference:... of the IPA component [1 to 5] for the period from (date) to (date), and that the application for payment of the final balance of the Community contribution to this programme is not valid.]

My audits were conducted between DD/MM/20YY and DD/MM/20YY.

(Place and date of issue

Signature

Name and official title or function of the Head of the Audit Authority designated)]

[Option 4 - Disclaimer of opinion

(If there have been major limitations on the scope of the examination such that no conclusion can be reached on the reliability of the final statement of expenditure without considerable further work)

[Based on the examination referred to above covering the audit work carried out in accordance with Article 29(2)(b) IPA IR [and the additional work I have performed], and in particular in view of the matters referred to at point 3, I am **unable** to express an opinion.

(Place and date of issue

Signature

Name and official title or function of the Head of the Audit Authority designated)]

- [copy to: National Authorising Officer (NAO) of the Republic of Croatia]⁶

Članak 3.

Sredstva za financijske obveze koje nastaju za Republiku Hrvatsku na temelju Sporazuma iz članka 1. ovoga Zakona planiraju se i podmiruju u okviru proračunskih sredstava na poziciji središnjeg tijela državne uprave nadležnog za poslove regionalnog razvoja.

Članak 4.

Provedba ovoga Zakona u djelokrugu je središnjeg tijela državne uprave nadležnog za poslove regionalnog razvoja.

Članak 5.

Sporazum iz članka 1. ovoga Zakona stupio je na snagu datumom potpisivanja.

Članak 6.

Ovaj Zakon stupa na snagu osmoga dana od dana objave u „Narodnim novinama”.

Klasa:
Ur. Broj:
Zagreb

Predsjednik Hrvatskog sabora
Luka Bebić, v.r.

OBRAZLOŽENJE

Uz članak 1.

Člankom 1. utvrđuje se da se potvrđuje Sporazum o financiranju između Vlade Republike Hrvatske i Komisije Europskih zajednica koji se odnosi na „IPA prekogranični program Mađarska - Hrvatska“ u okviru Instrumenta pretpristupne pomoći .

Uz članak 2.

Članak 2. sadrži tekst Sporazuma o financiranju iz članka 1. ovog Zakona i to u izvorniku na engleskom jeziku i u prijevodu na hrvatski jezik.

Uz članak 3.

Članak 3. sadrži odredbe o osiguranju financijskih sredstava potrebnih radi izvršavanja Sporazuma o financiranju, a u skladu sa člancima 16. i 17. Zakona o sklapanju i izvršavanju međunarodnih ugovora.

Uz članak 4.

Članak 4. određuje tijelo nadležno za provedbu ovog Zakona.

Uz članak 5.

Člankom 5. utvrđuje se stupanje na snagu Sporazuma o financiranju.

Uz članak 6.

Člankom 6. propisuje se dan stupanja na snagu Zakona.